

בעזה"ש"ת

סֵפֶר

שִׁכְר וְעוֹנֵשׁ

חֵלֶק הַבְּיַעֲי

סֵדֶר בַּמִּדְבָּר

פְּרָקִים ל"ג - מ"ג

בו יבאר נחיצות למוד עניני שכר ועונש, מהענשים הגדולים אשר מענישים את האדם בעולם הזה ובעולם העליון על כל עברה ועברה, וכמה שעות מימי חייו הלכו לבטלה, ואין יכולים לשער מה שנפשו הרשע תסבל בעולם הבא. וידע האדם כמה הפסיד תענוגי הגן עדן ועולמות הנצח, ויתבונן אז בשכלו הנזף כי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, והשכר הגדול אשר משלמים לאדם בזה ובבא על כל מצוה ומצוה ועל כל דבור ודבור של תורה, וברגע קטן יכול להפוך הכל לטובה להיות מבני עליה, לזכות ל"עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחפה לו". ובלמוד הזהר תמידים בסדרם יטהר נשמתו ויזכה למעלות עליונות פידוע מדברי האריז"ל.

יצא לאור בפעם הראשונה שנת תשס"א 5000 טפסים, ובפעם שנייה 250.000, וכעת יוצא לאור מחדש שנת תשע"א

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
CIO CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

מצוה גדולה לזכות את הרבים ולפרסם ספרי הזוהר הימים

בתי כנסיות, בבתי מדרשות, בטמחות, לכל החברים וידידים
ולכל אחיו ואחי מישראל, לקרב האנולה שלימה בב"א
ובל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים
ולכלל ההבטחות הרשב"י זיע"א

לקנות הספרים במחיר מסובסד:

אצל חנות הספרים של ר' פנחס ראובן הי"ו
ברחוב השומר 74 בני ברק

או אצל "מפעל הזוהר העולמי"

רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל
טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8
Ramat Beth Shemesh 99093, Israel
Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300
hazohar.com@gmail.com

"דע שהלומדים זזה"ק בחול שעה אחת, מוקבלים שכר כמו שנה שלימה.
בשמחה, כמו אלה שנה, בצער, כמו מאה אלה שנה. בשבת, כמו אלה
שנה תורה, בשמחה, כמו מליון שנה, בצער, כמו מאה מליון שנה תורה".
(פסא מלה, הרי"ח הטוב, אורחות צדיקים, אבדר"ג)

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או כל הספר בכל לשון
שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות תורה ויראת שמים בעולם ולעורר לבות
אחינו בני ישראל לתשובה שלימה.

סֵפֶר שִׁכָר וְעוֹנֵשׁ

הַמְבָאָר עֲנִינֵי שִׁכָר וְעוֹנֵשׁ, שֶׁהוּא אֶחָד מֵהִיסוּדוֹת הַגְּדוֹלִים בְּקִדְשֵׁת
יִשְׂרָאֵל וְטִהָרְתָן (חֲפֵץ חַיִּים "צִפְיֵת לִישׁוּעָה")

בוּ יִבְאָרוּ עֲנִינֵי יִרְאֵת שְׁמַיִם וְהִתְעוֹרְרוּת, וְתִקְוֵי הַתְּשׁוּבָה וּמִצְוֹת
הַתּוֹכְחָה וְכוּן גּוֹדֵל הַפְּגָם הַמְּגִיעַ לְנַפְשׁ וְגוֹף הָאָדָם מִחִמַּת אֵי יִדְיַעַת
עֲנִינֵי יִרְאֵת שְׁמַיִם וְיִרְאֵת הָעֵנֶשׁ, וּמְבָאָר הַגֵּר "א בְּמִשְׁלֵי (י"ב, י"ד),
גּוֹדֵל הַזְּכוּת שֶׁיֵּשׁ לְמִזְכָּה הַרְבִּיּוֹם וּמוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ, וְאִם שָׁמַע, מְקַבֵּל
שִׁכָר עַל כָּל מָה שֶׁיַּעֲשֶׂה לְדוֹרוֹת, וְגַם אִם לֹא שָׁמַע, אִזּוֹ מְקַבֵּל כָּל
חֻלְקוֹ הַטּוֹב, וְזֶה שְׁלֹא שָׁמַע לּוֹקַח מְמַנּוֹ אֶת חֻלְקֵי הַגֵּיְהוֹנוֹם שְׁלוֹ. (וְכוּן
כֵּת הַ"אֹהֵב יִשְׂרָאֵל" בְּפִרְשֵׁת קַרְחָה, עֵינֵי שָׁם, וּמְקוּרוֹ בְּסִפְרֵי שַׁעַר הַגְּלִגּוּלִים הַקְּדוּמָה
כ' דף כ' עמוד א' ד"ה וְהִנֵּה לְסִבָּה זוּ). וּבְזֵהָר (פְּרִשְׁתֵּי תְרוּמָה קכ"ט ע"א), אָמְרוּ:
שְׁצַרְיָהּ הָאָדָם לְמַרְדָּף בְּתֵר חֵיבִיא וְלִמְזַכָּה לְהוֹ פִּמָּאן דְרִדְיָה בְּתֵר
חֵינֵי, עכ"ל.

כָּל זֶה מְלֻקֵט מִדְּבָרֵי חַז"ל בְּש"ס בְּבָלִי יְרוּשְׁלַמִי וּמְדַרְשֵׁי, זֶהָר
הַקְּדוֹשׁ וְתִקְוֹנִים [עַל פִּי פְרוּשׁ הַסְּלָם] וּסְפָרֵי הָרָאוּשׁוֹנִים, וּמְסַפְרֵי
מוֹסָר מְגִדּוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים זי"ע, וְדְבָרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים חוֹצְבִים מִלְּהַבּוֹת
אֵשׁ, מְלֵהִיבִים נֶפֶשׁ הָאָדָם לְעַבּוּדַת הַבוֹרָא. דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ
שֶׁל עוֹלָם וּבְנֵי אָדָם מְזַלְזְלִים בָּהֶם וְאֶפִּילוֹ הַלּוֹמְדִים וְהִירְאִים,
מִחִמַּת חֶסֶד וְיִדְעָה. וְעַל יְדֵי סֵפֶר זֶה יִהְיֶה יָד הַכֹּל מִמְשֻׁמְשֵׁין בְּהוֹן
וְיִזְכְּרוּ לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם.

וְהוּא אוֹצֵר נִפְלָא אֲשֶׁר בּוֹ יִמְצְאוּ רַבָּנִים, מְגִידֵי שִׁיעוֹר וְרָאוּשֵׁי
יְשִׁיבוֹת, מְלַמְדִים וּמְחַנְכִים וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, אֶת הַדְּרָף אֲשֶׁר יִלְכוּ
בָּהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן.

וְהַלּוֹמֵד בְּסִפְרֵי זֶה בְּלִמְיָה סִפְקֵי יִקְבֵּל תּוֹעֵלַת גְּדוּלָה וְנִפְלָאָה
וְהִתְעוֹרְרוּת עֲלִיוֹנָה לְהִתְאַמֵּץ וְלִהְיוֹת חֵזֶק לְקַיֵּם מִצְוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ
שְׁמוֹ.

בעוהשי"ת

ספר

שכר ועונש

חלק רביעי

סדר במדבר

פרקים ל"ג - מ"ג

בו יבואר גודל ענין הלימוד של עניני שכר ועונש, והשכר הגדול אשר משלמים להאדם בעולם הזה ובעולם העליון על כל מצוה ומצוה, ואין אדם יכול לשער מה שנפש הצדיק תקבל בעולם הבא. שידע האדם שהפסיד תענוגי הגן עדן, ויתבונן אז בשכלו הזך כי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, וכמה שעות מימי חייו הלכו לבטלה.

יוצא לאור שנת תשס"א לפ"ק

הספר נדפס לזכות הרבים,

ומתחלק בחינם לכל דורש ומבקש

הספר נדפס לזכות את הרבים
ומתחלק בהנם לכל דורש ומבקש

ענין השכר ועונש הוא אחד מהיסודות
הגדולים בקדושת ישראל וטהרתן

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים
מספר זה או כל הספר בכל לשון שהוא בכל מדינה
ומדינה, כדי להרבות תורה ויראת שמים בעולם
ולעורר לבות אחינו בני ישראל לתשובה שלימה.

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו
אומר הבא מן החדש רק דברים בשם
אומרים, וקבל האמת ממי שאמרה.

ספר שׁכר ועונש

בו יבואר גודל ענין הלימוד של עניני שׁכר ועונש, והעונשים הגדולים אשר מענישים את האדם בעולם הזה ובעולם העליון על כל עבירה ועבירה

גם יבואר בו עניני יראת שמים והתעוררות, וגודל הפגם המגיע לגפש וגוף האדם הנכשל באי ידיעת עניני יראת שמים ויראת העונש חס ושׁלום, ואופן ותיקוני התשובה, כמבואר בזוהר הקדוש שאילו היו יודעים בני העולם גודל השׁכר להחזיר חבירו למוטב, היו רודפים אחריו תמיד כמו שרודף אחרי כסף וזהב (זוה"ק תרומה).

כל זה מלוקט מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר מגדולי האחרונים זלה"ה, ודבריהם הקדושים חוצבים מלהבות אש, מלהיבים נפש האדם לעבודת הבורא. דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, ואפילו הלומדים והיראים מחמת חסרון ידיעה. ועל ידי ספר זה יהי יד הכל ממשמשין בהן ויזכרו לשמור ולקיים.

בו ימצאו רבנים, מגידי שיעור וראשי ישיבות, מלמדים ומחנכים את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. גם כל בני אדם ימצאו בו הדרכה נפלאה איך להדריך את ביתם לתורה ויראת שמים.

הנעיין בספר זה בלתי ספק יקבל תועלת גדולה ונפלאה בהתעוררות בלתי גבול להתאמץ ולהתחוק לקיים מצוות הבורא יתברך שמו על ידי שידע כל עניני שׁכר ועונש.

הספר שבר ועונש נחלק לפרקים
לפי סדר פרשיות התורה לכל השנה,
כדי שיוכלו ללמוד הספר הזה מדי
שבוע בשבוע, לכל שבוע פרק אחד.

הדפסנו אותו כל סדר בחלק אחד כדי שכל אחד
יוכל להחזיקו בנים הטלית או התפילין שלו, וכך
יוכל להשלים חוקו מיד אחר התפלה מדי יום ביומו

לוח הפרקים לפי סדר הפרשיות של חלק שלישי
= סדר במדבר =

6. חוקת..... פרק ל"ח
7. בלק..... פרק ל"ט
8. פנחס..... פרק מ'
9. מטות..... פרק מ"א
10. מסעי.... פרק מ"ב

1. במדבר.... פרק ל"ג
2. נשא..... פרק ל"ד
3. בהעלותך פרק ל"ה
4. שלח..... פרק ל"ו
5. קרח..... פרק ל"ז

בין המצרים..... פרק מ"ג

בעזרת השם יתברך

פתח דבר

א. הצדיק אינו נותן שינה לעיניו ביום ובלילה עד שמוכיח הרשעים ומביאם שישובו בתשובה.

(זוהר הקדוש, חלק א, כ:)

ב. אילו היו יודעים בני העולם גדול השכר להחזיר חבירו למוטב היו רודפים אחריו תמיד כמו שרודף

אחרי כסף וזהב. (זוהר הקדוש פרשת תרומה קכח, ב - קכט, א)

ג. מצוה שאתה רואה שבני אדם נוהגים בה קלות ראש ומעט המה שמקיימין אותה, הנה מצוה זו

בודאי ממתנת ומצפה עד כי יבחר בה איש כשר וישר להזהר בה, ולעורר רבים על מצוה זו לקיימה

באהבה לכבוד קוב"ה וכו'.

(זוהר הקדוש פרשת תרומה, קב הישר פרק ס"ד)

ד. כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה תדרשנה לפי שהיא כמת מצוה, ומצוה שאין לה

רודפים רדוף אחרי' לעשותה, שהמצוה מקטרגת ואומרת כמה גרועה אנכי שנתעלמתי מכל וכו'.

(ספר חסידים אות ק"ה)

אודה את השם בכל לבב בתוך רבים אהללנו, שזיכנו עד הלום לבוא ולהדפיס **ספר "שכר ועונש" חלק רביעי על סדר במדבר**, וברוך השם שהספרים הראשונים נתפשטו בישראל והשרישו שרשים ופעלו התעוררות רבה בעניני **שכר ועונש** בכל תפוצות ישראל. והספרים נתקבלו ברוך השם בהערצה וישראל קדושים הם שהדפיסו כבר במהדורות חדשות כמו שכתבנו בספרים הקודמים שמצוה לכל אחד להדפיס הספרים האלו ולחלקם בחינם לאלפים מאחינו בני ישראל. וברוך השם שהדברים עשו רושם בלבות בני ישראל, כי עיקר יסוד וקדושת ישראל הוא עניני שכר ועונש, כמו שהבאנו כבר לעיל בפרשת בראשית מספר הקדוש **קב הישר** (פרק ה') וזה לשונו: **"ואהבת לרעך כמוך"** (דברים ו, ה), אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תורת כהנים, פרשת קדושים, ד') זה הוא הפסוק, שהוא כלל גדול שבתורה. ואין לך אהבה יותר, כשרואה האדם דבר מגונה באחיו ישראל, שעושה איזה חטא

ועוון, שצריך להוכיחו^א על זה, כי נשמתן של ישראל הן קשורין ודבוקין זה בזה. אבל הכלל הוא, שצריך האדם מי שהוא יודע ההרפתקאות והסיבות והעונשים^ב שבאים לנשמת האדם אחר יציאת הנשמה מהגוף, צריך להודיע לחבירו^ג, אולי על ידו יזכה חבירו גם כן ויעזוב דרכו הרשעה "ושב ורפא לו" (ישעיהו, ט, ט, עד כאן לשונו^ד).

ומה נוראים הם דברי הספר חסידים (אות קני"ג) שכתב: מכאן שכל שנענש חבירו והוא אינו מזהירו לומר אל תעשה הרי כל העונש שמקבל מעליו על זה כאילו הרגו, לפי שהיה לו להזהירו ולא להזהירו.

וכאמור שהאמונה בשכר ועונש הוא יסוד התורה וקיום האמונה אהבת הבורא ודביקות האלוקית, על כן אנו מבקשים מאחינו בני ישראל שתקבלו ספר זה בסבר פנים

(א) ואין לך אהבה יותר... שצריך להוכיחו על זה. ובוזה מתבאר בטוב טעם דבריהם ז"ל, שואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה, כי האהבה הגדולה ביותר לחבירו הוא להוכיחו כשרואה בו איזה חטא, ולקרבו לעבודת השם לקיים המצוות שבתורה.

(ב) והסיבות והעונשים שבאים לנשמת האדם אחר יציאת הנשמה מהגוף, אם לא השלימה ותיקנה בעולם כראוי וכנכון. (יסוד יוסף, מאורי האש).

(ג) אבל הכלל הוא... צריך להודיע לחבירו. כלומר, שלא יסתפק להוכיחו סתם, שאינו נוהג עצמו כשורה, אלא יודיע לו גם כן העונש על החטא שהוא נכשל בו, כי אולי על ידי זה יעזוב דרכו הרשעה ויזהר ביותר מלהכשל בם עוד. (מאורי האש, לפי ביאור אשכנז).

(ד) וראה מה שכתב המקובל האלוקי בעל מסילת ישרים בהקדמתו וזה לשונו: אך מעטים יהיו מן המין הזה אשר יקבעו עיון ולימוד על עניני שלימות העבודה, על האהבה, על היראה, על הדביקות, ועל כל שאר חלקי החסידות וכו' עיין שם.

יפות וללמוד בזה. ואם תאמרו מי הוא זה ואיזה הוא שאלמוד בספרו, אך דעו נא רבותי שספר זה אינו כמו שאר הספרים שהמחבר מחדש דבר משלו, וכמובן לכל בר דעת שעבודה כזו לעשות חיבור שלם של ליקוטים ובפרט בעניינים אלו הוא דבר קשה למאוד, וצריך לימשך זמן זמנים טובא, שספר הזה הוא קובץ גדול מדברי הפוסקים ש"ס זוהר וספרי האר"י זכרוננו לברכה וספרי הבעל שם טוב ותלמידיו זי"ע, ושאר ספרים של רבותינו הקדושים, ובררנו וסידרנו הספר שיהיה כשולחן ערוך, מוכן לכל אחד, ולא יצטרך לחפש בחורין ובסדקין שעות שלימות ולבסוף לא ימצא מבוקשו, שכל דבריהם קדושים וממילא לא עלי תלונותיכם. ואני מבקש מכל אחד מישראל שתקבלו ברכה זו לתוך ביתכם ותהיון לי לעזר ולהועיל.

ואסיים: רבונו של עולם יהי רצון שתתן לנו כח וחוזק ואון ועוז ותעצומות ואומץ להתחיל ולגמור לכתוב מה שעוררתי לחבר חיבור על כל עניינים של שכר ועונש ויראת שמים וענייני זכות הרבים שהוא יסוד האמונה ועמוד העבודה, ולא יקרה לנו שום מכשול ונזק ופחד וצער ודאגה ויגון ומניעה ועיכוב ובלבול ועצלות ומחשבה זרה בעולם, ותשפיע עלינו שפע השכל וחכמה בינה ודעת ותבונה וזכרון והדריכני באמיתך, ודרך שקר הסר ממני ותורתך חנני, ונזכה ללמוד וללמד לזרעינו ולזרע זרעינו לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, ולא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד.

וטרם אכלה לדבר הנני קובע ברכה לכבוד ידידי הרבני הנגיד המופלג, נדיב ושוע מוכתר בנימוסין מוהר"ר... נ"י שתרגם הספר שכר ועונש ללשון אנגליש, ומלשון אנגלית ללשון פרענטש, ולכבוד ידידי הרבני הנגיד המופלג וכו', שעזר

לסדרו בהקאמפיוטער ולהכינו לדפוס וכל אלה שעוזרים לנו להפיץ תורה ויראת שמים בעולם.

ויהי נועם השם עליהם להתברך בכל מילי דמיטב, ובשיבה טובה, אתה השם לעולם תשמרם, ברכם שמרם טהרם, שיזכו לראות מיוצאי חלציהם רב תענוג ונחת דקדושה, עד אשר נזכה בקרוב לשמוע קול מבשר ואומר בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יתן השם שימצא ספר זה חן ושכל טוב בעיני ציבור היראים את דבר השם שאליו הספר מופנה בעיקר, וששבשילו כל מאמץ כדאי ומשתלם, ויאירו דברי הספר את עיניהם של ישראל בכל מקום שהם לדבוק ולילך בדרכי הצדיקים המובאים בהספר לזכות וליאור באור פני מלך חיים, וזכותם של הצדיקים הנזכרים לעיל יגינו עלינו ועל כל בני ביתנו, להשלים משאלין דלבאי ולבא דכל עם ישראל לטב ולחיון ולשלם אמן כן יהי רצון.

החיבור הנוכחי מטרתו להקל מעול הציבור לדפדף בספרי הפוסקים לידע דינים היותר נחוצים ורגילים, ודברים העומדים ברומו של עולם בנושאי שכר ועונש גלגולים, ערבות תוכחה ומחאה, ועניני יראת שמים ואהבת שמים, אשר בלעזן אי אפשר לקיים מצות אפילו כיהודי פשוט, כאשר עיני כל תחזנה מישרים.

יהי רצון שיערה השם עלינו רוח טהרה ונזכה לטהר לבבנו לעבוד ליוצרנו בכל כוחנו ובכל נפשנו ובכל מאודנו עד שישלח לנו משיחנו ויקבץ נדחינו במהרה בימינו אמן.

וזאת למודעי שהספר הזה מותר ומצוה לכל אחד להדפיס כמה שרוצה באיזה לשון שרוצה, וכל המזכה את הרבים זכותו עומדת לעד וזוכה לבנים צדיקים.

וטרם אכלה לדבר הנני קובע ברכה לכבוד ידידי הרבני הנגיד המופלג האברך כמדרכו מו"מ בתורה ויראת שמים ומוכתר במדות טובות וישרות וכו' מוהר"ר... נ"י אשר נתן יד מסייעת עידוד ואימוץ להוצאת הספר הזה, יהי שכרו כפול ומבורך בכל מילי דמיטב ומן שמיא יושפע לו ולכל משפחתו שפע ברכה והצלחה וכן לבניהם, יפרחו ויגדלו בנחת ובשלוה, ועוד יזכו לעוד, דשנים ורעננים יהיו, אמן.

זו תורה וזו שכרה, אלקי אברהם בעזרו, כי מתוך שמחת הלב זכה להוציא לאור הספרים הקדושים האלה שרבים מחכים להם, צדקת תמים תישר דרכו, זכותם של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי והאר"י הקדוש והרמ"ק וכל המחברים הקדושים המובאים בספר הזה זי"ע, וזכות כל הלומדים שיעיינו בספר הזה (ובשאר הכרכים) וישובו בתשובה שלימה, יגינו עליו ועל כל משפחתו להמשיך פעליו בקודש, ובשבתו בבית השם כל הימים, מתוך ברכת בכל מכל כל, ולשבוע נחת עולמים מיוצאי חלציו, ואך טוב וחסד ישכנו באהלו, עד כי יבוא שילה במהרה בימינו אמן.

ויהי נועם השם עליהם להתברך בכל מילי דמיטב, ובשיבה טובה, אתה השם לעולם תשמרם, ברכם שמרם טהרם, ובגודל כוח זכות הרבים שזוכים על ידי זה לבנים צדיקים תלוי בו, שיזכו לראות מיוצאי חלציהם רב תענוג ונחת דקדושה, עד אשר נזכה בקרוב לשמוע "**קול מבשר ואומר**" בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

המוציא לאור

שער לבעלי תשובה

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו.

יסוד התורה ועיקר האמונה היא כמו שכתוב **"וארשתיך לי באמונה"**, ואחר כך **"וידעת את ה'"**, והאמונה בשכר ועונש היא פתח השער, ליכנס אל חכמת ה' ותורתו הקדושה, וכמו שכתב רבינו חיים וויטאל זיע"א בהקדמתו לעץ חיים, וזה לשון קדשו: **ראשית הכל, יראת ה'**, להשיג יראת העונש, כי יראת הרוממות שהוא יראה הפנימית, לא ישיגוהו רק מתוך גדלות החכמה... לכן יזהר שלא יבוא לידי חטא אפילו שוגג, שלא יהיה להם שייכות בו, לכן צריך לזהר מהקלות, כי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה... וצריך אזהרת **"סור מרע ועשה טוב ובקש שלום"**, עד כאן לשון קדשו.

הספרים שכר ועונש שהם כולל עניני שכר ועונש וגלגולים ותיקוני תשובה מלוקט ומבוקר מש"ס והפוסקים וספרי מוסר, ובפרט מספרי הזוהר הקדוש וספרי האריז"ל ותלמידיו רבי חיים וויטאל ועוד.

התועלת היוצא מספרי שכר ועונש הם רבים:

א. לעורר לבות בני אדם לעלות למעלה במעלה עולה והנפלאה מעלות התשובה. מי לנו גדול מהרב בית יוסף שהזהירו המגיד שיהיה לו שיעור מיוחד בכל יום בספרי מוסר כמו שמבואר להדיא בזוהר הקדוש פרשת ואתחנן **דאף בהגיע זמן הקץ אינם נגאלים אלא בצירוף התשובה**. וכן הוא בהקדמת תיקוני זוהר במענה אליהו הנביא עליו השלום לרבי שמעון בן יוחאי זצ"ה, ואין כאן מקומו להאריך.

ב. המורה דרך לאחרים להחזירם בתשובה שידעו הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

ג. השואל והדורש אל המורה להורות לו עניני תשובה צריך לדעת ברור, שיסוד היסודות לכל אחד הוא להסביר לו את דרך החיים בעניני שכר ועונש ויראת שמים, שבלי יסודות אלו אי אפשר להיות אפילו יהודי פשוט, וכדי שלא יצטרך הרב המורה דרך לחפש בחורין וסדקים שעות שלימות, ולבסוף לא ימצא מבוקשו. על כן בררנו הדברים שיהיו מוכנים ומסודרים היטב כשולחן ערוך, שיהיה מוכן (ולכל אחד) למצוא בהם כל עניני יראת שמים ושכר ועונש ועניני הגלגולים על כל חטא וחטא, ולהסביר לו איך יוכל לסדר לו תיקוני תשובה.

ד. לבעל תורה העושה דבר עבירה, ויתבייש בה להודיע נגעי מכאוביו להמורה, יפרוש כפיו אל הספר הזה וימצא לנפשו מזור ותרף.

ה. ואחרון אחרון חביב בעל תשובה שרוצה לחזור בתשובה באמת על כל העבירות אשר עשה, ואי אפשר להרבות בתעניות וסיגופים, מצאנו לו הפיתרון, שיזכה להיות צדיק גמור, [שידוע שהבעלי תשובה, יכולין לקפוץ למעלה ממדרגתן. (ראה שפת אמת, פרשת במדבר)]. וכמו שכתוב בספר הקדוש שבט מוסר (פרק יט), שבעל תשובה צריך שישב רבים מעון, וזה לשון קדשו: **צריך בעל תשובה שישב רבים מעון, וילמד וידריך בני אדם בדרך ישרה ויזהירם בתשובה, ויוכיחם ויודיעם עונשן ומתן שכרן איך הקדוש ברוך הוא מקבל תשובה, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום, בתפילתו (תהלים קיט, יח): "גל עיניי וכו', אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו"** (שם נא, טו), עד כאן לשונו. (ועיין בשכר ועונש - ויקרא, בהקדמה דף כ"ג, ובפרשת בהר).

ועל ידי שישים כל מגמתו לעשות להרבות טובות לישראל קדושים לקרבם לאבינו שבשמים להחזירם בתשובה,

לחזק לבם באמונה שלימה, שעל ידי ספרים אלו יבינו הבעלי תשובה ויגילו הנבונים למצוא בנקל מבוקשם, מוצאם ומוקדם, בעזרת השם יתברך. ומי שביכלתו לעזור בכח גדול לתכלית זה ולהדפיס הספר הזה בכל הלשונות ולהפיצם בכל מקום בעולם, דעל ידי שיחזיר את ישראל בכל העולם למוטב, יזכה לשכר הטוב הצפון לצדיקים, כמו שאמרו ז"ל: מי שמוחה לכבוד שמים אין מלאך המות שולט בו כשאר בני אדם (זוהר הקדוש חלק א' כט:) **והקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית ולזרעו אחריו כמו שעשה לפנחס** (ראשית חכמה שעה"ח פ"ב בשם מהר"י אבוהב), **וזוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא** (תמיד כח.), וממשיך ברכות וטובות לעם (תמיד כח.), ויוצא מכלל ארור לכלל ברוך (ויקרא רבה כה), **ניצול מכל גזירות קשות** (ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך) זוכה לבלות שנותיו בנעימים (אבות דרבי נתן פרק כ"ט) **כשיש גזר דין על הכלל הוא ניצול** (חומת אנך פרשת נח) וזוכה למלכות (סנהדרין קא.).

אנשים יחידים הם אנשי תורה היכולים לרפא אחרים לאמונה

ספר הקדוש "חובת הלבבות" מונה וחושב עד כמה יורדים ממדרגתם אותם, שמשוקעים בתענוגי העולם הזה, וקחשיב שם דברים רבים, וכותב שם גם: "שרחקו מאור האמת... עד אשר חשבו דרכי הרעה כי טובה היא, ותעו כי היא הישרה... ומבקשים גמול העובדים במעשה העוברים, ומדרגות הצדיקים במנהגי הרשעים, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה: עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וכאשר הגיע היצר ברוב אנשי התורה אל מה שספרנו... והיה הדין בעבור זה, שיהיה באנשי התורה אנשים יחידים נושאים הפרישות המיוחדת, ומקבלים תנאיה להואיל בה לאנשי התורה עם פנות נפשותם... ויהיו רופאים לאמונה, ולנפשות יעלו ארוכה. (חובת הלבבות שער הפרישות פרק ב').

בעזרת השם יתברך

פרשת במדבר - פרק ל"ג

שַׁעַר יִרְאָת שָׁמַיִם

כל דבר שיפגם האדם אפילו שוגג, מחשיך הנפש

ראשונה צריך לירא שלא יבוא לידו שום חטא אפילו בשוגג, והטעם מפני היות הנפש הויה דקה ורוחנית, אצולה ממקום גבוה, כל דבר שיפגם האדם אפילו שוגג, מחשיך הנפש, והוא כמשל השופך על בגדיו הלבנים והנקיים קתון של שמן או של דיו, אפילו שוגג, שהכתם מחשיך הבגד ההוא, ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ט, ח): "בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר".

(ראשית חכמה, שער היראה, פרק ד')

בעי ליה לבר נש למדחל תדיר ולצלאה קמי קודשא בריך הוא בצלותא כו', **פירוש הזוהר**: צריך האדם לירא תמיד על חטאיו ולהתפלל תמיד לפני הקדוש ברוך הוא.

(זוהר חלק א' דף קס"ח)

כל אדם שאינו ירא חטא אין לו רשות להכנס לפתח המלכות

כל בר נש דלא דחיל חטאה לית ליה רשו למיעל להאי פתחא דמהימנותא מלכות כו', **פירוש הזוהר**: כל אדם שאינו ירא חטא אין לו רשות להכנס לפתח המלכות.

(זוהר חדש פרשת כי תשא)

אבני ביתו וקורות ביתו יעידו בו

כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא מחובוי דלא יחטא קמי קודשא בריך הוא, ואי יימא מאן יסהיד ביה הא אבנא ביתיה ואעי ביתיה יסהידו ביה, **פירוש הזוהר**: כמה צריך

יד שֵׁכַר פֶּרֶשֶׁת בַּמִּדְבָּר - פֶּרֶק ל"ג עֹנוֹשׁ

הָאָדָם לְהִזְהֵר שֶׁלֹּא יִחְטָא, וְאִם יֵאמָר מִי יַעֲיֵד בּוֹ, הֲרֵי אֲבִנִי בֵיתוֹ וְקוֹרוֹת בֵּיתוֹ יַעֲיֵדוּ בּוֹ.

(זוהר חלק ב' דף כ"ח)

אָדָם כִּשְׁהוּא חוֹטָא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא בּוֹרַח מֵהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

בְּר נֶשׁ כַּד אֵיהוּ בַּהֲאֵי עֲלֵמָא חֲטִי וְחֲשִׁיב דְּעֵרַק מִקְּמֵי מֵאֲרִיָּה וְלֹא אֲשַׁגַּח בַּהֲהוּא עֲלֵמָא, **פִּירוּשׁ הַזּוֹהַר**: אָדָם כִּשְׁהוּא בְּזֵה הָעוֹלָם הוּא חוֹטָא וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא בּוֹרַח מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאִינוּ מִשְׁגִּיחַ בְּעוֹלָם הַהוּא.

(זוהר חלק ב' דף קצ"ט)

כָּל מִי שְׁחוֹטָא, פּוֹגֵם לְכָל הָעוֹלָמוֹת

כָּל מֵאֵן דְּעֵבֵד עַל פְּקוּדֵי אֲוִרִיִּיתָא כְּבִיכוּל פְּגִים לְעִילָא פְּגִים לְתַתָּא פְּגִים לְגֵרְמִיָּה, פְּגִים לְכָל עֲלֵמִין, מֵתַל לְאִינוּן מִפְּרִישֵׁי יִמָּא דְּשֵׁאֲטִי בְּאַרְבָּא קָם חַד שְׁטִיָּא בִּינִיָּהוּ בְּעַא לְנִקְבָא כּוֹי, **פִּירוּשׁ הַזּוֹהַר**: כָּל מִי שְׁחוֹטָא פּוֹגֵם לְמַעְלָה, פּוֹגֵם לְמַטָּה, פּוֹגֵם לְעֲצָמוֹ, פּוֹגֵם לְכָל הָעוֹלָמוֹת, מִשָּׁל לְבִנֵי אָדָם הַמְּפִלִּיגִים בְּסַפִּינָה עַל הַיָּם קָם שׁוֹטָה אַחַד בִּינֵיהֶם וְרוֹצֵחַ לְנִקְבַּת הַסַּפִּינָה.

(זוהר חלק ג' דף קכ"ב)

לְאַחַר שְׁחוֹטָא הָאָדָם, אִינוּ נִמְחָה כִּי אִם בְּתִשׁוּבָה גְּדוּלָה

כְּמָה אֵית לָן לְבִנֵי נֶשָׂא לְאַסְתֵּמְרָא מְחֻבִּיָּיהוּ מִקְּמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהָא לְבַתֵּר דְּחֵטָא בְּרֵי נֶשׁ רִשִׁים הוּא חוֹבִיָּה לְעִילָא וְלֹא אֲתִמְחַק בְּרֵי בְּתוֹקְפָא דְּתִיּוּבְתָא סְגִיָּא, **פִּירוּשׁ הַזּוֹהַר**: כְּמָה יֵשׁ לָהֶם לְבִנֵי הָאָדָם לְהִזְהֵר מִן הַחֵטָא, כִּי לְאַחַר שְׁחוֹטָא הָאָדָם עוֹשֶׂה רוּשָׁם לְמַעְלָה, וְאִינוּ נִמְחָה כִּי אִם בְּתִשׁוּבָה גְּדוּלָה.

(זוהר חלק א' דף ע"ג)

שַׁעַר הָעוֹנְשִׁים

פְּנִינִים יְקָרִים מִסֵּפֶר הַסִּידִים

הקדוש ברוך הוא משלם מדה כנגד מדה

כי קו לקו (ישעי' כח ז), הקדוש ברוך הוא יתברך שמו ויתברך זכרו משלם גמול מדה במדה, הן שכר הטוב הן עונש הרע, כיצד אדם חוטא בעבור ממון, או בעבור כבודו או הנאת גופו, אוי לו לחוטא, נפרעים ממנו אותו חטא שחטא. וכיוצא בדבר אם זכה ולא חשש בהנאת גופו או ממון או כבוד, משלמין לו שכר דבר שלא חשב בו, כי שלמה המלך לא שאל על תקנתו לא על ממון ולא על כבוד, אלא חכמה ודעת לעשות רצון הבורא, ונתן לו הקדוש ברוך הוא את שתיהן אפילו מה שלא שאל, הרי כל מי שעושה רצון הבורא ואינו חושש לתקנתו להנאתו ולכבודו, ובאותה שעה היה יכול לעסוק בתקנתו, הקדוש ברוך הוא מספיק אותו בשבילו.

צא ולמד ממשה רבינו שאמר לו הקדוש ברוך הוא ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול (שמות ל"ב י'), ומשה לא חשש בזה כי אם להצלת ישראל, לכך נתקיים בו ובני רחביה רבו למעלה (דברי הימים א' כ"ג י"ז) מששים רבוא, לכך תקנו תחילה ברכת חונן הדעת והשיבנו וסלח לנו שהם רצון הקדוש ברוך הוא.

(סימן נ"ג)

ירא אלקים יצא את כולם

גדול זכות יפה תואר המתגבר על יצרו, יותר משאינו יפה,

לפי שאינו מקובל לנשים. גדול זכות עני המחזיר אבידה לבעלים, יותר מעשיר. וקשה עונש העשיר שאינו מחזיר, יותר מעני, הכל לפי טורח השכר, ועל פי המחשבה הטובה. חשב לזכות את הרבים ולא יכול שאין שומעין לו, מעלה עליו הכתוב כאלו מזכה אותם. ירא אלוקים יצא את כולם וקהלת ז (יח).

(סימן ק"ד)

הצער שהאדם מקבל הוא עונש מהקדוש ברוך הוא כנגד עוונותיו - אין מחליפין עון בזכות

אדם שהיה הולך בספינה או במדבר. שאר העם ניצלו והוא לא ניצל, או שלהם ניצלו ושלו נאבד, הוא לוקה והם אינם לוקים, ראוי לגרוע מעונותיו. ואם הצער שאדם מקבל שקול כנגד עונותיו, הרי נתכפרו עונותיו, והזכיות במקומם עומדות. ואין מחליפין עון בזכות, שאין עבירה מכבה מצוה. ובלבד שהצער שקיבל לא יהיה לדבר עבירה, כגון שרואה אשה ומצטער עליה שאינה שלו, ועיניו גרמו לו, ועוד בושת יש לו לתובעה אולי לא תחפוץ היא, או ירא שהיא תודיע בושתו לבני אדם. וכן צער של גניבה שיבוש מבני אדם, ואינו מצטער בשביל העבירות שנמנע בשביל בושת בני אדם ואינו יכול לעשות מה שלבו חפץ, כי אז עונשו גדול ביותר.

איך יכולים למעט צער הגיהנום

אבל אם קבל עליו צערו בשביל הקדוש ברוך הוא כגון שמונע משעשוע בניו ובנותיו, שישמע שבוכין ואשתו מגדלתן והוא מצטער שבוכין, ואינו עומד בשביל שעוסק בתורה, ואינו הולך לטייל עם בניו וילדיו, על זה יקבל שכר על זה הצער, וצער של גיהנם ממעטים לו.

וכן צער אשה רעה ואינו חוטא, ודקדוקי עניות ואינו עושה עולה, וצער יסורים בגופו או במיתת אוהביו, או

שמצטער על צער אוהביו ועל צער אחרים, הכל מחשבים לו כנגד צער גיהנם, כנגד עונותיו, שנאמר (ישעי' מ ב) כי נרצה עונה, וכתוב (שם) כי מלאה צבאה.

העונש לאותן שמונעין אחרים מלזכות **- נפרעים ממנו י"ב דורות**

ויש עבירות שאף על פי שלוקה בעולם הזה, ילקה בגיהנם, כגון ירבעם שהחטיא, וכל שהחטיא את הרבים אין לו חלק לעולם הבא, וכגון אותן שמונעין אחרים מלזכות, אלו בני עלי בעולם הזה. ואם תאמר מאחר שכתוב (שמות לד ז) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים, והלא לבני עלי כמה דורות, דהא רבה ואביו היו אחר כמה דורות, ועוד לא אחזו מעשה אבותיהם בידיהם. אלא אם אדם חוטא פעם אחת נפרעים ממנו ד' דורות, ואם שינה בו או עשה חטא אחר, נפרעים ממנו ח' דורות, ואם שילש בו או עשה ג' עונות, הרי נפרעים ממנו י"ב דורות. בני עלי שלשו ורבעו וחמשו וחטאו הרבה פעמים, ועדיין העון על הדורות.

ואם תאמר למה העון על הצדיקים שאין אוחזין מעשי אבותיהם בידיהם. עוד גדולה מזו, הרי אמרו נולד בשבת ימות בשבת, ומה חטא הילד שחללו עליו את השבת, הרי אמרו על כרחך אתה נולד. אלא אמרו עבודה זרה מכה לפניו ולאחריי, כמו שדרשו וירדוף עד דן (בראשית יא יד), וכל שכן מדה טובה שעושה לפניו ולאחריה, אלו זכה הילד אחר כך, למה לא עמדו לו זכותו מקודם שלא יולד בשבת, וגם לזרע עלי הצדיקים שלא קפץ זכותם אחורנית, שלא יגזור גזירה רעה מתחילה עליהם. וכן לכל בני אדם הראשון מאחר שלא תפשו מעשה אבותיהם בידיהם למה יהיה נפרעין מהם.

מפני שאמרו צדיק ורע לו צדיק בן רשע, והלא אין אוחז במעשיו, אלא אם יש צדיק שנהנה מאביו, או אביו

יח שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

מחפה עליו, הרי זה גוזל בשביל בניו, הרי יתכן שבניו ישאו בעונו. אבל אם עבירה אחרת עשה האב להנאת גופו שאין לומר בשביל הבן עשה, הרי למה הבנים מקבלים עונש, הרי אמרו הבועל ארמית לא יהיו בניו תלמידי חכמים, ואם הוא חטא הם מה חטאו. הרי תדע לך שכל אדם זוכה לבניו בהי דברים, כמו שאמרו מי שמכבד תלמיד חכם וכו', לכן מה ששמח האב שהוא רשע, על כן הבנים נכשלים.

מפני מה רבה ואביי שהם מבני עלי מתו, מפני שנגזרה גזירה אם לא יהיו זכויות גדולות לא ינצלו, אף על פי שהוא זכאי, שנאמר (יחזקאל יד יט כ) או דבר אשלח אל הארץ ההיא ושפכתי חמתי עליה בדם, להכרית ממנה אדם ובהמה ונח דניאל ואיוב בתוכה, **חי אני נאום אד-ני ה' אם בן אם בת יצילו, המה בצדקתם יצילו נפשם. הרי הצדיקים שבצדקתם לא יצילו רק את עצמם**, דכתיב (דניאל ו כג) אלקי שלח מלאכה וסגר פום אריותא ולא חבלוני כל קבל די קדמוהי וגוי, אם לא שנמצא זכות אף על פי שלא חטא לא יועיל. וכן צוה לירמיה שלא יקח אשה ולא בנים להוליד שם, כי נגזרה גזירה רעה שם להמית בנים ובנות אבות ואמהות, ולא אמר ירמיה הלא אני צדיק ולמה לא יחיו בני, אלא כשנגזרה גזירה אם לא תהיה זכות גדולה לא ינצלו. לכך אל תתמה על דור המבול וסדום שמתו הקטנים, וכי מה חטאו שמתו, אלא שנאמר גזירה היא שאם לא תהיה זכות מרובה וגדולה, לא ינצלו אפילו הם לנפשם.

הדרך הנכון איך לעבוד את השם

ועוד אמר (שמות טז יז) פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, ולמה לא יחזק לבם כדי שלא ינחם שלא ישובו, כמו שנאמר (שמות ז ג) ואני אקשה את לב פרעה, וכמו (שם י א) כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, אלא למדת הדין יש פתחון פה, שאומרת לפני הקדוש ברוך הוא אפיי אם היו

עושים כל זכיות שבעולם אין להם שכר מן הדין, שהרי אם היו גבורים או חיל של מלך עומדים על אדם בחרב וכלי זיין, ואומרים לו אם לא תתן לנו כל מה שבידך נהרוג אותך, הלא יתן לו כל מה שיש לו ויותר כדי שיחיה, וכן אם אדם רוצה לעבור עבירה והיו עומדים עליו בחרבות או בלא חרב עומדים עליו, לא היה חוטא בשביל הבושה, כל שכן בשביל שלא יכוחו, וכן כל עבירות וכל זכיות אם בשביל חרב שלא ימיתוהו או מפני הבושה ימנע. ועוד כמה אנשים סרים למשמעת מלך בשר ודם ונהרגין, וכי יתן להם שכר אחרי מותם, וכמה וכמה הולכים לשלול שלל, ונהרגים ומוסרים את נפשם בשביל דבר מועט, אלא שמפחד המלך לוחמים ומתים במלחמה ומה שכר להם על כך, וכל שכן שאם מלך מלכי המלכים מלך עולמים מצוה מצותיו שראוי לעבדו מאהבה, ואם מפחד עושים זכיות ומיראתו שהם יראים מפורעניות בעולם הזה שלא ימית אותם ואת בניהם, או שלא ילקו ביסורים, או שלא ידלדלו, או שלא יביא עליהם את התוכחות ואת האלות, ויראים מן גיהנם, או שלא ייטיב להם בגן עדן, או בעולם הזה, ולכך יראים מן הדין, אין להחזיק טובה להם בשביל מה שעושין, לפי שאין אדם יכול להטיב להם ולהצילם מגיהנם, ומה שעושים מפני שיראים אותך הם עושים.

העובד האלוקים מאהבה על מנת שלא לקבל פרס אפי' מדת הדין שהוא השטן מליץ טוב עליו

אבל כשאדם עובד האלוקים מאהבה על מנת שלא לקבל פרס אפי' מדת הדין שהוא השטן מליץ טוב עליו, שנאמר (איוב א ט) החנם ירא איוב אלוקים, אבל אם חנם כלומר על מנת שלא לקבל פרס, אז מן הדין ראוי להטיב לו בין בעולם הזה בין בעולם הבא.

הרי תלמיד חכם היודע ועובר, הרי עתיד ליתן את הדין עליו, שגרם מיתה לבניו

וכן יש דברים שאמרו חכמים למה בניו של אדם מתים, לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו אכלה חרבכם נביאכם כאריה משחית (ירמ"ב ט), הרי תלמיד חכם היודע זה ועובר עליו, הרי עתיד ליתן את הדין עליו, שגרם מיתה לבניו. ומה שאמרו הקובר את בניו מוחלין לו עונותיו, שמקיים את הדברים שבנים מתים עליהם, ולא מי שעובר עליהם.

ואמרו תינוק, בית, אשה, סימן. אשה לשלישי או לרביעי לא תנשא, אם מתו בעליה זה אחר זה לאחר שבאו עליה ומתו בלא בנים, או מיד לאחר בעילה, כמו בער ואונן שלא עכבו אצל תמר. ותינוק שמלו את הראשון והשני והשלישי ומתו, אם מל את הרביעי ומת, הרי זה עתיד ליתן את הדין עליו. ועל שקבר את הראשונים כפרת עונותיו הוא, שלא ידע להזהר, ועל הרביעי יקבל עונש שגרם לו מיתה. וכיוצא בו, בית. אם בנה בית חדש או נכנס בבית מחדש ומתו בו ג' זה אחר זה, הרי אם יתעכב יותר בבית זה, הרי זה מתחייב בנפשו שיאבדו מכאן ולהבא.

וכן עיר שאדם דר בה ומתו בה בניו ואין מתקיימין בה, הרי זה נענש על שגורם מיתה לבניו, ואל יאמר אדם אלו היה במקום אחר היו כמו כן מתים, מקום הזיקא שאני. כי היתה עיר אחרת בארץ לדור שם, וכתוב (ישעי' ל"ד י"ז) והוא הפיל להן גורל וידו חלקתה להם בקו וגוי לדור ודור ישכנו בה, וכשבאים לתקן בתים בעיר היתה מגפה ביושבים, לפי שהמקום לשדים מיוחד, וכל זמן שלא הורגלו בני אדם שם היו מתים. שאלו לחכם מה לעשות, אמר תבחרו להם החלקה ותמדדו לדי רוחות, ותשימו חבלים בהיקף, ותקחו עשרה וספר תורה, וימתחו חבל על הקרקע באורך, ויוליכו ספר תורה אצל החבל ביושר, וילכו אחריו עשרה (ואז יתחילו), וכשהלכו אותה השורה

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש כא

ישימו אותו החבל אצל דריסת רגליהם אשר הלכו כבר, וילכו אצל החבל ביושר, שיהיו דריסות רגליהם מכוונות אצל דריסת שורה ראשונה, וכן יעשו עד שיהא דריסתם על פני כל הקרקע לעולם. ספר תורה הולך לפניהם. ויאמרו בלכתם כל שורה, ברכת כהנים ושיר של פגעים. ואותם פסוקים, וזכרתי את בריתי יעקב (ויקרא כו מב), אחריו אותו פסוק והשקל עשרים גרה עשרים שקלים וגוי עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם (יחזקאל מה יב), ואותו פסוק אחריו ארץ אשר השם אלקיך דורש אותה (דברים יא יב), ואחר כך פסוק לא יאמר לך עוד עזובה (ישעי' סב ד), ואחריו לא תוהו בראה לשבת יצרה (שם מה יח), ומזמור רצית השם ארצך (תהלים פה ב), ויגמור עד שיסבב דרך פעמיו. ואחר כך מזמור אלוקים יחננו ויברכנו וגוי (שם סז ב), ופסוק יצו יי אתך את הברכה באסמיך וגוי (דברים כח ח), כן יאמרו על כל שורה ושורה, ולא יחושו אם לא תהיה הליכתם על פני כל הקרקע. ולבסוף יאמר על דעת המקום ועל דעת התורה ועל דעת ישראל השומרים אותה, שלא יהא רשאי שום מזיק ושום מזקת לבא במקום הזה מהיום ולעולם, אז יסירו המזיקים מאותו מקום. גם כאן כתוב עונשי אדם.

(סימן תע"ח).

איך החלפתי בעולם חולף, עולם עומד לעד לעולם, איך נמשלתי כבהמות נדמיתי, והלכתי אחרי יצרי כסוס כפרד אין הבין ותעיתי מדרך השכל.

עבירות חמורות שיש להן פרי, מגיע פריים בעולם הזה, והעיקר שמור ומזומן להם לעולם הבא

מי שעשה עבירות גדולות, כגון מי שבא על אשת איש והוליד ממנה, וכן כיוצא בהם עבירות חמורות שיש להן פרי, מגיע פריים בעולם הזה, והעיקר שמור ומזומן להם לעולם הבא, ועל זה נאמר (משלי א לא) ויאכלו מפרי דרכם

כב שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

וממועצותיהם ישבעו. ונאמר עליו, עבירות שעושין פירות יש להם פירות, שאין עושין פירות אין להם פירות. דבעולם הזה מגיע לו פרי מעשיו, ועיקר מעשיו מוכנים לעולם הבא ליפרע ממנו עליהם.

נאמר בתוספתא בריש פאה אלו דברים נפרעים מן האדם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ועל לשון הרע כנגד כולם. על אלו ממהרין ליפרע ממנו בעולם הזה חוץ מפורעניות שנפרעין ממנו לעולם הבא. ובתלמוד ארץ ישראל חזקו בדבר זה מן הכתובים. ואמר בענין עבודה זרה הכרת תכרת כתיב (במדבר טו לא), הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא הנפש ההיא עונה בה (שם שם) בזמן שעונה בה. כתיב (שמות לב לא) אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב, הרי לגבי עבודה זרה. וגבי עריות כתיב (בראשית לט ט) האיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים, וגבי שפיכות דמים כתיב (שם ד יג) גדול עוני מנשוא. כשבא אצל לשון הרע מה כתיב, (תהלים יב ד) יכרת השם כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות.

למה נותן הקדוש ברוך הוא להרשע טובות - ולהצדיק יסורים ואם תראה אחד מן הרשעים שהשפיע לו הקדוש ברוך הוא טובה והנעים עליו בעולם הזה, אפשר שעשה מצוה בעולם הזה, ונוטל שכרו כאן כדי שיהיו נפרעין ממנו בעולם הבא, כמו שנאמר (דברים יז י) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו, ומתרגמין משלם לשנאוהי טבין דאינון עבדין קדמוהי בחייהון לאובדיהון. מכשילו בשילום גמול כשיעור שעשה בעולם הזה. וכמו כן נאמר עוד כי הצדיק שעבר עבירות מועטות, הקדוש ברוך הוא מייסרו בעולם הזה כשיעור מה

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג **ועונש** כג

שממרקים עליו, כדי שיהא לו שכר בעולם הבא, ומשלם כל צדקותיו לעתיד לבא. דבר זה נאמר בתלמודו ובתלמוד ארץ ישראל, ואנו מזכירים כאן מה שאמרו בתלמוד ארץ ישראל לפי שתפסו בו דרך קצרה. וכן אמרו רובו זכיות ומיעוטו עבירות, מיעוט עבירות שיש בידו נפרעין ממנו בעולם הזה, כדי ליפרע לו משלם שכר לעתיד לבא. רובו עבירות ומיעוטו זכיות, נותנים לו שכר מצות קלות שיש בידו בעולם הזה, כדי ליפרע ממנו משלם לעולם הבא. רובו זכיות יורש גן עדן, רובו עבירות יורש גיהנם.

הרי ביארו לנו בזה הדבר כי צדיקים שעשו עבירות קלות, אין נפרעין ממנו לעולם הבא אלא בעולם הזה. ומי שעשה רוב זכיות ומת עד שלא נפרעים ממנו מיעוט עבירות שעשה, אינו מקבל עונש כלל על עונותיו, אלא מנכין לו מזכיותיו בשיעורו, בזמן שלא נפרעו ממנו בעולם הזה. ומי שמת ורובו עבירות, יורש גיהנם ואינו נוטל שכר כלל על זכיותיו, אלא פוחתין לו מן הפורעניות כשיעורן. ואם כבר גמלו הקדוש ברוך הוא אותו מיעוט מצות קלות שעשה בעולם הזה, נפרעים ממנו על כל העבירות שעשה משלם. ושכרן של צדיקים שראוי להן על זכויותיהן בעולם הבא, אין דרך לכל היצור ולא לשטן לחסר ממנו כלום, אלא מתקיים להם באמת ובתמים שיזכו בו, אי אפשר שלא יגיע להם שכרן משלם.

מי שמת כשהוא רשע, אין דרך להתפלל עליו כדי שיזכה עם הצדיקים, כי אותה תפלה אינה מועלת כלום, לפי ששכר שראוי לצדיקים אינו אלא הטורח והעסק שעסקו וסבלו בעשיית המצות, והתאפקו מעבירות

וכן מי שמת כשהוא רשע, אין דרך להתפלל עליו כדי שיזכה עם הצדיקים, כי אותה תפלה אינה מועלת כלום, לפי ששכר שראוי לצדיקים אינו אלא הטורח והעסק שעסקו וסבלו בעשיית המצוות, והתאפקו מעבירות. אבל מי שהלך

אחר תאותו להתעדן בעבירות, האיך יתכן שיהא לו חלק טוב, זה ודאי מבוטל ורחוק מן הדעת. ומי שהזכיר מחכמים ענין העתירה ובקשה על החוטא, לא אמרו אלא כדי להקל מעליו הפורעניות בלבד, לפי שהשכר הוא דין אמת לצדיק שהכין לו הקדוש ברוך הוא על זכויותיו, ואין מדרך אמת שיחסר לו הקדוש ברוך הוא ממנו כלום בעולמו, וגם הפורעניות דין להקדוש ברוך הוא על החוטא. ויתכן שיעתיר אליו מי שהוא חשוב לפניו, כדי להסיר מקצתו מעליו או כולו, לפי חשיבות המעתיר, וכפי פורעניות של החוטא. הלא תראה מי שסבור להועיל על החוטא, לא אמרו אלא יכולני לפטור את העולם מן הדין, ולא אמרו לזכות את החייב, ואין בעתירה שום שכר לרשע, כמו שאמר על דבר זה, כי הקדוש ברוך הוא כבר אמר לכל הרשעים שובו אלי (זכר"י א ג) שובו מדרכיכם הרעים (מלכים ב' יז יג), ואני אבטל מכם הפורעניות, ואשלם לכם שכר טוב על תשובותיכם עדי, והתשובה בידי אדם היא והוא יכול לעשותה, וקרובה אליו מעתירות המעתיר שאינו מאמין בה, ואינו דבר שבידו שיכול לעשותה. ואלו היה מגיע שכר לרשע מחמת העתירה כשמעתירים עליו, היה מן הדין ראוי שיהא קבול תשובתו לפני הקדוש ברוך הוא לענין מתן שכרו יותר חזק וגדול. ומאחר שהקדוש ברוך הוא קרא לרשעים לחזור בתשובה, ואמר שובו אלי ואשובה אליכם (מלאכי ג ז), וכיוצא בזה הרבה, וחק לנו יום צום העשור וקראו יום הכיפורים, והבטיחנו לומר שבו אנו מתכפרים על עונותינו, שנאמר (ויקרא טז ט) כי ביום הזה יכפר עליכם, ועשיית רצונו של הקדוש ברוך הוא כמו כן מכפר עון, ויש בדבר הזה טובה ותקנה גדולה לבני אדם המצויינין בעבודתו של הקדוש ברוך הוא, ויש להם שכר בכך, העתירה נמי מועלת להקל מן הפורעניות, או לדחותה, ואין בדבר הזה ריחוק הדעת ולא להיות לו שכר בשבילה, שהרי נאמר ההגדה אמת משם רבותינו שהיא נאה, ונתכוונו

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש כה

לענין מה שזכרנו. ועל הדברים האלה הנאמרים משם רבותינו, יש מן הדין לסמוך מלכת אחר זולתם.

אמנם דין העתירה היא שוה ליום הכפורים, וכמו שאמר במשנה אחטא ואשוב אחטא ויום הכיפורים מכפר, ואמרו בתלמוד הואיל כשיחטא אדם על כוונת שיום הכיפורים מכפר עון עליו, אין יום הכיפורים מכפר עליו. וגם כמו כן יש מי שחטא וסומך על העתירה, אין מקבלין עליו עתירה, וכן הוא דין העתירה. הרי נדחה דברי האומר שיש לו שכר עתירה, ונתבטל ונתרצה על הדרך שאמרנו. נמצא העונש שהעניש הקדוש ברוך הוא את הרשעים, על תנאי, שאם לא יחזור בתשובה, או לא יעתיר עליו מי שעתירתו מקובלת, אז יענש. שכן הבננו מדברי רבותינו שאמרו יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין, ואמר ר' יוחנן על אלישע הנקרא אחר, כשאמות אכבה עשן מקברו, כי נח נפשיה דר' יוחנן פסק קיטרא מקברא דאחר, ואלו ראיות גמורות שהעתירה מועלת.

שער מזכי הרבים

**המזכה את הרבים בתורה ומצות
מקבל השכר כפי מה שנהנה ממנו**

מי שעשה זכות גדולה, וקשה בעיניו לעשות ויצרו מנעו, וכופה את יצרו עד שעושה המעשה, עדיף מן האיש שאין יצרו תוקפו למונעו. ומי שעושה עון גדול ויצרו תוקפו, גרוע ממנו אדם שעושה עון מועט ואין יצרו תוקפו, לפי שעושה דוגמא להכעיס. וזכות שעושה לאחרים כגון תורה וצדקה, כפי אותה הנהנה ממנו וכפי הנאה הנהנה, מקבל שכר. ויש שעושה

מועט ובא לו לצדקה, ועושה הרבה ואין לו זכות, כגון לאדם אחד אם יתן לו פשוטים הרבה, בושת יש לו לקבל ממנו, וכשאומר אכול עמי היום אין לו בושת, זה לו זכות מועט ושכר הרבה.

ויש עונשים חמורים על מה שאין כתוב בתורה, יותר מעונשים על מצות שכתובים בתורה, שהרי על ידי עבירות שבתורה כתיב מיתות או עונש אחר, אבל המונעים מלתת את הרשעים להריגה לא מצינו מה דינם, וראה כמה חמורים לפי שבני בנימין לא רצו לתת את החייבים לבני ישראל, לכך נהרגו טף ונשים כמעט כל השבט, ובעונש של תורה כתיב (דברים כד טז) לא יומתו [אבות על בנים] ובנים [לא יומתו] על אבות. וכן בני עלי ששהו קיניהן של נשים, על זה לא נאמר עונשו, וראה כמה עונשים כמה דורות נכשלו בעונם.

(סימן תקצ"א)

המקבל עליו עינויים בעולם הזה לא יקבל עונש ונקמה לא בזה ולא בבא, לפי שקיבל עליו העינויים שהיו ראויים לו מן השמים

ואף על פי שלא הזכירו חכמים עומק התשובה הזאת, כך היא לחפצים שלא יקראו לדין לעולם הבא. ואף בעולם הזה לא יקבל עונש ונקמה, לפי שמקבל עליו העינויים שהיו ראויין לו מן השמים. וכל זה אין להורות אלא למי שמתחרט ומבקש להיות נקי מן הקדוש ברוך הוא. רק אם רבים גזל, אף על פי ששב באלו הדברים שכתבנו, הקדוש ברוך הוא מביא עליו כדרכיו, מפני שהרבים בקשו עליו נקמה, ויקבל שכר על העונשים שבאים עליו מן השמים, כי מאחר שמדעתו קבל עליו עונשים ועינויים ותשובות שכתבנו, אינו ראוי לקבל עליו עונש מן השמים, וכתיב (ירמ' ל יא) ונקה לא אנקך פעמים ונקה ופעמים לא ינקה כמו שכתבנו. ומעשה באחד שגזל ליטרא

והרויח בה הרבה, והיה אדם מכיר הגזלן וידע שעשה ככל מה שכתבנו, וכל מה שהרויח נתן לנגזל.

(סימן תקצט)

שכר עולם הבא

השכר המיוחד לעולם הבא אין דרך לכל בריה ליכנוס בו, ולא לשטן ולא זולתו כדי שיחסיר ממנו כלום משיעור מה שהוא ראוי לקבל

נתברר מכל הדברים שהזכרנו, שהשכר המיוחד לעולם הבא אין דרך לכל בריה ליכנוס בו, ולא לשטן ולא זולתו כדי שיחסיר ממנו כלום משיעור מה שהוא ראוי לקבל, ולא שיזכה החוטא, ולא שיתוסף בפורעניות יותר ממה שהוא חייב, כי אלה הם מדות הצדק. אבל בעולם הזה אנו יודעים מדרך הדעת, שיש יסורים המגיעים לקטנים ולצדיקים, מפני שיש להם תקנה בדבר זה לעתיד לבא, שהן עתידין לקבל עליהן שכר טוב, יותר מכשיעור הצער שאירע להם. ויש בדבר זה עוד ראוי לבני אדם המצויינין בעבודתו של הקדוש ברוך הוא ותקנת דרכיהם. וכיון שיתכן עוד שינסה אותם מחמת דברי מקצת הברואים, בזמן שהוא יודע שיש להם תקנה בדבר, או שיוסיף בנסיונות או יקל ממנו, כל זה אין בו שום שיעור, אף על פי שכבר זה ידוע ומקויים מן הדין. הרי הכתובים אומרים אותו ענין למען ענותך ולמען נסותך להטיבך באחריתך (דברים ח טז). ונסיון זה מענין איוב שהעיד בו הכתוב (איוב א א) כי הוא תם וישר וירא אלוקים וסר מרע, והתחיל להביא עליו אלו היסורים קשים וחזקים, ועיקר סיבתו היתה מדברי השטן. וביאר הכתוב שלא היה מחויב בצרות וביסורים שבאו עליו, אלא הקדוש ברוך הוא התחילן

כח שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

כדי שיגמלהו טובה עליהם, ולמען יראו כל הרואים והשומעין אותן, קושי יסורים, ומתקנים דרכיהן, כמו שנאמר (שם ב ג) ותסיתני בו לבלעו חנם, אינו חייב מזה שהבאתי עליו, אלא לפי שגלוי וידוע לפניו כי הוא ממתין ומוחל ביסורים הבאים עליו, לכן הבאתי עליו, וכדי שיגמלהו טוב בשכרו, שהוא יותר מצרות שארעוהו, כי יסורים המגיעים לו לאדם בעולם הזה, יש בהם מה שמקבלים על לא דבר, אלא כדי שיזכו ויקבלו עליו גמול טוב ושכר גדול, והוא הנקרא חנם, כי המנוסה בו אינו חייב שיבא עליו. ומהם מה שהוא פורעניות ונקמה על עבירות שכבר קדמו הם, והם בדרך החיוב, ולא יאמר עליהן חנם. ומתחזק דבר זה ומתבאר יותר ממה שאמר הקדוש ברוך הוא ליחזקאל (ו' ט ז) ונקוטו בפניהם אל הרעות אשר עשו לכל תועבותיהם וידעו כי אני השם לא על חנם דברתי לעשות להם הרעה הזאת, מנה חטאתם, וביאר, הפורעניות הבאה עליהם מן הדין האמת הוא שהם חייבים שתבא עליהם, ואינם יסורים של חנם. שכל נסיון, שבאים לבני אדם כדי שיזכו ויקבלו עליהם שכר טוב, בדרך הנסיון של איוב שהיו חנם כדי לזכותו עליהם.

ואמרו בתלמוד בפרק השותפין ובפי' יום הכיפורים, כי זה השטן שהשטין על איוב הוא מלאך המות, ודבר זה אינו רחוק מן הדעת, הלא אמור בתורה (במדבר כב כב) ויתיצב מלאך השם בדרך לשטן לו. וכתוב (שם שם לב) הנה אנכי יצאתי לשטן, וכתוב (שם שם לא) וירא את מלאך השם נצב בדרך וחרבו שלופה בידו, והמלאך שנראה ובידו חרב שלופה הוא מלאך המות, ולכך אמר לבלעם (שם שם לג) כי עתה גם אותכה הרגתי. וכמו כן ראה דוד אותו, כמו שנאמר (דברי הימים א' כא טז) וישא עיניו וירא את מלאך השם עומד בין [הארץ ובין השמים] וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים. ואמר (שם שם ל) כי נבעת מפני [חרב] מלאך השם. והוא בלא ספק מלה"מ לפי שנשתלח

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג עונש כט

להשחית העם, כמו שאמר בענין. ומלאך ליהושע לחזקו במלחמה. והזהרה לשטן על איוב רק את נפשו שמור (איוב ב ו) שלא תהרגהו. ויהי היום (שם א' ו) ראש השנה מלאכים מזכירים מעשי בני אדם אם טוב ואם רע, ומבקשים לפני הקדוש ברוך הוא להסיר הספק מבני אדם, שאומר למה הצדיקים בנעימות בעולם הזה, ומביא עליהם יסורים להודיע לבני אדם צדקותיהם, וכדי להראות את העניות שלהם לבריות, וכתוב (מלכים א' כב יט) [ראיתי] את השם יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, וכתוב (דניאל ז ו) דינא יתיב וספרין פתיחו, והוא אין צריך ספר כי הוא יודע המחשבות עד שלא נוצרו, אלא כמנהגנו דברה תורה בלשון בני אדם. ומביא יסורים על הצדיקים עבור דברי השטן. לפי שבראש השנה פוקד כל היצורים, אנו תוקעין לזכור לנו עקידת יצחק, ולערבב את השטן לדחותו מעלינו.

(סימן תרה)

אם בייש חבירו ולא שמע אדם ולא יצא הדבר לחוץ, דומה למי שגזל מחבירו ממון והשיב לו מיד

אם בייש חבירו ולא שמע אדם ולא יצא הדבר לחוץ, הרי יתכן ודומה למי שגזל מחבירו ממון והשיב לו מיד קודם שלא היה צריך, ציערו מעט, מכל מקום עבר על לא תגזול, ועל ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט יח), דסני לך לחברך לא תעביד, כן זה לפי מה שביישו ולא היה יודע אדם, אף הוא עובר על ואהבת לרעך כמוך, וצריך לשים עליו עונש שלא יהיה גדול, אלא לפי מה שחטא ידע המורה כמה הוא גדול שיעור הבושת שמתבייש, ובאיזה דבר חטא לו, וישליך עליו תענית וצדקה לבעלי בתים טובים, ואל ידעו שהוא נותן, פן יראו אותו ויכלמו.

(סימן תרכ"ח).

שַׁעַר הַגְּלוּלִים

ר' משה לייב מסאסוב מחזיר ליהודי
אחוזה שנגזלה מידי אבות אבותיו

יהודי ירא שמים מתפרנס באמונה מפרתו היחידה

יהודי ירא שמים אברך תמים וישר גר בכפר סמוך לעיר סאסוב. יהודי זה הקפיד להתפרנס מיגיע כפיו ואף למצוא עיתים לתורה. פרה אחת היתה לו, הוא ואשתו הצנועה טפלו בה במסירות והיא גמלה להם בחלב שאותו היו מוכרים ובתמורתו קונים את מה שהזדקקו. לפעמים, כאשר הוצאותיהם מרובות היו מהכסף שקבלו עבור החלב, היה האברך נוסע לקוסוב, העיר הקרובה, ומשכיר עצמו לעבודות שונות אצל בעלי בתים שבעיר, את הכסף שהרויח מעבודות אלו היה מקדיש לצרכי שבת.

באחד הימים, עבד בעיר אצל בעל בית אחד שנתן לו עבור טרחתו שש מטבעות. בקחתו את המטבעות בידו החליט האברך לחלקם לשלושה חלקים שווים. שני מטבעות - עבור חלות לכבוד שבת קודש. שני מטבעות - עבור יין לקידוש ולהבדלה ובשניים הנותרים - נרות לכבוד שבת.

**היהודי מכבד את ר' משה יהודה לייב
מסאסוב בשני כוסות תה והרבי מברכו**

שמח וטוב לב יצא האברך בדרכו לביתו אשר בכפר. לפני צאתו מן העיר פגש בצדיק, הרב הקדוש רבי משה יהודה לייב מסאסוב, שהיה מפורסם כאיש קדוש שכל ברכותיו מתקיימות. הרב היה בדרכו מבית המרחץ לביתו ומשנקרה האברך לידו, עצר לידו ובקש ממנו לקנות לו כוס

תה. "צמא אנוכיי" - אמר הרב - "מי שיקנה לי כוס תה בשני מטבעות עתיד להיות בן עולם הבא". דברי הרב עשו רושם גדול על האברך. הנבואה שורה על צדיק זה, אמר האברך בליבו והנה מבטיח הוא עולם הבא, למי שיקנה בעבורו כוס תה. אמנם חשבתי לקנות חלות בכסף זה לכבוד שבת, אבל שבת היא מעין עולם הבא, ואם אמלא מבוקשו אזכה, כפי שאמר, בעולם הבא ממש, אם כן מוטב לי לוותר על החלות, אבצע בסעודה על שתי ככרות לחם שחור, ואכבד את הרב בכוס תה כך אזכה בעולם הבא. מאחר שבא לידי החלטה, הלך וקנה לרב כוס תה בשתי מטבעות. שתה הרב ואמר: "החייתני בני, אך עדיין צמא אני, אם תקנה לי עוד כוס, אברך בכל מיני ברכות בעולם הזה", אמר האברך בליבו: אמנם מצוה מן המובחר לקדש על היין, אבל מותר לקדש גם על הפת, ובכסף שהקצבתי עבור יין אקנה כוס תה נוספת לרבי ויברכני, והיות וברכותיו אינן שבות ריקן אוכל לקדש על היין כל ימי חיי. לאחר שכלה הרב לשתות בפעם השניה עמד וברך את האברך בהצלחה בכל מעשיו, אחר כך הוסיף ואמר: "יפה עשית, בני, כשהואלת לכבדני בכוס תה נוספת, אמנם ברכתך, אך ברכות אלו אינן אלא בשבילך, אם תקנה עבורי עוד כוס תה אברך לדורי דורות ואז גם בניך ובני בניך יזכו לחיי רווחה כל ימי חייהם". על כך השיב האברך: "זאת לא אוכל לעשות רבי ומורי. ויתרתי על החלות. מכיון שמותר לבצע גם על פת לחם. יין לא אקנה, מכיון שמותר לצאת ידי חובה בקידוש על חלות, אך אם אתן את שארית כספי עבור כוס תה נוספת, נמצא שלא אקנה גם נרות והדלקת נר לשבת חובה היא. שכן, כל היושב בחושך בערבי שבתות מונע נפשו מעונג שבת. אם כן, מעדיף אני לקנות בפרוטותי האחרונות נרות לכבוד שבת ולהתענג עליהם כראוי". "יהי כרצונך בני", אמר הרב ברוך והוסיף "אף על פי כן יבוא הנס מכל מקום", לפני שנפרדו דרכיהם עצר אותו הרב ושאלו: "מה יש לך בבית

לב שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

בניי? "רק פרה אחת זהו כל רכושי" השיב האברך. " ובכן שמע לי ואיעצך מה לעשות, אמר הרב - "מכור את הפרה, וכשיהיה לך את הכסף שתקבל עבורה בידך, בוא אלי, חפשני ברחובות העיר וכשתמצאני תראה את יד ה' הגדולה ותדע כי ברכת ה' היא תעשירי". האברך הסכים לדברי הרב, נפרד ממנו לשלום ושב לביתו.

היהודי מחליט למכור את פרתו היחידה בעצת הרבי

שעה קלה לפני שבת הגיע האברך לביתו, וכסיפר לאשתו את קורותיו ואת מה שעשה בכסף שהרויח, התעצבה האשה אל ליבה, על אף שהאמינה לדבריו כי הרב אשר ברכו איש אלוקים הוא וברכותיו מתקיימות, צר היה לה בחשבה כי יאלצו לעשות שבת זו בלא חלות ובלא יין לקידוש ולהבדלה, אך מכיון שהיתה צנועה וטובה, לא ציערה את בעלה וקבלה עליה את הדין באהבה, אז ספר לה בעלה מה יעץ לו הצדיק לעשות בפרתם היחידה. לשמע דבריו לא יכלה להבליג עוד ואמרה בכעס: "האם רוצה אתה לעשות מה שאמר לך הרב? האם שפוי הנך בדעתך? הלא כל פרנסתנו תלויה בפרה זו, ומה נעשה בלעדיה, חוששת אני שגם את הכסף אשר תקבל עבורה הרבי יבקש ממך, אתה תמסור לו את כל כספך, ואז נשאר קרחים מכאן ומכאן". "אל תכעסי אשתי" - מהר האברך להרגיעה בדברי פיוס - "ואל תדברי כך. קדוש הוא הרב והחושד בכשרים לוקה בגופו, גם אני יודע כי פרנסתנו תלויה בפרתנו היחידה ולא ארצה להשאר בחוסר כל. הנה זאת אעשה. לא אצא להכריז על מכירת הפרה. רק אם יבוא אל ביתנו איש שרוצה לקנותה והוא יתן לי את הסכום שאבקש עבורה, אדע כי מאת ה' היתה זאת ורק אז אלך עם הכסף אל הרב והוא יאמר לי מה אעשה". שמעה האשה את דברי בעלה ונרגעה. בזריזות סיימה את ההכנות לשבת, בעוד בעלה רוחץ עצמו ומתכוון לקבל פני שבת המלכה, הציבה על השולחן את

הנרות שהביא בעלה, לבשה את שמלת השבת שלה, וכשהגיע זמן הדלקת נרות עמדה והדליקה אותן, ברכה עליהן בכונה גדולה והקפידה כדרכה להגיד גם תפילה קצרה וזכה, למען יזכו בעלה והיא לגדל את בניהם לתורה וליראת שמים. על אף שדלה היתה ארוחת השבת שלהם, התענגו האיש ואשתו על קדושת היום. לא דברו על מה שיקרה אחרי השבת והשתדלו גם לא לחשוב על דברים מציקים ומטרידים, כדי לא לקלקל להם חס ושלום את מנוחת השבת.

היהודי מוכר את פרתו היחידה

ביום ראשון שלאחר השבת הופיע בפתח ביתם סוחר אחד שלא הכירוהו ושאל אם יש להם פרה למכירה. "כן" השיב האברך המופתע בראותו כיצד מתגלית לפניו השגחת הבורא על ברואיו. "ומה מחירה?" שאל הסוחר. "ארבעים ושניים דינרי זהב", השיב האברך. "מה אמרת?" שאל הסוחר בעיניים נדהמות, "סוחר אני מזה זמן רב. הרבה בהמות קניתי בימי חיי ומעולם לא נקב איש בסכום כה גבוה". "הרשות בידך לא לקנותה" - אמר האברך בנחת - "זה מחירה של הפרה, חביבה היא עלי ואיני חייב למכרה, אם תרצה לשלם את מחירה, שלך היא. אם לאו - לך לשלום לדרכך והפרה תשאר שלי". הסוחר, שמחיר הפרה היה מוגזם לדעתו, יצא והלך לדרכו.

"רואה" את כי הכל מן השמים!" שאל האברך את אשתו שגם היא נכחה בשעה שהיה הסוחר בביתם. "הן אמרתי לך שאמכרנה רק במחיר שקבעתי לעצמי. הנה יש לנו סימן נוסף, אם ישוב האיש לכאן ויקנה את הפרה בסכום אשר דרשתי עבורה אות היא לנו כי קרובה ישועתינו לבוא וכי נתקיימו ברכותיו של הצדיק". "יהי כדברידך". אמרה האשה בחשבה, כי האיש בודאי לא יחזור והפרה תשאר אצלם. אולם להפתעתה חזר האיש ביום שני בבוקר ושוב בקש לקנות את

הפרה. גם הפעם ניסה לעמוד על המקח ולהפחית את מחירה, אך משלא עלה הדבר בידו, עמד ושלם את הסכום כולו, לקח את הפרה והלך.

הביט האברך בכסף שבידו ואמר לאשתו: "רואה את אשתי כי הכל משמים, גם אם אין אנו בני אדם מבינים למה קרה כל זאת. ועתה משנתקיימו האותות אשר הצבתי לעצמי, אלך ואחפש את הרב מסאסוב".

היהודי קונה אחוזה בדרך פלא

מבלי להתעכב יצא האברך בדרך לעיר הסמוכה כשכספו עמו. בהגיעו לככר העיר ראה אנשים רבים עומדים ליד בית אחד. "לשם מה התקהלות זו?" שאל את אחד הנאספים. "האינך יודע?" - השיב לו האיש - "בית המשפט הוא בית זה, והיום תהיה כאן מכירה פומבית של אחוזה אחת. בעל האחוזה מת ויורשיו אשר פשטו את הרגל מעוניינים למכרה כדי לכסות במכירה את חובותיהם". סקרן היה האברך ונכנס גם הוא לבית המשפט. לאחר שעה קלה של צפיה יצא איש אחד והכריז על מכירת האחוזה, מי שירבה במחיר יזכה בה, הכריז בקול גדול. לא רבים היו הקופצים על המציאה. רק פריצים אחדים מכפרי הסביבה רצו לקנותה. כל אחד מהם הוסיף על ההצעה שהציע חברו לפניו עד אשר הגיעו לסכום שאיש לא רצה להוסיף עליו עוד. ברגע זה עלה בדעתו של האברך להשתתף גם הוא במכרז. נגש אל הכרוז, הוסיף את שמו ברשימת המעוניינים באחוזה ומששמע מה הוא הסכום הסופי אשר הוצע תמורתו עמד והוסיף עליו דינרים אחדים. מי הוא החצוף הזה. תמהו הפריצים, והפריץ שחשב כי הנה תהיה האחוזה לו ולבניו אחריו מיהר להגדיל את הסכום. האברך לא נרתע והציע סכום גבוה יותר. ראו הפריצים כי מתחרה רציני לפנייהם והחליטו להוסיף עוד ועוד למען יצא היהודי החצוף מן המשחק. אלא שיצר המשחק

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש לה

נתעורר בלב האברך ואף כי לא היה בידו גם חלק קטן מהסכום שבו נקב, לא נרתע לאחור אלא עמד והכריז בעוז: "אני מוסיף עוד לסכום, אקנה את האחוזה ויהי מה!" לשמע הכרזתו חרה אפם של הפריצים, היתכן כי יהודי נבזה שמראהו כקבצן עלוב יש בידו רבבות דינרי זהב וכסף שבהם רוצה הוא לקנות את האחוזה. תמהו בליבם ולאחר שהתיעצו ביניהם החליטו להניח בידו את הקניה, אם יזכה בה, אמרו יצטרך תוך כמה ימים לשלם עבורה, וכבר היום עליו להניח ביד הכרוז ערבון גדול, לא יתכן שהסכום הגדול בידו, לעת ערב משלא יהיה בידו הכסף יפסיד גם את הערבון שנתן והאחוזה תעבור ממילא לרשות אחד מהם. לאחר ששכמו את הדבר ביניהם הפסיקו מיד לעמוד על המקח ונראה היה כי האחוזה היא של היהודי. הכרוז עמד על הבמה והכריז כי פלוני בן פלוני קנה את האחוזה שגודלה ככפר שלם וכי עליו לסלק את מחצית הסכום עד הערב ואת השאר – כעבור עשרה ימים. אם לא יעשה כן, בטל הקניין ויפסיד גם את דמי הערבון.

הפריצים אשר חשבו כי הצליחו להערים על היהודי עזבו את המקום בלב שמח. האברך שטרם הבין את אשר עשה זה עתה הלך לסעוד את נפשו, שכן כל היום לא בא אוכל אל פיו ורעב מאוד היה. בלא רגע של חרטה על מה שעשה, נטל ידיו ואכל. משגמר לסעוד ברך ברכת המזון והחל לטכס עצה באיזו דרך ישיג את הסכום הגדול שעליו התחייב. לאחר מחשבה ראה כי אין לו כל אפשרות להשיג סכום כה גדול, לרגע עמד נבהל, היתכן כי רוח שטות נכנסה בו? חשב בפחד, אולם מיד התעשת ושב לבטוח בה' יתברך כי לא יעזבנו ובודאי יראה לו הדרך בה ילך.

כומר אחד רוצה להיות שותף שלו באחוזה ומשלם עבורו חצי מהכסף שהאחוזה שווה ואת החצי השני מלווה לו

עודנו יושב וחושב והנה נכנס כומר לבית האוכל שבו ישב האברך. לאחר שברר אצל בעל המקום את זהותו של האברך, נגש אליו ואמר לו: "דבר סתר לי אליך אדוני". "מה רצונך?" שאל האברך בסקרנות ובתקווה כי הנה שליחו של הקדוש ברוך הוא להוציאו מן המצר שלתוכו נקלע. אז ספר לו הכומר שאותה אחוזה היתה לפני שנים רבות נחלת אבותיו וגם הוא רצה לקנותה במכירה הפומבית אלא לפי נימוסי הגויים אין זה נאה שכומר יקנה אחוזה לעצמו, אך היות והוא רוצה בה מאוד, מבקש הוא מן האברך כי יהיה שותף עמו באחוזה זו. עוד היום אתן לך את חלקי בקניה", סיים הכומר את דבריו בהתרגשות.

לשמע הדברים אורו פניו של האברך, ובלב מלא תודה להשם יתברך ששלח לו את עזרתו ממרומים, אמר לכומר: "יפה דברת, מוכן אני להיות שותף עמך באחוזה זו, אך תנאי יש לי, עליך לתת לי עוד היום את מחיר האחוזה כולה ועוד הוסף לי אלפיים דנרי זהב מכיון שמציאה גדולה היא אחוזה זו ומי כמוך יודע זאת". "יהי כן", אמר הכומר, "את מחיר האחוזה אביא לך בעוד שעה קלה, אבל את האלפיים דנרי הזהב שבקשת לא אוכל לתת לך, אנא התפשר עמי עליהם", הוסיף בתחינה. התרצה לו האברך וויתר על מחצית הסכום, "אתה נותן את מחיר האחוזה ואלף דינרים נוספים והעיסקה ביננו תהיה שרירה וקיימת", אמר האברך והכומר מהר בשמחה למלא את חלקו בסכום. בשעה שסכמו עליה, הגיע הכומר ואיתו הסכום שנתבקש להביא. תמורתו נתן לו האברך הבטחה בכתב כי האחוזה היא קנינם המשותף, מחצית מחירה השקיע הכומר כמקובל ואת המחצית השנייה

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש לז

נתן כהלואה לשותפו האברך, הלואה ללא הגבלת זמן. על הכתב חתמו שניהם בלחיצת יד לבבית ונפרדו כל אחד לדרכו.

אחר הצהריים, בשעה שהכריז עליה הכרוז כשעת בצוע הקניה, הופיעו הפריצים הנרגזים בתקוה שהיהודי לא השיג את הכסף והם יזכו באחווה ובהנאה ממפלתו של היהודי הקבצן החצוף. האברך אמנם אחר מעט לבוא ובכך עודד את הפריצים לצחוק עליו בלעג, אלא ששמחתם לא ארכה זמן רב. בצעדים מתונים נכנס האברך ובידו הכסף. לעיני הפריצים הנדהמים מנה את הדינרים לתוך ידו של הכרוז אשר הכריז בקול גדול כי האחווה שייכת מהיום והלאה ליהודי זה ולבניו אחריו.

היהודי חוזר לביתו שמח וטוב לב

בפחי נפש יצאו הפריצים כשפיהם מלא אלה וקללה ופניהם עגומות. ואלו האברך התמים יצא בשמחה והלך בלב מלא תודה לה' על שכונן צעדיו לטובה. בעודנו שקוע במחשבותיו על נפלאות ההשגחה העליונה, בא לקראתו הרב הקדוש ר' משה יהודה לייב וברכו במזל טוב. מרוב התרגשות למראהו לא יכול היה האברך להוציא הגה מפיו ואז אמר לו הרב: "אלו היית מכבדני בעוד כוס תה, היתה נמנעת ממך גם עגמת הנפש שהיתה לך לפני שהסתיים הענין בכי טוב. אך אל לך להצטער עכשיו, מה שעבר עבר, עתה לך לך לדרכך, חסד ה' גבר עליך ומהיום לא תדע יותר צער. חזור לביתך בשלום ודע מי הביאך עד הלום". עוד לפני שעלה בידי האברך לעמוד על דבריו של הרב נעלם הלה מנגד עיניו והוא נשאר לעמוד על מקומו נרעש ונפחד מגודל המעמד. לאחר שהתאושש, חזר האברך לביתו, אשתו קבלה את פניו בשמחה מהולה בדאגה לשלומו ולקורותיו, משספר לה מה עבר עליו והראה לה את שטר הקניה פג לבה מרוב שמחה והפתעה והיא נפלה על הארץ והתעלפה. גם לאחר שהתעוררה לא היה בה הכח לשאת את

לח שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

גודל הנס, רק לאחר ימים מספר במ עיכלה אט אט את מה שקרה. חזרה האשה לאיתנה והודתה להשם יתברך על רוב רחמיו וחסדיו.

הכומר מת והאחווה נשאת רק של היהודי

עם שטר הקניה בידו נסע שוב האברך אל הרב הקדוש ר' משה יהודה לייב, במטרה לשאול אותו מה יעשה בו. בהכנסו לעיר סאסוב שמע מפי עוברים ושבים כי הכומר, שותפו לאחווה מת בלילה מיתה חטופה. הוא לא היה חולה כלל ספרו האנשים, לפנות ערב נפל למשכב ועוד לפני שהגיע אליו הרופא, שבק חיים לכל חי. אין זאת כי אם מת מעין רעה, הוסיפו ואמרו לאברך. ומכיון שכך קברוהו בחפזון אף מבלי להסיר את בגדיו מעליו. לשמע הבשורה עמד האברך ולא ידע את נפשו מרוב התרגשות הוא ידע שהכתב אשר העיד כי שותפים הם נמצא בכיס בגדו של הכומר, ומכיון שבגדיו נקברו איתו הרי שאין אדם מלבדו ומלבד הרב הקדוש היודע על הקניה המשותפת.

הרבי מגלה ליהודי שהאחווה היתה שייכת כבר לאבות אבותיו וממשפחת הכומר גזלו את האחווה ועתה היא חוזרת לבעליה הראשונים

בלב פועם רץ לביתו של הרב. ספר לו מה ששמע ושאלו מה עליו לעשות. רגעים ארוכים ישב הרב שקוע במחשבות, אחר כך פנה אליו ואמר: "שאלה קשה שאלת אך מכיון שעומד אתה לפני ודורש תשובה איני יכול לדחותך. לפיכך הט אזנך, ושמע ואומר לך דברים הנאמרים רק מפה לאוזן. דע לך שלפני שנים רבות הרג אביו זקנו של הכומר את אחד מאבות אבותיך שהיה עשיר מופלג, פרנס ומנהיג בועד 'ארבע ארצות' החריב את ביתו ונטל את ממונו. כשעלתה נשמתו של היהודי העשוק השמימה, עמד וטען: 'אינני שואל מדוע באה עלי

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש לט

הרעה הזאת על אף שהשתדלתי לקיים תורה ומצוות כהלכה. מקבל אני עלי את הדין, שכך, כבר אמר קהלת כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואם נענשתי, אין זאת כי אם ראוי הייתי לכך. אלא שעומד אני ותמה, במה זכה גוי זה ששפך את דמי וגזל את כל אשר לי לישב בכבודו של עולם ולהנות מן הגזל? ואז השיבו לו: 'אל לך לתמוה, כי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה. הגוי אשר הרג אותך וגזל את כל אשר לך, לא בזכותו נהנה כי אם בזכות אבותיו שהיו מחסידי אומות העולם ועשו טוב לישראל, וכשם שאתה לא על חטאיך נענשת אלא בעוון הדור נתפסת, כך קבל גוי גזלן זה את שכרו לא לפי זכויותיו כי אם בזכות מעשיהם הטובים של אבותיו, אלא שזכות זו לא תעמוד לו לעולם ואחרי שלושה דורות עתידה גזילה זו לחזור לאכסניה שלה, לרשות בני בניהם של בעליה הראשונים'. אביך זקנך הקדוש, הוסיף הרב וספר לאברך, קבל עליו את הדברים ואז העלוהו להיכלם של קדושים אשר מסרו נפשם על קידוש ה'. נשמתו עלתה מעלה מעלה ומחמת התעלותו הסיח דעתו מכל עניני העולם הזה. אולם בשמים אין הסח הדעת וכשהגיעה השעה להחזיר את הגזילה, חפשו ומצאו אותך ראוי לכך. משמים כווננו את צעדיך ואת צעדיו של הכומר, נכדו של אותו גזלן, ואתם נפגשתם בפונדק ועשיתם שם את מה שעשיתם, וכך נתגלגלו הדברים לפי רצונו של בעל הרצון יתברך ועתה שלך היא האחווה. עליך לדעת - סיים הרב הקדוש את דבריו - כי כל מה שיש בידך אינך נוטל משל אחרים, כי אם משלך הנך נוטל, מאת ה' היתה זאת והיא נפלאת מעיננו.

ברכת הרבי מתקיימת לו ולבניו אחריו

לפני שיצא מלפני הרב, קבל את ברכתו ועודדו להוסיף וללכת בדרך שהיא תפארת לעושיה וה' יהיה בעזרו. אכן היה ה' יתברך בעזרו של האברך עד יומו האחרון. העושר

הגדול בו זכה לפתע לא העבירו על דעתו, הוא הוסיף לעבוד את ה' בלב שלם, וה' היה עמו וכל אשר עשה הצליח. הברכה היתה שרויה בכל מעשי ידיו והוא זכה לראות בניס ובני בניס עוסקים בתורה ובמצוות, כשגם הם עשירים מופלגים מלאים בברכת ה'.

(שפתי צדיקים)

שַׁעַר מְזַכֵּי הַרְבֵּי

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: וכו' וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד.

שיעשו עבודתם לשם שמים ולא לשם שררה וכבוד.

וכל העמלים עם הצבור - העוסקים בצרכי ציבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים - לשם מצוה, ולא כדי להתפאר או ליהנות או להתגאות על הציבור, שזכות אבותם - של הציבור, מסייעתן - מסייעת לציבור, שיצליחו העמלים עמהם, כלומר שאין העוסקים בצרכי ציבור מצליחים בשליחותם בזכות עמלם בלבד, אלא בזכות אבותם של הציבור, וצדקתם - של האבות שהיא עומדת לעד - ולפיכך אין להם להתייחר ולהתגדל על הציבור.

שהיו עוסקים לשם שמים ולא (להתפאר) [ולא להתייחר].

ולהתגדל ולהטיל אימה יתרה לכבוד עצמן, שכל שהוא עושה כן אינו חס על כבוד צבור ותועלתם, אלא

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש מא

לתועלת עצמו ולהתגדל עליהם. אבל כשהוא לשם שמים הוא מנהיגם בהנהגה ישרה, ומנחילם חקים ותריות אמת.

(מאיר)

פסיקתא. וכל העוסקים. פירוש פרנסי הציבור יהיו עוסקים בצרכי ציבור לשם שמים מנהלים בדרך ישראל ומונעים אותם מדרכים רעים ומיסרין אותן, ולא תהיה כונתם להנאת עצמם לקנות גדולה וממון ומשתררים עליהם ומתגאים, שכל פרנס המתגאה על הציבור שנוא הוא מאד לפני המקום.

(ספר מוסר)

וצדקתם עומדת לעד. צדקתם של אבות עומדת להם לעמלים לעד.

(מחזור ויטרי)

וצדקתם עומדת לעד, פירוש, וצדקת אבות לעד עומדת ואין חושבין לפי רוב השנים לומר שלא תעמוד לנו זכותם ויעלה בדעתנו לפי שכבר הדורות הראשונים אשר היו לפנינו עמדה להם זכות אבות נאמר כבר נפרעו שכן ואין עומדת לנו, הודיענו הקדוש ברוך הוא [ש]הבטיח לאבות לעמוד זכותן לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות.

(ספר מוסר)

עומדת לעד לפני השם יתברך דור אחר דור.

(ר' דוד הנגיד)

צדקתם עומדת לעד, לאלף דור.

(רבינו יונה)

שלא ימנע האדם עצמו מלהיות עוסק בצרכי ציבור.

וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים. (מדרש שמואל, מעם לועז) שלא ימנע אדם עצמו להיות ממונה על הציבור, כגון דיין או ממונה או מורשה בטענה ואל יאמר מה לי ולצרה הזאת, שהרי אם יארע דבר במלכות יתפסו אותי

מב שֵׁכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

כראש היהודים ואוכל לבוא לסכנה. ואם יארע לי נס, ינכו לי מזכויותי, ואומר התנא וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, היינו שלא ימנע אדם מלהיות עוסק בצרכי ציבור מתוך חשש הני"ל. שאם יעסקו לשם שמים, תעמוד להם זכות אבותם של הציבור, שהם אבות העולם, שאם ייתפסו בגלל הציבור יעשה להם הקדוש ברוך הוא נס ולא ינוכה מזכויותיהם, אלא וצדקתם עומדת לעד. הצדקה שלהם תישאר בעינה, ולא יאבדו כלום מזכויותיהם. והקדוש ברוך הוא מבטיח להם ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם. שאם עשיתם דבר לטובת הציבור והדבר לא עלה בידכם, אל תצטערו על כך, שאני מעלה עליכם כאילו עשיתם, שהקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, בתנאי שתהיו עוסקים בה לשם שמים.

והשייכות בין זה למה שנאמר אחר כך ענין זה וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים לנאמר לעיל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, ללמדנו שאמנם גדולה מעלת הת"ח הנהנה מיגיע כפו. שאינו מתבזה בפני הפרנסים התומכים בו, אבל אי אפשר לעולם בלי חכמים מורי הוראה שכל ימיהם עוסקים בתורה. וזהו שאומר התנא, וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון. אבל כל העוסקים עם הציבור, היינו חכמים ומורי הוראה שמוכרחים הם להיות עוסקים עם הציבור ולהתפרנס מן הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, ואז זכות אבותם מסייעתם גם בדרך ארץ.

(ברית אבות)

ויש מפרשים דברי המשנה כך: וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה.

הכונה למלאכת התורה. כמו שהיה עושה ר' חייא, שהרביץ תורה, ועשה כל המלאכות להכין הרשתות והצבאים וכן (חסדי אבות) (כפי שהובא במעם לועז דברים ב' תקעא), שאם אדם לומד תורה ואינה מלמדה לאחרים, סופה בטלה. ומכל מקום אם אתה עסקן לטובת הציבור השתדל להנצל מעון לשון הרע המצוי בשעה שדנים בעניני העיר, ותעסוק לשם שמים ואז יסייע לך הקדוש ברוך הוא להנצל מן החטאים.

(ילקוט מעם לועז, אבות)

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ (עיין מה שכתבתי בסייעתא דשמיא בבית נתיבות); במה דברים אמורים באדם פשוט. אבל מי שעלה לגדולה ונתמנה פרנס על הציבור אסור במלאכה, כדאמרינן בפ"י יוחסין, אי נמי משכחת לה דעביד בצינעא. והכי צריך למימר אליבא דהר"מ לקמן ע"ד. במשנה א"ת עטרה לקרדום (עיין מה שם בס"ד) ואתי שפיר הא דמסיק וכל העמלים עם הציבור. סמכו ענין לכאן. לומר לך שאף הראשים המתמנים לפקח בצרכי צבור. לא יעסקו כי אם לשם שמים. ולא על מנת לקבל פרס מן הצבור בעד עסקם וטרחם. ואף על פי שבטלים ממלאכת עצמם מחמת עסקי הצבור. כי טרדת הצבור ומשאם וטפולם מרובה. ואי אפשר לאחוז בזה ובוזה. רצוני לומר לעסוק עמה במלאכה. אם כן מלאכתן מתי נעשית ומה יאכלו אלו העוסקים לשם שמים. לזה אמר שאל ידאגו בשביל פרנסתן. לפי שזכות אבותם מסייעתם וכו'. וללשון ראשון נמי ניחא. דכולה בבא. בחדא מילתא מיירי והכי קאמר וכל העוסקים עם הצבור, אף על פי שמוותרים הם בקבלת פרס מן הצבור, כי אינם רשאים לעסוק במלאכה מפני כבוד הצבור, וגם כדי שלא יתבטלו מעסקיהם של צבור בשביל מלאכתן, מכל מקום יזהרו שיעשו לשם שמים, ולא תהא כוונתם

מד שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

להתעשר, אלא להחיות נפשם בלבד. ואל יתאוו להרבות הונם ואונם על ידי כך (שאפילו המלך נצטוה בכך) ואף אם הפרס שנוטלים מן הצבור. אינו מגיע לכדי צורך פרנסתם לא יחסרו כל טוב. לפי שזכות אבותם מסייעת לעוסקים לשם שמים לכפול שכרם. כי אין צדקה גדולה מזו. שטורחים עם הצבור לשם שמים. על כן היא עומדת לעד לעולם ולעולמי עד גם לבניהם לדור אחרון.

(לחם שמים)

עונש של פרנס - עושר שבידו לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ומעכב בגלל גאותו.

אם תראה פרנס שמתגאה על הציבור, או אדם אחר מפני עושרו, ויש לאל ידו, ורוב ראשי הקהל טובים, וברצונם לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ואין יכולים מפני הבעל גאווה, אז לא יאריך ימים, שנאמר (דברים ז' י"ג) לא יאחר לשונאו, בתחלה כתיב (שם ש"ט) לשונאיו ואחר כך לשונאו, אלא מפיל הבעל גאווה, ואז אין הרמת ראש למסייעים בו ולבוטחים בו. (ספר חסידים סימן תי"ד)

השכר הגדול למזכי הרבים

ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם.

(במשנה אבות פ"ב [שם])

משנתינו באה להגיד הבטחת ה' להעוסקים עם הציבור לשם שמים שכר הרבה כאילו עשאו בכוחם ובעמלם.

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג **ועונש** מה

ואתם - אם עמלים אתם עם הציבור לשם שמים, כה דבר ה' אליכם: מעלה אני עליכם שכר הרבה, כאילו עשיתם - הכל בכוחכם ובעמלכם.

ויש מפרשים: שפעמים נמנעים העוסקים בצרכי ציבור מעשות איזו מצוה בגלל עסקי הציבור, לכן אמר רבן גמליאל, שלא ידאגו, כי ה' יעלה עליהם שכר כאילו עשו את המצוה הזאת, מאחר שעמלים עם הציבור לשם שמים (רמב"ם). וכן אמרו (ירושלמי ברכות ה'): "העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדברי תורה".

פירוש אחר: וכל העמלים עם הציבור - לכופם לדבר מצוה, לצדקה או לפדיון שבויים, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם - של ציבור מסייעתן - לתת מה שיפסקו עליהם, ואפילו ממון הרבה, וצדקתם - והצדקה שיעשו, עומדת לעד - תעמוד לציבור לעד. ואתם - הכופים את הציבור למצוה זו, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם - את המצוה הזאת מממונכם ממש.

(ברטנורא)

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם:

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם. כאלו נעשה הדבר בשבילכם הואיל ועסקתם לשם שמים

נ"א מעלה אני עליכם כאילו עשיתם אפילו אין אתם גומרין את המעשה מעלה אני עליכם כאילו גמרתם אותו.

מעלה אני עליכם כו'. הרי ר"ג עצמו כמדבר אל העמלים. כלומר ואתם עמלים. אם טרחתם פעם ראשונה ולא עלה בידכם להועיל לכם כלום. בכל זאת מכל מקום אל תרפו ידיכם לומר אין לנו שכר מאחר שאיננו ניאותין, ולרוח עמלים. שהרי בוודאי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכרן. אלא מעלה עליכם כאילו עשיתם מעשה ועלה בידכם. שהרי אמרו

מו שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

חכמים מחשבה טובה מצרפה הקדוש ברוך הוא למעשה, בסוף האשה נקנית, ובסדר ויכולו. מהו מעלה עליכם. שמתעלין על ידי צבור. צא ולמד מכל הנביאים שלא חסרו משלהם כלום ונתעלו על ידי ישראל.

(מ. ויטרי - הר"ר אפרים)

ואתם. אמר לעמלים עם הצבור שפעמים שימנעו מעשות מצוה בעת התעסקם בצרכי צבור, ואמר שהשם יתברך יעלה עליהם שכר כאילו עשו המצוה ההיא ואף על פי שלא עשאוה אחר שהתעסק הצבור לשם שמים.

(רמב"ם)

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם. פירוש, הקדוש ברוך הוא אומר, אלו הפרנסים העוסקים עם הציבור ועמלים במלאכתם ונושאים טרחן ואינם יכולים לעסוק בתורה ובמצות בעת שמתעסקים בצרכי ציבור, מעלה אני עליכם כאילו עשיתם המצות שלא נתעסקתם עמהם מפני צרכי ציבור, ונותן אני לכם שכר אותם מצוות שלא נפניתם להם, והתם אמרינן (רב הונא ו) רב חסדא ורבה בר רב הונא הוי יתבי בדינא כולי יומא והוה חלש לבייהו, תנא להו חייא בר רב מדפתי ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב, וכי תעלה על דעתך שמשה יושב ודן כל היום כולו תורתו אימתי נעשית, אלא לומר לך כל דין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא למעשה בראשית, כתיב הכא ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתיב התם ויהי ערב ויהי בוקר.

(ספר מוסר)

ואתם, המשתדלים בזה בדבר מצוה לשם שמים תדעו שהבורא יתברך לא יאבד שכרם והוא שמור אצלו, אפילו שלא עלה לכם זה בהוצאת ממון יחשב לכם לפני ה' כאלו הוצאתם על זה ממון, כמו שכתוב (ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם), ואמרו (ואתם מעלה אני עליכם וכו') רצה לומר

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש מז

שהמשתדלים עם הצבור אפילו שזכות אבותם, האבות הנכבדים אברהם יצחק ויעקב עליהם השלום עומדת להם, יחשב הבורא יתברך הדבר שעשו עם הצבור לזכותם, הואיל והיתה השתדלותם עם הצבור לשם שמים מבלי להתגדל ולהתגאות, (יהיו עוסקים עמהם לשם שמים).

ואם תאמרו עמדנו עם הצבור ולא יכלנו לפעול, יגיעתנו לריק ויאבד (שכרנו) אל תאמרו כן אלא (ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם) רצה לומר שהבורא יתברך יחשוב לכם כאילו עשיתם עם הצבור ועלה בידכם חפצכם ואפילו לא עשיתם דבר מכיון (שכוונתם) היתה לשם שמים כמו שכתוב ע"ה (סנהדרין קל). רחמנא לבא בעי רצה לומר, העיקר הלב והכוונה הטובה וזהו המבוקש מן האדם.

(הר' דוד הנגיד)

ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם. רצה לומר שאף על פי שזכות אבותם מסייעתן וצרכיהם נעשין בזכות אבותיהם ולא על ידיכם, אתם העוסקים מעלה אני עליכם שכר כאילו נעשו כל צרכיהם על ידיכם ובזכותכם. כך פירשו הראשונים ז"ל.

ויש לפרש עוד לבל תאמר: מה לי ולצרה הזאת לטרוח בצרכי צבור, ואף כי יעשו צדקה על ידי, להם לבדם מתן השכר כי ממונם הוא, שאין לך לחשוב בדבר זה, כי כפליים תטיב בעבורם מפני שזכות אבותם מסייעתם ותצליחו במעשיהם מאשר תוכל להצליח במעשיך שזכות האבות מרובה. ומעלה אני עליך שכר כאילו עשית משלך את הכל וכאילו מכיסך נתת אשר נתנו הם על ידך, והנך מרויח בטרחך במעשיהם מאשר אם תטריח לעצמך, כי מעשיהם מרובים ממעשיך, ובכל אשר אתה עושה ה' מצליח בידך, שזכות אבותם מסייעתם. לכך העוסק בצרכי צבור מטיב לעצמו הרבה מאד. ובלבד שיתכוין לבו לשמים.

מח שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש

ואמר אחר כך ואתם מעלה אני עליכם כאלו עשיתם, והוא [דרך] משל ספור דבר ה' לאותם העוסקים בצורכי צבור שהוא מעלה עליהם שכר באותם המצווה שפרקו עולם מעליהם כאלו עשאו, אחר שלעסקי צבור נדחו מהם, והוא שאמרו (בשבת דף י' ע"א) כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית רומז שהדיין הוא עומדת המציאות וקיום הישוב והרבה דברים נדחים מפניו והזהיר אחר כך דרך עצה ואמר [הוּו זְהִירִין בְּרִשׁוֹת וכו']

מעלה אני עליכם, רצה לומר, הוא שאומר כן לעמלים ואתם העמלים כיון שטרחתם בשביל צבור ולא עלה בידכם כמו שחשבתם מעלה אני עליכן כאילו עשיתם, והקדוש ברוך הוא מצרף לכם המחשבה כמעשה. ורמב"ם ז"ל פירש ואתם הקדוש ברוך הוא אומר כן, ואתם העמלים כיון שהיתה כוונתכם עם הצבור לעסוק עמהם לשם שמים הרי אני מעלה עליכם שכר על המחשבה כאלו עשיתם.

(רבינו בחיי)

ומכל מקום אם עסקתם עמהם לשם שמים אף על פי שמשלהם היא מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם, בפרק חלק כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא, שנאמר (ישעיה מט, י) כי מרחמם ינהגם כלומר מי שמרחם עליהם בעולם הזה הוא מנהיגם לעולם הבא, וכן אמרו (כ"ז) כל המוסר עצמו על הצבור סופו עולה לגדולה, שנאמר (שמות ה' י"ז) ויכו שוטרי בני ישראל, ולבסוף נאמר למשה במנוי השופטים (במדבר י"א ט"ז) אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטריו, ד"א שזכות אבותם מסייעתן לא יאמרו פרנסי הדור מה יועיל העסק הזה לא נוכל לגמור הענין כי קשה הוא, לא כי אלא אתם התעסקו עמהם לשם שמים והדבר נמי בזכות אבותם, ואפילו לא נגמר מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם.

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש מט

פירוש לפי שלפעמים בזמן שעוסקים עם הציבור יעברו כמה מצות שלא יוכלו לקיים על כן מבטיחם ואומר ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם, ורבינו יונה ז"ל פירש שלא יאמרו מנהיגי הציבור מה לנו להכריח את הציבור לתת צדקה והלא להם השכר שנותנים ממונם, לא כי אלא מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם אתם הצדקה.

(הר"י נחמיאש)

ואתם, דבר השם ברוך הוא לנוכח העוסקין, אין לעוסקין, אלא טוב הכוונה וטורח ההשתדלות. כאילו עשיתם, כלומר אף על פי שבזכות אבותם וצדקתם הצליחו מעשיכם, אני מעלה עליכם שכר כאילו עשיתם, הואיל ועסקתם לשמי. והרב ז"ל (רמב"ם) פירוש כי לפעמים נמנעים העוסקים עם הציבור מעשות מצוה בעוד שהם עסוקים בצרכי צבור, ומעלין להם שכר אותה מצוה אף על פי שלא עשו אותה בעבור עסקם עם הציבור, ופליאה דעת ממנו, אין דעתי משגת ליישב פירושו על לשון המשנה, כי אין לשון המשנה סובל זה הפירוש כלל לפי קוצר דעתי, כי לא היה לו לשנות לפי פירושו ז"ל, כי אם: היו עוסקים עמהם לשם שמים ואני מעלה וכו' ואפילו שנה כן עדיין אנו צריכין למודעי, כי מי זכר לנו שנמנענו מעשות המצוה, ונתינת טעם שזכות אבותם וכו', ואתם, מעכבין עלי להבין פירושו ז"ל.

(הר"י בן שושן)

ואתם, מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם, חזר לדבר עם העוסקין לא עם הציבור כאילו הקדוש ברוך הוא אומר להם, אף אם לא יכלתם לקרב תועלת הציבור, לא החסרתם כלום משכרם, כי אני אעלה לכם שכר כאילו עשיתם וכאילו נגמרה תועלתם על ידכם. והרמב"ם ז"ל פירש, ואתם מעלה אני עליהם שכר כאילו עשיתם. העוסקים עם הציבור אי אפשר להם לקיים המצוות בעת התעסקם עם

הצבור, והקדוש ברוך הוא אומר להם מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם המצות.

והרמ"ה ז"ל פירש: אף על פי שצרכי הצבור בזכות אבותם נעשים ולא בזכותם, מעלה

אני עליכם כאילו נעשים בזכותכם. ורבינו יונה ז"ל פירש: לבל תאמר מה לי לצרה הזאת לטרוח בצרכי צבור, ואף כי יעשו צדקה על ידי, להם לבדם מתן השכר כי ממונס הוא, כי מעלה אני עליך שכר כאילו משלכם עשיתם וממונס נתתם, כמו שנאמר (דניאל י"ב) "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

ואם תאמרו, אם כן מה לנו לטרוח בצרכי צבור כיון שאין הדבר נגמר אלא בזכות אבותם; אמר להם, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם, שכיון שהתעסקתם עמהם לשם שמים יש לכם שכר בעמלכם על הכוונה הטובה שהיתה לכם בעמלכם.

ויש לפרש זה, לענין העוסק עם הצבור לכוף אותם לתת צדקה לעניים. שלא יאמרו, הרי טרחנו הרבה והשכר הוא להם, כי מממונס נעשו הצדקות וזכות אבותם מסייעתם לעשות המצוה הזאת מנכסיהם וצדקתם עומדת לעד להם לבדם ואין לנו חלק בשכר מצוה זו. על כן אמר, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם. והם דברי הא-ל יתברך אל העוסקים עם הצבור לשם שמים. והפירוש הראשון הוא יותר נכון, אלא שבתוספתא ממסכת ברכות יש כעין ראייה לפירוש רבינו משה ז"ל, כי שם שנו, א"ר יהודה מהלך היה אחר ר' עקיבא ור' אלעזר בן עזריה והגיע זמן קריאת שמע. כמדומה אני שנתייאשו מלקרות, אלא שהם עסוקים בצורכי צבור. בירושלמי פרק אין עומדין, אמר רבי יהודה העוסק בצורכי צבור כעוסק בתורה.

מי שיש בידו למחות ולא מיחה

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ד') בענין המחטיא את הרבים שאין תשובתו מתקבלת - "ובכלל עון זה כל שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם בכשלונם". וזה לשון המאירי (שבת ד' כ"ט) **כל תלמיד חכם שרואה באחד שהוא עושה שלא כהוגן והוא יודע בעצמו שבידו למחות ואינו מוחה גורם תקלה לעולם**. וכל שכן בדברים הקרובים לטעות שאדם נעזר (מלשון עזר) אחר כן בעשייתן מצד שכבר עשהו לפניו ולא מיחו. ע"ש כל הענין.

איך העניש הגאון מברעזאן איש אחד שבנה ביתו בשבת.

פעם אחת היה בעיר ברעזאן אחד מהולכי קדימה שהתחיל לבנות לו בית חומה בתוך העיר ובנה גם בשבת, וכאשר נתוודע מזה להרב הגאון רבי שלום מרדכי הכהן זצ"ל אב בית דין דשם, הלך בעצמו להאיש הנזכר לעיל והפציר בו שלא יבנה בשבת ושלא יהיה הוא האיש הראשון בחילול שבת בפרהסיא בבנין, אך האיש הנזכר לעיל לא נטה אוזן קשבת ואחר פיוסים הרבה ואיומים לא רצה לשמוע, אמר לו הגאון מברעזאן בטוח אני בעזרת השם יתברך ולמען קדושת שמו שבוודאי לא תדורו בבית הלזה ויבוא לידי זרים, ולא ארכו הימים כי בעת הגמרו, נחלה רחמנא ליצלן ושכב עלי ערש דוי ימים רבים עד שהוכרח למכור את הבית חומה הנזכר לעיל, ושבק לן חיים ולכל ישראל, כן יאבדו כל אויבי וכו' וחיים וברכה לכל אוהבי השם ולשומרי מצותיו.

שכר שומרי שבת

**סיפור נורא מגודל שכר "השומר שבת כהלכתו" –
הגביר רבי איסר"ל שסגר החנות בכל עש"ק בחצי היום
וכבדהו משמים בבן קדוש רבינו הרמ"א זי"ע**

בספר רחמי האב (אות שבת שלום) באמצע דיבור כתב: וביותר צריך לזרז בעל החנויות לסגור החנויות מבעוד יום, כי סמוך לשבת הבעל דבר מתגבר ומביא להם קונים, והרבה באים לקנות צרכי מצוה נרות לכבוד שבת, אל תאבו ולא תשמעו להם כי הם שלוחי הבעל דבר, ושמעתי מעשה נפלא מהגביר רבי איסר"ל שהי' לו חנות גדול ויקר בכל מיני משי והיה מנהגו כאשר הגיע חצי היום בערב שבת מיד סגר החנות.

פעם אחת נתקנא בו הסמ"ך מ"ם ובא לנסותו והתלבש בדמות שר גדול ולקח הרבה סחורות יקרים ועשה השוואה על כל אחד ועדיין לא נמדד כמה אמות יש בכל אחד, ובתוך כך הגיע חצי היום והלך הגביר לסגור החנות כמנהגו, והשר התחנן לו שיתן לו הסחורה ולא רצה והפסיד מעות הרבה, וכבדהו מן השמים עבור זה בבן קדוש רבינו הרמ"א מאורן של ישראל.

**העונש הגדול לאחד שלא לבש
כתונת לבנה לכבוד שבת עד הבוקר.**

עוד כתב שם: שסיפר הצדיק רבי בערצי מנאדבורנא זצ"ל איך שהגאון הקדוש רבי שבתי מראשקוב נסתלק בערב שבת, ולעת ערב בא אליו שליח דרחמנא שיבא להיכל שמקבלין בו שבת בעולם העליון, והלך אחר השליח וכאשר הגיע לפתח ההיכל ראה שם זקן נכבד עומד, ושאל אותו למה אינו הולך לפניו והשיב שאין מניחין אותו עד הבוקר, לפי

שהיה מנהגו תמיד שלא לבש כתונת לבנה לכבוד שבת עד הבוקר.

תפלה לחתן לפני טבילתו במקוה

בספר פלא יועץ מובא שהחתן ביום חופתו טובל במקוה טהרה, לשם תשובה ולקבל השפעה קדושה וטהרה, וקודם לכתו לטובו, כה יאמר:

רבונו של עולם, הריני בא לפניך בשמחה רבה להודות לך על שהחיתני וקימתני והגעתני לזמן הזה, וזכיתני לישא אשה כדי לקיים מצות פריה ורביה. ושמח לבי ויגל כבודי על אשר הודעתנו על ידי עבדיך חכמי ישראל שהנושא אשה מוחלין לו עוונותיו. הנה כי כן הריני מתחרט חרטה גמורה על כל מה שעשיתי נגד רצונך הטוב ועל כל מה שקצרתי בעבודתך. ואני רוצה בלב שלם ובנפש חפצה לשוב בתשובה שלמה לפניך ולעבדך באמת תמיד כל הימים עבודה שלמה כדת מה לעשות. והריני מוכן לטבל גופי במקוה טהרה לשם תשובה וכדי לקנות קדושה וטהרה לעבוד את בוראי בקדושה ובטהרה.

ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתרחם עלי, ותעלה עלי כאלו כונתי בכל הכוונות הרצויות לכוין. וכשם שאני מטהר גופי הקרוץ מחומר למטה, כן תטהר נפשי רוחי ונשמתי מכל סיג חלאת וטומאת זהמת עוונותי. הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני, ותשפיע על נפשי רוחי ונשמתי שפע קדשה וטהרה, לעבדך באמת כל הימים עבודה שלמה עבודה תמה כדת מה לעשות. לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי, השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני. לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, אני מוכן לקח אשה על

ידי חופה וקדושין ושבע ברכות כדת משה וישראל, הכל כאשר לכל לעשות נחת רוח ליוצרנו, ולתקן הדברים בשרשן למעלה במקום עליון, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, שתתן את האשה הבאה אל ביתי כרחל וכלאה, ותהיה לי האשה הזאת בסימנא טבא ומזלא טבא לאורך ימים ושנות חיים, ונגילה ונשמחה יחד בבנים ובבנות ורב טוב לעבודתך וליראתך. ותמהר ותחיש לגאלנו ותבנה בית קדשנו ותפארתנו, אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה, כי ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה. א-ל מלא רחמים יהמו נא רחמך עלינו, שמח נפשנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. שמח תשמח רעים אהובים. עשה למען רחמך הרבים ולמען אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

תפלה לחתן ליום חופתו

בחופת חתנים מובא תפלה לנוסח עננו להתפלל החתן ביום הזה [ואם אינו משלים ידלג תיבות צום תענית] לשפוך שיחה ולדרוש סליחה ביום מחילת עונותיו. מיוסד ומתוקן על עצומו של יום. בין תבין את אשר לפניך יהי רצון לפני הא-ל כן יהי רצון אמן

עננו אבינו עננו ביום (צום התענית) הזה כי בצרה גדולה אני על כל מה שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מיום היותי על האדמה עד היום הזה, והדבקתי רעה על רעה, והרהורי עבירה הרהרתי, והלכתי אחרי שרירות לבי הרע ואחרי ראות עיני בראיות האסורות. ופגמתי בעייניך עלאין

נלכדתי במצודה רעה ופגמתי באות ברית קודש. מתבושש אני בחטאי ומוכלם אני מעונותי ונחפר מפשעי. אך לא להכעיסך נתכוונתי. ואתה בוחן לבות וכליות גלוי וידוע לפניך כי לא במרד ולא במעל לעשות כנגד כוונתך. אלא יצרי הרע פתני והדיחני גדר בעדי ולא אצא הכביד נחשתי. ועתה ה' צור תקותי ותקות אבותי הנה שבתי אליך בבושת פנים ביום (צום התענית) הזה יום מחילת עונותי כי ימינך פשוטה לקבל שבים. אנא ה' כפר נא ביום הזה על כל מה שחטאתי ותשלך במצולות ים כל חטאתי הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני, לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי. והחזק בדק ביתי הרעועה ותיקן כל אשר עותתי. והעלה והאר כל השמות שפגמתי בהם ויהיו למאורות כמשפט הראשון ותלקט כל אשר פזרתי והן הנה מלופפות בי ותרחיקם מאתי ומגבולי, ולא יגעו בי ובנפשי ולא ילוו אותי לקבר לאמר אבינו אתה. ולא תאונה אלי רעה ונגע לא יקרב באהלי. ובכח שמך הגדול היוצא מפסוק חיל בלע ויקיאנו כאריה תשאג לעומתם. ותוציא בלעם מפיהם והשג תשיג והצל תציל וישיב הכל לאיתנו הראשון ולא ידח ממני נדח, והאשה הבאה אל ביתי אשר הוכחת לבת זוגי יהי רצון מלפניך שיהא הזיווג הראוי ומתקיים לבל אמות ואספה בלי עתי חס ושלוש (יסוד הענין עיין בזה"ק פרשת וילך) ולא אדחה מפני שום אדם שבעולם, אנא ה' מלטה נפשי וגם עד זקנה ושיבה אלקים אל תעזבני עד מלאת ימי שנותי בהם שבעים שנה ויתקיים בי מקרא שכתוב כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך אמן סלה. ואל תסתר פניך ממני היה נא קרוב לשועתי טרם אליך אקרא אתה תענה. אדבר ואתה תשמע. כדבר שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע. כי אתה ה' העונה בעת צרה ושומע תפלת כל פה עמך ישראל רגליו יאמר על חטא כמו ביום הכיפורים.:

וקודם עקירת רגליו יאמר על חטא כמו ביום הכיפורים.:

שַׁעַר עוֹלָם הַבַּא

מה שסיפר הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן בשם אביו, שהיתה לו "עליית נשמה", וראה כי הביאו לעולם העליון איש זקן וקראו לו - קטן וילד ושאל: הלא פה הוא עולם האמת, ולמה תתלוצצו?

הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, סיפר בשם אביו, שפעם אחת היתה לו "עליית נשמה", וראה כי הביאו לעולם העליון איש אחד צעיר לימים, ואחריו איש זקן ושבע ימים. והנה להצעיר קראו שם זקן וישיש, ולאיש הזקן - קטן וילד. ושאל: הלא פה הוא עולם האמת, ולמה תתלוצצו?

השיבו לו, כי האמת כן הוא, כי האיש הצעיר פעל בשנותיו המועטות הרבה מאוד, ויום לשנה נחשב לו, אבל הזקן לא פעל כלום בכל שמונים שנות חייו, ועל כן הוא ילד מסכן.

ואמר הצדיק ר' מאיר ז"ל, שזהו שאמר הכתוב: "ויהי מקץ שנתים ימים", שיש אשר בהגיע האדם לקץ חייו, והנה הוא רואה "שנתים - ימים", שמכל השנים הרבות שלו אין אצלו אלא ימים אחדים.

ואפשר לפרש שהפסוק מרמז לחיי האדם בעולם הזה, **שנתים**, כמו שינה חולפת, שעוד מעט הוא נגש לפני בית דין של מעלה ושם ישאלוהו על אותיות מ'ק'ץ' **שנתיים** - **ימים**, מה שעשה בכל ימי חייו.

שער הכשרות

גלות מכפרת על מאכלות אסורות

כתוב בספר תמימי דרך, מעשה שהי' בזמנו של רבי יחיאל שהי' נמצא בערי בוכרה ושם הי' יהודי אחד מוכסן והי' תם וישר וירא אלקים ושמו ר' ישראל, והיו לו ילדים קטנים ואשתו היתה הרה בשלישי, והי' לו מלון בכפר של הדוכס והי' משלם למפרע כל שנה ושנה, וגלגל הוא בעולם, והנה ירד אדם זה מנכסיו ובקש מהדוכס שיחכה לו למשך ששה חדשים וכן הי', וכשהגיע הזמן לא הי' לו אפילו מה לאכול, בקש מהדוכס שימתין לו עד סוף השנה והוא ישלם בבת אחת, אמר לו הדוכס הרשע: שכאשר יגיע הזמן המוגבל ולא תשלם, הרי אתה ואשתך ובניך כולכם דמכם בראשכם. ויהי בשמוע אשתו הצדקת את דברי הדוכס, הבינה שיש פקוח נפש בענין, אמרה לבעלה בא נקום ונברח, השיב לה בעלה חס ושלום לעשות כן כדי שלא יבא חלול הי' על דינו, כי הדוכס רשע גדול הוא ומחוץ למה שיקח נקמה מכלל ישראל כפליים ושלש עוד ידבר רע על כלל ישראל שהם גנבים חס ושלום, האם יש חלול הי' גדול מזה? ותסכים האשה להשאר, והנה הגיע הזמן ולא היי' לו מה לשלם, ופתאום תפשו אותו ואת אשתו ואת שני הילדים והשליכם אל הבור, וזה הי' בחודש שבט, שהי' שלג וקור בעיר, וזה הבור הי' כעין חדר עמוק תחת הקרקע והי' בנוי כתלי אבנים, ודלת של ברזל למטה וארובה למעלה מהבור, ומן הארובה היו נותנים להם כל עשרים וארבע שעות חתיכת לחם יבש ובקבוק קטן של מים, וכשהשליכום לבור לא נתנו להם לקחת אפילו מעיל אחד לענותם בכוונה תחילה כדי להמיתם ביסורים, וכשאשתו ראתה עצמה יושבת על קרקע אבנים בבור חשוך מבלי מכסה

לבשרה, התחילה לבכות יחד עם שני ילדי, ומרוב היסורים הפילה את ולדה, ויתחילו הוא ואשתו ולבכות ולהתפלל שירחמו עליהם מן השמים, ואחר שהפילה את ולדה מת גם בנה הקטן מחמת הקור והרעב, וישימו את הילד המת עם הילד שהפילה בקצה אחד בבור והתחילו לבכות ולהתחנן לאביהם שבשמים.

והנה על הארובה למעלה היו יושבים שני שומרים ערלים, וכל אחד מהם הי' שומר לילה אחד עליהם, האחד הי' שמו איוואן והשני הי' שמו לקש. איוואן הי' לו לב רחמן, וכשהי' שומע בכייתם וצעקתם, הי' גם הוא בוכה עמהם מלמעלה, והי' מנחם אותם ואומר להם אלקי אבותיכם יצילכם מצרה זו ולא תתיאשו, ואני רציתי לעזור לכם אבל דבר זה בלתי אפשרי, יען שאם יוודע לדוכס שאני הצלתי אתכם יזרקו גם אותי לבור, ולכן תתפללו לאלקיכם בודאי יושיע אתכם, והי' מנחם אותם ודמעות היו זולגות מעיניו, ולקש הי' שונא ישראל, והי' לועג עליהם והי' אומר להם, גם הצלוב בכה לפניכם ולא רחמתם עליו והי' שמח לראות בצרתם, איוואן הי' שומע את דברי חברו הי' מתמלא עליו חמה.

מה עשה איוואן? הלך ומילא בקבוק ערק וערב בתוכו סם המרדים את האדם והביא להם בחצות לילה, בעת שהגשם הי' שוטף בחוץ ולא נמצאת בחוץ שום ברי', אז הוריד להם את הבקבוק בחבל ואמר למוכסן: רבי ישראל רבי ישראל, תחבא את הבקבוק הזה, וכשיבא לקש תבקש ממנו שיתן לך מעיל אחד ואתה תתן לו מתנה מזה הבקבוק, ואני יודע שהוא רמאי, והוא יאמר לך שתתן לו אתה קודם את הבקבוק ואח"כ הוא יתן לך את המעיל, אך אתה תתן לו תיכף את הבקבוק ואלקי אביכם יעזור לנו. וכן הי', שכאשר בא לקש, צעק היהודי מתוך הבור ואמר לו: אם תעשה לי טובה

ותתן לי מעיל אחד כדי שלא אמות בקור הנורא הזה, אז אני אתן לך במתנה בקבוק ערק, שהיהודים עושים את זה לכבוד החג, והוא משקה חשוב מאד שאני הבאתיו עמי יחד, אמר לו לקש: אולי אתה משקר? אם תתן לי את הבקבוק קודם אז אני אתן לך את המעיל שלי, אז השליך לקש חבל לתוך הבור והיהודי קשר בחבל את הבקבוק וסחב אותו למעלה, ויהי אך שטה מעט מהבקבוק תיכף נפל על מקומו כפגר מת.

וכל הזמן הזה הי' איוואן מסתתר אחורי החומה, וכאשר ראה שלקש נפל, נגש בזריזות אל הבור והשליך חבל לתוך הבור ואמר: ישראל, תקשור את עצמך תיכף בזריזות, כי אין לי זמן, ואני פוחד על נפשי, תמהר ותקשור עצמך ואני אסחבך למעלה, תיכף ומיד קשר ר' ישראל את אשתו והעלה אותה למעלה, ואח"כ קשר את עצמו ועלה גם הוא, ומהבהלה הרבה שאחזתם שכחו את הילד הקטן בתוך הבור, וברחו בחצות הלילה בעגלה של איוואן, ויעבירם איוואן לעבר הגבול ואמר להם: יהי רצון שאלקי אביכם יעזור לכם. ויעזבם שמה וילך לביתו ויעש עצמו כאינו יודע מכל אשר קרה. הבקר אור והנה נתגלה שלקש שטה ונפל כפגר מת ליד הבור, והיהודים שבבור ברחו, ולא נודע יד מי הי' בעסק הזה, והדוכס כעס מאד, ופקד שישליכו את לקש לתוך אותו הבור. ויהי בבואם להכניסו בבור וימצאו את הילד בוכה, אז בא איוואן אל הדוכס ויבקש ממנו שיתן לו את הילד במתנה כי אין לו בנים, והדוכס נעתר לבקשתו ויתן לו את הילד, ויגדל איוואן את הילד, ובהיותו בן חמש שנים שלחו לבית הספר שלהם, והתחיל ללמוד שם ככל הילדים הנוצרים.

ויהי היום, בהיות הילד בן עשר שנים לערך, פתאום התחילו הילדים לקרוא לו בן ג'וד (כלומר בן יהודי), אז הלך הילד לביתו והתחיל לבכות, ותתן לו אשת איוואן אוכל ולא רצה לאכול, והפצירה בו מאד לאמר, מדוע הוא בוכה. אז ספר

לו שהילדים קוראים לו בן ג'וד, ובינתיים בא איוואן ושמע את דברי הילד ואמר לו: ומה בכך אם קוראים לו בן ג'וד שיאמרו מה שיאמרו, אבל העיקר הוא שאני אביך וזו אמך, ויען הילד ויאמר לאיוואן, לא אדוני, אין אתה אבי ואין זו אמי, ואני זוכר כמין חלום שהיו לי אבא ואמא יהודים, והיינו נמצאים בתוך בור אחד והיינו בוכים כולנו, ועתה אי אבי אי אמי, אני רוצה לראותם, ולא אוכל עד אשר אראה את הורי. בשמוע איוואן את דברי הילד, לקחו והכניסו לתוך פרדס גדול ומשם יצא ליער גדול והעבירו את הגבול בחצות הלילה, ושם אמר לו: בני, אתה יהודי בן יהודי, ואם אתה מחפש את הורייך לך מכאן, כי כאן עזבתי את הורייך אחר שהברחתי אותם מהבור, ויהי רצון שאלקי ישראל יהיה עמך. דע כי פה עוברים שיירות שיירות של אנשים, וכשתעבור שיירה וישאלוך מי אתה, תאמר להם שאתה יהודי ואינך יודע היכן אביך ואמך, ולא תאמר לשום אדם שאני הבאתיך לכאן כי בנפשי הוא, ויפרד איוואן מן הילד ויחזור לביתו בפחד וברעדה, מתפלל מקירות לבו להקב"ה שישגיח על הילד ולא יוודע הדבר. ויהי כעבור חצי שעה, התחיל הילד לבכות ואינו יודע לאן לפנות, ויעבור משם עגלון אחד יהודי מעיר זלטשוב, וירא והנה ילד בוכה, וישאלהו מי אתה? ויאמר לו יהודי אנכי, תיכף הסתכל בבשר ערלתו וראה שהוא מהול, וישאלהו: בן מי אתה? ויענהו איני יודע, וישאלהו איך באת לכאן? ויענהו איני יודע. אז לקח העגלון את הילד ויביאהו לפני הרב ר' יחיאל מיכל, ואמר לו שמצא את הילד במקום הפקר, הילד מאד מצא חן בעיני הרב, ויקחהו ויאכילהו וילבישהו כאחד מבניו, ומסרו בידי תלמיד אחד ללמדו אלף בית. ומאת ה' היתה זאת, שבמשך שנתיים הספיק הילד ללמוד את כל התנ"ך והמשניות. וכאשר נעשה הילד בן שלש עשרה שנה הי' בקי ברוב השי"ס והפוסקים, וכולם היו מתפללים על חריפותו וזכות שכלו. הרב עשה יום משתה ושמחה והניח לו תפילין, ואח"כ התחיל הרב ללמוד עם

הילד בסודות התורה, ובכל יום הי' נכנס הרב עם הילד בחדר מיוחד ללמוד עמו.

ויהי כאשר נעשה הבן כבן שש עשרה שנה, קרא לו הרב ואמר לו: בני, תדע שהיום אתה כבר בן שש עשרה שנה ובן ח"י לחופה, ומכיון שאתה ת"ח אתה צריך להנשא בזמן שקבעו חכמים, ולכן שנה זו חייב אתה לצאת לגולה למקומות שאין מכירים אותך, ואל תודיע לשום אדם שאתה יודע ללמוד, כדי שיתכפרו לך עוונותיך שהיית אוכל מאכלות אסורות בהיותך בבית הנוצרי, וכשמוע הנער את דברי הרב הצטער לצאת מבית הרב, ויחל לחשוב על הקושיים שיהיו עמו בימי גלותו, ויתחיל לבכות. ויאמר לו הרב: אל תצטער בני, כי דבר זה הכרחי היא וחייב אתה לעשותו, ויצמח לך תועלת גדול ונחת לכל ימי חייך. ותיכף נתן לו תרמיל וצידה לדרך, ואח"כ הוציא את הטלית קטן שלו וכתב פתק על ניר וקשרו בקצה הטלית קטן, ואמר לו: כל זמן שאתה הולך בגולה במשך כל השנה לא תפתח את הפתק שקשרתי פה, ובסוף השנה תבא למקום אחד שיאהבוך ולא יעזבוך לצאת מביתם החוצה, שם תגלה את עצמך שהנך יודע ללמוד ושם יתנו לך אשה ותקחנה, וכשיגיע עת החופה, בעת שהרב ירצה לברך שבע ברכות, אז תבקש מכבוד הרב שיפתח את הקשר של הטלית שלך ויקרא בפניך, ואז תדע את הסוד שכתוב בפתק הזה. ויצא הרב ללוות את הנער מביתו בלווי ברכות, ויתחיל הנער לומר בלבו, מי יודע איזה גלגול אני שמסבבים עלי מן השמים יסורין קשים כאלה, וקבל על עצמו דין שמים באהבה.

ויעברו עליו הימים הרעים במשך כל השנה, ובסוף השנה בחודש שבט, בעת שהי' הקור חזק מאד ושלג יורד בלי הפסק, וכל בגדיו היו קרועים ובלויים, לא יכל עוד לסבול ונעשה חולה, ולפנות ערב הגיע לכפר אחד וכבר הוא הי' בסכנת נפש ממש, ויגיע למלון, ועוד לא הספיק לדפוק על דלת

המלון וכבר נפל ארצה, וכאשר פתח בעל המלון את הדלת וראה שיהודי מושלך לארץ, הכניסו לביתו, השיב את רוחו, חממו, הלבישו, והאכילו, ונתן לו מטה מיוחדת עד שנתישבה דעתו, וישכב במטה כמה ימים, ובעל המלון הביא לו רופא והשגחו עליו בעין פקוחה, והנה יום אחד בשכבו על מטתו שמע קול שני ילדים שלומדים בגמרא, ושמע שהיו טועים בגרסתם, לא היו יכול לסבול את טעויותיהם, לא השגיח על מחלתו ויקם במהרה ממטתו, וילך אל הילדים ויעמידם על טעותם, ויתפלאו הילדים מדבריו, ויתחילו לשאלו שאלות - והוא היו עונה להם, ואח"כ בא המורה של הילדים, ויספרו לו הילדים על אברך מצוין הנמצא בבית אביהם שמלא חכמה ובינה ובקי בש"ס, ויכנס המורה לחדרו של האברך, ויפתח עמו בדברי תורה, וירא שהוא כלי מלא חכמה, וימצא חן בעיניו ויתחילו ללמוד ארבעתם יחד, ויגש בעל הבית וישמע את התורה של הבחור וימצא חן בעיניו מאד. והנה המורה של הילדים היו גר בעיר הקרובה לכפר והיו הולך לעיר מיום ששי ליום ששי, ויהי כאשר חזר ביום ששי לעירו פגש ברב העיר ויספר לו על חדושי תורה ששמע מהאברך הנפלא. וכששמע רב העיר את דבריו בקש ממנו שישלח אליו את האברך ביום הראשון.

ויהי כאשר בא המורה לכפר, הודיע לאברך שכבוד הרב חפץ לראותו. כשמוע הילדים את דבריו קמו והלכו יחד עמו אל הרב, והרב קבלם בסבר פנים יפות, ויתחיל הרב לדבר עם האברך ומצא שהוא בקי בש"ס ובפוסקים וגם בקבלה, וימצא האברך חן בעיני הרב מאד. ויאמר הרב לאברך: דע בני שאני עשיר גדול ולא זכיתי לבנים זכרים כי אם לבת יחידה אחת, והיו אם תשמע לעצתי קח את בתי לאשה, וכל העושר והכבוד לך יהיה, ואחר מותי תמלא אתה את מקומי, ויהי בשמוע הילדים את דברי הרב מיד רצו אל אביהם ואמרו לו: אבא,

אבא, האם מרגלית כזו תאבד מתחת ידינו? תן לו את אחותינו לאשה וישאר תחת קורות ביתנו, ויכנסו הדברים בלב אביהם. וכשבא הבחור אמר לו: בני מן השמים נזדמן ובאת לביתי ועוד מעט והיית מת חס ושלוס כי היית בעירוס ובחוסר כל, ואני עשיתי עמך חסד, ולכן גם אתה עשה עמי חסד וקח את בתי לאשה. ויאמר לו: ומה אעשה עם כבוד הרב? ויענה: כבוד הרב לא חסר לו בחורי ישיבה אשר יחפש לבתו. אבל אני נמצא בכפר ומן השמים הזמינו אותך אלי עבור בתי, ולכן אבקשך שלא תדחה את ההצעה. ויקבל האברך את דבריו ויקבעו זמן לחתונה בעוד חמשה עשר יום, כי היי הכל מן המוכן, וישמחו אנשי ביתו שמחה גדולה, וכשהגיע היום המוגבל, באו כל המוזמנים, וגם הרב בא בעל כרחו כדי לסדר את הקידושין והיי מצטער מאד, וכשעמד החתן תחת החופה, נזכר פתאום שרבו קשר לו איזה פתק. אז אמר להרב שיפתח את הקשר ויקרא מה כתוב בפתקא, ולתמאון כולם היי כתוב שם: היתכן שאיש ישא את אחותו? אז תיכף החל הרב לשאול את החתן מי אתה ומאין באת? אז ענה לו החתן שהוא אינו זוכר מאומה, רק הוא זוכר כעין חלוס שהיי ילד קטן והיי עם אביו ואמו בבור ואחיו הקטן מת בתוך הבור, אך אינו יודע איך אביו ואמו יצאו מהבור ואותו השאירו שמה, ואחר כך לקחו ערל אחד לביתו, והערל היי שמו איוואן. כשמוע בעל המלון ואשתו את השם איוואן, תיכף נתעלפו ונעשה בהלה גדולה עד שהשיבו את רוחם. אז קס רי ישראל בעל המלון ואשתו ויחבקו את החתן וינשקוהו, ויאמרו שהוא בנס, שמרוב הבהלה שכחוהו תוך הבור, ועליו היו מצטערים כל השנים והרב שמח מאד שלא נעשתה תקלה על ידו, וישאל הרב את האברך, מי זה שקשר לו את הפתק? השיב הבחור רבי יחיאל מיכל מזלטשוב, תיכף פקד בעל הבית להביא את בתו של הרב לחופה ונעשתה שמחה גדולה.

וכל היסורים שסבל הבחור הזה הי' כדי לטהרו ממאכלות אסורות שאכל באונס. וממעשה זה נמצינו למדים שכל מאי דעבדין מן שמיא לטב עבדין, וגם אנו בזמננו האחרון אם נחזור בתשובה שלמה לפני בוראינו נעבור את תקוני הקץ בנקל. ויה"ר שהקב"ה יקים שכינתא מעפרא אמן.

שַׁעַר יִרְאָת שָׁמַיִם זִירְאָת חֲטָא

הרחק מן החטא הקט שמא יביאך לחטא חמור

אם אתה רוצה להרחיק את החטא צא וחשוב ועיין בסופו, אם הַרְעוּתָּ מעט יהא בעיניך הרבה, ואמור אוי לי כי חטאתי, אוי לי כי בא מכשול על ידי, הרחק מן החטא הקט שמא יביאך לחטא חמור.

(אבות דרבי נתן)

הנפש מגדת כל דבר שאדם עושה

נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, אמר ר"א הנפש מגדת כל דבר שאדם עושה, משל לאחד שהיה נשוי בתו של שר, אמר לו השר כך עשית לבתי, שאל לבני הפלטין מי הגיד זה הדבר, אמרו לו: שוטה, בתו אתה נשוי בתו מגדת לו, כך הנשמה מגדת מה שאדם עושה.

(פסיקתא)

נְסִיּוֹנוֹת יְמֵי הַגָּאוּלָּה

לפני בוא המשיח יהיו ישראל במצב של "אזלת יד"

נאמר: "כי יראה כי אזלת יד" - כשרואה הקדוש ברוך הוא, כח ידם של ישראל מתהלכת, שתכלה בגולה, שנאמר: "וככלות נפץ יד עם קודש תכלינה כל אלה" (דניאל י"ב)

שכר פרשת במדבר - פרק ל"ג ועונש סה

- אז הוא זמן גאולתן. דבר אחר: כשנתיאשו מן הגאולה, כשתכלה פרוטה מן הכיס. דבר אחר: "כי יראה כי אזלת יד" - כשיראה שאין בהם אדם שמבקש עליהם רחמים כמשה, כאהרן, כפנחס, וכדומה, עיין שם.

בנוסף על כך נאמר שם בפרשת האזינו מסימני הגאולה: "ואפס עצור ועזוב", שאין עוצר לישראל, כמה שנאמר: "כי ראה ה' את עני וגוי", ואומר: "וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וגוי" (ישעיה נ"ט). גדולה שירה של האזינו שיש בה נבואה על עכשיו, ויש בה נבואה על לשעבר, ויש בה לעתיד לבוא, ויש בה לעולם הבא...

(ספרי דברים פרשה ל"ב פסוק ל"ו)

עם ישראל יהיו עזובים ורק בזכות מסירות נפשם ואמונתם - יגאלו

לאחר שגמר ענין מכעיסי קל עד סופם, חזר והבטיח לכללות ישראל, שלא לעולם יריב אתם, כי ידן ה' עמו. פירוש: יעמיד במשפט כוסות התרעלה אשר עברום, ויראה את הצרות שעברו על הצדיקים, מהם נהרגו, מהם נשרפו, מהם הופשטו, ובשביל הצדיקים אשר נצטערו יתנחם. כך דבריו: "ועל עבדיו יתנחם" פירוש: בשבילם יתנחם, לומר דים לצרות הגלות. עוד, כשיראה ה' שאין כח בישראל להציל עצמם מהגלות, וכח אין בצדיקים לייסר בשבט מוסר למרגיזי קל, גם לא ישארו בישראל אנשים גדולים ונביאים חוזים בעלי רוח הקודש, ואין אשכול בענבים וגוי, והוא אומר "כי אזלת יד", ובזה "אפס עצור ועזוב", פירוש על דרך יעצור בעמי, פירוש שאין כח למדריכים בדרכי ה' להדריכם, "ועזוב" פירוש: ומצד זה נשאר העם עזוב, ואמר ישראל: "אי אלוקימו", הגם שאין מעשיהם מהוגנים יבואו בטענה לפני האלוקים, הרמוז בתיבת צור, והוא "חסיו בוי", כי ישראל הגם שירשיעו ויעברו על חלק ממצות ה', אף על פי כן כל מחסיהם

בה', ועליו סובלים דלות ושפלות, ונהרגים על קדושת שמו ועומדים ומצפים לצור גואלם והוא אומר "חסיו בו"...
("אור החיים" הקדוש דברים פרשה ל"ו פסוק ל"ו)

ימי הגאולה – והסתרת פנים

ישראל יהיו מצויים בהסתרת פנים הסתר בתוך הסתר

נאמר בפסוק (דברים פרשה ל"א פסוקים י"ז י"ח): "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלוקים אחרים".

מתוך הסתרת פנים זו – יגאלו

כתיב בישעיה (ח' י"ז): "וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו". פירש רש"י: אין לך נבואה קשה כאותה שעה שאמר משה (דברים ל"א): "ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", ואף בו ביום הבטיחם: "וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו".

שער התשובה

ישראל יעשו תשובה באחרית הימים

נאמר בפרשת ואתחנן: "והפיץ ה' אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה ועבדתם שם אלוקים מעשי ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך בצר לך ומצאוך את

כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו".

וכן בפרשת נצבים (דברים ל' א-ג'): "והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלוקיך שמה ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנוכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלוקיך שמה".
(דברים ד' כ"ד-ל')

מיד כשישראל עושים תשובה – נגאלים

נאמר ברמב"ם: "כל הנביאים כולם צוו על התשובה ואין ישראל נגאלים אלא בתשובה, וכבר הבטיחה התורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותם ומיד הם נגאלים, שנאמר: 'והיה כי יבואו עליך כל הדברים... ושבת עד ה' אלוקיך ושב ה' אלוקיך'..."

(הלכות תשובה פרק ד' הלכה א')

שער האמונה

הברור האחרון יהיה, שמי שלא יתפס לאפיקורסות לא יצטרך להתגלגל שוב לעולם

והרב הצדיק רבי מאליק, זכר צדיק לברכה, אמר: פעם אחת התאספו הנשמות לפני בית דין של מעלה וטענו, מה יהיה הסוף, כי בכל פעם מתגלגלים לזה העולם ואין להם תקון, והגיעה הטענה לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ויצא פסק הדין, שקודם ביאת המשיח תרד אפיקורסות בעולם, ואז יהיה הברור, מי שלא יתפס למינות לא יתגלגל

שוב בעולם. ענה וסיים, שמהיום התחילה האפיקורסות בעולם. (ברכת אהרן עמוד קצ"ג).

גלות האחרון יוכלו לברר אף את שער הנ' שבטומאה

גלות מצרים לא יכלו לברר שער הנ' שבטומאה, מפני שלא היה להם עוד את התורה הקדושה, מה שאין כן בדורות האחרונים, באמצעות התורה הקדושה יבררו גם את שער החמישים.

וכך אמר ה"אור החיים" הקדוש: עיקר הגלות הוא לברר הניצוצות שנטמעו בני שערי טומאה... והובטחו, כי לעתיד לבוא ישפיע בנו קל עליון תורת חיים שבשער החמישים, והשגתו היא באמצעות הגלויות ובפרט גלות האחרון אנו משיגים הדבר (קמ"ג), וטעם שנסתכנו ישראל במצרים בברור שער הנ' (קמ"ד), לצד שלא היו בני תורה, מה שאין כן דורות אחרונים באמצעות תורתם ישיגו ליכנס לשער הנ', ולהוציא בלעו מפיו, ואז ספו תמו בחינות הטומאה...

שער הגאולה - מה יהיה עם העשירים?

ונוטלים פרנסות מישראל

הגאון הרב הצדיק רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל אמר: בסוף הגלות נתרבו החבלי משית, שעליה נבאו נביאינו וחכמינו, זכרונם לברכה, ונוטלים פרנסות מישראל ונתקיים: "תכבד העבודה".

העשירים אל יחשבו שהכסף ישאר בידם לצמיתות

הגאון הקדוש ה"חפץ חיים" זי"ע אמר: **טרם הגאולה תשלוט עניות. העשירים אל יחשבו שהכסף ישאר בידם לצמיתות.** דבריו נתקיימו ברוב בני עמינו.

בעזרת השם יתברך

פרשת נשא - פרק ל"ד

שער הגלגולים

מנשה מלך ישראל בא בגלגול
לתקן את זה, שהעמיד צלם בהיכל.

ר' משה מקפיד לאכול בסעודת מלוה מלכה
אוכל מבושל ולשם כך משחית צלב

ר' משה המוזג - כך כנו את ר' משה היהודי הישר והתמים,
לר' משה היה בית מרוחז בכפר אחד על פרשת דרכים.
האיש משה צדיק היה בכל דרכיו. מקפיד על קיום מצוה קלה
כבחמורה בגיל וברעדה, ומחפש כל ימיו מצוות, שבני אדם
אינם מיחסים להם חשיבות. בין המצוות עליהן הקפיד
במיוחד היתה מצות סעודת מלוה מלכה. לסעודה זו לא
הסתפק בתבשילים שנשארו משבת, אלא הקפיד בכל מוצאי
שבת לבשל מאכלים מיוחדים לשם הדור מצוה זו.

במוצאי שבת אחד נגש ר' משה להכנת תבשילי סעודת מלוה
מלכה והנה השתומם לראות, כי שכח להכין עצים
להסקת התנור. ליל חורף קר וסוער היה הלילה ההוא,
האדמה היתה מכוסה בשלג, ואי אפשר היה לצאת ולחטוב
עצים, ובלעדיהם אי אפשר היה לבשל את המאכלים אשר
הכין עוד ביום שישי לכבוד סעודת מלוה מלכה. בלב דואג
ומצר הסתכל ר' משה מבעד לחלון שאדי כפור כסוהו כמעט
כליל ובפיו תפילה לבורא עולם, שימציא לו עצים להסקה.
לפתע הבחין בצלב עץ ניצב על פרשת הדרכים ליד ביתו. בלא
היסוס קם ויצא וגרזן בידו. הסתכל כה וכה, וכשלא ראה איש

בקרבתו נגש אל הצלב כרת אותו ממקומו והביאו אל דיר העצים שבחצרו. שם בקע את העצים והסיק בהם את התנור. מכיון שלא היה זקוק לכל העצים, השאיר חלק מהם בתוך הדיר.

בלב שמח אכל מן התבשילים, שר זמירות, ברך את ה' כמנהגו בכל שבוע ולא חש כלל בצרה הגדולה אשר הביא על עצמו.

הגוים מחפשים את הצלב שלהם ומוציאים שאריות בבית ר' משה

בבוקר הבחינו הגויים בצלב שנשחת וחמתם בערה בהם עד מאוד. מכיון שר' משה גר סמוך לו, הלכו אליו ושאלוהו היכן הצלב. "וכי שומר הצלב שלכם אנוכי?" ענה ר' משה וחרדה מתגנבת לקולו. מכיון שהכירוהו כיהודי ישר, הניחוהו הערלים ויצאו לבקש את האיש, שהעז לעשות את המעשה הנפשע בעיניהם. כל היום סבבו בין בתי הכפר, הציצו לכל מקום, בדקו וחקרו ולא מצאו דבר. לפנות ערב שבו לביתו של ר' משה והתחילו לחפש אצלו. לא עבר זמן רב ושיירי הצלב התגלו בתוך דיר העצים. בראותם את אשר עשה היהודי עלתה בהם חמתם עד להשחית, באכזריות נוראה התנפלו עליו ועל בני ביתו, הכום במכות נמרצות, הרסו את כל אשר בביתו ולבסוף אסרו את ר' משה באזיקים והביאוהו לפני הבישוף לדון את דינו.

מוציאים את ר' משה להורג

הערלים העידו לפני הבישוף, שהיה שונא ישראל מובהק, על המציאה אשר מצאו בביתו של ר' משה ועל מסקנתם כי הוא ולא אחר השחית את הצלב. ר' משה עמד כל אותה עת בחיל ורעדה ולא הוציא הגה מפיו. משכילו הערלים את דברי השטנה שלהם, פנה הבישוף אל היהודי ואמר לו:

"חטא גדול חטאת. חטא אשר לא יכופר. אולם נכון אני לעשות עמך חסד אשר לא יעשה. אם תסכים להמיר את דתך, לא תענש ותשוב אל ביתך בשלום, ואם לא תקבל עצה זו אצוה לקרוע את גופך לקרעים כמו שעשית לצלב הקדוש לנו".

בגבורה בלתי מתוארת קבל עליו ר' משה את גזר הדין הנורא. בדממה ובעוז צעד אל הגרדום והומת על ידי ערלים שעלו לראות את היהודי המוציא נשמתו ביסורים.

ר' משה מתגלה בחלום ואומר שהוא היה מנשה שהעמיד צלם בהיכל

מותו של היהודי התמים הכה בתדהמה וצער את כל יהודי הסביבה. איך קרה לו לצדיק אסון גדול זה? שאלו איש את רעהו, הלא מקרא מפורש הוא: "לא יאונה לצדיק כל אוון" (משלי י"ב כ"א) ואיך זה נגזר מוות על יהודי תמים וצדיק כר' משה? גם רב העיר שהיה מקובל גדול והכיר את ר' משה לא מצא מנוחה לנפשו. צער רב הצטער כאשר שמע מה קרה לו. כל הענין היה קשה ובלתי מובן. כיצד זה יענש כה קשות יהודי אשר סיכן את נפשו בשביל הדור מצות סעודת מלוה מלכה, חשב הרב ללא הרף ולא מצא תשובה. משלא הרפו ממנו מחשבותיו, עשה שאלת חלום כמנהג המקובלים באותם ימים. בלילה הופיע ר' משה בחלומו ואמר לו: "אל נא יצטער כבודו על המיתה המשונה שלי, דע לך שנשמתי היתה נשמת מנשה בן חזקיה מלך יהודה אשר העמיד צלם בהיכל. ובכך השחתתי את הצלם, את הצלב, עקרתיו ממקומו, ושרפתיו באש, קבלה נשמתי את תיקונה ובאה אל מקומה."

נפעם ונרגש הקיץ הרב. למחרת צוה לחקוק על מצבת האבן שעל קברו של ר' משה את המילים: "פה נטמן משה המכונה מנשה".

עב **שכר** פרשת נשא - פרק ל"ד **ועונש**

**מלך ישראל בא לעזור לר' שמעלקע בדין תורה -
ר' שמעלקע מתקבל כרב בעיר ניקלשבורג**

מעשה נורא ומופלא ספר הרב הצדיק ר' בונם מפשיסחא,
שהיה בימיו של הרב הצדיק ר' שמעלקע
מניקלשבורג, וכך ספר:

לאחר פטירתו של רב העיר ניקלשבורג, התאספו ראשי
הקהל לבחור להם רב אחר, שעטרת הרבנות תהא
הולמת אותו. שמעו של הרבי ר' שמעלקע, תלמידו של הרבי
ממעזריטש הגיע לאזניהם והם הזמינוהו לשבות בעירם כדי
לתהות על קנקנו. ביום החמישי בשבת הכריזו בכל בתי
הכנסת שבעיר על בואו של הרב הגאון, והזמינו את כל הקהל
לבוא ולשמוע אותו דורש בהלכה ובאגדה בשבת קודש. גם
מודעות ובהם מראה מקומות וראשי פרקים של הדרשה הכינו
כדי לעקוב בעיון אחרי הנאמר מפי הרב האורח בשבת. לאחר
התפילה עמד הרב ר' שמעלקע והפליא את השומעים בדרשתו.
הלמדנים שבין הנאספים לא הסתפקו בשמיעה אלא גם נכנסו
לתוך דברי הרב בהערות וברמזים וניסו לסתור את דבריו,
אולם הרב השכיל לדחות ולתרץ את כל הקושיות בחריפות,
עד שכל הנסתר התגלה לפני כולם ואף אלו שפקפקו בכושרו
הודו שאין רב מוצלח ממנו לעמוד בראש עדתם. כעבור זמן
קצר התקבל ר' שמעלקע בכבוד גדול בעיר, הכתירוהו לישוב על
כס הרבנות בעיר ניקלשבורג, והוא נהל את עדתו ביד רמה.
ביום היה עוסק בענייני צבור ובלילה היה יושב ועוסק בתורה.

ר' שמעלקע זוכה לגלוי אליהו

יהודי זקן, איש תמים וירא אלוקים היה שמש בית הכנסת
שבו התפלל הרב. לפי מנהג שהיה נהוג בעיר מדורי
דורות היה השמש קם בכל לילה אחר חצות, והלך מבית לבית
להעיר את האנשים לעבודת הבורא. בעברו ליד בית הרב היה

נכנס לפעמים לבית, לשתות כוס חמין ולנוח מעט. והנה באחד הלילות, כשנכנס אל ביתו של הרב מצאו יושב ולומד ולידו איש אחד ואזור עור במתניו. השמש לא הכיר את האיש וחשב כי אורח הוא, אך משראה אותו גם בלילה שלאחר מכן, העיז ושאל את הרב מי האיש. "אלהו הנביא הוא" השיב הרב. השמש שמע את הדבר ולא אמר מאומה. את הסוד המופלא שמר בליבו, פעמים רבות הוסיף לראות את האורח אצל הרב, הסתכל בו מרחוק ושתק. לימים לא ראהו עוד, אך הוא לא שאל את הרב לאן נעלם וברבות הימים נשכח הדבר מליבו.

מנשה מלך ישראל מתגלה לרבי ועוזר לו לדון דין תורה

יום אחד אחר השמש לקום, והגיע לפנות בוקר אל הרב והנה ראהו קם ממקומו והולך, שני נרות דולקים בידיו, ושני אנשים לידו. מימינו עמד האיש אשר ראהו בפעמים הקודמות ומשמאלו עמד אדם בעל קומה לבוש בגדי מלכות וכתר זהב על ראשו. שלושתם התקרבו אל הפתח אשר נפתח לפניהם מאליו ויצאו החוצה. בראשונה יצא האיש שהכתר על ראשו, אחריו האיש שאזור עור חגור למתניו ולבסוף יצא הרב. פסיעות אחדות לוח הרב את שני האורחים ואחר כך עמד והביט אחריהם עד שנעלמו מעיניו.

כשחזר הרב אל ביתו, שאל השמש את הרב בפליאה, מי היה האיש הנוסף. "מכיון שראית אותו, סימן שראוי אתה לכך" - אמר הרב והוסיף - "דע לך שהאיש הוא מנשה בן חזקיהו מלך יהודה והוא בא אלי להורות לי כיצד לפסוק בענין אחד שהובא לפני להכרעה לפני מספר ימים".

בעיר אחת, הוסיף הרב וספר לשמש הזקן, גר איש חסיד שהחמיר על עצמו בקיום הלאו של "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" (שמות כ' ד'). מכיון שדקדק לא רק לא לעשותם אלא אף לא לראותם, יצא בלילה ברחובות העיר שבר ונפץ את

כל הפסלים אשר נקרו בדרכו. למזלו הרע נתפס על ידי השלטונות והם גזרו עליו מוות בתליה. לעיני המונים נתלה האיש בהשאירו אשה אלמנה ויתומים רכים. בדרך נס נצלו יהודי אותה עיר מאסון גדול, שכן חשדו בהם כי הם שהסיתו את החסיד לעשות את אשר עשה. רק בחסדי ה' הצליחו על ידי שוחד רב להשקיט את כעסם של הגויים עליהם.

נשמת החסיד שהרגוהו היתה נשמת מנשה מלך ישראל

גורל האלמנה והיתומים נתון היה בידי חברה קדושה שהיתה בעיר, חברה שדאגה לאלמנות שבעליהן מתו עניים ולא השאיר כסף או נכסים עבורן. משפנתה אליהם אשתו של החסיד בבקשת עזרה ותמיכה סרבו לתמוך בה. תבעה אותם האשה לדין תורה. באו אנשי החברה לפני בית הדין והשיבו לה, כי לפי תקנות החברה משנים קודמות, אין לתת תמיכה לאלמנות שבעליהן אבדו עצמן לדעת, אלא רק לאלו שמתו בדרך כל הארץ. אותו חסיד, אבד עצמו לדעת, שכן ידע ללא ספק מה יהא דינו אם יתפס בשעת מעשה. מכיון שבית הדין באותה עיר לא ידע להכריע בענין שלחו אלי את השאלה ובקשו ממני שאפסוק. ישבתי עם בית דיני ולאחר דיון ראינו שיש מן הצדק בטענות שני הצדדים. אי לכך דחיתי את פסק הדין עד שאתיישב בדבר ועדיין לא השבתי תשובה" - המשיך הרב וספר לשמש - "והנה בא אלי הלילה האיש הזה שראית. מלך יהודה היה והוא גילה לי זה עתה כי באותו חסיד היתה מגולגלת נשמתו שלו. הוא ספר לי כי נתגלגל בעולם הזה פעמים רבות ותיקון לא היה לו עד אשר נתגלגל באותו חסיד שהלך ושבר את הפסלים במסירות נפש ממש ובכך תקן את אשר עוות לפני שנים רבות בהעמידו צלם בהיכל ה', ועל ידי זה זכתה נשמתו לתיקון, ומאחר ששמע, שרוצים לדון את החסיד כאיש אשר אבד את עצמו לדעת, בא אלי להגיד לי

שהאיש מסר את נפשו על קידוש ה' וזכותה של האלמנה לדרוש את התמיכה".

השמש מעיד שהרב דן את דיני התורה שלו באמונה ובכך מציל את הרב מפטורין

הרב לא גילה לשמש כיצד יש בדעתו לפסוק בענין. השמש כדרכו לא שאל דבר, ומכיון שכבר האיר היום, מהר והלך לדרכו. עברו ימים והנה החלו יהודי העיר ניקלשבורג לרנן אחר רבם הצדיק שאינו נוהג כדת וכדין. וכדרך האנשים הרוצים לראות מומים באחרים, מצאו גם הם, וטענו שהרב לא מדקדק בזמן התפילה, ומאחר בתפילת שחרית עד זמן מנחה גדולה. משגדל הרינון ורבו לוחשי הלחישות החליטו ראשי הקהל לפטר את הרב ממשרתו. קראו לשמש הזקן וציוו עליו ללכת אל הרב ולהודיע לו בפקודת ראשי הקהל שאין רוצים בו עוד כרב בעירם. "מדוע עושים אתם כך לרב קדוש?" התקומם השמש התמים. "אין זה ענינך" - השיבו לו בפסקנות - "שמש אתה ועליך מוטל לעשות כל מה שאנו פרנסי העיר מצווים עליך". אז עמד השמש וצעק צעקה גדולה: "חושדים אתם בכשר, יכול אני להעיד בנפשכם כי איש צדיק וישר, איש קדוש הוא הרב שלנו ואין ספק שנימוק יש לו לכל דרך ומנהג שלו ואל לנו להרהר אחריו". "על סמך מה טוען אתה כך?" שאלוהו בתמיהה, "הוכחה רבתי בידי" - השיב השמש - "אמרתי להסתיר את הדברים בליבי, שכן, בטוח אני שהרב אינו רוצה בפרסומם, אך עתה אין לי ברירה אלא לספר לכם את מה שראיתי במו עיני".

כאשר כילה השמש לספר את אשר ראה ושמע בבית הרב נסתתמו טענותיהם של הפרנסים והם חזרו בהם מהחלטתם. מאז כבדו את הרב והעריצוהו ללא סיג עד יומו האחרון.

כאשר כילה הרב הקדוש מפשיסחא את ספורו הוסיף ואמר: לא את גדולתו וקדושתו של הרבי ר' שמעלקא באתי לספר לכם. הוא אינו זקוק לכך. ידוע ומפורסם הוא כקדוש. אלא מה? באתי להגיד בפניכם את שבחו של אותו שמש תמים. להראות לכם עד היכן הגיעה תמימותו וענותנותו של האיש אשר זכה לגלוי אליהו בכל לילה ולא היה מתפאר בכך אלא רק מהלל ומשבח את הרב שזכה לגלוי אליהו.

(שבחי צדיקים)

שַׁעַר הָעוֹנְשִׁים

**אין מקטרג בכולם כמו הגזל -
כל השערים ננעלו, חוץ משערי אונאה**

המדרגה השלישית לאו שניתק לעשה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין קמא): לאו שניתק לעשה אין לוקים עליו, כגון (דברים כב, ו): לא תקח האם על הבנים, שניתק לעשה, שנאמר (שם פסוק ז), שלח תשלח. ואף על פי שלא היו לוקים בידי בית דין, יש בהם שענשם חמור ונוגע עד שמים, ומשפטם נשא עד שחקים, כגון הגזל, שנאמר (ויקרא יט, ג): ולא תגזול, וניתק לעשה (שם ה, כג), והשיב את הגזלה. ואמרו (סנהדרין קח.): לא נחתם גזר דינם של דור המבול אלא על הגזל, שנאמר (בראשית ו, יג): קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס. ואף על פי שהערוה חמורה מן הגזל, מדת עונש הגזל להקריב יום אידו ולהחיש עתידות לו. עוד אמרו (ויק"ר לג-ג): סאה מלאה מעונות - אין מקטרג בכולם כמו הגזל. ואמר שלמה עליו השלום על אוצרות המרמה והאונאה (משלי כא,ו), פועל אוצרות בלשון שקר, הבל נדף מבקשי מות - פירוש: אוצרות המרמה והאונאה הבל נדף הם, כי אחריתם

לכליון, ועודם ברשותו צוררים הם לו ומבקשים נפש בעליהם ומסבבים למותו, כענין שאמר חבקוק עליו השלום (חבקוק ב, ט-יא): הוי בוצע בצע רע לביתו - כי אבן מקיר תזעק וגוי. וגזל העני חייבים עליו מיתה בידי שמים, שנאמר (משלי כב, כב-כג): אל תגזל דל כי דל הוא, ואל תדכא עני בשער. כי השם יריב ריבם, וקבע את קובעיהם נפש. פירוש: אל תגזל דל בעבור שהוא דל ואין עוזר לו, ואל תדכא עני בשער בהכלמה ובבזיון - "בשער" כלומר ברבים, וכענין שנאמר (ישעיה ג, טו): מה לכם תדכאו עמי לפני עניים תטחנו. כי השם יריב ריבם - אחר שאין להם סומך ומי שיטען ויריב ריבם. וקבע את קובעיהם נפש - אחרי שהובאת אליו צעקת הדל לא יקח ממך ממון תחת הגזילה אשר גזלת, אבל ישל אלוקי נפשך, ונאמר (איוב כז, ח): כי מה תקות חנף כי יבצע כי ישל א-לוה נפשו, ונאמר (משלי א, יט): כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח. ומי שיציק ויצער אלמנה ויתום - בין בגזל, בין בעושק בין בהכלמה וכל מיני הצער - חייב מיתה בידי שמים. וכן הדיינים שיש בידם להציל גזול מיד עושק, ויתום לא ישפוטו, משפט מות להם, שנאמר (שמות כב, כא-כג): כל אלמנה ויתום לא תענון. אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו. וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים. פירוש: והיו נשיכם אלמנות - כנגד ענוי האלמנה; ובניכם יתומים - כנגד ענוי היתום, מדה כנגד מדה. והמצער כל איש מישראל, אף על פי שלא נכתב בו העונשים האלה, עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא כה, יז): ולא תונו איש את עמיתו, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ נח:): באונאת דברים הכתוב מדבר, והוא מענין הצער והמצוק, מלשון (ישעיה מט, כו): והאכלתי את מוניך את בשרם. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ נט:): כל השערים ננעלו, חוץ משערי אונאה. ובמקום שדבר הכתוב באונאת ממון הזכיר שם מקח וממכר, שנאמר (ויקרא כה, יד): וכי תמכרו

ממכר לעמיתך. ואמרו (ב"מ נח:): גדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שזו בגופו וזו בממונו, זו נאמר בה (ויקרא כה, יז): ויראת מאלקיד, וזו לא נאמר בה "ויראת".

(שערי תשובה לרבינו יונה שער שלישי אות כד)

עד היכן הגיע עונש השנאה

לא תשנא את אחיך בלבבך (ויקרא יט, יז). הוזהרנו בזה להסיר מנפשנו מדת השנאה, והיא מדה מעוללת פשעים רבים, ומסבבת כמה עלילות נשחתות, כמו לשון הרע, שהיא שקולה כנגד כמה חייבי מיתות בית דין כאשר יתבאר, וכמו דרישת רעה, והשמחה לאיד, וגרמת נזקים לחברים, והליכת רכיל, ונקימה, ונטירה, ומאבדת טובה הרבה מן הנפש, כאשר יתבאר בשער השנאה, וראה עד היכן הגיע עונש השנאה, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ט:): בית שני שהיו עוסקים בתורה ומעשים טובים מפני מה חרב, מפני שנאת חנם שהיתה ביניהם.

(שם שם אות לט)

חומר הענין של השופט שלא כדת של תורה

אלוקים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור (שמות כב, כז). לא תקלל חרש (ויקרא יט, יד). הוזהרנו בזה, שלא יקלל איש מישראל בשם ולא באחד מכל הכנויים. ומה שהוזכר בתורה "אלוקים לא תקלל" ו"נשיא" ו"חרש", כי בא להזהיר שלא לקלל השופט כאשר ירשיעהו בדין, ולא את הנשיא כאשר יענוש אותו לשלחו ביד פשעו. והוצרך להזכיר החרש, פן תאמר: אין עונש בקללתו אחרי אשר איננו שומע ולא ישיגהו צער על קללתו. ובסוף פרשת משפטים נכתב "אלוקים לא תקלל", לאמר שלא תקלל השופט את המשפטים האלה, אבל השופט אשר לא כדת אותו תקלל. ואמרו רבותינו (שבועות לה.), המקלל את חברו או את עצמו בשם - לוקה, וענשו בידי שמים רב מאד, שנאמר (דברים כח, נח-נט): אם לא

תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את השם אלקיך. והפלא השם את מכותך וגוי'. ופרשו רבותינו זכרונם לברכה (תמורה ג:) ענין הפסוק הזה על מי שמקלל את חברו או את עצמו בשם.

(שם שם אות מו)

עונש הנודר ואינו משלם

כי תדור נדר להשם אלקיך לא תאחר לשלמו (דברים כג, כב). הנה יש עונש באחור הנדרים והצדקות אף על פי שמשלם אותם אחרי כן. ואם נדר אדם לתת צדקה לעניים, חייב לשלם אותו מיד. ואם מדרך השכחה יארע לו אחור הנדרים, אף גם זאת ענוש יענש, כי אחרי שהוא יודע שהשכחה מצויה באדם, היה לו לזכור נדריו ולהעלותם על לבו תמיד לבלתי ישכחם, כענין שנאמר (משלי כ, כה): מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר. על כן ענשו חמור על פשיעתו, שנאמר (קהלת ה, ה): אל תתן את פיך לחטיא את בשרך, ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא, למה יקצוף האלקים על קולך וחבל את מעשה ידך. פירוש: אל תתן את פיך לחטיא וגוי' - למה תדור אם אינך זהיר בנודריך ותביא עליך אשם. וכבר הקדמנו לבאר המקרא הזה בשערי גדרי הזהירות. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לב:): בעון נדרים בנים מתים, שנאמר: וחבל את מעשה ידך.

עוד יתפרש המקרא על ענין לשון הרע, כי יענש על הפשיעה בה אף על פי שלא נתכוין לבזות חברו. והנה נצטוינו שלא לנודר נדרים, שנאמר (דברים כג, כג), וכי תחדל לנודר לא יהיה בך חטא, ורבותינו דרשו מזה (נדרים עז:): שאם תדור יהיה בך חטא, כי הנדר מכשול לפני הנודר פן יחל דברו או יאחר לשלם; אבל צדיק חונן ונותן מבלתי שידור, זולתי כאשר יקרא מן המצר כי אז ידור נדר, כענין שכתוב (בראשית כח,

(כ): וידר יעקב נדר לאמר וגו'. וכן בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל ידרו נדרים לחזק ידיים רפות.

(שם שם אות עד)

גודל העונש המיוחד לו פנויה לזנות

והנה ראית גודל עונש המיוחד לו פנויה לזנות, כי נאמר על זה (ויקרא יט, כט): "ולא תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה". והבא על הפנויה פעם אחת דרך מקרה לוקה מכת מרדות מדברי סופרים, מלבד המכשלה הגדולה והרעה אשר תמצא את הבאים אל הפנויה, כי היא בושה לטבול מטומאת נדתה במי נהר או מקוה מים פן יגלה לרבים קול זנותה, על כן תהיה בנדתה, טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה. עוד אמרו רבותינו (סנהדרין עו, א): אל תחלל את בתך להזנותה, הרי זו אזהרה שלא ישיא אדם את בתו לזקן.

(שם שם אות צה)

בהתאסף ראשי עם וקהלות הקדש לעבוד את השם יתברך, ומסכימים הסכמות להעמיד להם מצוות, הנה הם מקדישים את השם יתגדל ויתקדש

ועתה נפרש ענין עונש הפורשים מדרכי ציבור, וכי הוא נכלל בעונשי הכתות שהקדמנו. בהתאסף ראשי עם וקהלות הקדש לעבוד את השם יתברך, ומסכימים הסכמות להעמיד להם מצוות, הנה הם מקדישים את השם יתגדל ויתקדש, שנאמר (דברים לג, ה): "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל", ונאמר (תהלים מז, י): "נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם כי לאלקים מגיני ארץ מאד נעלה", נקרא ישראל "עמים", מפני שהם שנים עשר שבטים, כענין שנאמר (דברים לג, יט): "עמים הר יקראו", והם עם אחד לעבוד את השם, על כן אמר "עם אלקי אברהם", והמלכים והשרים נקראו מגנים, מלשון (ישעיה כא, ה): "משחו מגן". פירוש: נדיבי עמים נאספו לעבוד את השם יתעלה, כי מלכיהם

ושריהם לאלקים, שהם עבדיו ואמוניו, כענין שנאמר (תהלים פט, יט): "כי להשם מגננו ולקדוש ישראל מלכנו". "מאד נעלה" - שהקדוש ברוך הוא מתעלה ומתהלל באסיפתם ועבודתם. והאיש הפורש מדרכי הצבור הנה הוא כמקטרג על הסכמת עבודת השם, וכיוצא מכלל המקדשים את השם, ומראה עצמו כי לא יחפוץ להיות בסודם ולהכתב בכתבם, הנה הוא מחלל את העבודה, והוא בכלל הכתות שזכרנו שהן בוזים את דבר השם ואין להם חלק לעולם הבא, והשנית - כי הן מניאים לב חלושי הדעות בפרישתם מדרכי הצבור, והנם מן המחטיאים את הרבים.

(שער שלישי אות קסח)

העונש על דיבור שקר -

המחליף בדבורו כאילו עובד עבודה זרה

החלק השלישי - הבא בערמה ודברי מרמה למנוע טוב מבעליו, להעביר הטובה אליו, לא לגזול מחברו דבר שהוא שלו, ולא לחמסו, אבל יתן עינו בטובה העתידה לבא לידי חברו, וצודה אותה לקחתה אליו בשקר מליו, או יסבב בשקריו לו אשר יתן חברו לו מתת, ועיקר ענינו על השקר. אכן יגדל עונש השקר כאשר יסבב ממנו הפסד לזולתו, אף על פי שאין עיקר העונש על ההפסד, כי לא הפסיד ממנו דבר שיזכה בו, כענין שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צב, א): כל המחליף בדבורו כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר (בראשית כז, יב): "אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע", ונאמר על עבודה זרה (ירמיה י, טו): "הבל המה מעשה תעתועים", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה כאילו עובד עבודה זרה, הביאו הדמיון על קצהו, אחר כי הוא נסתר בשקר ונעזר בשוא.

(שער שלישי אות קפ)

כת החנפים נחלק לתשעה חלקים

וזה דבר כת החנפים. ענין הכת הזאת נחלק לתשעה חלקים: החלק הראשון - החנף אשר הכיר או ראה או ידע כי יש עול בכף חברו וכי החזיק בתרמית או כי יחטא איש בלשון הרע או באונאת דברים, ויחליק לו לשון הרע לאמר: לא פעלת און, המעט ממנו עון הנמנע מן התוכחה, שנאמר (ויקרא יט, יז): "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא", ויוסיף לחטוא על אמרו: לא חטאת, כענין שנאמר (ירמיה כג, יד): "וחזקו ידי מרעים". והנה זה ביד החנף האויל עון פלילי, כי לא יקנא לאמת, אבל יעזור אחרי השקר, ויאמר לרע טוב, וישם חשך לאור, גם נתן מכשול לפני החוטא משני פנים: האחד - כי איננו נחם על רעתו, והשני - כי ישנה באולתו ביום מחר, כי הלל רשע החנף אותו על תאות נפשו, מלבד כי ישא עונש על הנזק אשר הזיק לאשר אשם לו החוטא, על צדקו מי אשר חטא לו, מלבד כי יענש על דבר שקר, שנאמר (תהלים ה, ז): "תאבד דוברי כזב", ונאמר (משלי יז, טו): "מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת השם גם שניהם", כל שכן אם העול אשר בכף רשע חברו גלוי לרבים, כי באמור אליו החנף לפני בני אדם זך אתה בלי פשע, חלל ובזה דת ודין.

(שער שלישי אות קפז)

אם האיש הוא ירא אלקים - נתחייבת לדון אותו לכף זכות על דרך אמת, גם כי יהיה הדבר קרוב ונוטה יותר אצל הדעת לכף חובה

ועליך לדעת, כי עונש האויל המליץ אשם איננו זולתי כי יתן דופי באיש ירא חטא אשר יתקפו יצרו ויעבור ואשם, כי מנהגו ודרכו להתחרט על חטאיו, וכל שכן אם נודע הדבר כי חזר בתשובה, אבל האיש אשר תדע ובחנת את דרכו כי אין פחד אלקים לנגד עיניו ותמיד יתיצב על דרך לא טוב, מצוה לספר בגנותו ולגלות על חטאותיו ולהבאיש בעלי עבירות בעיני

בני אדם, ולמען תגעל נפש השומעים את המעשים הרעים. ונאמר (משלי כט, כו): "תועבת צדיקים איש עול", ונאמר (שם ח, יג): "יראת השם שנאת רע". ואמרו (סנהדרין נב, א): רשע בן צדיק - מותר לקרותו רשע בן רשע, צדיק בן רשע - מותר לקרותו צדיק בן צדיק. והנה כי תראה אדם אשר ידבר דבר או יעשה מעשה, ויש לשפוט דברו ומעשהו לצד טובה ולצד הזכות, אם האיש הוא ירא אלקים - נתחייבת לדון אותו לכף זכות על דרך אמת, גם כי יהיה הדבר קרוב ונוטה יותר אצל הדעת לכף חובה, ואם הוא מן הבינונים אשר יזהרו מן החטא ופעמים יכשלו בו - יש עליך להטות הספק ולהכריעו לכף הזכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קכז, ב): הדין את חברו לכף זכות המקום ידינהו לכף זכות, והוא מצות עשה מן התורה, שנאמר (ויקרא יט, טו): "בצדק תשפוט עמיתך", ואם הדבר נוטה לכף חובה יהיה הדבר אצלך כמו ספק ואל תכריעהו לכף חובה, ואם האיש ההוא רוב מעשיו לרוע או בחנתו כי אין יראת אלקים בלבבו, תכריע מעשיו ודבריו לכף חובה, שנאמר (משלי כא, יב): "משכיל צדיק לבית רשע מסלף רשעים לרע", וכבר הקדמנו לך פירושו.

(שער שלישי אות ריח)

ועל ידי התשובה נסלח רוב עונו וסר עיקר העונש, ונמלט מן מות

חלוקי הכפרה. כדרך שיש לגוף חלי ומדוה - כן יש לנפש. ומדוה הנפש וחליה - מדותיה הרעות וחטאיה, ובשוב רשע מדרכו הרעה - ירפא השם יתברך חלי הנפש החוטאת, כמו שנאמר (תהלים מא, ה): "השם חנני רפאה נפשי כי חטאתי לך", ונאמר (ישעיה ו, י): "ושב ורפא לוי". ועל דרך שימצא פעמים בתחלואי הגוף שהקל החולי מעליו ועלתה ארוכת רוב המדוה, ועוד לא ינקה הגוף ממנו זולתי במשתה המשקים המרים, ועוד שיסבול הצער בעינוי נפשו מכל מאכל

תאוה. כן יש נפש חולה מעון רב, ואף על פי שנרפא רוב החולי וסר מרבית חלקי העונש אחרי התשובה, ושב השם יתברך מחרון אפו, לא תנקה הנפש עדנה מן החולי ולא נרצה עונה, עד אשר יוסר החוטא ביסורים והוכח במכאוב, ותקראנה אותו רעות וצרות, כענין שנאמר (בראשית ד, יג- יד): "גדול עוני מנשוא, הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מוצאי יהרגני", ועל ידי התשובה נסלח רוב עונו וסר עיקר העונש, ונמלט מן מות, כמו שנאמר (שם פסוק טו): "וישם השם לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו", ונשאר עליו עונש הגלות, כמו שנאמר (שם פסוק טז): "וישב בארץ נוד קדמת עדן". ואמרו ז"ל (סנהדרין לז, ב): כי עונש הטלטול גם הוא הקל מעליו אחרי התשובה, כי לפני זה נכפלה עליו גזירת הטלטול שנאמר "והייתי נע ונד בארץ", הנה הזכיר הטלטול בכפל הלשון, ואחרי התשובה נאמר "וישב בארץ נוד".

(שער רביעי אות א)

פנינים יקרים מספר היראה – לרבנו יונה גירונדי ז"ל **מצוה שאין לה דורש תדרשנה**

הסתר סודך וכל שכן סוד אחרים, משוכבת חיקך שמור פתחי פיך. התנאה במצוה כפי כחך, והדור מצוה עד שליש במצוה, כגון: מצא אתרוג ביי"ב פרוטות ומצא אחר הדור ממנו יוסיף עד י"ח פרוטות ליקח ההדור. מצוה שאין לה דורש תדרשנה, ואל תהי קלה בעיניך לא מצוה ולא עבירה, ואל תברח מעשות מצוה לא בשביל יראת הפסד ולא מפני פחד עונש הגוף, כי לדאי היא המצוה לשמרך מכל היזק, ואם חס ושלום יארע לך היזק, נאמן הוא בעל מלאכתך שימלא חסרונוך שחסרת בעבורו.

בצאתך לדרך צא בכי טוב, והזהר בתפלת הדרך

בצאתך לדרך צא בכי טוב, והזהר בתפלת הדרך וזו היא: יה"ר מלפניך השם או"א שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום וסמכנו (לשלום) ותצילנו מכף אויב ואורב בדרך ותנחנו אל מחוז חפצנו בשלום ותחזירנו לביתנו לשלום כי אתה שומע תפלה בא"י שומע תפלה. וצריך לאמרה אפילו אם אינו רוצה ללכת כ"א פרסה, ובתוך מהלך פרסה, וכן אם שכח לאמרה ונזכר לאחר שהלך פרסה אומר בלי חתימת ברכה.

שַׁעַר קְדוֹשֵׁת הַשַּׁבָּת

איך שהעניש הרב הקדוש מהרי"א זידיטשוב זצ"ל את אנשי בוריסלאב על שחיללו את השבת.

הרב הקדוש רבי יחזקאל הלברשטאם זצ"ל אב בית דין שינאווי בעודו רב בסטרופקוב, בא פעם אחת לשבת אחת לעיר בוריסלב, שהיו דרים בה יהודים הרבה בגלל מעיינות הנפט שנתגלו בה בימים ההם, ורוב בעלי המעיינות היו יהודים וברובם חסידי זידיטשוב.

ביום השבת בבוקר יצא הרב משינאווי דרך בארות הנפט ומצא פקידים יהודים יושבים על יד הבארות ומשגיחים על העבודה, נצטער מאד על חילול שבת זה, וסגר את עצמו בחדרו כל היום ולא נתן לשום איש לבא לפניו כי חרה לו מאד על חסידים עמי הארצים הללו.

במוצאי שבת קודש נסע מיד לדראהביטש הסמוכה והלך אל הרב דמתא שמצודת רבנותו היתה פרושה גם על בוריסלב, ודבר עמו קשות על הפרצה שתחת ידו בגלילו בוריסלב, יעץ אותו הרב שיסע לזידיטשוב אל הרב הקדוש מהרי"א זצ"ל כי רק הוא יכול לעמוד בפרץ בדבר הזה, עשה

כעצתו ובא להרב הקדוש הנזכר ואמר לו: להוי ידוע למר שעל שלחנו שותים יין נסך, כי באים אליו חסידים מעיר בורסילב וביניהם כאלה המחללים שבת בפרהסיא ויינם יין נסך, וספר לו בפרוטרוט את אשר ראו עיניו.

בו ביום כתב הרב הקדוש מזידיטשוב לאנשי שלומו בבוריסלב אזהרה נמרצה ואיים עליהם ועל כל אנשי בוריסלאב, שאם יוסיפו לחלל את השבת, כשם שעד עתה התפלל עליהם שירבה הנפט בבארותיהם, יתפלל עליהם מעתה שיתמלאו כל הבורות מים, ויהפוך השם להם הברכה לקללה.

איומו של הרב הקדוש מזידיטשוב עשה רושם אדיר וחזק, חרדו האנשים לנפשותיהם פן יחרה בהם אף רבם והביאו עליהם קללה תחת ברכה, כל הימים אשר חי רבם לא הוסיפו לחלל השבת ואזהרתו של רבם נשמרה בכל תוקף.

אחרי פטירתו שוב התחילו לחלל את השבת, וקללת רבם באה עליהם, רוב בעלי המכרות ירדו מנכסיהם, בארותיהם נהפכו לבארות מים ויסכרו כל מעיינות הנפט של אותם שנתברכו ממנו בחיים חיותו אשר התחילו לחלל קדושת השבת.

אחר הדברים האלה כשוך חמת הגאון הצדיק רבי יחזקאל זצ"ל, זכר את הביטויים שדבר לפני הרב הקדוש מזידיטשוב והכהו לבבו, כי סוף סוף אפשר היה לו לספר לרבינו את אשר ראו עיניו לא ברעש ולא בסערה, ובמצות אביו הרב הקדוש מצאנו זצ"ל החליט לקבל נזיפה לפני הרב הקדוש ברגלים יחפות, ולאשר כי ידע שלא יתנו אותו לבא לפני הרב הקדוש והוא חלוץ הנעל סבב נסיעתו ליום תשעה באב, ואחרי חצות היום בא לפניו בבגדי אבילות ורגלים יחפות, ובקש מטו ממנו על הדברים שנמלטו מפיו מתוך צער לבבו, אבל הרב

הקדוש בכלל לא התרעם עליו מפני שידע שכוונתו לשמים ואורייתא היא דקא מרתחא ביה.

סדר הקמת מצבה

אימתי זמן הקמת מצבה

שאלה: העמדת מצבה לאותן הנוהגין לאחר לאחר שבעה אי מותרת גם ביום ז' או דוקא ביום ח', והיאך לנהוג למעשה?

תשובה: הנה האמת שברוב המקומות הי' המנהג להעמיד המצבה אחר י"ב חודש דוקא כמו שכתוב בלחם הפנים ס"י שע"ו בשם ס' מענה לשון ומובא בחי' רעק"א ס"י שע"ו וכ"כ בא"ר פי' רכ"ד סק"ז. וכ"כ בקש"ע ס"י קצ"ט ס"י ז' ומוזכר שם ב' טעמים לשבח, חדא דמצבה ענין חשיבות ובי"ב חודש י"ל צער, אי"נ טעם המצבה שלא ישכח אותו מלב והמת אינו נשכח עד אחר י"ב חודש.

ולכאורה להני טעמי מי שרוצה להקדים אין לחוש לו, ברם ע"י שו"ת מהרי"ץ דושינסקי ח"א ס"י קי"ז שלא להעמיד קודם דנראה כבזיון שמשכת מן הלב קודם. ובשו"ת לבושי"מ יור"ד מה"ת ס"י ק"מ דממשמעות הש"י נראה להעמיד מצבה תיכף, אלא שכי' הא"ר (הני"ל) שהמנהג לא להעמיד תוך י"ב חודש.

ובשו"ת שערי שמים יור"ד ס"י ל"ב טעם חדש דכיון שכותבין שבחים ותוארים על המצבה ואחז"ל

שאם מפליגין בתוארים אז נענש המת, וע"כ ממתניין י"ב חודש שאז כלה זמן משפט רשעים בגיהנם, וכ"ה ברמיזא בשו"ת חזון נחום סי' קט"ז, וגם העמיד שהמנהג אחר יב"ח. ובשו"ת מגדלות מרקחים יור"ד סי' צ"ג ששמע זה כששים שנה שיש קפידא שלא להעמיד מצבה תוך י"ב חודש רק לצדיק אמת משום דתוך י"ב חודש הדין מתוח, והכוונה כנ"ל.

וכן מבואר בפנקס התקנות לח"ק בעיר העתיקה אייזענשטאט שנכתבו ע"י בעל פנים מאירות זצ"ל ל... בשום אופן לפני י"ב חודש. והנה לפי מה שנתפשט לאחרונה להפריז בתוארים שורת הדין לחזק יותר מנהג הישן שיש להעמיד מצבה עד י"ב חודש ע"י שו"ת חיים שאל סי' ע"א אוי ו'.

ועוד ענין יש שלא להקדים עפ"י המבואר בכמה מקומות טעם מצבה שידעו מקום הקבר ויתפללו שם ויעוררו אבות הקדושים להתפלל עבורם, ע"י שו"ת כת"ס סי' קע"ח, שערי צדק יור"ד קצ"ט, שו"ת נטע שורק יור"ד ק"ה, ומבואר בספה"ק שלא לילך להתפלל תוך י"ב חודש דטרודין בדינם עדיין.

ומה שיש רוצין לומר שבימי קדם מחמת חוסר ממון לא הקימו מצבה מיד, הבל יפצה פיהם דבכל הפוסקים וספרים מבואר שהי' קפידא בדבר, ואין גם אחד שנתן טעם קלוש הלזו, ובפרט שגם הנגידיים ובעלי היכולת נהגו כן.

והנה מצינו להאריז"ל שצווה להעמיד מצבה תיכף אחר תשלום ז' ימי האבלות (שעה"מ פי' ויחי דף י', נגיד ומצוה עניני אבלות) וכ"כ בשו"ת מנח"א ח"ג סי' ל"ז, והגם שמצינו שעשו כן אבל היו רק יחידים והם בעצמם לא הורו כן לרבים ואפילו לזרעם ל... ... רק לפי שעה עשו כן או ציוו לעשות לעצמם כן. פוק חזי שמרן החת"ס זצ"ל עשה מצבה

לאשתו אחר שבעה, ועל קבר מרן החת"ס עצמו לא העמידו כל ימות החורף עד שהגיע קיץ ולא הורה הכת"ס זצ"ל להניח מיד אחר שבעה, וגם על החת"ס בעצמו העמידו קרוב לשנה אחר הסתלקותו שנסתלק י"ט טבת תרל"ב, והקימו כ"ד כסלו תרל"ג (עי' שו"ת בעל החכמה ח"ד סי' צ"ז), ועל קבר בעל קדושת יו"ט זצ"ל שנסתלק כ"ט שבט לא הקימו עד הסליחות שלאח"ז ולא הורו בניו הצדיקים זצ"ל להניחו מיד אחר שבעה, הגם שידעו היטב מ"ש האריז"ל במעלת הקמתו מיד, ואצל הקו"א תלמיד החת"ס גם כן הקימו כמו שנה אחר ההסתלקות, ע"ע שו"ת מהרשד"ה סי' צ"ה.

וכלל גדול בידינו כל מקום שהלכה רופפת פוק חזי מה עמא דבר וכן הי' המנהג מעולם ואם הראשונים התנהגו כן על אף שראו דברי האריז"ל וכל כחנו בהחזקת מנהגים. והנה המעיין היטב בד' האריז"ל ימצא שאם יקדים לבנות המצבה טרם כלות ז' ימי אבילות אז רוח הטומאה הנדבקת בנפש המת שורה על הציון והיא מתגברת שם ולא תזוז משם לעולם. **והא לך לשון מהרח"ו זצ"ל (שער המצות פ' ויחי דף י' ע"א):**

מנהג בני אשכנז שלא לבנות ציון על הקבר עד אחר שבעת ימי האבלות לפי שטעם בנין הציון הוא כעין כסא ומושב לשרות עליו אורות המקיפים על הנפש ועדיין לא נשלם המקיף לחנות שם עד סוף ז' ימי אבילות, ואם יבנוהו טרם בוא המקיפים שמה אז אותה רוח הטומאה הנדבקת בנפש המת שורה על הציון והוא ומתגברת שם, ולא תזוז משם לעולם.

ולכן צריך להמתין מלבנותו עד תשלום ז' ימי האבילות, ואז אדרבה מצוה לבנות ציון על הקבר תיכף אחר האבילות להכין כסא ומושב אל האור המקיף, עכ"ל.

דעת שפתיו ברור מללו דבעינן להמתין עד גמר ז' ימים ולא להקים הציון לפני"ז.

ויש שרצו לפלפל ולומר דאולי הכוונה כשקמים האבלים בבוקר דמקצת היום ככולו, ואז מותר מיד. ברם א"א להקל בכך דהלא מבואר בא"ר קל"ב סק"ג דמדת הדין מתוחה עליו כל יום השביעי וכ"כ הפמ"ג בשו"ת מגידות סי' פ"ג, ובס"ח סי' ר"מ וכן מהר"ם מרוטנבורג סי' תקמ"ט דתשה"מ אסור כל יום ז', וכן לענין קדיש כ' במ"א קל"ב סק"ב דל"א בזה מקצת היום ככולו, ובעל שו"ת שו"מ בס' יוסף דעת סי' שע"ו דאם חל יום הז' בר"ח לא יאמר הלל אחר שחרית אע"ג דמקצת היום ככולו, מ"מ הנשמה עדיין אוננת שם כל היום.

ואפילו יהא רק ספק אם לומר בזה מקצת היום ככולו ודאי מוטב להמתין עד גמר הז' שאין בו שום הפסד כלל (ובפרט שנהגו העולם להמתין עד י"ב חודש) מליכנס לספק שיתדבק כח הטומאה ויתברר שם ולא תזוז לעולם שגורם צער איום ונורא לנפש הנפטר בלתי ישוער.

והמעין בספרים דאזלי בשיטת האריז"ל להדיא כתבו **להקים ביום ח'**, עיין פלא יועץ אות ק', וכן בהגהת בני יששכר על שקלים כתב להניח אחר השבעה.

אולם כפי שנתברר שבאו אלינו כמ"פ שהקימו מצבה לפני יום ז' על אף שהתנו דוקא אחר ז' ובפרט כשהיה גמר השבעה ביום שב"ק או יום א' שהניחו בחשאי המצבה בעש"ק אחה"צ. ובכל אופן מקימין בכוונה עכ"פ ביום ז' כי האבלים יוצאין בו ביום לפקוד הקברות ורוצין לפטור הכל בבת אחת. לו חכמו ישכילו דמוטב יניחו המצבה אח"כ ולא יצאו לבית החיים אז, דאין מקור בש"ס ושו"ע ליצא ביום הקמת מצבה אע"פ שיש מקומות שנהגו כן, ומוטב שינוח הנפטר בשלום

ושלוח על משכבו, משילכו לשם בעת הקמת המצבה ועייז יקימו אותו לפני זמנו שמבלבל משכבו לעולמי עד רח"ל.

המסקנא למעשה: אם אפשר היה להחזיר עטרת מנהג

הישן למקומו להניח המצבה סוף י"ב חודש דכל זמן שנהגו כן לא אירע שום קלקול ומגרעת. גם מרויחין מה שהעירו הפוסקים דהפרזת תוארים ושבחים מכבידין הדין כמו שכתב החיד"א בשו"ת חיים שאל סי' ע"א או' ו' בשם מהר"ם חאגיז וכמה רבני א"י, ובזמן הזה מפליגים מאד בתוארים לחיים ולמתים וכתב בספרים דבתוך י"ב חודש קשה מאוד להנפטר כיון שאז דינו קשה, וכמו שכתבתי לעיל. אולם אם אי אפשר להחזיר מה שנתפשט עשרים שנים האחרונות ראוי על כל פנים לכל אחד שחש לנפשו לצוות לזרעו אחריו שלא להעמיד עד אחר שלשים (עיי' שו"ת תורת יקותיאל) ויהא זה סייג שלא יבאו להקימו טרם כלות השבעה. אבל לצוות להניח ביום ח' לא יועיל כי הסותרים ומוכרים מרמין הבריות וכמו שכתוב לעיל ואם כן רחמנות גדולה על נפש האומללה שאי אפשר לה לצעוק ולהתחנן ולבכות שיצילו אותה.

ואם אירע שהניחו ביום ז' וכל שכן לפני זה כבר פסק מרן

כ"ק אדמו"ר וגאב"ד קאשוי שליט"א (מח"ס ברכת שמים על הש"ס ושאלות ותשובות ועה"ת ועוד) לעקור המצבה כולה ולהטמינה ולהניח מצבה חדשה (וכן פוסקים להלכה ולמעשה כמה גדולי הדור) כיון שלמצבה הישנה נדבקו כחות הטומאה כמו שכתוב בכתבי האריז"ל הנ"ל, וכל אותן שציוו להקים ביום ח' לא יניחו וישקוטו עד שיהא ברור להם שלא הניחוהו עד יום הח'.

וגם ראוי לצוות להבנים שלא להפליג בתוארים ושבחים

שנפרץ מאד בזה"ז דזה מחמיר עונש הנפטר, והרבה גדולים ציוו מהאי טעמא שלא לכתוב עליהם שבחים כלל, וידוע ליהוו מ"ש בס' שער ההכנה להגה"ק ר' נפתלי הכהן

זצ"ל או' כ"ו דהשם "חסיד" חס מלהזכיר על מצבת שום אדם דאם הוא באמת חסיד ואין אנו קוראין אותו כן אין אנו פוגמים בזה כלום דהקב"ה יודע ועד ויבא על שכרו, ולהיפך אנו פוגמים וגורמים רעה לו ולא טובה, ע"כ.

ומכאן תוכחת מוסר שלא להרבות בשבחים ועושה בזה רק רע וכל תואר שיש להסתפק בו שב ואל תעשה עדיף, ובעוונותינו הרבים יש העושין כן לכבוד החיים שיתגדל יחוסם, וראוי לשים ללבם שזה בא על חשבון הנפש ההוא.

עניני עשיית והקמת מצבה

על ידי יהודים שומרי תורה ומצות דוקא

שאלה: עניני עשיית והקמת מצבה על ידי יהודים שומרי תורה ומצות דוקא, או יכולים לעשות יהודים שאינם שומרי תורה ומצות או גם כן על ידי עכו"ם והיאך לנהוג למעשה.

כלל גדול בדינו כל מקום שהלכה רופפת פוק חזי מה עמא דבר וכן הי' המנהג מעולם בדורות הקדמונים ובפרט בירושלים עיה"ק ובצפת וכן כתב במנהגי ירושלים להיזהר מאוד שכל הענינים יעשו רק על ידי שומרי תורה ומצוות. וכל כחנו בהחזקת מנהגים.

והמעייין בדברי האריז"ל כמובא לעיל ימצא בעניני הקמת המצבה שאם יקדים לבנות המצבה טרם כלות ז' ימי אבילות אז רוח הטומאה הנדבקת בנפש המת שורה על הציון כהוא ומתגברת שם ולא תזוז משם לעולם. נועי' בס' האח נפשינו דף קנ"א בענין כיבוד אב ואם לאחר פטירתם שמציין לזוה"ק ויקרא דף פ"ב ע"א, עיי"ש, ועיי"ש עוד בתחילת מערכת כ'.

המסקנא למעשה: להיזהר מאוד לשים ללבם בכל הענינים הנוגעים בקדושת המצבה כי רחמנות גדולה על

בתכלית השפלות, אבל מרבוי הגלים והנסיונות ישארו הנשארים מזוקקים שבעתיים - עיקר העבודה עכשו לעמוד בתוקף האמונה.

(הרב מפאנוי רע"א)

שַׁעַר שְׂכָר וְעוֹנֵשׁ עֲרֵבוֹת תּוֹכָחָה וּמַחֲאָה

וויכוח בין תלמידי הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו, איזהו הדבר העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו

בספר ברכות אברהם (פרשת ואתחנן) כתב שמעתי שתלמידי הרבי ישראל בעל שם טוב זכרונו לברכה היו יושבים ביחד ומתנווכחים איזהו הדבר העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו.

יש מהם אמרו שהעיקר הוא להשגיח על הזביחה שיהיה השו"ב [השוחט ובודק] ירא שמים, וכן בכל שאר ענינים השייכים לזה כי חס ושלום מאכלות אסורים מטמטמים את הלב.

ויש שאמרו עירובין הוא העיקר כי הלכות שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה דף י"ע"א) והאיסור חמור מאוד.

ויש שאמרו מקוה היא העיקר להשגיח שהמקוה תהיה כשרה בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם הוא חס ושלום בלי כשרות קשה לו מאוד להתגבר על הרע רחמנא ליצלן.

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד **ועונש** **צה**

ואחר זה אמר להם מרן הריבש"ט ז"ל בזה הלשון, **תיתי לי כי בעת הזאת פלפלו גם כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר ואמרו כמר וכמר**. והסימן הוא במקרא (חבקוק ג') **בזע"ם תצעד ארץ ר"ת "ז'ביחה, "ע'ירובין, "מ'קה, כל אלה הם יסוד הארץ**. עד כאן לשוננו.

ראשי הגולה שהשפעתם מגיעים לכל העולם נתפסים על כל העולם מפני גודל כח השפעתם במחאה

אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסים על כולי עלמא. א"ר חנינא מאי דכתיב "ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו" אם שרים חטאו זקנים מה חטאו, אלא אימא על זקנים [פ"י סנהדרין] שלא מיחו בשרים.

(שבת נד:)

מי שבידו לשפוט ואינו שופט נענש

רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל אתאי ההיא איתתא קא צווחה קמיה ולא הוה משגח בה אמר ליה לא סבר ליה מר "אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה", אמר ליה שיננא רישך בקרירי רישא דרישיך בחמימי הא יתיב מר עוקבא אב בית דין דכתיב "בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רוע מעלליהם" וגו.

(שבת נה.)

רישך בקרירי: אני שאני רבך איני נכוה אבל מר עוקבא שהוא ראש לי ולך ואב בית דין יכווה בחמין.

דכתיב בית דוד וכו'. לא ענש אלא מי שבידו לשפוט.

מסירות נפש למנוע להחטיא את ישראל גורם שיעשו ניסים על ידו

אמר ליה רב פפא לאבבי מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא. ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא אי משום

תְּנוּי בִשְׁנֵי דַרְב יְהוּדָה כּוֹלֵי תְּנוּי בְּנֹזִיקִין הוּהוּ. וְאֵן קָא מִתְּנִינְן שִׁיתָא סְדְרֵי וְכִי הוּהוּ מְטִי רַב יְהוּדָה בְּעוֹקְצִין הָאִשָּׁה שְׁכּוּבֶשֶׁת יֶרֶק בַּקְדָּרָה וְאִמְרֵי לֵה זִיתִים שְׁכַבְשָׁן בְּטֶרְפִּיהֶן טְהוּרִים אִמְר הוּיֹת דַּרְב וְשִׁמּוּאֵל קָא חֲזִינָא הַכָּא. וְאֵן קָא מִתְּנִינְן בְּעוֹקְצִין תְּלִיסָר מִתִּיבְתָא וְאִילוּ רַב יְהוּדָה. כִּי הוּהוּ שְׁלִיף חַד מִסָּאֲנִיָּה אֲתָא מִטְרָא. וְאֵן קָא מִצְעָרִינְן נִפְשִׁין וּמִצּוּחַ קָא צוּחִינְן וְלִית דְּמִשְׁגַּח בֶּן אִמְר לִיָּה קִמְאֵי הוּוּ קָא מִסְרֵי נִפְשִׁיהוּ אִקְדוּשֶׁת הַשֵּׁם. אֵן לָא מִסְרִינְן נִפְשִׁין אִקְדוּשֶׁת הַשֵּׁם. כִּי הָא דַּרְב אֲדָא בַר אַהֲבָה חֲזִיָּה לְהֵיָא כּוֹתִית דְּהוּת לְבִישָׁא כְּרַבְלָתָא בְּשׁוּקָא. סַבְר דְּבַת יִשְׂרָאֵל הִיא, קָם קֶרְעִיָּה מִינָּה. אִגְלָאֵי מִילְתָּא דְּכוֹתִית הִיא. שִׁימוּהָ בְּאַרְבַּע מָאָה זֹזִי. אִמְר לֵה מָה שְׁמַךְ אִמְרָה לִיָּה מִתּוֹן. אִמְר לֵה מִתּוֹן אַרְבַּע מָאָה זֹזִי שׁוּיָא.

(בְּרִכּוֹת כ.)

רַב וּמוֹרָה הַחֲבִיב עַל עֲדָתוֹ אֵינּוּ סִימָן יָפָה

צוֹרְבָא מִרְבְּנֵן דְּמִרְחֻמִּין לִיָּה בְּנֵי מִתָּא לָאוּ מִשּׁוּם דְּמַעְלוּ טְפִי אֲלָא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכַח לְהוּ בְּמִלֵּי דְּשִׁמְיָא.

(כְּתוּבֹת קָה:)

צְדִיק גְּמוּר שְׂאִינּוּ מוּחָה -

הוּי צְדִיק שְׂאִינּוּ גְּמוּר וְנַעֲנֵשׁ בְּעוֹן זֶה

בְּגִמְרָא עֲבוּדָה זֶרָה (דָּף ד' ע"א) אִמְר רַבִּי אַבָּא בַר כְּהֵנָא מָאֵי דְּכֹתִיב חֲלִילָה לָךְ מַעֲשׂוֹת כְּדַבְרֵי הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם רָשָׁע, וְלָא וְהַכְּתִיב "וְהַכְּרַתִּי מִמֶּךָ צְדִיק וְרָשָׁע". בְּצְדִיק שְׂאִינּוּ גְּמוּר אֲבַל צְדִיק גְּמוּר לָא, וְהַכְּתִיב "וּמִמִּקְדָּשֵׁי תַחְלוּ", וְתַנִּי רַבִּי יוֹסֵף אֵל תְּקִרִי מִמִּקְדָּשֵׁי אֲלָא מִמִּקְדָּשֵׁי אֲלוּ בְּנֵי אָדָם שְׂקִימוּ אֶת הַתּוֹרָה מֵאַלְפֵי וְעַד תֵּיו, הַתָּם נִמִּי כִּיּוֹן שְׁהִיָּה בִידָם לְמַחֹת וְלָא מִיּחוּ הוּי לְהוּ כְּצְדִיקִים שְׂאִינָם גְּמוּרִים עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

תלמידי חכמים מתים בקצירת ימים על שאינם **נוקמים** ו**נוטרים** כנחש על דברי תורה ויראת שמים.

(אבות דרבי נתן פרק כט)

אסור לו לדיין רב מורה ומנהיג לירא מפני איש באמירת תוכחה

בספרי פרשת דברים "לא תגורו מפני איש" וזה לשונו: לא תגורו מפני איש שמא תאמר מתירא אני מאיש פלוני שמא יהרגני, שמא יהרוג את בני ביתי, שמא ידליק את גדישי, או שמא יקצוץ את נטיעותי, תלמוד לומר לא תגורו מפני איש עד כאן לשונו, (הובא במגדול עוז).

הקדוש ברוך הוא העמיד את שם ועבר שיהיו מוחין ומתרין בדורם

ברבה פרשת וירא (סימן נב) על הפסוק "ויהי כאשר התעו אותי אלקים מבית אבי" וזה לשונו: א"ר חנין הלואי נדרוש הדין קריא בתלת אפין וניפוק ידוי בשעה שבקשו אומות העולם להזדווג לי עד שאני בבית אבי נתקיים עלי הקדוש ברוך הוא ובשעה שבקשו אומות העולם להתעות אותי נגלה עלי הקדוש ברוך הוא ואמר לי לך ובשעה שבקשו אומות העולם לתעות מדרכיו של הקדוש ברוך הוא העמיד להם שני גדולים משל בית אבא שם ועבר והיו מתרין בהן עד כאן לשונו.

ובילקוט על הפסוק הנזכר לעיל (סימן צ"א) כתב וזה לשונו: ובשעה שבקשו אומות העולם להתעות אותי מדרכיו של הקדוש ברוך הוא העמיד להן הקדוש ברוך הוא שני גדולים משל בית אבא כגון שם ועבר והיו מתרין בהם עד כאן לשונו.

מי שהיה בידו למחות ולא מוחה הגם שלמד ולימד ושמר ועשה הרי זה בכלל ארור ונקרא רשע

למד אדם ולימד, ושמר ועשה, והיה סיפק בידו **למחות ולא מיחה הרי זה בכלל ארור אשר לא יקים וגו'** לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא למד לאחרים ולא היה סיפק בידו **למחות ומיחה הרי זה בכלל ברוך**.

(ויקרא רבה כה)

חובה על רבני הדור לעמוד נגד פרצת הדור

במדרש רבה רות ויהי בימי שפוט השופטים וזה לשונו: (יחזקאל י"ג) כשועלים בחרבות נביאיך ישראל היו מה השועל הזה מצפה בחרבות לכשיראה בני אדם לאיזה צד יהי בורח כך כשועלים בחרבות נביאיך לא עליתם בפרצות כמשה, למי היה דומה משה רבינו לרועה נאמן שנפלה גדר סמוך לחשכה עמד וגדרה משלש רוחותיה נשתייר פרצה ולא היה לו שעה לגדרה ועמד הוא בתוך הפרצה, בא ארי ועמד כנגדו, בא זאב ועמד כנגדו, אבל אתם לא עמדתם בתוך הפרצה כמשה, **שאלו עליתם בפרצות כמשה הייתם יכולין לעמוד במלהמה ביום אף ד' עד כאן לשונו**.

(ועי' בילקוט יחזקאל קפ"טל י"ג)

הפירצה באה מהגדולים

בבראשית רבה (פרשה כ"ז) וזה לשונו: בני אלקים רבי שמעון בן יוחאי קרא להון בני דייניא, תני רבי שמעון בן יוחאי כל פרצה שאינה מן הגדולים אינה פרצה, כומרין גונבין אלהיא מאן מומי ביה או מאן מקרב עד כאן לשונו. נפי המתנות כהונה משל בהכומרים שהם כהני עבודת כוכבים גונבים עבודת כוכבים ומראים שאין בה ממש. מי ישבע שוב בה או מי יקריב אליה קרבן.

אברהם אבינו אינו מניח להקדוש ברוך הוא וממשיך להוכיח בני דורו

בשוחר טוב (קפיטל קי"ח) על פסוק "מן המצר קראתי" וזה לשונו: חמשה צדיקים עמדו בעולם נח ועבר ושם ואשור ואברהם, נח לא הקפיד לעבור אלא עמד ונטע לו כרם, שם ועבר הטמינו את עצמן, אשור אמר היאך אני דר בין שני רשעים הללו הלך לו, שנאמר "מן הארץ ההיא יצא אשור", **אברהם צדקתו עומדת לעד אינו מניח להקדוש ברוך הוא ואף הקדוש ברוך הוא לא הניחו שנאמר אני ד' אשר הוצאתיך עד כאן לשונו.**

הקדוש ברוך הוא מעמיד נביאים בגלות שיוכיחו את העם ויחזירם למוטב

בתורת כהנים פרשת בחוקתי והבאתי אותם בארץ אויביהם וזה לשונו: זו מדה טובה לישראל שלא יהיו ישראל אומרים הואיל וגלינו בין אומות העולם נעשה כמעשיהם אני איני מניחם אלא אני מעמיד נביאי עליהם ומחזירין אותם למוטב תחת כנפי ומנין שנאמר והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה אלא חי אני נאום ד' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם על כרחכם שלא בטובתכם ממליך אני מלכותי עליכם, עד כאן לשונו.

הצדיק צריך למחות ולהתבזות ולסבול הכאות מישראל על כבודו יתברך שמו

אמר לה הקדוש ברוך הוא (למידת הדין) הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים (ולפיכך הצדיקים נצולין). אמרה לו היה בידם למחות ולא מחו. **אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מחו בהם לא היו מקבלין מהם.** אמרה לו אם גלוי וידוע לפניך

לפניהם מי גלוי ולפיכך היה להם למחות ולהתבזות על קדושת שמך ולסבול הכאות מישראל.

(מדרש תנחומא תזריע ט)

אין להחניף לשום איש בתוכחה

בתנחומא פרשת שופטים וזה לשונו: מעשה באחד שהיה לו דין עם מלך ממלכי בית חשמונאי ועמד לפני ר' שמעון בן שטח אמר ליה אין יש לי אצל המלך אמר ר' שמעון בן שטח להם לאותן דיינים שדנין עמו אם משגר אני בשביל המלך אתם מוכיחים אותו אומרים לו הן. שגר בשבילו בא ונתנו את כסאו וישב בצד שמעון אמר ליה שמעון בן שטח עמוד על רגליך ותן את הדין אמר ליה וכי דנין את המלך פנה לימינו כבשו הדיינין את פניהם בקרקע לשמאלו כבשו פניהם בקרקע בא המלאך וחבטן בקרקע עד שיצאה נשמתן מיד נודעזע המלך מיד אמר לי שמעון בן שטח עמוד על רגליך ותן את הדין שלא לפני אתה עומד אלא לפני מי שאמר והיה העולם שנאמר [דבריי י"ט] "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ד"י מיד עמד על רגליו ונתן את הדין **לכך צריך שיהיו הדיינין נוהגין אימה בעצמן והבעלי דינין נוהגים אימה בעצמן כביכול להקדוש ברוך הוא הם דנין שכך אמר יהושפט לדיינין כי לא לאדם תשפוטו כי אם לדי' [ד"ה ב' ט"ן] עד כאן לשונו. (ומעשה זה הובא גם כן במסכת סנהדרין דף י"ט ע"א קצת בלשון אחר).**

קח את כל ראשי העם והוקע אותם, בראשי העם תלה על שלא מיחו בבני אדם.

(תנחומא בלק יט)

עוונות ישראל וחטאתם תלויים בראשי דייניהם

בילקוט (יחזקאל סימן שמ"א) וזה לשונו: בן אדם צופה נתתיך באמרי לרשע הה"ד ואשימם בראשיכם אם

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קא

שמרתם את התורה הרי ראשיכם שמורים ואם לאו אינם שמורים מלמד שאשמייהם של ישראל תלויים בראשי דייניהם עד כאן לשונו.

בילקוט דברים (סימן תת"ב) "ואשימם בראשיכם" וזה לשונו: **דבר אחר אם שמרתם את דבריכם הרי ראשיכם שמורים ואם לאו אינם שמורים מלמד שאשמייהם של ישראל תלויים בראשי דייניהם וכן הוא אומר "בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל באמרי לרשע וגו' ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו ומדרכו" וגומר, עד כאן לשונו.**

כשאין הגדולים עושים מה שמוטל עליהם אשמת ישראל תלויה בראשם

כשישראל נשמעין לגדוליהן ואין הגדולים עושים צרכיהן, אשמה תלויה בראשיהן של גדולים, ואם לאו, תלוי בראשי עצמן. וכשאין הגדולים עושין צרכיהן, מה כתיב **"ד' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו" וגו' עד כאן לשונו.**

צדיקים ומנהיגים שבדור צריכין למחות ולהתבזות ולסבול הכאות מישראל

בתנחומא פרשת תזריע כתב וזה לשונו: אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו כדי שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה וימותו מיד ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהם מלאכי חבלה נכנסה קטיגוריי לפני הקדוש ברוך הוא אמרה לפניו רבונו של עולם מה נשתנו אלו מאלו אמר לה הקדוש ברוך הוא הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים אמרה **לו היה בידם למחות ולא מיחו** אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא היו מקבלין מהם, אמרה לפניו רבונו של עולם **אם לפניך גלוי וידוע, לפנייהם מי גלוי, לפיכך היה להם למחות ולהתבזות עבור קדושת שמך ולקבל על עצמם ולסבול**

הכאות מישראל כמו שהיו הנביאים סובלין מישראל שהרי ירמיה סבל כמה צרות מישראל וישעיה כמו כן דכתיב (ישעיה נ"ג) "גוי נתתי למכים ולחיי למורטים" ושאר הנביאים, מיד חזר הקדוש ברוך הוא ואמר למלאכי חבלה זקן ובחור ונשים וטף תהרגו למשחית עד כאן לשונו.

הצדיקים צריכים למסור נפשם על קדושת השם שלא יחטא הדור

ובילקוט יחזקאל מוסיף על זה: קפצה קטיגוריה לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבונו של עולם מפני מה אתה חס עליהם, איזה מהם נפצע מוחו עליך, איזה מהם נתן נפשו על קדושת שמך, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא יפה למדה קטיגוריא הדא הוא דכתיב "וממקדשי תחלו" עד כאן לשונו.

(ילקוט יחזקאל קפיטל ט' סימן שמ"ט)

רב המחניף ואינו מוכיח ראוי שכל הקללות שבתורה יבואו עליו

רב המחניף למי שמלא עוונות בשביל בצע כסף שבידו ואומר לו "צדיק אתה" ראוי שיבואו עליו כל הקללות שבתורה, אבל מי שמוכיח חבירו שיחזור בו נוטל ברכות אותו המתוכח אם קבל עליו וחוזר בו גם הוא מקבל ברכות.

(ילקוט דברים תשצג)

אסור לרב לעצור ולהמנע מלומר דבריו

לא תגורו מפני איש אל תכניס דבריך מפני איש, שלא תירא מפני פלוני שלא יהרוג את בנך, ושלא ידליק את גדישך, ושלא יקוץ נטיעותיך, כי המשפט לאלקים.

(ילקוט)

נח היה מוחה בדור המבול לכך נקרא איש צדיק

בבראשית רבה (פרשה ל' פסוק ז) וזה לשונו: איש כל מקום שנאמר איש צדיק מומחה, שכל ק"כ שנה היה נוטע ארזים וקצצן אמרו ליה למה כדן, אמר להון כן אמר מארי דעלמא דהוא מייטא מבולא על עלמא א"ל אין איתא מבולא, לא אתא אלא על ביתי דההוא גברא, הדא הוא דכתיב "לפיד בוז לעשתות שאן נכון למועדי רגלי", אמר ר' אבא בר כהנא כרוז אחד עמד לי בדור המבול זה נח תמן אמרין כרוז ליה לפיד ליה בוז, שהיו מבזין עליו, והיו קוראין ליה ביזיא סבא, עד כאן לשונו, **הרי שרבותינו אמרו שהי' מוחים בדורם.**

וכן מובא במדרש רבה (איכה ב') וזה לשונו: והכו אל תחוס עינכם ואל תחמולו בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התו אל תגשו וממקדשי תחלו, והאיך זה. אלא באותה שעה קפצה קטיגוריא לפני כסא הכבוד אמרה לפניו רבון העולם, **איזה מהן נהרג על שמך, איזה מהן נפצע מוחו על שמך, איזה מהן נתן נפשו על שמך,** עד כאן לשונו.

כשמנהיגי הדור וראשיו רואין דבר עבירה והופכין פניהם ממנו, גם הקדוש ברוך הוא עושה להם כן

ברבה איכה בפסוק "ויצא מבת ציון כל הדרה היו שריי כאילים" וזה לשונו: רבי סימון בשם ר' שמעון בר אבא ורבי שמעון בן לקיש בשם רבי יהושע, מה אילים הללו בשעת שרב הופכין פניהם אלו תחת אלו כן היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר להם הקדוש ברוך הוא תבא שעה ואני עושה לכם כן עד כאן לשונו.

המנהיגים צריכים להוכיח גם כשמבזים אותם ומלעיגים עליהם

ותוכחתי לא אביתם. זה ירמיה שכל תוכחה ותוכחה שהיה מוכיח את ישראל היו מבזין אותו ומלעיגים עליו. אמר להם ירמיי חייכם [עתיד] יום לבא, כשם שהייתם מלעיגין עלי ומשחקים בי, לשחוק ולהלעיג עליכם, מנין ממה שכתוב אחריו גם אני באידכם אשחק וגו'.

(מדרש משלי פ"א פל"ב)

מי שאינו מוחה עובר על ג' לאוין

מי שרואה עוברי עבירה ואינו מוחה עובר בשלשה לאוין.
(זוהר הקדוש, חלק א', דף רלט:)

ענשים ופגעים קשים ומרים למי שאינו מוכיח

מי שבידו להוכיח ואינו מוכיח נלקה בצרעת.
(זוהר הקדוש, חלק ג', דף מו:)

הצדיק שנתפס בעון הדור הנגעים באים על פניו

מובא בזוהר הקדוש: **מי שהקדוש ברוך הוא מיסרהו בנגעים שתחת בגדיו הם יסורים של אהבה**, אך אם הם בפניו לא של אהבה הם, זולת אם נתפס בעוון הדור, שהיה בידו למחות ולא מיחה, אז אף אם הוא צדיק גמור מייסרו הקדוש ברוך הוא בעוון הדור, שהנגעים באים על פניו.

שכר המקנא לכבוד השי"ת

כל ההוא בר נש דמקני ליה לקודשא בריך הוא לא יכיל מלאכא דמותא לשלטא בה כשאר בני נשא.

(זוהר הקדוש, חלק ג, דף כט:)

צדיק אינו נותן שינה לעיניו

הצדיק אינו נותן שינה לעיניו ביום ובלילה עד שמוכיח

הרשעים ומביאים שישובו בתשובה.

(זוהר הקדוש, חלק א, כ:)

אברהם מודיע שיש מנהיג בעולם שיצרו ומנהיגו בוויכוחים הוכחה אוסף אסיפות ודורש לפנייהם מחבר ספרים מעמיד ישיבות וראשי ישיבות עד שמחזיר האנשים לדרך האמת

ברמב"ם פרק א' מהלכות עכו"ם (הלכה ג') וזה לשונו: בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני ארץ כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה ושיבר הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לא-לוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים וראוי לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו שהם מדמים שאין שם אלוה אלא אלו כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרן והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם א-לוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ד' א-ל עולם וכיון שהיה העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו וישב יצחק בגרר מלמד ומזהיר ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו ויעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם עד כאן לשונו.

הרב צריך לסבול ולהוכיח

כתב הרמב"ם ז"ל בספר המורה (ח"ג פרק כ"ט) בדבר מה שהיה לאברהם אבינו עליו השלום עם בני דורו, וזה לשונו שם באמצע הדברים: אין ספק אצלי שהוא עליו השלום כאשר חלק על דעת בני אדם כולם, שהיו מקללים ומגנים ומבזים אותו התועים ההם, וכאשר סבל הכל בעבור השם, וכן הדין לעשות לכבודו, עד כאן לשון קדשו. הרי שדייק הרמב"ם בלשונו הקדוש "וכן הדין לעשות לכבודו" כדי להורות לכל שאין זה מכח חומרא או מצד מדת חסידות רק מצד הדין יש לעשות כן לסבול ולהתבזות בעבור כבוד שמו יתברך.

הדיינים חייבים לריב את ריב ה'

הרמב"ם בהלכות סנהדרין (פרק כ"ד הלכה ח') וזה לשונו: וכן יש לדיין לעשות מריבה עם הראוי לריב עמו ולקללו ולהכותו ולתלוש שערו ולהשביעו באלקים בעל כרחו שלא יעשה או שלא עשה שנאמר ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם באלקים, עד כאן לשונו.

המנהיגים חייבים לסבול מאנשי דורם

הרמב"ם פרק כ"ה מהלכות סנהדרין (הלכה ב' כתב) וזה לשונו: "ואצוה את שופטיכם" זו אזהרה לדיין שיסבול את הציבור כאשר ישא האומן את היונק צא ולמד ממשה רבן של כל הנביאים כיון ששלחו הקדוש ברוך הוא במצרים ונאמר "ויצום אל בני ישראל", אמרו מפי הקבלה שאמר להם למשה ולאחרון על מנת שיהיו מקללים אתכם וסוקלין אתכם באבנים, עד כאן לשונו.

כהן משוח מלחמה מוכיח את אנשי המלחמה

בספר המצות (מצוה קצ"א) וזה לשונו: הוא שצונו שנמנה כהן שיוכיח לעם תוכחת המלחמה ויחזור מי שאינו ראוי

לו להלחם או לחולשה בעבור שתהיה מחשבתו בענין יחייב לו מיעוט גבורה למלחמה והם ג' דברים שביאר הכתוב ואחר כך יכנסו למלחמה וזה הכהן נקרא כהן משיח מלחמה ויאמר בתוכחת הלשון האמור בתורה ויוסף על זה מאמרים יעוררו הלבבות למלחמה ויביאם לסכן את עצמם לעזור דת ד' לעבדו ולשמור מצותיו ולהנקם מסכלים המפסידים יושר המדינות והוא אמרו יתעלה כקרבכם למלחמה ונגש הכהן, עד כאן לשונו הזהב.

בית דין חייבים להעמיד שומרים שלא יבואו לידי עבירה

הרמב"ם הלכות יום טוב (פרק ה' כ"א) וזה לשונו: חייבים בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבין ומחפשיין בגנות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבואו לידי עבירה וכן יזהירו בדבר הזה לכל העם כדי שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם לשמחה ולא ימשכו ביין שלא יבואו לידי עבירה עד כאן לשונו.

רב המוכיח את הרבים עושה קורת רוח לפני קונו.

(תנא דבי אליהו רבה ג)

דבר הלכה ומסור גם ביד הפריצים יש למחות

הגם שמזהירים שימירו דתם

בתשובת הרדב"ז (חלק א' סימן קפ"ז) כתב וזה לשונו: שאלת ממני אודיעך דעתי באלו הפריצים העוברים עבירות ביד רמה ובשאט נפש וכשבאים לייסר אותם אומרים שימירו, האם נייסר אותם ולא נחוש או לא?

תשובה כל ימי אני מצטער על זה כי על כן תפוג תורה ואין כח לכופף את הרשעים ועל זה אני מתפלל בכל יום שלא תארע תקלה על ידי אבל מכל מקום אגיד לך דעתי בזה, לכאורה היה נראה לומר להניח אותם לעבור על קצת מצות

כדי שלא יעברו על כל גופי תורה, תדע דהא כתבו המפורשים דכייפין לגרש בטענת מאיס עלי כדי שלא תצאנה בנות ישראל לתרבות רעה הרי שאנו מתירין לגרש שלא מן הדין משום שלא תצאנה לתרבות רעה, אבל כד מעיינת בה שפיר תשכח דאין מכאן ראייה כלל דבהך כפייה אין אנו עוברים על דברי תורה דכיון שכופין אותו עד שיאמר רצה אני אגן סהדי דגמר בדעתו לגרש ברצון כדי לשמוע דברי חכמים וסמכינן אהך טעמא כדי שלא תצאנה לתרבות רעה, אבל להתיר דבר האסור כדי שלא תצאנה אין לנו וכל שכן שלא נתיר לעבור על שום מצוה מפני חששא זו, **ואם תאמר הא ניחא שלא נתיר אנו דבר של איסור, אבל לא ניסר אותו ולא נמחה בידו מפני חששא זו, הא ודאי ליתא שהרי כולנו עריבים זה לזה וקרא כתיב ואם העלם יעלימו וגו'.**

ותו שאם באנו לחוש לזה תתבטל התורה לגמרי כיון שיתפרסם הדבר שבשביל חששא זו אנו מעלימים עינינו מהרשעים, בני עולה יוסיפו לחטוא וירבה הגזל והחמס והניאוף וכיוצא בזה ולא מתקיים התורה אלא בשרידים, וכן מצינו בכל דור ודור שמיסרים את הרשעים ולא חששו לחששא זו, ותו דכי היכא דקיימא לן אין מעבירין על המצות ואין מדקדקים אם זו קלה או חמורה כך אין מעבירין על העבירות אף על פי שזו קלה וזו חמורה, וכיון שמוטל עלינו לייסרו על עבירה זו שבא לידינו אין מעבירין עליה, ותו דכיון שהוציא אותו מפיו סופו לעשותו, וכן ראינו כמה פעמים שאף על פי שלא ניסר אותו הולך ופושע בלא סיבה, ולכן ראוי לעשות המוטל עלינו ואם יצא יצא **ואנחנו נושענו מערבותו שאין אנו עריבים במומרים** והכי משמע קידושין ע"ב ע"א ממאי דאמר רבינו הקדוש בשעת פטירתו בדרך נבואה דר' אחי בר' יאשיה שמתניהו להנהו דאקפי פירא בכוורי וחללו שבת ואשתמוד משום דשמתניהו, ואיכא למידק מאי אשמעינן

תלמודא בהך מלתא ורבינו הקדוש גופי' למאי הלכתא ניבא דבר זה, אלא לאשמעינן דאפילו אם נראה לחכמים מפני שהם מנדין או מחרימים או מיסרים יצא לתרבות רעה לא יניחו בעבור זה מלדון ומלעשות כהלכה, ולפי הנראה לא היה שם חילול שבת מן התורה אלא מדרבנן מדשמתינהו ותו לא, ואפילו הכי לא חשש, כל שכן בנידן דידן שעוברים על התורה דודאי מוטל עלינו לקיים תורתנו ויהיה מה שיהיה אחר כך, ואף על גב שכתבתי כל זה להלכה, מכל מקום יש למנהיג הדור להיות מתון בדברים כאלה, לפי שאין כל האנשים שווין ולא כל העבירות שוות, הא כיצד אדם שהוא רגיל בעבירות ובוטח בעצמו בטענתו אין חוששין לו ויהי' מה, ונעמיד התורה, ואם אינו רגיל, וקרוב הדבר שישמע, ממשיכין אותו בדברים עד שישוב מעט מעט ואין ממהרין להענישו מפני התקלה וכן כל כיוצא בזה והכל לפי ראות עיני הדיין והמנהיג, ובלבד שיהיו כל מעשיו לשם שמים. עד כאן התשובה. [נועין בספר חסידים סימן קפ"א].

הפריש הרב מאיסור תורה לדעה אחת אפילו בשוק

בשולחן ערוך יורה דעה (סימן ש"ג סעיף א') וזה לשונו: הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו היה מהלך בשוק קופץ לו וקורעו מעליו מיד **ואפילו היה רבו** ויש אומרים דאם היה הלובש שוגג אין צריך לומר לו בשוק דמשום כבוד הבריות ישתוק ואל יפרישנו משוגג עד כאן לשונו.

חייבין להכנס בספק עונש מהשררה ולהחזיק הנידוי על שעבר בינו לבין קונו כדי להחזיק הדת והתורה

בשאלות ותשובות תרומת הדשן (סימן רע"ו) וזה לשונו: **שאלה** חכם נידה אחד בשביל שהלך עם חבירו בערכאות של גוים ולא רצה לדון עמו בדיני היהודים כי סמך על תקיפתו עם הערכאות שיזכה בוודאי לפניהם, וכאשר נידה

החכם על ככה גרם עם השררה שגזרו בקנס חמור שכל מי שיחזיק נידוי על זה פלוני ילקה בכובד וחומר, מחוייבים הציבור לכנוס בספק סכנה של עונש השררה שיחזיקו הנידוי ואולי יענשו או אין צריכין.

תשובה: יראה דלא מחוייבין ליכנס בסכנת עונש השררה בכהאי גוונא, והאריך וסיים וזה לשונו: אמנם נראה דוקא בכהאי גוונא שנתנדה בדברים שבינו לבין חברו עבור עניני ממון וכהאי גוונא, שסוברין השררה שלהם הכח והממשלה לשפוט ולדון ולגזור ולצוות כרצונם, ואין כאן פריקת עול הדת והתורה אם הולך בתוקף ובאלמות עם חברו, אבל אם החרימוהו ונידוהו בשביל שעבר עבירות בפרהסיא בדברים שבינו לבין המקום ברוך הוא, כהאי גוונא מחייבין נפשינו ליכנס בספק עונש כדי להחזיק דתינו ותורתינו, ומשום קדושת השם, כדאשכחן פרק מי שמתו דר' אדא בר אהבה חזא לההוא גברא דהוי לבוש מלבוש כלאים סבר דישראל הוא קרעינהו מיניה בשוקא, וחשיב התם דמסר נפשו על קדושת השם, דמסתמא היה לו לירא מן הלושב ולא חש ומסר נפשיה, וצריך לתת לב לפי הענין עד כאן לשונו.

בירה דעה סימן של"ד (סעיף מ"ח) וזה לשונו: אם נידוהו לאדם אחד על שעבר עבירה וגזר השר עונש על מי שיחזיק הנידוי חייבים ליכנס בספק עונש כדי להחזיק דתינו אבל אם נידוהו על דברים שבינו לחבירו כגון שהוליכו לערכאות אין אנו חייבים ליכנס בסכנת העונש עד כאן לשונו.

באין אפשרות למחות בוודאי שאסור להחניף

במסכת סוטה (דף מ"א ע"א) וזה לשונה: וכשהגיע ללא תוכל לתת עליך איש נכרי זלגו עיניו דמעות, אמרו לו אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה. בגמ' ע"ב תנא משמיה דר' נתן באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כליה

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קיא

שהחניפו לו לאגריפס. בתוספות דיבור המתחיל אותו יום, וזה לשונו: ירושלמי תני ר' חנינא ברבי גמליאל אומר הרבה חללים נפלו באותו יום שהחניפו לו, ותמוה הדבר לומר אם היה ראוי מדין תורה כיון דאמו היתה מישראל, ותירץ דלהיות מלך ישראל צריך להיות מאביו ואמו מישראל, וסיימו התוספות וזה לשונו:

וזה היתה החנופה שמלך בזרוע שלא כדין תורה והודו לו והחזיקו בכך, **נהי שלא יכלו למחות** היה להם לשתוק לא להחזיקו, **וזהו עונש החנופה בדבר עבירה שמחניף לחבירו מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקדוש ברוך הוא ועושה לעין של מעלה כאילו אינו רואה** עד כאן לשונו הזהב, ועיין במגן אברהם (סימן קנ"ו) בסופו שהביא דברי תוספות אלה שם בקיצור להלכה.

(מחנה חיים)

יחוס רק על כבוד ה'

מי שיושב על כסא הרבנות לא יחוס על עצמו, רק על כבוד ה' יהיו עניניו ולבו תמיד.

(שו"ת "כתב סופר" אבן העזר סימן מז)

משה הוכיח ויסר בפרהסיא במקום חילול ה'

בפרשת כי תשא על הפסוק "ויעמוד משה בשער המחנה" כתב הרמב"ן וזה לשונו: וטעם ויעמוד משה בשער המחנה דבק במה שאמר, **כי כיון שראה את העם שהיו לשמצה ולקלסה באויביהם, וזה חילול השם, עמד בשער המחנה וקרא בקול גדול מי לד' אלי והרג בפרהסיא כל עובדי עגל כדי שישמע הדבר בקמיהם ויתקדש שם שמים בהם תחת החילול שעשו עד כאן לשונו.**

עונשו החמור של הדיין שמסלק עצמו מלהעניש את החייב בדין

ברקאנטי פרשת משפטים על פסוק ואלה המשפטים וזה לשונו: הדין דין אמת לאמיתו ונתפש (כיצד). כגון דיין שמדקדק דקדוקין לזכות לרשע, דתנינא בית דין מכין ועונשין שלא מן התורה כדי לעשות סייג לתורה, והדיין מסלק עצמו מלהענישו ומדקדק בענין הדין למצא פתח לזכות אותו מן הדין ממש, והוא דין (פ"י) והוא דין אמת לפי הדין אם לא שהשעה צריכה לכך, (לבוש) **כשהקדוש ברוך הוא דן את העולם אותו הדיין נתפש עליו, ומסתלק מן העולם קודם זמנו, ואם לאו** (פירש שלא נתפש הדיין עצמו. לבוש) **עליו כתב לא נין ולא נכד בעמו כשעצמו אינו נתפש נתפש זרעו**, עד כאן לשונו.

אזהרות להמנהיגים שלא יעשו פשרות על חשבון התורה

בספר העקידה (שער כ' ומביאו גם כן בתשובת מחנה חיים חלק ב' אורח חיים סימן ה' באריכות עיי"ש) אחרי אריכות דברים על ענין אם יש לבית דין להניח לעבור בפומבי חטא קל כדי שלא לגרום חטאים גדולים כגון איסור אשת איש כתב וזה לשונו:

ואני דנתי על זה פעמים רבות לפניהם ולפני גדוליהם והסברתי להם שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים או ברשות בית דין, חטאת יחיד הוא והוא בעונו ימות, על ידי בית דין של מעלה, או על ידי בית דין של מטה, וכל ישראל נקיים כמו שהיה עון פלגש בגבעה, אם היה בית דין שלהם מוסרין האנשים הרשעים ההם לבדם ביד ישראל, **ואמנם החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים, והדת ניתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורעניות הקהל, כמו שהיה בבני בנימין, על השתתפס בעון, והוא היה עון סדום**

כמו שביארנו, שהם ובתי דינין שלהם הסכימו, שלא להחזיק יד עני ואביון, ולכן הוא טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים ההם בנפשותם, משתעקר אות אחד מהתורה בהסכמת הרבים, ומי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבינה ונחלה בתורת אלקית, אמנם מה שנגפו על זה ישראל פעמים עם שכבר למדו ז"ל מסמיכת הסיפור טעם מספיק והוא עון פסל מיכה אשר לא מחו וכו', עד כאן לשון העקידה.

התבונן נא היטב באלו הדבורים שאין להתיר לעשות חטא קל כדי למנוע מלעשות חטאים גדולים, ולא כמו בדורותינו אלה בעונותינו הרבים אשר מהפכים דברי אלקים חיים ועושים פשרות ומוותרים הרבה גופי תורה, באמרם כדי להציל מעבירות יותר גדולות, ועל ידי זה ירדנו ירידה אחר ירידה בעונותינו הרבים^א, או לנו מה שעלתה בימינו, ואין לנו להשען רק על אבינו שבשמים.

במה דורשים

צריך לדרוש מדברים שנכשלין בהם יותר מלדרוש להם פשטים.

(פרי חדש יורה דעה סימן פב)

תוכן דרשת הרב יהיה דברי מוסר

עיקר הדרשה צריך שתהיה ללמד את חוקי האלוקים ואת תורותיו... וגם להמשיך לב השומעים באגדה המדריכים ליראת השם למנעם מחטא לפניו יתברך שמו ובתשובה ולא יכון להראות את עצמו שהוא חכם ויודע לדרוש פסוק או מאמר בכמה פנים.

(ב"ח סימן ר"צ, ושירי כנסת הגדולה)

א) ראה מה שכתבו בענין זה בשאלות ותשובות חות יאיר סימן קמ"א, וכן ב"תשובת מהרי"א - יהודה יעלה" חלק שני סימן ק"מ.

קיד שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש

גדול הרודה עבריינים ומקיים לא תגורו יזכה למחיצת פינחס המקנא ורעה אליו לא תאונה.

(פתחי תשובה סימן שלד בשם בכור שור)

אמירת תוכחה דוחה סעודה שלישית

רב הדורש לעם חוקי האלוקים ולהכניס בלבבם יראת שמים ונתאחר לבוא לבית המדרש לא יניח הדרשה בשביל סעודה שלישית לפי שלימוד תורה ויראת שמים לרבים קודם לכל המצוות שבתורה.

(שולחן ערוך הגר"ז אורח חיים סימן ר"צ, ד)

מזה (מפינחס) ילמד האדם שיקנא את קנאת ה' צב-אות כשרואה איזה חילול השם או חילול התורה. ראה איך החזיק לו השם יתברך טובה וחנות וברית שלום, עד כאן לשונו.

(של"ה הקדוש בעשרה הלולים)

פרנס העוסק בצרכי ציבור אסור לו לסגף עצמו כי על ידי חלישותו יפסידו האחרים

בספר חסידים סימן תקכ"ז וזה לשונו: אדם שצריכים לו רבים אין רשאי לסגף עצמו¹. אם רבים לומדים לפניו או מליץ למלך ולשרים ולשופטים וכיוצא בהם², כי אם לא יוכל לדבר אז אחרים מפסידים.

(ב) עיין ירושלמי דמאי (פרק ז' הלכה ג) ומגן אברהם סימן תקע"א סעיף קטן ב', ועיין תענית י"א עמוד ב' אר"ש האי בר בי רב דיתיב בתעניתא ליכול כלבא לשירותיה, ועוד שם: אין תלמיד חכם רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים, ועיין בשערי תשובה סימן תקנ"א סעיף ל"ו בשם תשובת הרשב"א ובש"ך יו"ד סימן רכ"ח סעיף קטן כ"ו שאם נדר להתענות ומתבטל מלמודו מותר להתיר אותו נדר וכן לשחוט ולבדוק ולהורות יש להתיר כי בכלם יש מצוה.

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קטו

על כל אחד מישראל לשמור שהמצוה לא תתבטל כללות החיוב היא על המצוות שלא יתבטלו בעולם מאיש ישראל צריכין לרדות במקל למנוע עושק ורשע וגם להוכיח בנועם דברי אהבה להטות בני אדם ליישר עקמומית הלב. ויזהר להיות נאה דורש ונאה מקיים ואז יכניס אהבת ד' בלב השומע. (דברים יא, כב).

"כי אם שמור תשמרון", צריך לדעת למה כפל לומר שמור תשמרון, עוד מה שמירה היא זאת... עוד ירצה לצוות על המצוות שיהיו נשמרים בין ממנו בין מהזולת, והכונה בזה שלא יאמר אדם די לי אם אשמור את עצמי לבל עבור על אחת מהמצוות ואין עלי להצר על ביטול המצוות מהזולת, **לזה בא מאמר ה' שמור אתם תשמרון את מצות פירוש לבל יתבטלו מהזולת, ובנועם דברים אלו נתן טעם שחייב ה' לישראל בערבות, כי כללות החיוב היא על המצוה שלא תתבטל בעולם מאיש ישראל, ולזה כל שמתבטלת הרי נעשה פשיעה בינותינו, כי התורה לנו ניתנה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורשה (פסחים מ"ט:)** ועל האדם חיוב שמירת ארוסתו לבל תהיה נעלבת מהזולת, כמו כן הדבר הזה אשה יראת ה' הקנו לנו מן השמים עלינו חיוב שמירתה לבל ישלחו ידם במה שאין התורה חפצה, וזה יהיה ע"י הכח אשר יהיה ביד המצטווים לרדות במקל ולמנוע עושק ורשע, **גם להוכיח בנועם דברי אהבה וחיבה להטות לב בני אדם ליישר עקמומיות הלב, והוא אומרו לעשותה לאהבה וגוי ללכת בכל וגוי ולדבקה בו, פירוש מאמר לעשותה על דרך אומרים (יבמות ס"ג:)** נאה דורש ונאה מקיים, **גם אמרו רבותינו ז"ל (ברכות ו:)** **כל איש שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, שהבא להזהיר בני אדם ולהטותם אל הדרך**

ג) עיין ירושלמי ברכות פרק ה' הלכה א' העוסק בצרכי צבור כעוסק בדברי תורה.

הישר צריך שיהיה הוא קודם לכן עושה את כל המצות, והוא אומרו לעשותה ואז יכניס אהבת ה' בלב שומע, והוא אומרו לאהבה פירוש פועל יוצא לשני שיפעיל פעולת אהבתו יתברך בלבבות בני אדם לבל ישלחו יד בתורת ה', ואומרו ללכת בכל דרכיו כלל במאמר כל דרכיו לוי אפילו דברים שאינם במושג בנבראים והוא על דרך אומרים ז"ל (ב"מ פ"ה.) אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, ואמרו עוד ז"ל (סנהדרין י"ט:) כאילו בראו, וכפי זה מה ה' בורא ויוצר כמו כן המכניס אהבתו יתברך בלב עם ה'.

(אור החיים דברים י"א, כ"ב)

מוכיח שמשבח העולם הבא וממעית העולם הזה צריך שיכיר הכרה חושית בטוב העליון, וישיג גם כן השגת טוב העולם הזה, דבלאו הכי יאמרו הבריות אם היה טועם הנאת עולם הזה ותענוגיו לא היה ממאסו. וגם בענייני עולם הבא לא יאמנו דבריו לשכל הטבעי אם הוא עצמו אין דבריו אלא מפי האמונה.

"ראה אנכי נותן" וגו' (דברים יא, כו), צריך לדעת, למה אמר לשון ראיה על הדברים, עוד אמרו אנכי, עוד למה אמר לשון יחיד כיון שכל הפרשה כולה בלשון רבים נאמרה, ונראה שהכוונה היא כי לפי שבא להבחירם בעולם העליון ולהמעית כל טובות עולם הזה, וכדי שיתאמתו אצלם הדברים צריך שהמוכיח יהיה בו ב' עניינים, א' שיכיר הכרה חושית בטוב העליון, והב' שהשיג השגת טוב עולם הזה וקנייניו, כי אם המוכיח יהיה מושלל מקנייני עולם הזה לא יאמנו דבריו למשיגי טובת עולם הזה כי יאמרו אין אומרים למי שלא ראה יבא ויגיד שאם היה טועם טעמי הנאות גדולת העולם הזה וקנייניו ותענוגיו לא היה ממאיסו ובוחר בזולתו ובזה לא יטו אזנם לקבל דבריו, גם הבא להפליג בטוב עולם הבא לא יוצדקו ולא יאמנו דבריו לשכל הטבעי כל שהוא עצמו אין

דבריו אלא מפי האמונה והוא לא ראה ולא ידע, ולזה אמר מושיע ורב האיש משה ראה אנכי פירוש אלי תראו ותצדיקו ותשכילו להצדיק הדברים, כי הוא השיג להכיר טוב עולם הזה כי היה גדול מאוד וגבור ומלך ועשיר גדול כאומרם ז"ל (שבת צ"ב.). ויפה דודי אף נעים גם בטוב העליון הכיר כי עלה שמים וטעם טעם עליון, ואחר שהשיג הכרה חושיות הכרת ב' דברים והשגתם אמר להם הדברים האמורים בענין כאשר אבאר, ואומרו ראה לשון יחיד כי ראייה זו כלן שוים בהכרתה כאיש א' שגלוי לכל השגת משה בעולם הזה ובעולם הבא.

(אור החיים דברים יא, כו)

הצדיק צריך לעשות למען העם שיחזרו בתשובה

לא תראה את שור וגוי. פרשה זו באה לרמוז בפרטות חיוב התוכחות שצריכין בני א-ל חי צדיקי עולם לעשות לעם ה', והן אלה צדיקים יקראו לצד מעלתם אחים, כמו שהעירותיך שכינוי זה הוא מדריגה היותר מעולה שבכל כינויים אשר יתכנו בהם יחידי עם, (שמות רבה נ"ב) ואותם צוה ה' "כי תראה את שור" אלה הם בני אדם שנמשלו כבהמות והם צאן קדשים ולזה קראם שור ושה, אחיך שהוא הקדוש ברוך הוא, ויחס לו שם זה להעיר אל מי מקדושיו הוא מצוה שהם הצדיקים כמו שכתבנו.

ואומרו נדחים על דרך אומרו (לעיל ד') "ונדחת והשתחווית להם" וגוי **שהעובר פי ה' יקרא נדח**, ויצו ה' לבל יתעלם אלא ישיבם לאחיו הוא אלקי עולם וכפל לומר השב תשיבם, נתכוון כי מתחילה ישיבם לדרך הטוב ובזה יתקרבו אל אביהם שבשמים, והוא אומרו תשיבם לאחיד.

(אור החיים פרשת כו תצא פסוק כ"ב)

**אלה דברי תוכחה דברים קשים
דיבר משה רק לאלה הדיינים**

עוד ירצה להגיד הכתוב שכל מי שנה שהיה משה רועה ישראל במדבר לא דבר להם קשות זולת אלה הדברים הוא שדבר קשות, והגם שמצינו שאמר להם (במדבר כ"י) שמעו נא המורים, **לא אמר דבר זה לכללות ישראל אלא לחלק א' שהיו מורים הוראה**, וכן אמרו בספר הזוהר, אבל לכל ישראל **לא דיבר קשות זולת אלה**, והוא מה שדקדק לומר אל כל ישראל פירוש אל כולם הוא שלא דבר קשות אלא אלה, אבל לקצתן ימצא שדבר קשות חוץ מאלה.

(אור החיים פרשת דברים)

**רב צריך להוכיח בני עירו ולא יחשדם
שישנאוהו על כך אלא יחזיקם בכשרות**

עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (כתובות קה:) האי צורבא מרבנן דסנו ליה בני מאתיה משום דמוכח להו במילי דשמיא. ומעתה יאמר החכם למה לי קנאה למה לי שנאה ותחרות עם זרע ישראל ואחדל מהוכיח ואהיה אהוב ונחמד לכולן, לזה נתחכם ה' וקודם שצוהו להוכיח, צוה לבני ישראל שלא ישנאוהו ואחר כך צוהו להוכיח, שהרי ישראל מוזהרים מה' לבל ישנאוהו. ואם תאמר ומי יערבנו לעם שלא ישנאוהו, וישמרו מצות לא תשנא, לזה אמר "ולא תשא עליו חטא"י פירוש, **שלא יחשדם בחטא זה אלא יחזיקם בכשרות**. ואומר לשון יחיד לשלול החשד אפילו מיחיד שיחזיק כל איש ישראל שלא ישנאו בשער מוכיח, ובזה יוכיח ויחזור ויוכיח עד שיקבלו מוסרו.

(אור החיים ויקרא יט, יז)

לפקח על כל דרכי בני אדם שלא יפרצו גדרי התורה

המורס מכל האמור דיצא לנו מוסר השכל על כל רב ודין

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קיט

המושל בגבורתו בקהל עדתו להיות עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם יחיד או רבים איש ואשה שלא יפרצו גדר התורה והמצוות.

(אור החיים ויקרא יט, יז).

הדרוש של רב הקהילה יהיה דברי תוכחה

עיקר הדרוש יהיה להזהיר להמון ישראל את כל תוקף פרטי העבירות שאדם דש בעקביו וענשן וכמה דינים שנכשלין בהם וכמו שכבר כתבו רבותא בתראי.

(החיד"א במחזיק. ברכה סימן רצ)

לגבי דין היושב על כסא ההוראה לא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין דאף שיודע שלא יקבלו על ספק המועט שיקבלו חיובא רמי עלה **להוכיח**.

(אברהם אזכר למהרא"ף, דף כט, אות מ)

מוכיחי הדור להחזירם למוטב ממתיקין הדינים ומרבים שלום בעולם, אבל כשחס ושלום הרע של הדור גובר עד שמקלקל התוכחה והמוסר מזה נתקלקל שלום העולם ועל ידי זה נעשה גרוש חס ושלום ונעשה מחלוקת בעולם.

(לקוטי עצות ערך תוכחה)

יורה לבני אדם עבודת אלקים ויוכיחם

בחובת הלבבות שער הכניעה (פרק ו') וזה לשונו: והתשיעי שינקום מן הרשעים לכבוד הבורא, ואל תשיאהו מחילתו לבני אדם בצד עצמו, למחול בדברי האלקים, או למי שידבר בנביאיו וחסידיו וסגולתו, ואל ינהג בעושי בני אדם איש את רעהו, כמנהגו במחילתו להם בעשקם אותו, אך יציל העשוק ויעזור להוציא מיד העושק, כמו שכתב (ירמיה נ"ח) "דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק", ואמר (איוב כ"ט) "ואשברה מתלעות עול". ויורה בני אדם עבודת האלקים, ויוכיחם ויכלימם, ויצום על הטוב ויזהירם מן הרע בידו

קכ שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש

ובלשונו כפי יכלתו, וימהר לקחת דיני האלקים ממי שחייב בהם, ולא יכנע ולא ישפל בזה, כמ"ש בפנחס (תהלים ק"ו) "ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם", עד כאן לשונו.

לפעמים רק החכם המוכיח שומע הבת קול שמעורר לתשובה ועל ידי שאתה המוכח, שומע בקולו כשומע בכרוז מלכו של עולם

"ונשמע פתגם" כבר ידעתם מה שאמר בזוהר (שמות ה, א; ועי' אבות ו' ב): בת קול יוצאת בכל יום ומכרזת: 'שובו בנים שובבים!' (ירמיה ג, יד) ובת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת: "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה!" דקשה, למי מכריזים, והלוא אין אנו שומעים כלום? אלא ודאי אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי, כמו שאמרו במסכת מגילה (ג, א). וכן הכא נמי, אף על גב דאיהו לא שמע, מזליה שמע, כדכתיב (תהלים קלט, יד): "נפלאים מעשיך" לשון כסוי, כמו (דברים יז, ח): "כי יפלא ממך דבר"; אפילו הכי, "ונפשי יודעת מאוד" (תהלים קלט, יד). וזהו שלפעמים מתעורר באדם רוח טהרה מקול הקורא לאוזן נשמתו, ומכל מקום לא יזכה לזה רק השומע בקול החכם המוכיח. והיינו דכתיב (שם יא, יא): "והיה אם שמוע תשמע", כלומר: אם תשמע למוכיח באוזן בשר, תזכה לשמוע באוזן הלב כרוז מלכו של עולם. והיינו: "נשמע פתגם המלך" שעל ידי רוח הקודש ידעו בסיני זה הענין, ואמרו: ודאי שנשמע קול מוכיח, לפי שאז נזכה לשמוע פתגם המלך.

(שבט מוסר פרק י"ט)

כשהמנהיג מוכיח לא ידבר רע על ישראל ומשה רבינו עליו השלום נענש על זה

יהא אדם זהיר שלא לדבר דלטורין על ישראל, אפילו ישראל אינן עושים רצונו, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קכא

ישראל, לדבר עליהם דבר טוב. וראיה מפורשת מאליהו הנביא, כדאיתא בדברי רבותינו ז"ל (שיר השירים א, ו). ומגדעון (ילקוט שופטים סב, בשם ילמדנו) וכל שכן שירגיל אדם עצמו במידה זו, לדון את חבירו לכף זכות לעולם. ואפילו בתוכחה יהיה נזהר מלדבר שמץ רע על ישראל, שעל ידי שאמר משה רבנו עליו השלום לישראל (במדבר לב, יד. ועיין ילקוט ראובני כאן): "תרבות אנשים חטאים", יצא ממנו בן בנו שנעשה עבד לעבודת אלילים. וכן גם כן הובא בספר החסידים (סימן קלז) באזהרה גדולה על זה.

(שבט מוסר פ"כ)

צדיק דווקא יכול להוכיח וגו', ולא אדם שאינו צדיק

נקרא 'מוכיח', על שם שהוא דוקא יכול להוכיח, **משום שדבריו נשמעים** (ברכות ו, ב). לפי שהוא מנוקה מכל חטא, וכשאומר: טול קיסם מבין שניך, אינן יכולים לומר לו: טול קורה מבין עיניך (ערכין טז, ב). מה שאין כן שום אדם שאינו צדיק, שאין יכול להוכיח, לפי שאין דבריו נשמעים באמרם: טול קורה מבין עיניך.

(שבט מוסר פרק ל"ט)

הרב אינו יכול להסתפק בזה שיש ספרי דינים ומוסר

האליהו רבא הליץ על הדרשנים, דהבעלי בתים כבר יש להם ספרים שמתוכם ילמדו דינים ומוסר ואין צריך לדרוש ולהגיד להם, ועם האדון הסליחה, כי מה דעות יערוך קורא מן הספר ללשונותם לאיש על העדה המוכיח ומזהיר מה שעוברין עליו ואף זו מן התוכחות שלא למדו ספר או אינם מקיימים.

(חיד"א מחזיק ברכה סימן רצ)

לוקים מאה מכות

בספר הפנים (דף כד, אות מה) מתא מאה עוכלי בעוכלי **על ראש**

הרבנים המתעצלים מלתקן פרצה זו על ידי תוכחה ונזירות.

**מצות התוכחה היא חובה מכופלת על הראשים והמנהיגים
החתם סופר ממשיך משל על זה:**

בעת התחילו הפריצים להתבצבץ (בעיר פרעשבארג) עד שהתגברו והלכו מאד מאד, פתח החתם סופר ז"ל דברי תוכחת מוסר להשרידים אשר ה' קורא עליהם והמשל הזה אמר בדרשה אחת על אלה פורצי גדר כבזמנינו: "מלך אחד היה לו בת אשר נפלה למשכב בחולי גדול, ומיד שלח אחרי אבירי הרופאים של בית המלך, אחרי הימים כאשר המלך הלך לבקר את בתו החולנית מצא אחד מן הרופאים עומד לפני חדר משכבה מזוין בכלי זין, וילך אחת הנה ואחת הנה כאחד מאנשי מלחמה, שאל אותו המלך מה טיבו של דבר זה, אמר לו על משמרתי אדוני המלך אני עומד, הלא צוית אותנו שנהיה על ביתך להשגיח ולשמור מזג הבריאות של בית המלך ועתה כאשר שמענו וראינו שנפלה בתך לחולי גדול כל זמן שהיה מחשבה אצלינו שאפשר להביא לה מזור ותרופה היינו מחשבין ועושין כל דאפשר להיות לה רפואות תעלה, אמנם כעת אנו מבינים ויודעים שהחולי הזה אשר נפל על בתך אין לו רפואה בדרך הטבעי ואנושי לעולם, ואף גם שהחולי הזה טבעי שמדבק עצמו לכל המקרב אליו, ומעפש את האויר עד שכל השואב אותו האויר הוא בסכנה גדולה, ומתייראין אנו ודואגים על כל הנשאר לבית המלך שלא ישלוט במ החולי הזה חס ושלוש על ידי התקרבות אל חדר משכבה. על כן הסכמנו יחד להיותנו שומרים הפתחים למחות בכל תוקף ועוז שאל יבא אחד מבני בית המלך אל חדרה, ואל יקרב אל פסח ביתה".

זה המשל הנמשל אמר רבינו ז"ל על כל איש מישראל מוטל מצות תוכחה כדאמר קרא הוכח תוכיח וקל וחומר על הראשים המנהיגים והם ממונים על בית מלך מלכי המלכים

הקדוש ברוך הוא לשמור מזג בריאת בניו מה שנוגע לנפשם ולשמור נשמותם שלא תכלנה ולהזהירם ולומר להם זה הדרך לכו בה לחיי עולם (זוהר דעת דף נ"ט).

מוסר השכל לרבנים מנהיגי הדור לעמוד על המשמר ולפעול לתיקון הדור

"אשר נשיא יחטא" אמרו חז"ל אשרי הדור אם הנשיא מתוודה על חטאיו כי אנשים שזכו להיות גדולים ליהודים שקולם נשמע בכל המדינה או בכל המדינות, המה עומדים לנס לרבנים אשר אין גובה להם ומכירים ערכם שהם רק שופטים ומורים לעירם, ואם הגיעה העת שיראו הריסות הדת וחרבן התורה או שנסוגו גבולי אמונה ונעקרו מסורות המנהיגים אשר בהם העמדו דלתים ובריחים בעד בית ישראל ישימו יד לפה ולא ידברו מאומה כי כל איש ואיש יאמר בלבו מי אני ומה אנכי לפתוח בשער פי אם ארזי לבנון ואדירי התורה ישבו להם ולא יניעו שפתם ולא ידרכו קשתם בקול ד' בכת, אין זה אלא אחת משתים, שגדולי חקרי לב יבינו שאין זה הריסת הדת וחורבן התורה, או בחכמתם כי רב ידעו כי ארץ נתנה ביד רשעים ואין מידם מציל כי לא ישמעו לקול הקורא עם ד', גם אם הוא איש אשר כגובה ארזים גבהו ועל כן תפוג התורה, כי יש גבוה מעל גבוה וגבוה עליהם, ואם הנשיאים יחטאו, אז ירדו שאר (מנהיגים) [מנהיגים] עשר מעלות אחורנית זה אחר זה, כמחז"ל רבה ואתחנן (סימן רפ"ט) וזה לשונו: כרובם כן חטאו לי כבודם בקלון המירו (הושע ד') אמר רבי שמעון בר נחמני שכל מה שהגדולים עושים הדור עושה, כיצד: הנשיא מתיר ואב בית דין אומר הנשיא מתיר ואני אוסר. והדיינים אומרים אב בית דין מתיר ואנו אוסרים. והשאר הדור אומרים הדיינים מתירין ואנו אוסרים. מי גרם לכל הדור לחטוא? הנשיא שחטא תחלה עד כאן לשונו.

ולכן אשרי לדור שהנשיא מביא קרבן על חטאתו, ואם גברו הצרות ועתקו עונות שהנשיאים דעתם נוחה בזה שאין טוב אלא שתיקה, ולא לצאת חלוץ למלחמה להשיב לכל שואל מיד בזריזות ובשמחה על כל מנהג אשר רוצים הפושעים לשנות אז יורדים יתר הרבנים אחורנית עד שאבן מקיר תזעק על בית ישראל ועל עם ד' כי נפלו ברשת הפושעים והכופרים אשר אומרים ערו עד היסוד בה מגלי טפח אפיקורסות ומכסים טפחיים המינות, ועל כן לא נתקררה דעת ישעיה בח"י קללות נמרצות עד שאמר ירהבו נער בזקן ונקלה בנכבד שזה יהיה ישועת ישראל שאם הזקן ישתוק לא ישתוק הנער מלהגיד לעמו פשעו ואם הנכבד יכף עליו פיהו יפתח הנקלה פיו בשער אז יש לעמק עכור תקוה.

ועל כן בטחו בית ישראל בד' ותתפללו שהגדולים יצאו למלחמה חלוץ לפני ד' ואם חלילה לא יעשה כן נחזק בעצמינו נער כזקן נקלה כנכבד ועלה כל איש מעירו כי עת לעשות לד' שלא יאבד תורה מישראל ואמונה מבית יעקב ומי שעשה נסים לאבותינו הוא יהי בעזרתינו מהיום ועד עולם אמן.

(שערי חיים שער ג)

**כשאר הרבנים מוכיחים על השכר והעונש תיכף מיד
כשרואים עבירה בסתר מגיעים לזה שהפושעים נהפכו
למנהיגי העם**

מדי דברי בו לא אוכל להתאפק לדבר דבר על אופניו ושתים זו שמענו אשר אנחנו חטאנו או פשענו אם לא במרד ובמעל בכל זה נשכבה בבשתנו על כי לא דרשנו כמשפט את ד' אלקינו, אנו שואלים זה לזה על מה שעשה ד' ככה שעבדים עבדי תאוה משלו בנו רבים מתפרצים נגד אדוניהם המה הרבנים, ויתמהו איש אל רעהו מה חרי אף הגדול הזה שגוברים מצוקים על האראלים שפושעים וכופרים עומדים

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קכה

עלינו ונוטלים את רדידינו מעלינו. הביטו! אנשים אשר מקדם לא היו באים בקהל ד' עתה המה הראשים ומנהיגים עלינו? אך מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק טוב מזה לאמור. אבל אשמים אנחנו, אנחנו חטאנו פשענו ומרינו ואתה ד' לא סלחת.

למה העשירים והנכבדים יורדים מטה מטה

מי יאמר זכיתי לבי אם באו אליו אנשים בלאט לאמר לא טובה השמועה אשר שמענו על אותו עשיר או אותו נכבד אשר עשה בדרך רחוקה אדוני דרוש נא עליו ותדע כי פלוני אלמוני הוא מממרים את פי ד' אם לא השיב הרב להם החשו גם אני ידעתי גם ידעתי שיש ויש אשר קרוב ד' בפייהם ולבם רחוק ממנו, דעו למוכיחים ינעם לאמר לרשע צדיק אתה, אם לא העיז הרשע לעשות כזאת בעיר ולא זכר להאיש ההוא ולא פקדו בתוכחה למחות בידו והעביר אשמו מנגד עיניו.

וכיון שלא מיחה בו עשה אחר כך פשעו בחדרי משכבו, וכיון שלא מיחה בו עשה אחר כך בשאר חדריו, ואחר כך בחצירו, ואחר כך בבית חבירו, ואחר כך בסמטא, ואחר כך ברשות הרבים, ואחר כך נגד בית הכנסת, ובין המצרים נעשה האיש ראש הקהל, או גבאי צדקה, או גבאי חברא קדישא, או קאנגרעס דעפוטירטער, ולא יוכל הרב לדבר נגדו אם לא במסירת הנפש, כל המחניף לרשע נופל בידו.

על כן למודי ד' בעיר גועו, והפושעים גברו חיל, ונעשים אלופים לראש, ואז כאשר המה עומדים בראש לא יכרעו מפני הצדיקים וחסידי עליון ויתהפכו כחומר חותם כל איש צר ואויב יחרף וינאץ כל קדושי עליון.

ילקוט איכה (סימן תתקצ"ט) וזה לשונו: (ירמ"י אמר היה צריה לראש ורוח הקודש אומרת ואת למדת אותם עליך אלופים לראש עד כאן לשונו) הנביא קונן אנא ד' למה הרעות כה לעבדיך, שצוררי הדת

ואויבי אמונה יהיו הראשים על בית ישראל, והשיב הרוח הקודש מי עשה ככה הלא הצדיקים ואנשי מעשה התניפו לרשעים, כאשר פתחו שעריהם, ועמדו לפניהם בשבע כריעות ובשבע השתחויות, בחרו אותם לדעפוטירטען וראשי המדברים ולא בחרו בתלמידי חכמים וצדיקים אשר אוהבים ד' בכל לבבם ובכל נפשם, והא לכם אשר בחרתם, הלא הוא הנבחר מגבול צדיקים וישרים וחסידים מי יפסול אותו שלא יהי מושל עליכם אחר כך. אבל אבותינו ורבותינו מדור דור מלפנים בישראל החכימו לגלות החנפים ורדפו אותם מדחי אל דחי למען לא יקומו רשעים בעדת צדיקים שלא יהי משולח מן גבול צדק כי כלל גדול שלוחו של אדם כמותו, ודי יסלח לעמו על שגגתם אשר שגגו. אני הגבר ראיתי בעני עמי על כן לא כחדתי מלהגייד בקהל רב, זכור ואל תשכח! וקבלו האמת! ודי יחדש ימינו כקדם ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

(שערי חיים שער ד')

דברי התעוררות לענין מצות מחאה שאי אפשר לשום אדם לומר יצאתי ידי חובתי במחאה

יאמר נא ישראל מי האיש אשר יאמר זכיתי לבי טהרתי שהרימותי ידי אל ד' אם ראיתי מרעי כאח לי או משכני אשר יושב ממולי דבר פשע או פעולת רשע לא שמתי ידי למו פי אלא בהגיגי תבער אש ודברתי בלשוני והוכחתי בשבט פי, פעם רכות ופעם קשות, ופקדתי עליו חטאתו, ואם חס לבבו עלי ואמר מי שמך לאיש מוכיח מי נתנך להיות שופט עלי ולשמור עקבי ולהשמיע מוסרך לאזני, הכי לאב בית דין או לדיין או למגייד אשר שמת עיניך לנגדי לשמור צעדי, דע לך כי נואלת מאוד ואל תוסף שנית לכסלתך אל תפגע בי פן בפיפיות לשוני אצא לקראתך ונחמת באחריתך, ומכל אלה הדברים קשים כגידיים לא נתתי מתג ורסן לפי לעצור בעדי רק דברתי

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קכז

והגדתי לרעי ושכני דע לך גם אם רע בעיניך אשר שמתי עיני ולבי עליך לא אכלה שפתי מלדבר להתווכח על המעשים אשר לא יעשו בישראל **כי כן צויתי מפי ד' הוכח תוכיח את עמיתך גם מאה פעמים** רק אם אשא על שכמי אלה המכות אשר מבית אוהבי כפי חק ומשפט אז אהיה כאיש אשר אין בפיו תוכחות.

מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לאמור מלאתי ידי לד' לקיים מצות מחאה.

ואוי מיום הדין ואוי מיום התוכחה בבוא עת מועד לכל חי וכי יפקוד ד' על מעשי אנוש ועל פעולת אדם שיחופש וימצא כתוב: **צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על נבלה וטריפה ושעטנז, קדוש זה עבר על איסור אשת איש**, וישתוממו כל אנשי אמונה וישאלו הלא צור תמים פעלו הכי נתחלף בין אוהב לאויב (הנה נשפט אתך על אומרך לא חטאתי) ויענהו ד' בסערה הלא היה בכחך למחות באיש פלוני אלמוני רשע מדוע לא זכרת אותו ולא פקדת עליו אשמו הרחק משכן רע אמרו בהתחברך עם רשע פרץ ד' את מעשיך צדיק ד' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, ואנן מה נאמר וסלחת לעונינו ולחטאתינו, וטהר לבינו לעבדך לזכות רבים אמן.

(שער היים)

אזהרה על המנהיגים שיהיו עיניהם פקוחות על יחידי עירם שלא יצאו מן הדרך בשום מכשול ועון ובפרט על ידי ריצוי כסף

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", ודרז"ל בסוף ברכות, "בכל מאדך", בכל ממונך. ואם כן אם בא יבא לידו דבר עבירה, ומכריחים אותו לעבור ואם לאו מקפחים פרנסתו, מוטב שיקפח פרנסתו ולא יהיה רשע לפני המקום. וכמו שמצינו במעשה הנורא דיוסף הצדיק

קכח שֵׁכַר פֶּרֶשֶׁת נִשְׂא - פֶּרֶק ל"ד וְעוֹנֵשׁ

זיע"א שאמרו בבראשית רבא (סוף סדר וישב), שאמרה לו אשת פוטיפר אני מקפחת ופוסקת מחייתך, השיב לה יוסף הצדיק, ה' נותן לחם לרעבים. ואפילו אם בא יבא מידו למחות, כשמטילין הצבור איזה חרם ונידוי, והוא אינו רוצה לעזור ולמחות בעוברי עבירה, מחמת שמתפרנס מהם, הוא נתפס בעונם, כמו שכתוב הרב בנימן זאב (סימן רפ"ב) וזה לשונו:

וההוא בר בי רב, דיש בידו למחות ואינו מוחה, בשביל שאומר שמתפרנס מהם, פשיטא שנתפס על אותו עון יעיין שם. כי מזה שמיע לן אזהרה גדולה, על ראשי עם קדש הרבנים, והבית דין והשוטרים בישראל, להיות עיניהם פקוחות כל אחד על יחידי עירו, שיהיו עובדים את ה', ולא יצאו חוץ מן השורה בשום מכשול עון, וכל שכן בדבר היוצא מן הכלל כולו, כאותם ההולכים למינים על ידי ריצוי ופיתוי ברצי כסף, צריכים לעמוד על נפשם ולמסור עצמן על קידוש ה' לבל ידח ממנו נידח, ולא יהיה חס ושלום פירצה זאת בימיו שיאבדו מתוך הקהל נפשות רבות מישראל, ויעשה כל טצדקי, ברכות וקשות, ובעצה והמלכה ותפלה, לא-ל נורא עלילה, כי למינים אל תהי תקוה, וכולם כרגע יאבדו [דף לז] וה' אלקים הוא יעזור אותנו.

ונראה דלזה בא בכיון למינים אל תהי תקוה, אחרי ברכת השופטים, שהתפללו השיבה שופטינו כבראשונה וכו', ואחרי סמוך, הוא ברכת המינים, כי למינים אל תהי תקוה, וכן אחריו מתחיל על הצדיקים ועל החסידים משען ומבטח לצדיקים, והוא כי הן אמת, כי כל ישראל בחזקת כשרים ואפילו רשע גמור אינו הולך למינים ברצון נפשו, כי אם בעבור בצע כסף, לזה אמר כי משען ומבטח לצדיקים, כביכול הקדוש ברוך הוא, והוא מזמין לו פרנסתו, והבוטח בה' חסד יסובבנו, וזה תלוי ביד השופטים שיהיו מרחיקים אותם.

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קצט

ולזה נסמכה ברכת שופטים עם למינים אל תהי תקוה, ומשען ומבטח לצדיקים בזה אחר זה להודיענו כדאמרן.

ומצינו במדרש רבי תנחומא סדר בשלח על פסוק עבור לפני העם, נראה מי סוקל אותך, התחיל לעבור, עמדו כל ישראל לפנינו ונהגו בו כבוד ומורא. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה כמה פעמים אני מצוה אותך עליהם שלא תקפיד כנגדן, אלא תנהיגם כרועה הצאן, שבשבילם העליתי אותך, ובשבילם תמצא חן וחסד וחיים וכבוד לפני עד כאן לשונו. **נמצא דמר דאתריה, צריך לעמוד על נפשו לבל יכשלו עמו וצאן מרעיתו בשום מכשול ועון.**

(תוכחת חיים פרשת בחוקתי)

אזהרה על ראשי העם שיהיו מתפללים תמיד שלא יכשלו אנשי דורם בשום חטא, ובפרט בשלש עבירות עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דם נקי

ואביע אומר, שאם מצינו בדברי רז"ל שהזהירו הרבה על גדולי הדור להתפלל בעד אנשי דורם שלא תאונה אליהם רעה, שהוא שמירת וחיות הגוף כל שכן וקל וחומר שיש להם להתפלל תמיד כל הימים אשר לא יכשלו עם בני ישראל, בשום מכשול עון, כי מלבד כי כשרואהו חוטא בגלוי, **חייב להוכיחו ולמחות בידו מדין מצות הוכח תוכיח את עמיתך, ומדין כל מי שבידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעונו**, וכמו שכתוב בשבת (דף נ"ד,) גבי פרתו של רבי אלעזר בן עזריה וכו' כמו שיעיין שם, עוד בה, **כי חייב להתפלל שלא יכשלו עם בני ישראל בעבירות** וכמו שכתב בתרגום יונתן בן עוזיאל סוף סדר מסעי, "וישב בה עד מות הכהן הגדול" וזה לשונו: "ויתב בה עד זמן דימות כהנא רבא דרבי יתיה סגיא במשח דריבותא, ומטול דלא צלי ביומא דכיפורי בקדש קדשיא על תלת עברייין קשייין, דלא יתקלון עמא בית ישראל

קל שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש

בפולחנא נוכראה ובגילוי עריותא, ובשדיות דמא אדם זכיא והוה בידיה לבטלותהון בצלותיה ולא צלי, מטול כן אתקנס למימת בשתא היא", עד כאן.

הרי מבואר, דמי שיכול [חייב] להתפלל על בני דורו שלא יכשלו בשום אחר משלושה עבירות, ומפני זה אנכי תיקנתי, בסדר עבודה יום הכיפורים, בין בתפלת כהן גדול, בין בתפלת השליח ציבור, שאומר אחריו להתפלל, שלא יכשלו עם בני ישראל בשום חטא ובפרט בשלושה עבירות גדולות, עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דם נקי יעיין שם, בסייעתא דשמיא.

ועוד צריך הרב הראש שלהם להתפלל תמיד בעד הצבור שלא יכשלו בשום חטא ועון, יען אמרו רז"ל והביאו רש"י בחומש סדר ויקרא על פסוק, "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם" וזה לשונו: ופשוטו לפי אגדה, כשהכהן גדול חוטא אשמת העם הוא זה, שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקולקל, יע"ש. ומאחר שכן כשיהיה הדור שלו זכאים, הוא סיוע גדול שלא יחטא הראש שלהם. ובלאו הכי קיימא לן, כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה. ובודאי, מאחר שאמרו רז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, הרי הוא צריך לתפלה זו שלא יחטא וכשמתפלל על הצבור הוא נענה תחילה.

(תוכחת חיים בחוקתי)

כל רב ודיין צריך להיות עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם

המורס מכל האמור, דיצא לנו מוסר השכל, על כל רב ודיין המושל בגבורתו בקהל עדתו, להיות עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם, יחיד או רבים איש ואשה, שלא יפרצו גדר התורה והמצות. ולא זו בלבד, כי אם זיכהו ה' להיות מושל גם על שאר עיירות וכפרים היושבים תחת ממשלתו צריך להיות חוקר ודורש במעשה בני העיר. **ובפרט על השוחט ומלמד תינוקות, וגם שיהיה במקום ההוא לפחות חכם אחד**

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קלא

מורה הוראה לדעת מה יעשה ישראל וכבר כתבתי בעניותי בזה בספרי הקטן תורה וחיים (מערכת ד' ד"ה דירה) יעש"ב בס"ד. ובספרי הקטן נפש כל חי (מערכת ד' ד"ה דירה יעש"ב). (תוכחת חיים ויקרא עמוד צז)

להוכיח הפרנסים והעשירים

יש מפרשים טוב לשמוע גערת חכם, שיש אנשים הנוהגים לחבר שירי שבח לגבירים ופרנסים, והללו קוראים בהם וחושבים שבאמת אנשים גדולים הם, ובודאי שאין ראוי לשבח אנשים שיש בהם מדות רעות. **וטוב יותר אילו שמעו גערת החכם שהיה מגלה להם חסרונותיהם.** (מכלול יופי, מעם לועז קהלת)

הקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית

כל מי שיש בידו יכולת למחות ומוחה ונוקם נקמות מהרשעים בעולם הזה, **הקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית ולזרעו אחריו** כמו שעשה לפינחס. (ראשית חכמה, שער הקדושה, פרק יב, בשם הר"י אבוהב זצ"ל)

הגאולה תלויה בדרשות תוכחה

ראו עיני ספר חזיונות כתובים באצבע מיד הקודש רבינו הרב חיים ויטל זצוק"ל בכתב ידו ממש ושם נאמר דרבינו האריז"ל היה מזהירו תמיד ובחלום ידבר בו שירבה דרשיו להוכיח לעם ולהחזירם בתשובה ובה תלויה הגאולה, **ואין קץ לשכרו**

(מחזיק ברכה להחיד"א אורח חיים סימן רצ)

שער יראת שמים ויראת הטא

אחר סעודת שחרית קובעין מדרש לקרות בנביאים ולדרוש בדברי אגדה (בית יוסף סימן ר"צ סעיף ב') והעיקר יהיה אז

קלב שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש

ללמד לרבים את חוקי האלקים ואת תורותיו, להורות הלכות שבת והאסור והמותר, גם להמשיך לב השומעים באגדה המצריכים את האדם ליראת שמים, וכדאיתא בילקוט ריש פרשת ויקהל, אמר הקדוש ברוך הוא למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת כו' להורות לישראל איסור והיתר וכו'.

(משנה ברורה סימן ר"צ ס"ק ו')

הענוה היא סולם לעלות לדרכי הקדוש ברוך הוא, שנאמר: (תהלים כה, ט) "ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו", וממנו יגיע להשיג יראת ה' ברוך הוא, שנאמר: (משלי כב, ד) "עקב ענוה יראת ה'", השכינה שורה על הענוים, שנאמר: (ישעיה נז, טו.) "אשכון ואת דכא ושפל רוח".

(ארחות צדיקים שער הענוה)

מרגלא בפומא דאביי לעולם יהא אדם ערום ביראה⁷, מענה רך וגוי.

(ברכות יז, א)

כתוב (דברים יז, כא): "עשר תעשר וגוי למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים". צריך להבין במה גדול כוחו של מעשר שני לגרום יראת ה' לכל ימיו יותר משאר מצוות? אמנם זה מובן ששיבת ירושלים גרמה קדושה גדולה לאדם ויראת ה', המקדש וכליו, הכהנים והלויים (שמענו סיפור מעשה מהגר"א שמי שהיה סמוך לו קנה יראת ה' בנפשו), סנהדרי גדולה וקטנה ותלמידיהם, ועוד שאר תלמידי חכמים וצדיקים (עיין תוספות בבא בתרא (דף סו) דיבור המתחיל כי מציון), כתוב בזוהר שמי שהסתכל בציץ או שהריח ריח הקטורת, נשבר לבו לשוב אל ה'.

(ספר מנוחה וקדושה להגאון הקדוש רבי ישראל איסר, חלק שני סימן טז)

בנסיון העקדה כתיב "וירא מרחוק" כו', כי הקדוש ברוך

(ד) ערום ביראה, להערים בכל מיני ערמה ליראת בוראו (רש"י שם).

שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש קלג

הוא נסה אותו במדת היראה, כי עיקר מדתו היה אהבה וקריבות כמו שנאמר "המכסה אני", ועתה היה מרחוק, בבחינת היראה, **לכן נאמר "ירא אלקים אתה", וכמו כן "ה' יראה" וכו', שבא עתה למדת היראה**, לכן לא ייחס הנסיון ליצחק, כי זה היה מדתו ואין זה נסיון, כי בודאי היה כל אחד מדה שלו בשלמות, אבל עיקר הנסיון בבחינה אחרת כנוצר לעיל.

(שפת אמת וירא)

היראה נתכפלה בתורה נ"ב פעמים

וכשמרגיז יצר טוב על יצר הרע ובא לכלל יראה, מקיים כמה מצוות, **כי היראה נתכפלה בתורה נ"ב פעמים**, ולכן גם השמיעה נתכפלה בתורה נ"ב פעמים, כי הם בחינה אחת היראה והשמיעה, כמו שכתוב אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה (איוב כח, כב), כי היראה היא מכח השמיעה כנודע וכו'.

(מעלות התורה לרבנו אברהם אחי הגר"א דף מא, א)

כי היראה מביאה לידי הליכה בדרכי ה' ולאהבה ולדבקות ולכלל המצוות, כמו שכתוב: הן יראת ה' היא חכמה (איוב כח, כח), וכתוב: עקב עונה יראת ה', **ועל ידי העונה בא לידי יראת ה' ולידי תשובה**, כמו שכתוב: "או אז יכנע ללבם הערלי".

(מעלות התורה לרבנו אברהם אחי הגר"א דף מא, א)

בכל עת ורגע יגביה עיניו לשמים ויביט בנפלאותיו יתברך בבריאת שמים וארץ

אזהרות אחרות ראיתי לכתוב פה בענין מה שיתנהג האדם ביום והם קרובים אל עסק התורה בכל יום ויום,

קלד שכר פרשת נשא - פרק ל"ד ועונש

ואלו הן: טוב לאדם לדור בבית שיש בו חלונות פתוחות נגד הרקיע^ה, כדי שתמיד בכל עת ורגע יגביה עיניו לשמים ויביט בנפלאותיו יתברך בבריאת שמים וארץ, וכענין מה שאמר דוד המלך עליו השלום: "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך" וכו', וכיוצא בזה אמרו במדרש הנעלם על ענין נבוכדנצר הרשע שכתוב בו: עיני לשמיא נטלת ומדעי עלי יתוב (דניאל ד, לא), וענין זה מחכים את האדם ומכניס יראת ה' וטהרה בלבו אם יתמיד וירגל עצמו בזה.

(שער המצוות פרשת ואחחנן, שער רוח הקודש דף יא, ב, ועיין בספר קב הישר פרק א')

להאמין בכלל השארות נפש וכי יש גמול ועונש וחשבון בשאול, להוציא מלב אפיקורסים הכופרים בעולם הגמול ועונש

וענין יראה כבר אמרו שנחלקת לשני יראות, יראה בעולם הזה מחמת שיקרה לו הזק בגופו וממונו, זה לא נאות כלל, ויראה מחמת עונשין וגיהנם, זו היא היראה שהתקרה לאדם להיות, כי גם זה בכללא מונה, להאמין בכלל השארות נפש וכי יש גמול ועונש וחשבון בשאול, להוציא מלב אפיקורסים הכופרים בעולם הגמול ועונש, ואם כן אמונה זו מחשיבה ליראה הזאת להיותו בכלל עובד ה', וזהו (בראשית טו, ו): והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, **כי מצדקת ה' שגמל טוב להיראים מחמת שכר ועונש בעולם הבא בשביל אמונה.**

(יערות דבש חלק א' דרוש י')

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קלה

בעזרת השם יתברך

פרשת בהעלותך - פרק ל"ה

שער הגלגולים

מעשה נורא ברוח שנכנס בנער למשך שש שנים

בגופו של נער יהודי בשם אברהם במהר"ר חיים, מהעיר שעפ"ס שבפולין, השתכן רוח אחד ולא הרפה ממנו למשך שש שנים רצופות, סבלו של הנער היה גדול מנשוא, מדי יום ביומו, ולפעמים פעמיים ואפילו שלוש פעמים ביום היה הרוח גורם לו ליפול ארצה בפרוט רגליים וידיים, גבו למטה ופניו למעלה, וכך היה שוכב ומתודה הרוח שבו על חטאים שחטא מנעוריו ועד יום מותו בקול נעים ומלא התעוררות.

הרוח מצער את הנער ביסורים נוראים

נע ונד היה הנער ההוא בחפשו מזור למכתו ולא מצא, ולא עוד אלא שמפעם לפעם היה כמתייסר יותר ויותר. לפני שנפל היה מכין לעצמו אבן גדולה ובשוכבו על הארץ היה מכה בה בשתי ידיו והיה מכה בה על לבו בכל כוחו מכות נוראות שהיו נשמעות למרחוק כפטיש יפוצץ סלע. עם כל מכה ומכה היה מתודה ומתאר את מעשיו הרעים בפרטי פרטים. לסובבים בהשתוממות ובפחד היה נראה כאילו לא חש כלל בכאב, קולו היה נעים ורך, וכל מילה היתה יוצאת מפיו בנעימה רכה עד שכל האנשים שסבבוהו נחרדו מהמראה הנורא ומהדברים אשר אמר, והחלו אף הם להזכר במעשיהם הרעים, ולקבל על עצמם עול תשובה גמורה.

שש שנים התהלך הנער והרוח בתוכו, מעיר לעיר וממדינה למדינה עד אשר הגיעו לקהילה הקדושה ניקלשבורג,

קלו שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

עיר ואם בישראל, עיר גדולה לאלוקים מלאה חכמים וסופרים. משראוהו אנשי העיר בנפילתו ושמעו את וידויו, מהרו לספר כל זאת לאב"ד הקהילה, הגאון המופלג מהור"ר **דוד אופנהיים** נר"ו. לא עבר זמן רב והרב בעצמו היה עד למחזה הנורא בנפול הנער, בהכותו את עצמו בחזקה ובאומרו ויודי בקול ערב. זמן רב עמד הרב נדהם ונרעש ואמר: "מי יתן ויהיה לו עזר ותרופה למכתו. מי יתן ותגולגל זכות על ידי זכאי וחפץ ה' בידו יצליח". האיש אשר בו בחר הרב להיות השליח להצלתו של הנער, היה המקובל האלוקי החכם מוהר"ר משה פרעגער י"ץ אשר התגורר בקהילת ניקלשבורג מאז השריפה בק"ק פראג. באותם ימים היה בשליחות בעיר ברודא ועכשיו חזר, מהר לבית הדפוס כדי להדפיס את חבורו הנקרא "ויקהל משה", בהסכמת ה"ה הגאון הגדול מו"ר מהור"ר דוד אופנהיים רב הקהילה הקדושה.

הרב שמח לקראתו ולאחר שספר לו על הנער המסכן והמתיסר זה זמן רב בקשו להיות השליח לרפאותו, בחיבה פנה אליו ואמר: "מה לך נרדם? הלא מסוגל אתה בדוק ומפורסם ומנוסה בענינים כגון אלו, אולי תתגלגל זכות על ידי זכאי כמוך, והנה אני הכנתי מגילת ספר והנחתיה בין כתבי הקודש שלי כתבתי כל מיני השבעות וסגולות ואתה קח כל זאת והיית לאיש, אולי על ידך יתקדש שמו ברביס".

הגאון הצדיק מוהר"ר משה קבל מיד את השליחות באומרו: "לא אנוח ולא אשקוט עד אשר אמצא מזור ותרופה למכתו ועל ה' אשליך יהבי ועזרי מעם ה' עושה השמים וארץ", אחר כך לקח מאת הרב את כתבי הקודש אשר הכין עבורו, ומכיון שהרב היה צריך לצאת בענין דחוף לעיר וינה, בחר קודם צאתו לדרך בית דין גדול של הקהילה, בין הנבחרים היה הגאון הרבני מוהר"ר הירש דיין סג"ל וה"ה מוהר"ר פרץ דיין, וציוה עליהם להיות לעזר ולסעד לה"ה

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קלז

מוהר"ר משה להוציא מכח אל הפועל הקדוש השם הגדול הזה.

גם מוהר"ר קיבץ סביבו רבנים מופלגים, אנשי מעשה וחסידיים יראים וחרדים לדבר ה' ויחד עמם הלך לבית המלון אשר בו התגורר הנער. כשראה החכם הקדוש את הנער פתח עמו בשלום והתרה בו בשם בית דין הגדול והועד הקדוש ובראשם אדונינו מורינו ורבינו הגדול ר"מ ואב"ד הקהלה ורב המדינה מוהר"ר דוד, שיצא מגופו של הנער אברהם בלי להזיק לו ולקהל אשר ישנו כאן לידו ובלי לצער עוד שום אדם בעולם, ואם יסרב לעשות כן, הוסיף החכם ואמר, יצא הוא לקראתו בקללות ונדויים ובחרמות שלא שמע כמותם מעולם. כדי לפייס את הרוח ולרצותו הבטיח לו החכם כי אם יעשה את אשר נדרש ממנו, ידאג הוא בעצמו לתיקונו בתפילה ובצדקה ובלימוד תורה, לבסוף אמר: "ואני מקבל עלי תענית עבודה במשך שנה תמימה חוץ מימים שאין אומרים בהם 'תחנון' וגם אגיד 'קדיש' עבורך כדי שתהיה לך מנוחה מן המחבלים והמקטרגים הרודפים אחריך".

למרבה הפלא לא נבהל הרוח, להיפוך בקול גדול צחק והכריז: "לא אזוז מכאן! וכיצד מתרה אתה בי בשם הגאון? הלא נמצא הוא בעיר ווינא כעת ומי ערב לי שאכן הוא שלח אותך אלי?"

"רבינו נמצא אכן רחוק מכאן", השיב מוהר"ר משה, אולם לפני צאתו לדרכו ציוה וגזר עלי בתוקף גזרתו שאצא לקראתך בגדולות ונפלאות ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה כאשר יש לי לא-ל ידי". גם לשמע דברים אלו לא נרתע הרוח והוסיף לצחוק ולהתל בנוכחים בקול גדול. כל נסיונותיו של הצדיק להפחידו עלו בתוהו. הרוח הוסיף להשתולל בגופו של הנער והציק לו כפל כפליים.

קלח שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

לפתע צעק בקול נפחד: "אנה אני בא? כי הנה זה משה האיש אשר ברחתי מפניו מכל המדינות כי יראתי ממנו פגש אותי כאן, אין זאת כי אם אשר יגורתי בא לי עתה".

שלוש פעמים התרה בו מוהר"ר משה לעיני האנשים אשר סביבו ואחר כך קבע לו את יום חמישי כ"ב לחודש שבט תנ"ו, ליום בו עליו לצאת. בשבעה ספרי תורה ובשבעה שופרות החרים את הרוח על אף שהיו אנשים שהתנגדו לצאת לקראת הרוח בכח גדול כזה מחשש שמא לא ישמע להם למרות הכל ואזי לא רק שלא יהיה קידוש ה' אלא חילול ה' חלילה. חשש גדול היה להם מתגובותיהם של אומות העולם אשר הרוח היה לצידם בהניחו לנער בימי המנוחה של הגויים ובהציקו לו דווקא בשבתות שאז היה מענה את הנער בעינויים קשים ולא היה מניחו לאכול דבר כי אם לחם צר טבול בעפר. מוהר"ר משה לא ידע כל זאת אולם נחוש היה בדעתו לעשות את שליחותו והוא הרגיע את הנוכחים באומרו: "בחסד עליון בטחתי לגמור מלאכתי בעזרת ה' ויעבור עלי מה".

כשהגיע היום המיועד הוליכו את הנער לבית הכנסת החדש שבקהילת ניקלשבורג ברוב עם. אנשים, נשים וטף באו בהמוניהם לראות כיצד יפול דבר. מוהר"ר משה עמד מול הנער ושב והתרה בו בשם הקהל הקדוש, הוא גם חזר על הבטחתו לפעול למענו, כל הצבור ישתדל עבורו, אמר לרוח, כולם יתפללו למענו, יקבעו עיתים לתורה, ויאמרו קדיש למען תהיה לו מנוחה. אולם גם הפעם עמד הרוח במריו והעז פנים כבראשונה באומרו: "כל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותי ממקומי, ומה שאמרתם לתקן אותי, הרי שעלי נאמר (קהלת א' טו) 'מעוות לא יוכל לתקון' ודעו לכם כי כל החטאים אשר עליהם התודיתי עד עתה אינם אלא חטאים קטנים, שכן עווני גדול מנשוא", מוהר"ר משה שאלו לשמו ולשם אביו, הרוח לא

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קלט

רצה להשיב רק אמר שהוא מן העיר נאראל אשר במדינת פולין ושבימיו היה שם ראש מדינה.

וכשראה החכם מוהר"ר משה כי הרוח אינו שומע לו, החל להשביעו בשמות קדושים כשכל הקהל עונה אחריו אמן בקול גדול. לאחר שתקעו בשבעה שופרות החל הרוח לזעוק וליילל בפחד, ואף על פי כן לא רצה לצאת וקרא בכעס: על משמרתי אעמוד ולא אצא החוצה! הוא גם קילל רבים מן הנוכחים. אז אמר מוהר"ר משה את שמות והפסוקים הקדושים שהכין עבורו הרב הגאון מוהר"ר דוד וכל הקהל ענו אמן בקול אשר היה בכוחו להבקיע שערי שמים. שלוש שעות רצופות נלחמו ברוח ולא נצחוהו. הוא הוסיף לחרף, ולצעוק לסרוגין ונשבע כי לא יצא לעולם. לבסוף קבע לו מוהר"ר משה יום אחר ליציאתו את יום שני כ"ו לחודש שבט תני"ו לפ"ק. ביום זה הבטיח הרב, יוליכו שוב את הנער לבית הכנסת ולא יצאו משם עד אשר ישיגו את מטרותם.

למחרת נראה היה בעליל כי תש כוחו של הרוח, הנער העלוב חש טוב כפי שלא חש במשך שש השנים האחרונות. בשבת קודש קדש כהלכה ואכל כאוות נפשו. ברך ברכת המזון במזומן וכל אותה שבת נח. הרוח הרפה ממנו לחלוטין ביום זה ולנער היתה הרוחה.

ביום ראשון אסף מוהר"ר משה קהל רב בבית הכנסת החדש. ציוה להביא את הנער והושיבו מול ארון הקודש. אחר כך פנה אל הרוח והתרה בו בשם ובצרף העדה הקדושה שיצא מגוף הנער אברהם בלי להזיק לו ולשום איש מישראל הנמצאים במקום שהם ולא לו שאינם נמצאים כאן. הוא גם הקריא לפני הרוח את נוסח התפילה שיתפלל עבורו בתפילת שמונה עשרה וחזר על הבטחתו להגיד 'קדיש' ולהתענות עבורו במשך שנה תמימה, וכך יאמר כל יום בתפילה: "רבונו של עולם, אב הרחמים, אדון הסליחות, קל

קמ שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

מלך חנון ורחום עושה חסד עם בריותיו. הנה באנו לפניך בתפילה ובתחנונים שתשפיע טוב ותעשה לפנינו משורת הדין עם זה הרוח אשר נדבק ובא לנער הזה אברהם הנולד מן יוטא. אב הרחמים! נא הקל מעליו דינו על אף שיש לו מן הסתם להענש בעונשים קלים וחמורים כהנה וכהנה. הלא לך ה' החסד עשה עמו חסד של חנם לבל ידח ממנו נדח. יהי רצון שתעלה בתפילתינו לפני כסא כבודך ותזכור בזכרון טוב כל הזכויות והטובות אשר עשה הרוח הזה. זכור לו נא גם את זכות אבותיו וצרף לכל זאת את תפילתינו שתהא מקובלת לפניך כקטורת סמים וכריח ניחוח להשפיע עליו חסד וחנינה ולא יזכרו לו חטאיו ופשעיו ושא נא לעוונות ולפשעים שחטא, הן על ידי עצמו והן על ידי אחרים ותעלה תפילתינו לפניך כאילו התפלל הוא בעצמו עליו ותהיה לו מנוחה ולא יזיק עוד לשום אדם מישראל, הן זכר או נקיבה, ואתה ברחמים הרבים חמול נא עליו ותן לו מנוחה, ואתה השומע תפילת עמך ישראל ברחמים תשמע תפילתינו ויהיה לרצון אמרי פינו לפניך, ה' צורינו וגואלינו אמך".

הרוח צועק צעקה גדולה ומרה!!! אמור מיד תהילים וקדיש עבורי

כאשר סיים הרב את דבריו, **צעק הרוח צעקה גדולה ומרה ובקול בכי קרא:** "כן דברת ויפה דברת! וכעת עשה מה שאמרת ואמור מיד תהילים וקדיש עבורי". לאחר שאמר מוהר"ר ששה מזמורי תהילים צעק הרוח: "וכעת אמור קדיש עבורי". מיד מילא הרב גם את בקשתו זו. לאחר מכן בקש הרוח להתעכב עוד זמן מה לפני שיצא באומרו: חכה לי עד שאמצא מקום מנוחה בעולם מכיון שאיני יודע עתה אנה אני בא. ראיתי אלפי רבבות מלאכי חבלה מצפים ליציאתי מהגוף הזה כדי לדון אותי בדינים קשים. ברגע שאצא יתפסוני ואי לאן אני אברח מפניהם? על כך השיב לו מוהר"ר משה: "אל

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קמא

תירא! אני מגן לך. אנו מתפללים עבורך בצבור תפילות שאינן חוזרות ריקם. לטובתך אנו מכוונים ואם לא תשמע לקולי ותעמוד בסרובך לצאת אזי מחר, כפי שקבענו, אבוא עליך אם ירצה ה' בהשבעות גדולות אשר לא נראו ולא נשמעו כמותם. אנו נרעיש עליך ועל הממונים עליך עולמות עליונים ותחתונים עד שנוציאך בכח מגוף הנער הזה ואם כך נעשה לא תהיה לך שוב תקנה. כדאי לך לקדש שם ה' ברבים ובכך יסור עוונך על אשר חללת שמו יתברך בחיידך".

למחרת, ביום שני, היום בו גזר מוהר"ר משה על הרוח לצאת, הוליכו את הנער לבית הכנסת הישן של הקהילה שם התאסף קהל עצום ורב. גם רבים מבני אומות העולם, ביניהם שרים ומושלים נתקבצו ובאו לראות מה יעשה בנער וברוח אשר בקרבו. לפי פקודתו של הרב אסרו את הנער בעבותות והעמידוהו מול ארון הקודש ואז התרה ברוח וצוה עליו לצאת דרך אצבע קטנה שברגלו. הרוח לא נענה, גם כשחזר הרב והבטיח לעשות הכל למען תיקונו. משראה הרב כי כל זאת לא הועיל עדיין. השביע את הרוח בהשבעות חמורות ובתקיעת שבעה שופרות בפעם אחרת, הוא גם קרא לפניו שמות ונדויים והכריז שהם מכוונים גם לממונים עליו וכל הקהל הרב ענה אמן בקול גדול שנשמע למרחוק. לבסוף צוה הרב לכבות את כל הנרות שדלקו באותה שעה בבית הכנסת.

באותו רגע החל הרוח לצעוק: "הרף ממני משה. אם תשתוק, אזי אצא וזאת בתנאי שתאמר קדיש עבורי בבית הכנסת החדש וה"ה מוהר"ר הירש דיין יאמר קדיש עבורי בבית הכנסת הישן, ועוד דורש אני כי מוהר"ר משה ישב למעני במקום אבלים בבית הכנסת אבל וחפוי ראש במשך שלושים יום, והנער אברהם ינהג אבלות ויאמר קדיש בשבילי במשך שנה תמימה". הרב הסכים לדבריו ועוד הוסיף ואמר

קמב שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

שכל הקהל יתנו צדקה עבורו. "צדקה אינה מועילה ליי", אמר הרוח. אבל תוכל לעזור לי אם תמדדו את בית העלמין ותתנו נרות לבית הכנסת". "ייהי כן" - אמר הרב - כל אשר אמרת נעשה רק צא מיד מגוף הנער". "אצא בעוד שנים עשר חדשים". אמר הרוח ומיד הוסיף אקצר שהותי ואצא אחרי שנים עשר יום. "איני מסכים!" הכריז הרב, "דורשים אנו ממך שתצא מיד". "אצא כעבור שנים עשרה שעות". אמר הרוח. "לא תעשה כן", קרא הרב. "צא מיד! איני נותן לך שהות של שעה אחת אפילו". משסרב הרוח לצאת השביע אותו מוהר"ר משה עוד ועוד עד אשר צעק הרוח בתחנונים: "הלא רחמנים בני רחמנים אתם, הנה מרחמים אתם על הנער הזה ולמה לא תרחמו גם עלי? איך אצא מדירה נאה ומגוף טהור וקדוש כזה? לא אוכל לעשות זאת לפני תום שנים עשרה שעות לפחות וזאת מטעמים השמורים אתי. אם תמתינו לי תראו שאקיים את דברי, ואם תכריחוני לצאת מיד, אצא אמנם אך אחזור לגופו לאחר שלושה ימים.

הרוח מודה שהרג שני רבנים על שהוכיחו אותו על מעשיו הרעים

ראה מהור"ר הירש דיין סג"ל את גודל עקשנותו ואמר לו: "השבע לנו בק-ל עליון שאתה רוצה לצאת אחרי שנים עשרה שעות". "אוי ווי" צעק הרוח. "איני רשאי לומר זה הדיבור רק בתקיעת כף רשאי אני להבטיח ואתם תראו שאקיים את דברי". "ואיך נדע כי אכן יצאת?" שאלו מוהר"ר הירש. "זה לכם האות" - אמר הרוח - אני אצא דרך אצבע קטנה שברגלו ודרך חור שהבקיע בשמשת החלון אצא לי לדרכי!" "ייהי כן!" אמר מוהר"ר משה והוסיף: "ועתה אמור מה שמך כדי שנוכל לעשות כל מה שהבטחנו בשבילך". אז צעק הרוח בקול גדול יותר מעשר פעמים: שמואל הוא שמי וראש המדינה הייתי. אבי נקרא ר' מענדיל ואבי זקני נקרא ר'

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קמג

מיכל ושם אמי היה בילא". אחר כך החל לקלל את אמו באמרו כי היא הסיתה אותו לכל דבר רע. כסף וזהב הרבתה לו והוא השתמש בהון הרב לדבר עבירה. היא גם הסיתה אותו להכנס במחלוקת ובגללה לא הניח שום עבודה זרה שלא עבדה ולא רק זאת אלא שגם הרג שני רבנים את מוהר"ר איצק ר' הענדלש זצ"ל ואת מוהר"ר אהרן ליבש בגלל שהוכיחו אותו על מעשיו הרעים, ועדיין לא היה לו די בכל המעשים הנוראים שעשה אלא שגם גרם לגרוש יהודי ק"ק נאראל וכל זאת עשה בכוונה להכעיס. הוא ידע את רבונו ובכוונה מרד בו.

וידוי המרגש נגע ללבם של החכמים והם הסכימו להמתין לו שתיים עשרה שעות. בינתיים הגיע זמן תפילת מנחה. כל הנאספים והנער בתוכם עמדו והתפללו בכוונה גדולה ולאחר שהחשיך היום הלכו לבתיהם. הנער שב לאכסניה שלו. לפנות בוקר, בטרם עלות השחר החל להתרוצץ בחדר כאחוז תזזית, בריצה יצא מחדרו כשהוא טורק אחריו את הדלת בחזקה עד שעמדה להשבר מגודל החבטה. בני הבית ראוהו רץ ומשתולל כאדם שאינו שולט במעשיו, מהרו אליו ושאלוהו מה קרה לו, אלא שהוא לא ענה להם, רץ חזרה לחדרו והתישב על ספסל ליד התנור. "לכו מכאן!" צעק אל הנאספים סביבו. "אל תעמדו ליד החלון!" קרא בקול גדול "דעו לכם כי כל מי שיעמוד ליד החלון ינזק!" הוסיף לצעוק.

בנהלה גדולה נסו כולם מהמקום ולפתע נעשה בחלון חור עגול כדינר והרוח פרח דרכו החוצה. באותו רגע נפל הנער והחל לגנוח בקול נמוך. אצבעו הקטנה של רגלו נראתה כפצועה וזבה דם. דרכה יצאה הרוח ופרחה לה. לאחר שעה קלה קם הנער כבריה חדשה. הניח תפילין ואמר קדיש מילה במילה בכוונה גדולה. קרא קריאת שמע כשהוא מפסיק בין הדבקים כדין וכמשפט. אנשים רבים ראוהו בתפילתו ועיניהם

קמד **שכר** פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש**

זלגו דמעות שמחה על נס הבראתו של הנער אשר במשך שש שנים לא יכול היה להתפלל כלל.

יום לאחר צאתו של הרוח מגוף הנער, מהרו ראשי הקהל לקיים את הבטחותיהם. בית דין של הקהילה שלחו את משמשיהם הנאמנים, את הר"ר הירש ואת הר"ר משה בן מו"ה דוד פיקלסלס להכריז בכל בתי הכנסת שבעיר ניקלשבורג להתיר ולבטל בשם רבני ודייני העיר את כל החרמות והנדויים שבהם החרימו את הרוח ואת הממונים עליו. מאחר שקיים הבטחתו ויצא מגוף הנער מבלי להזיק לו יהיו כל החרמות והנדויים בטלים ומבוטלים.

בלילה שלאחר מכן, לפני חצות, בא הרוח בלווית שלושה רוחות אחרים אל ביתו של מהר"ר הירש, שם היה גם ר' בער נפתלי י"ץ ואורח ירושלמי בשם מוהר"ר נפתלי בן מהור"ר משה מווין ורצה להכנס בגופו של האורת. צעקה גדולה ומרה צעק הרוח וכך אמר: "הבטחתי בתקיעת כף שאצא מגוף הנער אברהם בלי להזיק לו, ובכן, קיימתי את דברי והנה אני טס בעולם עם הממונים עלי בין אושא לשפרעם ולפתע יצאו לקראתינו אלפים ורבבות והחלו להטריד אותנו ולהציק לנו ולא נתנו לנו מנוח מפני החרמות והנדויים והשמתות והארורים שנתנו עלינו, לכן באתי לבקש מכם להתיר מיד כל זאת מעלינו שכן איננו יודעים מה לעשות".

בכל בתי הכנסת שבעיר התירו את כל החרמות והנדויים והשמתות מעליך ומעל הממונים עליך

מיד אמר לו מוה"ר נפתלי: "הלא עשינו כל זאת ביום שלאחר צאתך מגוף הנער. בכל בתי הכנסת שבעיר התירו את כל החרמות והנדויים והשמתות מעליך ומעל הממונים עליך". על כך השיב הרוח בצעקה: "יודע אני מה עשיתם אך מאתנו לא סר החרם כי הפה שאסר הוא הפה

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קמה

שיתיר. החכם מוהר"ר משה פרגער הוא החרים אותנו בשמות הקדושים לכן רק הוא חייב להתיר אותנו. הוא בלבד צריך להכריז בכל בתי הכנסת שבעיר לבטל מעלינו כל החרמות וההשבעות אשר נתן עלינו". למחרת עמד מוהר"ר נפתלי לפני ראשי הקהל וספר להם מה אמר לו הרוח בליל אמש. הוא ספר כי הרוח בא אליו בדמות חתול שחור בעל עיניים רבות רק זאת ראה ואלו את שלושת הרוחות האחרים שגם היו נוכחים שם, לא ראה. מוהר"ר נפתלי מסר את דברי הרוח וחזר בשמו ובקש את מוהר"ר משה פרגער לעשות מיד את הנדרש ממנו.

עוד באותו ערב החל מוהר"ר משה לעשות את שליחותו. בראשונה בטל את החרם בבית המדרש שבקהילה. למחרת עשה זאת בבית הכנסת הישן ובבית הכנסת החדש. בית דין גזרו אותו יום תענית ואמירת סליחות בכל בתי הכנסת. וזה נוסח הכרוז שהכריזו בבתי הכנסת שבקהילת ניקלשבורג:

"כאן מכריזים כי עין בעין נראה כי קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ורצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם, והנה היה עלינו לתת חרמות והשבעות גדולים ונוראים על הרוח הנ"ל כדי שיציית ויצא מגופו של הנער אברהם, ומכיוון שעשה הרוח את הנדרש ממנו, הרי שכל החרם בטל ומבוטל כחרס הנשבר, וכל השמתות והנדויים לא שרירין ולא קימין.

כל החרמות וההשבעות והשמתות והנדויים נעשו בהסכמת הצבור הקדוש ובראשם גדולי וחכמי הקהילה וזאת כדי שהרוח אשר הזכיר שמו שמואל בן בילא ואשר השתכן בגופו של הנער אברהם בן יוטא יצא ממנו בלי שום נזק וצער ואם יעשה זאת הרי שכל מה שהכרזנו עליו ועל הממונים עליו בטל ומבוטל ויהיה הוא והממונים עליו נקיים מכל ההשבעות והחרמות ואלות וקללות ושמתות ונדויים וארורים אשר נתנו

קמו **שכר** פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש**

עליהם כאן בק"ק ניקלשבורג וזאת גם בתנאי שהרוח הני"ל לא יבוא עוד להבעית ולהבהיל שום אדם בעולם הן בהקיץ, הן בחלום, הן לאיש או אשה או בחור או בתולה, נער ותינוק, זקן או זקנה. הן במדינה זו והן במדינות אחרות, הן בישוב והן במדבר, בימים ובנהרות, וכל העם יתנו אל ליבם להתעלות בעבודת ה' באהבה וביראה כי השם נותן שכר וגמול לעושי רצונו ומעניש לעוברי רצונו וה' יתן השפע הטוב ורחמים לנו ולכל ישראל אמן סלה עד כאן.

והנער אברהם, אף כי נראה שהבריא לגמרי, הרי שלפתע בא עליו חום גדול כאש של גיהנם כל כוחותיו עזבוהו והוא נשאר מוטל על ערש דוי מבלי יכולת להזיז את אבריו. משראו זאת ראשי הקהל מהירו להכניס את מטתו לבית המדרש ומוהר"ר משה עמד לידו יומם ולילה לשומרו.

שמונה ימים רצופים שכב הנער חסר אונים לחלוטין וכל אותו זמן עמד מוהר"ר משה לידו ומוהר"ר ר' בער נפתלי י"ץ תלה עליו קמיעות ושמות קדושים לשמור עליו. בלילה, ד' לחודש אדר, לאחר חצות, ישבו החכמים ליד מטת הנער ועסקו בלימוד ספר הזוהר, והנה החל הנער לצעוק צעקה גדולה ומרה ולקרוא בקול גדול "שמע ישראל". "על מה אתה צועק?" שאלוהו בבהלה והוא השיב: "הרוח עומד לנגדי ואבן של ריחיים על כתפו והוא מאיים עלי כי יכנס לתוכי אם לא תעשו את מה שבקש מכם לעשות. הוא גם רוצה להכותיני באבן שעל כתפו" הוסיף הנער להגיד בפחד. "מה עוד הוא אומר?" שאלו את הנער והוא השיב: "הוא מזכיר לי כי היה בתוכי במשך תקופה ארוכה.

יותר משש שנים שכן בקרבי ולא הזיק לי על אף שלא פעם הלכתי בחורף ערום ויחף והקור היה גדול ואני לא חליתי אף פעם ועכשיו, אם לא יסירו את השמות והקמיעות מעלי יהיה סופי רע ומר, ואם יעשו את רצונו ויסירו כל

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קמז

הקמיעות והשמות ממני, יוכל שוב להכנס לתוכי ואז אבריא ואהיה חזק כבריה חדשה. עכשיו עומד הוא במרחק של די' אמות ממני", הוסיף הנער ואמר "והוא גם סיפר לי כי הקלו מעליו את עונשו. מקודם היו דנים אותו ארבע פעמים ביום ועכשיו דנים אותו על ידי מתבלים רק פעמיים ביום, ואם תקיימו את התנאים שהתנה עמי יבוא הזמן שלא יענוהו כלל ומקומו יהיה במדבר. שבעים שנה נגזר עליו להיות רוח ובינתיים עברו רק ארבעים שנה, לכן עליו להיות עוד שלושים שנה נע ונד ומתיסר ורק אחר כך יפסקו לו משמים באיזה דין ידונו אותו.

"מה רוצה הוא שנעשה ועדיין לא עשינו?" שאלו את הנער והוא השיב: "הנה זה עתה התנה עמי כי לא יוסיף להציק לי אם אהיה כל ימי ירא חטא וזהיר במצוות ואומר תמיד תהילים עבורו. כמו כן דורש הוא ממני לקרוא את הבן הראשון אשר יולד לי על שמו, שמואל. עוד באותו לילה הבריא הנער לחלוטין ומאז הלך וגדל בבריאות גופו ואבריו והיה מתמימי דרך ההולכים בתורת ה' מחיל אל חיל. את כל הבטחותיו קיים במלואן וכל ימיו עברו עליו באהלה של תורה, וגם ליהודי קהילת ניקלשבורג היתה הרוחה מהיום בו הבריא הנער נס יגון ואנחה, וברחובות אין פרץ וצוחה רק פדות ורוחה.

והנה אתם אחינו בני ישראל, ראו תראו מי כה' אלוקינו בכל קוראינו אליו, אלוקי הרוחות ה', הוא בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין כמוך באלוקים ואין כמעשיך, מי ימלל גבורות ה' ומי יספר כל נפלאותיך, ובכן המעשה אשר עשה משה לעיני כל ישראל, נראה עין בעין. וכדי שלא תהיה האמת נעדרת, מלבד שאר מעשיו סגולות אשר עשה בק"ק ניקלשבורג בפרט אצל נשים המקשות לילד, רבים וכן שלמים יעידון ויגידון עליו כי חפץ ה' בידו יצליח ועושים פירות, וכדי להיות

קמח שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

לזכרון לדורות ניתן לכתוב מגילת ספר בעט ברזל ועופרת, פה ק"ק ניקלשבורג קריה עליזה קריה נאמנה, אלוקים יכננה לעולמי עד, עד כי יבנה ירושלים וציונה, שמה נזכה כולנו לעלות בגילה ורינה שלוש פעמים בשנה.

נאום דוד הקטן אופנהיים החונה ק"ק ניקלשבורג ובכל מדינות מעהרין.

(הועתק מספר זרע קודש להגה"ק בעל המחבר ספר ויקהל משה - מופיע גם בספר שם הגדולים להחיד"א בערך ויקהל משה)

שער שכר ועונש ערבות תוכחה ומחאה

פסק להעשירים בבית דין של מעלה

גודל החיוב שמוטל על העשירים והרבנים וכל אחד מאחינו בני ישראל להציל את הכלל ישראל, ואם לא יעשו מה שביכלתם, כל העבירות והפשעים של כל אחד מישראל שהיה יכול להציל על ידי תוכחה קטנה כמו שמירת שבת, הנחת תפילין, טהרת המשפחה, כשרות המאכלים ושאר המצוות שהיה כל אחד מישראל יכול לקיים, אם היו מעוררים אותם כדבעי, יהיו נתבעים על זה בבית דין של מעלה כמבואר הכל בחז"ל, ומי שיש לו מעות יותר אם כן היה ביכולתו להציל יותר ועונשו גם כן יותר, ולא יהיה לו על זה שום תירוץ בבית דין של מעלה.

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קמט

עם כל דאלער שהיה יכול להציל אחד מישראל, היה יכול העשיר להוריד ממנו האחריות על איש אחד שהיה יכול להציל.

אם יש לו להעשיר היכולת להציל עם שבע מיליאן \$ שבע מיליאן יהודים שבארצות הברית או בארצינו הקדושה ובכל העולם, שיורדין לא עלינו מטה מטה מיום ליום ויוצאין מכלל ישראל. יתבעו את העשיר על שבע מיליאן יהודים בארצות הברית שלא הציל.

העשירים והרבנים נתפסים בעון הדור

החוב מוטל על הרבנים לדבר עם כל העשירים שיש להם שייכות אתם, כגון אם העשיר מתפלל בבית מדרשו, או שמכיר אותו מרחוק על ידי איזה סיבה שהיא, לעורר אותו, שהוא מחויב להציל את השבע מיליאן יהודים בארצות הברית, ואם לא יעשה מה שביכולתו אז הקולר תלוי בצווארו, ויתבעו אותו בית דין של מעלה על זה.^א

אם הרב אינו מעורר את העשיר, או הרב אינו מתעניין בכלל לתקן את הכלל ישראל, אז כל עוונות הכלל ישראל מוטל על ראש הרב.

(א) שבת נד:, נה:, קיט:, עבודה -זרה ד., ירושלמי שבת פ"ה, סנהדרין כ., קג., אבות דרבי נתן פרק כ"ט, תנחומא משפטים ג', תזריע ט, חוקת, בלק ח, ילקוט דברים תשצג, ילקוט שופטים ס"ח, ילקוט רות על הכתוב וימת אלימלך, אותיות דרבי עקיבא א, זהר הקדוש, חלק ג' דף מו, רמב"ם הלכות תשובה פרק ד' הלכה א', רמ"א ביורה-דעה סימן של"ד סעיף מ"ח, ביו"ד חינוך מצוה רל"ט, שערי תשובה לרבינו יונה שער ג' אות נ"ט, רמב"ן תשא על הכתוב "מה עשה לך העם הזה", ועיין בשל"ה בתחילת ספרו.

החוב על כל אחד מישראל להציל את חבריו מהעונש בבית דין של מעלה יתבעו את כל אחד מישראל על שבע מיליאן יהודים בארצות הברית ובשאר העולם כולו

כל אחד מישראל שיש לו חברים עשירים שיש ביכולתם להציל הכלל ישראל, ואם אינו מעורר את חבריו ומדבר אתו על ענין הצלת הכלל ישראל, אז יתבעו אותו לפי הכוח שהיה בידו להוכיח את חבריו העשיר להציל הכלל ישראל ולא עשה זאת.

ספר במקום תוכחה

כל אחד מישראל שעדיין הניצוץ היהודי בוער בקרבו עיניו תלויות לשמים שישמח האב ביוצא חלציו ותגל אמו בפרי בטנה, החוב מוטל עליו להשתתף ולעורר את חבריו לקחת חלק בהצלת הכלל ישראל.

האם ניתן להאמין שעבור דולר אחד היה באפשרותו של יהודי עשיר להציל יהודי אחד וכל המצוות שאותו יהודי יעשה כל ימי חייו יהיה שייך לאותו עשיר והכל עבור דולר אחד!!!

הן! הן! הן!

ברצוננו להראות לכם איך תוכלו להציל יהודי עבור דולר אחד, ועבור שבע מיליאן דולר שבע מיליאן יהודים.

בודאי תתפלאו האידך, ואם כן מדוע עד עתה לא קם אף יהודי עשיר עם רצון לעשות הצלה רבה כזאת, וישנם כאלה שסכום זה מצוי בידם בנקל.

אלא שנוכיח עובדה שהיתה לנגד עינינו שהצורך הגרמני ימח שמו הרג 6 מיליאן יהודים רחמנא ליצלן והיו יכולים להציל תמורת כל דולר אחד יהודי אחד. ואף אחד לא עשה זאת.

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קנא

רבתי!

אנו היום באותו מצב שאפשר להציל את כלל ישראל תמורת דולר אחד ליהודי. וכל אחד שיש לו באפשרותו לעזור ולסייע חייב לעשות זאת ואם לא יעשה זאת יגיע זמן שיהיה מאוחר ואז יתלוש שערות ראשו מדוע? הלוא היה באפשרותי ולא עשיתי מאומה?

"טשעפטער 11" - סעפטעמבער 11

עושר עושר, כבר כתבנו לך הרבה פעמים שתוציא מכיסך קצת כסף להצלת הכלל ישראל, חשבת שהכסף ילוה אותך ויבוא אתך לקבר, ועכשיו הלך כספך לטמיון, **ואתה עומד בשורה לכתוב את "הטשעפטער 11" אחר האסון הנורא של סעפטעמבער 11**, ואם אתה חושב שביום הדין אתה פטור, **טעות גדול יש לך!**, **יאמרו לך הלא מן השמים נתנו לך הכסף להיות גזבר נאמן לכל יהודי נצרך**, **להציל את כלל ישראל**, **ואתה נתת רק לרבך**, **ובשביל עוונותיך נאבד ממך הכסף**, **הוי טיפש!** (התעוררות תשובה דף ט).

**התעוררות וקריאה לרבנים ועסקנים
ומזכי הרבים בעניינים שונים**

עד מתי לא תאמר לעם לשוב (שמואל ב' - כ"ו)

קריאה דחופה לגדולי הרבנים האמיתיים מורי הדרך צדיקים ומנהיגי ישראל קברניטי הספינה המטורפת בלב ים הגדול של פריצות ועזות, מדוע לא נפקח עינינו לראות את השריפה הגדולה והנוראה הפוקדת אותנו והעומדת ללכות חס ושלום את הכל. אנו עומדים במצב מזעזע ומחריד ואם לא נצא מיד להלחם בשריפה הנוראה עלולים אנו לאחר המועד ולבא אחרי הכליון הנורא ואפילו המקצת שישאר נאמן לה' ולתורתו גם יאבד חס ושלום.

קנב שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

בעוונותינו הרבים נשארנו מעט מהרבה לאחר החורבן הנורא שפקד אותנו על ידי הצורר הגרמני ימח שמו ורוב בנין ומנין של חלק הארי מכלל ישראל נהרג ונטבח על קידוש השם, הי"ד.

ואלה המקצת שנשאר מהרבה ושניצלו, שחלקם החשוב התיישב כאן בברוקלין ובשכונות והערים סביב לה, הגיעו מוכים חסרי בית ומגן וישע, היתומים והיתומות השבורים השתקמו לאט לאט הקימו בתים ובנו את החורבות וההריסות, הקימו בתים ומוסדות תורה שכמעט לא היו מקודם על הדרך המקובלת מרבתינו נשמתם בגנזי מרומים.

כאן אנו שואלים, האם מותר לנו חלילה לעזוב את המעט שנבנה והוקם מחדש להחליש ולתת לכח הזה להתמעט, המעט שנשאר ונבנה אינו מקבל את הדרך הנכונה, ואיך היו נראים החיים האמיתיים הבתים שלפני החורבן הנורא, ואיך צריכים החיים להתנהל עם הערכים הקדושים כפי שהיו מלפנים, ובפרט בהכוונה וידיעה בחינוך הילדים והרחקות מדרכי הגויים וזוהמתם, ולהקנות את דרכי יסודי היהדות והצניעות הצריכה להיות בין בנות ישראל ולחנך איך לעמוד בזרם הנסיונות המתחדשים בעולם האפל.

ילדי ישראל הקדושים רצונם לעשות חפץ אביהם שבשמים בלבד. רק שחשכת הגלות עם הצרות הנוראות והשאור שבעיסה מעכבות ולבד לא ניתן להבחין בכך, כפי שאומרת המשנה שאם הגדולים היו תמיד מעוררים על הדברים הצריכים תיקון, ודאי היו מתקנים את הכל.

בזה שהרבנים לא מעוררים ושותקים מלומר דברי תוכחה הרי הם בכלל של **המחטיאו את האדם יותר מההורגו** (במ"ר כ"א ד'), אמנם כי אינם מחטיאים בפועל חלילה, בכל אופן חייבים הם באחריות, וחלק גדול של מכשולות שהיה בכוחם

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קנג

של הרבנים למחות ולא מיחו. כדוגמא שמביאים חכמינו זכרונם לברכה במעשה ברבי אלעזר בן עזריה (שבת נ"ד) שם אומרת הגמרא **שמי שבידו למחות ולא מחה כאילו הוא לבד הנכשל** ואפילו אם ספק שהתוכחה תתקבל חייבים למחות (אור"ח תר"ח סעיף ב' ואחרונים) ועיין מהר"ם שי"ק (אורח חיים סימן ש"ג).

והנה אמרו כבר חכמינו זכרונם לברכה, איך שמדת הדין טענה לרבי שמעון בן רבי אלעזר אני יודעת שהיהודים לא היו מוכנים לקבל, אבל מי גילה זאת לחכמים (שבת נ"ה ועיין במאירי שם). והאמת היא שזה מועיל ונכנס בלב, אם הדברים יוצאים מן הלב, ואם לא בפעם אחת גם כן אז בתוכחה של כמה פעמים, ואם לא מתקבלת כל התוכחה בשלימות מתקבלת היא בתלקה, ואם התוכחה לא תעורר את כולם היא תעורר את חלק מן האנשים. אבל זה ברור שלא יתכן בקהילה קדושה שלא יהיו אנשים שמוכנים לקבל ולשמוע **וחס מלהזכיר שאנו נמצאים במצב שלא מוכנים לשמוע דבורי ותוכחות אמת מגדולי ישראל, והיהודים תמיד מוכנים לקבל ולשמיע, רק צריך תמיד לעורר ולעורר מה שצריך**. ואפילו רק בשביל שלשה אנשים גם כדאי כי זה כבר רבים, כפי שפסקו הפוסקים (ועיין אורח חיים סימן תכ"ב סעיף ב' ברמ"א, ועיין שם בכף החיים סעיף קטן ט') ואפילו להציל נפש אחת גם כן כדאי משום שהוא כאילו הציל עולם מלא, (סנהדרין דף ל"ז).

מעלת ושכר המוכיח

גם ידוע שכשהגדולים אומרים מוסר ומוכיחים, זה ממתיק את הדינים, ומביא השפעות טובות רחמים וחסדים, שזה מאוד חשוב ונחוץ לזמנים הקשים עתה.

קנד שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

העון והעונש הנורא להאינו מוכיח

גם אמרו חכמינו זכרונם לברכה בשבת (דף קי"ט) **לא נחרבה ירושלים אלא על שלא הוכיחו אחד את השני**, ומה נאמר כיום שישנם קומץ חרדים לדבר ה' שרוצים ומשתוקקים באמת לשמוע ואינם זוכים, ובזה מעכבים חס ושלום את הגאולה.

אין הקדוש ברוך הוא מספיק בידו לעשות תשובה.
(רמב"ם הלכות תשובה פרק ד' הלכה א')

כל פעם שבידו להוכיח ואינו מוכיח עובר בג' לאוין.
(זוהר הקדוש חלק א' דף רלט:)

על ידי שאינו מוחה מתגברת חסרון ידיעה בחומר העון ועונשה ומתרבים בעלי עבירות כולם עולים על חשבוננו.
(רש"י סוטה מא:)

ואם הרשע נתפס בעונו נחשב בשמים כאילו הוא הרגו לזה.
(יחזקאל ג')

מתקצרים שנותיו ומת קודם זמנו.
(אבות דרבי נתן פרק כ"ט)

מי שלא מיחה בעובר עבירה אף על גב ששב הרשע לבסוף מרשעו אף על פי כן הערב נענש על שלא הוכיח בזמנו, ודוקא ששב הרשע מיראה (כמו שכן בימינו) אבל השב מאהבה גם להערב שלא מיחה נמחל (מערכי לב דרוש ע"י דף קנ"ז, וספר יד ימין ח"ב דף יג) ויש שכתבו בסתם דאינו נמחל לו.
(יערות דבש דף ע"ב)

כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם.

(שבת נד: ע"י שאלות ותשובות מהר"ם ש"ק אורח חיים סימן ש"ג והלאה הרבה פרטים בדיני חובת מחאה).

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קנה

מי שיש "בידו" למחות, בא להורות לנו כי הגם אם לא היה יכולים בפיהם להוכיח מאיזה סיבה, מכל מקום "ביד" מחוייבים למחות על ידי מעשה וכתב. והרי זה יכתוב "ידו" לה' לשם שמים להזהיר את העם

ובסיום הפרק נפרש מאמר חכמינו זכרונו לברכה (שבת נד:):
"כל שיש בידו למחות ולא מיחה" וכו' נתפס על החטא וכו' פירש הגאון הקדוש ר' חיים פלאגי בספר שאלות ותשובות **חקקי לב** (ויר"ד סימן מ"ג) וזה לשון קדשו: **"כל זה כתבתי להציל את עצמי והגם שכתבתי איזה דברים כמה פעמים כפולים ומכופלים הוכרחתי במעשי הן מצד שהכרח לא יגונה כי צריך אני להשיב על כל דיבור ודיבור וכו' והן מצד כי חיובא רמיא משום מצות עשה של הוכח תוכיח אפילו ק' פעמים. ומצאתי לי און בתשובות נודע ביהודה (סימן ל"ו) שכתב וכו' [ואחר כך כותב להלן]: "ולכן זאת היתה לי חיים ביד לשון לכתוב בספר ויוחקו לבי לחוקקי ישראל גדולים חקרי לב, והיינו מה שכתבו רבותינו זכרונו לברכה בשבת (נד:): **"בידו" למחות** וכו', דוקא **"בידו" והיינו לכתוב בידם**. [הנה הגי' בגמרא דשבת, כל מי "שאפשר" למחות (ולא כתב "בידו" למחות), אבל כבר דייק בזה בספר תוכחת חיים פרשת מקץ וכתב, שבירושלמי איתא **"בידו"**]. וכן מה שכתבו רבותינו זכרונו לברכה שם ובכמה דוכתי, כל מי שיש בידו למחות דנקטי כי האי לישנא **שיש "בידו" למחות**, להורות לנו כי הגם אם לא בפיהם להוכיח מאיזה צד וסיבה שתהיה מכל מקום **"ביד" מחוייבים למחות על ידי מעשה וכתב. והרי זה יכתוב "ידו" לה' לשם שמים להזהיר את העם** וכו' עכ"ל"ק.**

רק בקשר למה שכתבו ועוררו הצדיקים הקדושים ר' הלל מקאלעמאייע והחפץ חיים זצ"ל שהחיוב לעורר הרבנים הוא חובת גברא על קרקפתא של כל ראשי ומנהיגי ישראל באיזו צורה שהיא כמו ראשי ישיבות, מלמדים, מדריכים,

קנו **שכר** פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש**

אדמוריים ורבנים, ועשירים, וכל רועי צאן קדשים, ואם יתרשלו מזה חס ושלוש אז עון כל הדור תלוי בראשיהם כמפורש יוצא מפי חכמינו זכרונם לברכה ומדרשים אשר כל רואה חומר מניעת מחאה בדברי חכמינו זכרונם לברכה כל גופו תאחזמו רעד וארכבותיו דא לדא נקשן.

ומפני שלפי עניות דעתי מקור ההתרשלות לעורר הרבים בא, מגודל השכחה עד כמה החמירו חכמינו זכרונם לברכה בעון מניעת מחאה ותוכחה בעניני שכר ועונש.

על כן העתקנו מש"ס, זוהר הקדוש ושאר מדרשי חכמינו זכרונם לברכה עד מקום שידי מגעת גודל החיוב של תוכחה ומחאה לרבים.

חיוב תוכחה ומחאה מש"ס, זוהר הקדוש ומדרשים

כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם.

(שבת נד:)

מתוך שהיה לו לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא.

(שבת ה:)

מי שיש סיפוק בידו למחות ואינו מוחה הקללה תלויה בו.
(ירושלמי שבת פ"ה)

בשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות.

ואחד מהם על שהיה סיפק בידם למחות ולא מיחו.

(סוכה כט:)

הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו ביה, שמע מינה קא ניחא להו. - (דברי בר קמצא).

(גיטין נו.)

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קנז

אבנר נענש (בהריגה) מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה.
(סנהדרין כ.)

יהושע כהן גדול לבוש בגדים צואים, שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה, ולא מיחה בהן.
(סנהדרין צג.)

בצדקיהו כתיב "ויעשה הרע בעיני ד'", שהיה בידו למחות ולא מיחה.

(סנהדרין קג.)

למד אדם ולימד, ושמר ועשה, והיה סיפק בידו למחות ולא מיחה הרי זה בכלל ארור, לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא לימד לאחרים ולא היה סיפק בידו למחות ומחה הרי זה בכלל ברוך.

(ויקרא רבה כה)

אמר לה הקדוש ברוך הוא (למידת הדין) הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים, א"ל היה בידם למחות ולא מחו א"ל גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא היו מקבלין מהם, א"ל אם גלוי וידוע לפניך לפניהם מי גלוי ולפיכך היה להם למחות ולהתבזות על קדושת שמך ולסבול הכאות מישראל.

(תנחומא תוריע ט)

קח את כל ראשי העם והוקע אותם, בראשי העם תלה על שלא מיחו בבני אדם.

(תנחומא בלק יט)

ומי הרג אותם, פנחס, שהיה סיפק בידו למחות ולא מיחה, וכל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר ישראל למוטב כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידיו.

(ילקוט שופטים סח)

היו להם לסנהדרין גדולה שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו

קנח שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך ארץ.

(ילקוט שופטים סח)

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה.

(שבת קיט:)

האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא.

(כתובות קה:)

בעיקבתא דמשיחא אין תוכחה.

(סוטה מט:)

מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה.

(סנהדרין קא:)

יאהב את התוכחות, שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם.

(תמיד כח.)

כל המוכיח חבריו לשם שמים, זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא, ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד.

(תמיד כח.)

כל היודע להוכיח ומוכיח את הרבים, הרי הוא עושה קורת רוח לפני קונו.

(תנא דבי אליהו רבה ג)

מי שיודע שחבירו רשע, ומחניף לו, ומלא עונות, ואומר לו צדיק אתה, ראוי שיבאו עליו כל הקללות שבתורה, אבל מי שמוכיח חבירו שיחזור בו נוטל ברכות... אותו המתוכח, אם קבל עליו וחוזר בו, גם הוא מקבל ברכות.

(ילקוט דברים תשצג)

וכי יש אדם ששונא בנו, אלא מתוך שאינו מוכיחו על התורה והחכמה ודרך ארץ, עתיד לשנאהו אבל אם מוכיחו, נעשה אוהבו.

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קנט

(ילקוט משלי תתקנ)

באותה שעה עמדה מדת הדין ואמרה לפניו אף הצדיקים שבתוכה כתוב על מדתם תי"ו של דם, תי"ו תמות, השיב הקדוש ברוך הוא ואמר להם למה, א"ל מפני שלא הוכיחו את בניך בדברי תוכחות ולא אמרו להם לבל יחטאו, השיב הקדוש ברוך הוא גלוי וידוע לפני שאם היו מוכיחים אותם לא היו שומעין להם, השיבה מדת הדין אף על פי שלא היו מקבלים מהם הי"ל להוכיחם, **מיד שתק הקדוש ברוך הוא וחישב את כל הצדיקים שהיו באותו הדור בירושלים כרשעים, ונשתלחו על ירושלים ו' מלאכי חבלה וחבלו.**

(אותיות דר"ע א)

מי שבידו להוכיח ואינו מוכיח נלקה בצרעת.

(זוהר הקדוש חלק ג' דף מו:)

הצדיק מזדרז לילך אל הרשעים להשיבם מעונם ומודיע להם הדין של מעלה ועונש הגיהנם, ואינו נותן שינה לעיניו ביום ובלילה עד שמוכיח אותם ומביאם שישבו בתשובה.

(זוהר הקדוש חלק א' כ:)

כל ישראל ערבים זה בזה.

(תורת כהנים פ' ז')

אפילו צדיקים גמורים נתפסים על הדור וכו' על שלא מיחו ברשעים.

(תנחומא משפטים)

אחד מהדברים שלפי גודל החטא אין הקדוש ברוך הוא מספיק בידו לעשות תשובה, מי שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם בכשלונם.

(רמב"ם הלכות תשובה פרק ד' הלכה א')

חייב אדם למחות בעוברי עבירה, וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון.

(רמ"א ביורה דעה סימן של"ד סעיף מ"ח)

קס שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

אין הגזירה אלא על מי שיש בידו למחות ולא מיחה.
(ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך)

כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה, והכתיב "ויעש שלמה הרע" וכי' אלא מפני שהיה לו למחות בנשיו ולא מיחה, מעלה עליו הכתוב כאילו חטא, אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לד"א ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ד', וכתב רש"י וזה לשונו: שמש לחטוב עצים ולשאוב מים בשכר לע"א ואל יכתב בו דבר זה **ללמדך שקשה התוכחה במי שבידו למחות.**

(שבת דף נו:)

על זה נענשו אנשי פלגש בגבעה, **אמר להן הקדוש ברוך הוא בכבודי לא מחיתם, על כבודו של בשר ודם מחיתם.**

(סנהדרין קג:)

הא דכתיב "והכרתי ממך צדיק ורשע", בצדיק שאינו גמור **כיון שהיה בידם למחות ולא מיחו הוי להו כצדיקים שאינם גמורים.**

(עבודה זרה דף ד.)

יען שאהרן לא מיחה במשה. (במי מריבה) כי נהג בו כבוד כתלמיד לרב, ואין חולקין כבוד לרב במקום שיש חילול השם, ועל שלא מיחה נלקה כיוצא בו.

(מדרש תנחומא, חקת)

מזה (מפנחס) **ילמוד האדם שיקנא את קנאת ד' צב-אות כשרואה איזה חילול השם או חילול התורה, ראה איך החזיק לו השם יתברך טובה וחנות וברית שלום עד כאן לשונו.**

(של"ה הקדוש בעשרה הילולים)

הרבה כשרים היו בדור כמו נח ונמחו עם הדור

מה שכתוב בתנחומא ראה, דהרבה כשרים היו בדור כמו נח ונמחו עם הדור, הטעם שנמחו אותם הכשרים משום

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קסא

שלא מיחו, מה שאין כן נח שמיחה בהם כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בבראשית רבה על הכתוב שנאו בשער מוכית.

(החיד"א בחומת אנך פרשת נח)

מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתייצבים על דרך לא טוב, ומושכי העון הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם, ועובר בלאו שנאמר "ולא תשא עליו חטא" וכו' וחובה על כל ירא ה' אף כי אוהב טהור לב להעיר קנאה וכו' עד כאן לשונו.

(שערי תשובה לרבינו יונה שער ג, אות נט)

כתב הרמ"א ביורה דעה סימן שלי"ד (בסופו ובחושן משפט סימן יב, מתשובת מהרי"ו סימן קנז), דנהגו עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר, מזה דשו רבים וכהיתרא דמו להם לחנוף לאשר לו שם ויד קצת אצל שום שררה או שאר תקיפות אף על גב דלא ברי היזקא, על כן תפוג תורה, ולעניות דעתי טעות גמור הוא זה, ודברי מהרי"ו לא נאמרו אלא בברי היזקא ואי לא תימא הכי בטלת לא תגורו מעיקרא, דודאי לא נאמר לא תגורו כי אם בדאיכא מקום לירא כמו שכתוב בנדה (דף סא, וכעין זה בשאלות ותשובות הרשב"א הובא בבית יוסף חושן משפט יב, וכו'), ושו"פ הממונה על ישראל לרדות העוברים ומקיים לא תגורו יזכה למחיצת פנחס המקנא, ורעה אליו לא תאונה.

(פתחי תשובה בשם בכור שור)

אל תקנא בעושי עולה, **דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקודשא בריך הוא אעבר על תלת לאוין**, בגין כך בעי ליי לבר נש לאתפרשא מנייהו ולמסתא אורחיי מנייהו עד כאן לשונו.

(זוהר הקדוש חלק א' דף רלט:)

כל ההוא בר נש דמקני ליה לקודשא בריך הוא לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה ביה כשאר בני נשא.

(זוהר הקדוש חלק א' דף כט:)

כל מי שיש בידו יכולת למחות ומוחה ונוקם נקמות מהרשעים בעולם הזה הקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית

קסב שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

ולזרעו אחריו כמו שעשה לפנחס.

(ראשית חכמה שער הקדושה פרק י"ב בשם הר"י אבוהב זצ"ל)

החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורעניות הקהל והוא היה עון סדום.

(ספר העקידה שער כ')

מתוך שלא מיחו בעוברי עבירה למדו הדורות מעשיהם.

(רש"י סוטה דף מא:)

מי שבידו למחות ולא מיחה נתפס על חטאו וזה דבר ברור מדברי רבותינו, גם מן הכתוב וכו' **והעובר עליה ולא הוכיח בטל עשה, ועוד שהוא מכת הרשעים שעושין כן.**

(חינוך מצוה רלט, ועיין עוד בשל"ה בתחילת ספרו)

אשמיהם של ישראל תלויים בראשי דייניהם.

(ילקוט יחזקאל סימן שמא, וילקוט דברים תת"ב)

בן אדם צפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפיו דבר וגוי **ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו, הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש.**

(יחזקאל ג)

אהרן, בהעגל שכוונתו לא היתה לרעה אבל על אשמת העם האשים אותו, כי היה ראוי להוכיחם, והם נכשלו על

ידו.

(רמב"ן תשא עה"כ מה עשה לך העם הזה)

מפני מה מתים תלמידי חכמים בלא זמנם מפני שהם בוזים בעצמם שאינם נוקמים ונוטרים כנחש על דברי תורה ויראת שמים.

(אבות דרבי נתן פרק כ"ט)

היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר להם הקדוש ברוך הוא תבא שעה ואני עושה לכם

כן.

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קסג

(מדרש רבה איכה עה"כ ויצא מבת ציון)

צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על נבילה וטריפה ושעטנז, קדוש זה עבר על אשת איש

ולסיום הדברים: אעתיק מה שכתב הלוחם הגדול מוהר"ר חיים סופר זצ"ל בספרו הבהיר שערי חיים (דף ו, ע"ב), וזה לשונו: אוי מיום הדין ואוי מיום התוכחה בבוא עת מועד לכל חי, וכי יפקוד ד' על מעשי אנוש ועל פעולות אדם שיחופש וימצא כתוב: צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על נבילה וטריפה ושעטנז, קדוש זה עבר על אשת איש, וישתוממו כל אנשי אמונה וישאלו הלא הצור תמים פעלו, ויענהו ד' בסערה: הלא היה בכחך למחות באיש פלוני אלמוני רשע. מדוע לא זכרת אותו ולא פקדת עליו אשמו וכי עד כאן לשונו.

קריאה וזעקה נוראה

מופנית אל מעלת כבוד הרבנים מנהיגי קהילות ישראל די בכל אתר ואתר ואל כל אשר ביכלתם להשפיע על המון בית ישראל לקחת חבל וחלק ובפרט אל העשירים הנגידים נדיבי העם בהצלת עם ישראל מטמיון וכליון רוחני חס ושלום, שהחובה מוטלת בזה על כל יחיד מישראל במצות תוכחה לבל יתבולל בעמים, ולבלתי ירדו לבאר שחת חס ושלום, שכל קיומו של עם ישראל תלוי בזה והקולר תלוי בצוואר של כל אחד ואחד מישראל שאינו משתתף בזה.

קסד שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

אם הרב אינו מעורר את העשיר, או הרב אינו מתעניין בכלל לתקן את הכלל ישראל, אז כל עוונות הכלל ישראל מוטל על ראש הרב.

חוב על כל אחד מישראל

בבית דין של מעלה יתבעו את כל אחד מישראל על שבע מיליאן יהודים

כל אחד מישראל יש לו חברים עשירים שיש ביכולתם להציל הכלל ישראל, ואם אינו מעורר את חבירו לדבר אתו על ענין הצלת הכלל ישראל, אז יתבעו אותו לפי הכוח שהיה בידו להוכיח את חבירו העשיר להציל הכלל ישראל.

כל מי שיש בידו להחזיר ישראל למוטב ואינו מחזיר כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידו

כבר אמרו חכמינו זכרונם לברכה במדרש ילקוט (שופטים י"ב) כל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה, להחזיר ישראל למוטב ואינו מחזיר, כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידו, שנאמר ואתה בן אדם צופה וכו' ואתה כי הזהרת את הרשע, מלמד שכל ישראל ערבין זה לזה. **אם תאמר אותם ע"ב אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו היה להם לסנהדרין שהניח משה ויהושע ופנחס עמהם שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגביהו את בגדיהם למעלה מארכבותיהם ויחזרו בכל עירותיהם של ישראל יום אחד ללכיש יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון יום אחד לבית א-ל, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך ארץ בשנה ובשתים בשלשה בד' ובה' עד שיתישבו ישראל בארצם ויתגדלו ויתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא בעולם כולו שבראו מסופו ועד סופו והם לא עשו כן אלא כיון שנכנסו ישראל לארצם כל אחד ואחד רץ לכרמו ולזיתו ואמרו שלום עלי נפשי שלא**

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קסה

להרבות הטורה. שנו חכמים במשנה הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך וכשעשו בגבעת בנימין דברים מכוערים ודברים שאינם ראויים **יצא הקדוש ברוך הוא להחריב את כל העולם ונפלו ע"ב אלף**. ומי הרג אותם **סנהדרי הגדולה שהניח משה ויהושע ופנחס עמהם** עד כאן לשונו.

היאך לא יחרדו לבבות הרבנים ובעלי היכולת ובעלי השפעה, ואיך לא תסמר שערות ראשם לדברי הילקוט הזה, **שסנהדרי הגדולה על ידי שלא מיחו נהרגו ע"ב אלף בגבעת בנימין, וכמה אנו צריכים למחות ולהתריע ולהזהיר את העם בכל הדרשות, להציל את העם לעורר את לב העם לפעול בגוף ובממון בכל מה שאפשר וכל אשר לו יתן בעד הצלת נפש העם, כל הדרכים כשרות וכל התחבולות וטצדקאות מותרות ואין שום דבר שבעולם שיוכל למנוע להציל את העם מרדת שחת.**

בא וראה סנהדרי הגדולה על שלא לימדו את העם דרך הארץ בזמן שנכנסו ישראל לארץ, לאחר שנים שאירע העוון בגבעת בנימין ונענשו ישראל על כך, נחשב להם שהם הרגו את אותם ע"ב אלף מישראל שנפלו ותלו הקולר בצווארם, **בנידון** דידן שהמזוהר הוא על החובה הגדולה בהצלת העם **ממש שמספר בניו הנאבדים מגיע למספר וסך אסטראנאמי מטמיון וכליון רוחני שזה יותר חמור מההורגו, וחמור בהרבה מהעבירה שעברו בגבעת בנימין, אין הדבר נוגע רק לפרט אלא לאומה הישראלית בכללותה הנמצאת בסכנת כליון ונוגע לצפור נפשה של קיום עם ישראל בהווה, ומכל שכן בעתיד, כלל העם הישראלי הולך ומתדלדל מיום ליום ומשעה לשעה, בניו מתנכרים ומתנתקים מול עינינו, ורבים חללים הפילה ומפילה בוודאי ובוודאי שלא העת לחשות. לב מי לא יחרד מיום הדין ומהעונש הנחרץ על העוון הגדול והחמור הזה, כי**

קסו שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה, להחזיר את העם למוטב ואינו מחזיר, כל דמים שנשפכין בישראל שנשפכין על ידו. לעת כזאת שהדמים נשפכין לעינינו, בוודאי שהוא על ידי אלו שסיפק בידם לעשות ואינם עושים, האם נחריש ולא נקום ונרים קול זעקה גדולה ומרה, על הבנים האבודים ועל הנמצאים באם הדרך בפרשת דרכים במצב הטראגי הזה, למה נחשב הכסף וצבירת הון המדומה, בזמן שבגורם הזה המכונה כסף, ממון, אפשר לנצל כדי להעמיד ולעצור את המגיפה האיומה הלזו... כשהמדובר בהצלת נפשות ועולמות רבים אין מסתכלים על חסרון כיס ולא שייך בזה חסרון כיס, ובפרט כשהדבר נוגע להצלת נפשו הוא ונפש בני ביתו שלא יתפס מפאת הערבות שכל ישראל עריבין זה לזה.

בני האומה העומדים בפרשת דרכים מחכים ומצפים לנו בכליון עינים, שנבוא אליהם ונגיע אליהם בעוד מועד בטרם החליטו על דרכם בעתיד מחמת חסרון ידיעתם שאינם מכירים את האמא-האומה ואינם יודעים עליה על טיבה ודרכיה, האם בעת הזאת נחריש ונשתוק ונשב מנגד בחיבוק ידים ובאפס מעשה? לא ולא, עלינו לצאת ולהתריע בשק ואפר ברחובות העיר להפסיק את האדישות, להוזיל כסף בלי גבול ושיעור להעיר ולעורר לבבות הנרדמים מי בגוף, מי בנפש, ומי בחומר שחס ושלום לא יצא עלינו קיטרוג. ומיד, פן נאחר את המועד!!! כי לא נוכל לומר אני את נפשי הצלתי וכל אחד ירוץ לכרמו ולביתו, כל זמן שלא מיצה כל אחד ואחד כל הדרכים וכל האפשרויות אשר בידו וביכלתו לעשות.

מי שיש בידו למחות נתפס לפי גודל יכלתו למחות

איתא במסכת שבת (דף נ"ד ע"א): כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם וכו'.

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קסז

מדוע ראשי העם נענשים תחילה

בספר חרדים (דף מט:) כתב דהוא הדין השותק לצרכי מצוה שהוא בכלל ולא יהיה בך ערות דבר ושב מאחריך. וכל זה אפילו ליחיד וכל שכן הרבנים שאחריותם גדולה של מי שיש בידו למחות, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (בזוהר הקדוש) **רישי עמא דיזעו ולא מחו בידייהו אתענשו בקדמיתא.**

**ההבדל בין מי שמיצר ודואג על אחרים שעוברים על רצונו
יתברך לבין מי שאינו מיצר על כך**

והנה הטעם לדברי הילקוט המובא לעיל יש לומר על פי מה שמביא בספר דבר בעתו מבעל החפץ חיים זצ"ל וזה לשונו:

גם ידע האדם שיש חילוק גדול בין העובד ה' ומקיים מצוותיו בעבור שחפץ באמת בעבודתו ובמצוותיו, ובין מי שעושה הכל רק לקבל שכר בזה ובבא, ויורה על זה הכתוב אשרי איש ירא ה' במצוותיו חפץ מאד, ויורה על זה הכתוב במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, וזה שנאמר "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו", ורצה לומר אפילו מקיים מצוות ה' אבל רק בשביל עצמו תראו ההיכר ביניהם לעתיד לבא.

ובמה יבחן האדם אם הוא עובד אמיתי או כוונתו בעבודתו רק בשביל הנאה עצמית לקבל שכר ולהנצל מעונש. הבחינה הוא בזה, דמי שהוא עובד אמיתי, תשוקתו שיהיו הכל עובדי ה' ועושי רצונו, כדי שיתגדל כבוד השם יתברך, ואם הוא רואה אנשים עוברים על רצון השם יתברך הוא מיצר ודואג עד מאוד. לא כן מי שכוונתו רק בשביל הנאת עצמו, אין חושש כלל אם שאר אנשים עוברים על מצוות ה', וחושב כיון שהוא בעצמו נזהר שלא יעבור על התורה ולא יענש

קסח **שכר** פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש**

בגיהנם, די לו, ועל כן אינו מיצר ודואג כלל שאחרים מחללים שם כבודו יתברך בשאט נפש.

ותדע אחי כי כל זה פשוט בעיניו גם כן, שמי שאומר מה לי לדאוג על אחרים לעזור להם אות הוא שכל עבודתו הוא רק בשביל עצמו שיביא טובה לו בזה או בבא ולא בשביל כבוד השם יתברך שאילו היה חושש לכבודו בודאי היה מתחזק בכל עוז שלא יעבור שום אדם על עבירה.

**כשאדם אוהב את מלכו משתוקק
גם לאהבהו על כל בני מדינתו**

וענין זה שכתבתי כתוב בתורה בפרשת קריאת שמע "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" וכו' ופירשו חכמינו זכרונם לברכה **ואהבת שתאהבהו על הבריות**, והוא כמו האוהב הנאמן למלכו משתוקק לאהבהו על כל בני מדינתו, שיהיו הכל נאמנים בעבודתו באהבה ובלב שלם. ומה שסיים הכתוב "בכל לבבך" וגו' משמע דקאי על ענין זה נמי דצריך להשתדל בכל לב ובכל נפש, ובכל נפשך היינו לאהבהו על הבריות שלא לשמוע ליצרו, "ובכל מאדך" שלא יקפוץ את ידו במקום שנוגע לכבוד שמים, שיתחזק על ידי זה עבודתו בעולם. וזה מה דאיתא בספרי **"ואהבת את ה' אלקיך" שתאהבהו על הבריות כאברהם אביך דכתיב "ואת הנפש אשר עשו בחרן"**.

וידוע דרכו של אברהם אבינו שהיה גדול במידת החסד מאוד ועל ידי זה קירב את הבריות תחת כנפי השכינה וכדכתיב "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם", וכדאיתא במדרש דעל ידי האשל הוקרא ה' בפי כל הבריות וזהו שאמר ואהבת את ה' אלקיך וכו' וכו' לעיל.

גם ידוע שכל איש ישראל שקיבל על עצמו קיום התורה בעת קבלת התורה לא על עצמו בלבד קיבל, אלא כל מה

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קסט

שיהיה ביכלתו לחזק את קיום התורה אצל שאר בני ישראל התחייב על עצמו **ונעשו אז כל ישראל ערבים זה לזה**. וזהו סיום התורה בפרשת נצבים, "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת", וכמו שפירש רש"י, **דהיינו שנעשו ערבים זה לזה**.

הטעם מדוע ישראל יכול להוציא את חברו במצוה גם אם הוא בעצמו קיים המצוה ומדוע חייב להפרישו מאיסור

ולכך הדין שכל אחד מישראל מוציא את חברו בקיום המצות אף שהוא יצא כבר, כגון קידוש וכיוצא בו, דאם תחסר לחבירו איזו מצוה הוי כאילו חסרה לו גם כן כדאיתא ברא"ש (ברכות פרק ג'), וכן הדין נמי במי שיפריש את חברו מאיסור לא.תעשה. ולכך נפסק הדין ביורה דעה (סימן ש"ג), דאם רואה לחבירו שהוא לבוש כלאים ואפילו לדעת הרא"ש בהג"ה שאינו צריך לפשוט ממנו בשוק, כשהלובש אינו יודע שהוא כלאים מפני כבוד הבריות, על כל פנים כשיגיע לביתו צריך להפרישו מהאיסור כדאיתא ביורה דעה (סימן שע"ג בהג"ה וכן בש"ך שם).

כדי להפריש מאיסור - גם תלמיד חכם צריך להעיד, מדוע?

וכן נמי לענין תלמיד חכם אף דאינו חייב להעיד במקום שאינו לפי כבודו, אבל לאפרושי מאיסורא צריך להעיד, כדאיתא בשבועות (דף ל"ע"ב), **דאם לא יפרישו מאיסור במקום שיש ביכלתו יענש גם הוא**. וכדאיתא בויקרא רבה שה פזורה ישראל, מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו וכולם מרגישים, ר"ל שדרך של השה כל העדר מתחברים ביחד, וכשאחד לוקה ברגליו והיא עומדת יעמדו כולם. **אף ישראל אחד חטא וכולם נענשים**.

תני רבי שמעון בן יוחאי, משל לבני אדם שהיו יושבים בספינה, נטל אחד מהם מקדח והתחיל לקדוח תחתיו,

קע **שכר** פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש**

אמרו לו חבריו למה אתה עושה כן, אמר להם מה איכפת לכם לא תחתי אני קודח, אמרו לו מפני שאתה מציף את הספינה וכו'.

ואם כן לעניינינו נמי אם לא נשים לב להוכיח את אחינו בני ישראל, שעל ידי זה היינו יכולים למנעם מאיסורי לא תעשה וכו', אם לא נוכיח בוודאי יש עונש גדול, ויש עונש גדול בבא עת הפקודה ואתה עמדת מרחוק ולא ראית להושיעם בעת דחקם, שלא יבואו לידי האיסורים הללו, ועל כן בא וקבל דינך כיאתה לך.

אל יתפתה לומר כי אינו יחיד בעירו

ומה מאד יתמרמר על זה שבדבר תוכחה קלה היה יכול להסתלק מכל אלו הדינים. ואל יתפתה בנפשו לומר, שבודאי לא יהיה הדין עליו לבד, כי אינו יחיד בעירו. כי לעומת זה תדע, כשנתחייב אדם בערבות גדולה לכמה עשרות אלפים דינרים אפילו נתערבו אתו עוד כמה אנשים, מיהו כשמגיע לזמן התשלומים, אפילו אם יגיע עליו רק חלק מן הערבות, הוא עולה גם כן לסכום גדול, אשר ייצר לו מאד על ידי זה.

ואף כאן בעניינינו, אלו האנשים אשר יש בידם לזרז את אנשי עירם להחזיק במצוה זו וכו', ולמנוע נפשות ישראל מאיסורים והתרשלו בודאי עיקר האשמה תהיה עליהם וכדאיתא **בתנא דבי אליהו כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר למוטב ואינו מחזיר, כל הדמים הנשפכים אינו אלא על ידו** שנאמר "ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממנו באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש".

ולדעתי זה מה שאנו מתחננים באבינו מלכנו שתי בקשות, **אבינו מלכינו מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד**

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קעא

עיניך ואחר כך אבינו מלכינו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו. ולכאורה היינו הך. ולדברינו ניחא דמתחילה אנו מבקשים על סליחה על עונות ופשעים שאדם עובר בעצמו, ואחר כך אנו מתחננים עוד על שטרי חובותינו שאינם באים על פשעינו, כי אם על ידי ערבות לאחרים, וגם הם חובות עלינו וכו'.

אל יאמר שמאחר ואינו יכול להציל את כולם לא יציל גם מעט

ועוד כתב שם: ועתה נבוא לבאר טענת המתרשלים בזה ולתת תשובה נצחת על דבריהם. יש אומרים כי רבו הנודדים בעירנו ואין בידינו להציל את כולם ומה תועלת תהיה כשנציל מעט מהם, אם אין ביכלתנו להושיע לכולם. אבל באמת טענה זו היא מפתויי היצר, ולמה הדבר דומה לסיעת אנשים שהלכו בדרך על גשר הנהר ונשבר הגשר ונפלו כולם להנהר ויצעקו הושיעו הושיעו כי באו מים עד נפש. והיו שם שני אנשים שיכולים לשוט במים וירץ אחד מהם להנהר להוציא את מי שהוא מתוך המים. ויען לו השני, למה אתה יגע הלא נפלו לשם כעשרים אנשים התדמה שתוכל להציל את כולם.

ויען ויאמר לו, לא הבינותי שאלתך, וכי בשביל שאין ביכלתי להציל את כולם אעלים עיני מדמי אחינו הטובעים ואתרשל מלהציל מה שאפשר להציל. הלא אף אם אציל רק מעט מן המעט מהם שלא יכרתו מן החיים, כדאי כל עמלי ויגיעי, והמקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

וכן נמי בענייננו וכי בשביל שאין ביכלתנו להציל כולם שלא יבואו לעבור על לאוין וכריתות נתרשל לגמרי, אלא כל מה שביכלתנו לעשות ולהציל שלא יעברו על מצות התורה

קעב שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

הקדושה אנו צריכים להציל, אף אם לא נציל רק מעט מן המעט, וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום, כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה. (עד כאן לשונו של הגאון הקדוש בעל חפץ חיים זצ"ל).

האדם האוהב באמת את הקדוש ברוך הוא צועק מרה כשרואה בני אדם מורדים בהקב"ה

הנה מכל הדברים הקדושים הנזכרים לעיל של הגאון בעל החפץ חיים זצ"ל, מתבאר היטב גודל החיוב של מצות הוכח תוכיח את עמיתך. **כי האדם האוהב באמת את הקדוש ברוך הוא אי אפשר שלא יזעק ולא יצעק מרה כשרואה בני אדם מורדים בהקדוש ברוך הוא.** ושרוב רובו של עם ישראל נכלה ונכרת מה' ומעמו לדורות עולם שמזה נמשכים לא עלינו הפגעים רעים ומרעין בישין המתרגשים ובאים לעולם.

אוי לעינינו שכך רואות. ומה יכאב לבנו שבעלי ההשפעה אינם מעוררים את לבב אחינו בכל דרשותיהם ודבריהם להוכיח את אחינו שלא יביאו ולא ימיטו חס ושלוש אסון עליהם ועל כלל ישראל.

הטעם מדוע מתייחס הריגת הע"ב אלף לסנהדרין

ועכשיו נבין היטב את דברי המדרש ילקוט שהתחלנו, שבשביל שלא מיחו הסנהדרין נקרא על שם הריגת ע"ב אלף מישראל מגבעת בנימין, כי כל אחד ואחד קיבל ערבות זה לזה, וכשלא מיחו הרי פונים אל הערב מי שערב בעדם, והערבים הם הסנהדרין שצריכים ללכת מעיר לעיר ומכפר לכפר, לזעוק ולהתריע על חטאת ישראל שהם נכשלים.

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קעג

**אם האדם יחיה אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה לעצמו
אינו יוצא ידי חובתו בעבודת השם יתברך**

בספר מבשר צדק פירש מה שכתוב **אם אין אני לי מי לי, כי
אפילו יחיה אדם אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה
אף על פי כן לא יוכל לצאת ידי שמים מה שמחויב לעבוד את
השם יתברך. ותרופה אחת מצאנו לו אם יזכה את הרבים
בתורה ובמצוות אז תורתם ומצוותם יהיו לו למליצי יושר
לפני אב הרחמים יתברך. וזה שאמר אם אין אני לבדי עוסק
בתורה ובעבודה אלא אני עוסק עם רבים ומזכה אותם, מי
שיעשה מצוות ומעשים טובים לי שייך לי כיון שאני זכיתי
אותם וכל מה שעושים יעלה על חשבוני. וכשאני לעצמי עובד
ה' ואינני מזכה את הרבים מה אני כלומר מה אני נחשב וכו'.**

**החובה לדרוש לאחרים דברי כבושין
עד שיחדיר אהבתו יתברך על בריותיו**

ועיין בספר חרדים הקדוש ובתשב"ץ הקדוש וברמב"ם
שמובא "ואהבת את ה' אלקיך" שידרוש לאחרים
דברי כבושין עד שיאהב ויכניס את אהבתו יתברך על בריותיו
וכמו איש נאמן האוהב את המלך משתדל בכל כחו להכניע
אומות אחרות להכניסם תחת ממשלת מלכו.

אין הבדל בזה בין גדול לקטן, והקטן יאמר בזה גדול אני

ובודאי אין חילוק בין אדם קטן ובין אדם גדול כל מי
שנאמן למלך משתדל להכניס אהבת המלך בלב
הבריות. ועל אחת כמה וכמה להכניס אהבת מלך מלכי
המלכים בלב הבריות, גם הקטן יאמר גדול אני וכל אחד מה
שביכולתו לעשות לאהב את הקדוש ברוך הוא על הבריות
מחויב לעשותו ככל האפשר, ואפילו אדם קטן אם ימנע עצמו
מזה מפני עניויותו ענשו גדול מנשוא שמנע הטוב למלכנו.

(התעוררות חשובה).

קעד **שכר** פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש**

מי שמתקן רק את נפשו זכותו מעוטה, ומי שמתקן גם נפשות רבות תכפל זכותו כפי מה שמתקן

בספר הקדוש חובת הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו') וזה לשונו: **וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהיה זכותו מעוטה ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכיות כל מי שמתקן לאלוקים. כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ואמרו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל". ואומר (משלי כ"ד) "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב". ואומר (מלאכי כ') "תורת ה' היתה בפיהו" וכו'. ואומר (דניאל י"ב) "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". ועל כן צוה הבורא להוכיח את המקצרים כמו שכתוב "הוכח תוכיח את עמיתך", ואמרו ז"ל עד היכן היא תוכחה, רב אמר עד קללה, ושמואל אמר עד הכאה, ונאמר "מוכיח אדם אחרי חן ימצא", ומהם שמחתו וגילתו בזכיותיו מפני ששש בהם לא לגיאות ולתפארת, עד כאן לשונו.**

פוק חזי מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה בענין גודל העונש של המונע עצמו מלזכות את הרבים

במדרש תנחומא (פרשת שמיני ט'), וזה לשונו: אלימלך שופט היה בשופטים והוא איש זרוע ואנשים רבים תחת ידו והיה רואה הצרה והרעב, ולא היה מזהיר לחטאים לשוב מרשעם ושב ללכת בנפשו מבית לחם לגור בשדי מואב להחיות נפשו ברעב ונפש אשתו ברעב ונפש בניו, ולא היה יודע כי התורה תחי' נפש בעליהן לא הבלי עולם, והוא שהיה חשוב שנאמר (שם) "וילך איש מבית לחם יהודה", ואין אומרים איש אלא לאדם חשוב שנאמר (במדבר י"ב) והאיש משה עניו מאד, שאלימלך היה איש חשוב שמחשבים אותו במקומו והלך

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קעה

להציל את נפשו ונפש ביתו, ולא טרח עצמו בעסקי הצבור כמו שהוא אדם חשוב ויאמינו לדברו להשיבם מרעתם ולהזהירם שישובו בתשובה ולפיכך אירע לו כמו שאמר הכתוב "וימת אלימלך איש נעמי" (רות א') וכן מתו בניו שנאמר (שם) "וימותו שני בניו" וגו'. (ועיין סנהדרין ד' כ' ע"א אר"י אמר רב וכו', שמואל ב', ג', ל"ג, ל"ד).

כל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה כאילו עשה העון בעצמו

והנה בגמרא ירושלמי מסכת שבת (דף נ"ב ע"ב) ובמסכת ביצה (דף כ"ג ע"א) וזה לשונו: אמר רבי חנניא פעם אחת יצאת [פרתו], והשחירו שיניו מן הצומות, א"ר אידי דחוטריה אשתו היתה, ומנין שאשתו קרוי עגלה שנאמר (שופטים י"ד) לולי חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי, תמן אמרין שכנתו היתה, ויש אדם נענש על שכנתו, אמר רבי קירס דידמא ללמדך שכל מי שהוא סיפק בידו למחות ואינו ממוחה קלקלתו תלוי בו, עד כאן לשונו. ופירש שם: כאלו הוא עשה העון בעצמו לכך נקראת על שמו.

ולאידך גיסא זיל קרי בי רב גודל השכר של המזכה את הרבים, אלקנה זכה לבן כשמואל מפני שזיכה את הרבים

בשמואל א', א', "ויהי איש אחד כו' ושמו אלקנה" גו', בפסוק ג' "ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבוח לה" וגומר.

אלקנה היה עולה לשילה ארבע פעמים בשנה, שלשה מן התורה ואחת שקבל עליו בנדבה, שנאמר "ועלה" כו' [ונא' בענין זה (שם כ"א) את זבח הימים ואת נדרו דמשמע חוץ מן שלש רגלים, ישועות יעקב] עלה אלקנה ואשתו ובניו ובני ביתו ואחיו ואחיותיו וכל קרוביו היו עולין עמו, ואמר להם למדו דרך עבודה מן הכנענים ומן העכו"ם שעשו דרך עבודה לעבודה זרה שלהם

קעו שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

אף על פי שהם הבל וריק, קל וחומר שאתם צריכים לעשות דרך עבודה ולעלות לפני ארון ברית ה' שהוא א-ל-חי וקיים בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיה, אמר להם שיעלו כולם עמו וכשעולים עמו בדרך היו לנין ברחובה של עיר, והיו מתקבצין האנשים לבד, והנשים לבד, שכן האיש היה מדבר עם האיש, והאשה עם האשה, וגדול עם הקטן, והיתה המדינה מרגשת והיו שואלין להם להיכן תלכו ואומרים להם לבית האלקים שבשילה שמשם תצא תורה ומעשים טובים, ואתם למה לא תבאו עמנו ונלך ביחד, מיד עיניהם משגרות דמעות ואומרים להם נעלה עמכם, וכן אמר להם עוד הפעם עד שעלו עמו.

לשנה הבאה חמשה בתים, ולשנה האחרת עלו עמו עשרה בתים, ולשנה האחרת הרגישו כולם לעלות והיו עולין עמו כמו ששים בתים, ובדרך שהיה עולה שנה זו אינו עולה לשנה האחרת עד שהיו כל ישראל עולין והיה אלקנה מכריע את כל ישראל לכף זכות וחינך אותך במצות וזכו רבים על ידו. הקדוש ברוך הוא שהוא בוחן לבות וכליות אמר ליה לאלקנה אתה הכרעת את ישראל לכף זכות, וחנכת אותם במצות, וזכו רבים על ידך, אני אוציא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו, הא למדת בשכר מעשה אלקנה - שמואל.

(תנא דב"א רבא, פרק ח')

קליפת נגה מלאה תאוות להשתרר על הבריות

קליפת נגה היא מלאה תאוות ופניות ושקר להשתרר על הבריות, להיות רב ורבי. כמה שאמרו מפי קדשו קדוש מלאך אלוקים [מורי דודי רבינו צבי מזידיטשוב, ובקבלת מרן רבי ישראל בעל שם טוב]: **כי בנקל לסגף עצמו כל ימיו בפרישויות ופנימיותו היא שיהיה רב ורבי, ומשיג זה ההבל, כי בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, ואוי ואבוי! עד כאן לשונו.** (זוהר חי בראשית דף

ק"ו ע"א).

שער מזכי הרבים

כל הזכויות שמזכים את הרבים נזקפין ונלווים למזכה הרבים

בזוהר הקדוש בראשית (דף ע"ט). "ויקח אברהם וגוי' ואת הנפש אשר עשו בחרן". א"ר אבא אי הכי כמה בני נשא הוו אי תימא דכלהו אזלו עמי, א"ר אלעזר אין וכו'. א"ל ר' אבא אי הוה כתיב והנפש גוי' הוה אמינא הכי, אלא ואת הנפש כתיב, את לאסגאה זכותא דכולהו נפשאן דהוו אזלי עמי' דכל מאן דמזכה לאחרא ההוא זכותא תליא ביה ולא אעדי מני' מנלן דכתיב "ואת הנפש" וגוי' זכותא דאינון נפשן הוה אזיל עמי' דאברהם (ועיין תנא דבי אליהו רבה פרק (כה).

כל מי שמרחם על המסכן מחשיב לו הקדוש ברוך הוא כאילו ברא אותו

ובזוהר הקדוש פרשת ויקהל (דף שמ"ג על הפסוק הנזכר לעיל) וזה לשונו: תא חזי: מאן דחייס למסכנא ואתיב ל"י נפשי' קב"ה סליק עלי' כאילו הוא ברא לנפשי', ועי' דאברהם דהוה חייס לכל בני עלמא סליק עי' קודשא בריך הוא כאילו הוא ברא לון דכתיב "ואת הנפש" וגוי'.

והענין מבואר באריכות בזוהר הקדוש פרשת תרומה (דף קכ"ט), **דאין שיעור וערך לגודל שכר האדם המזכה נפשות ומקרבן לעבודתו יתברך**. כי הכרוז יוצא בקול גדול ואומר עליונים ותחתונים אסהודי סהדותא, מאן הוא דבורא נפשות ומזכה לחייבא ההוא שכתר מלכות בראשו ההוא ראוי לעלות השתא קמי מלכא דהא מלכא ומטרוניתא שאל"י עלי', כדין אזדמן תרין סהדין מאינון עיני ה' דמשטטי בכל עלמא

קעח שֵׁכַר פֶּרֶשֶׁת בַּהֲעֵלוֹתָךְ - פֶּרֶק ל"ה וְעוֹנֵשׁ

וקיימין בתר פרגודא וסהדין סהדותא דא ואמרי הא אנן דהא אבוי נזכר בגינו לטובה דא איהו עביד לתתא נפשאן דחייביא דהוו סהדין על פלניא בר פלניא דמזכה רבים ומסירם מדרכם המקולקל, זכאה חולקי' מסטרא אחרא כדין אתייקר קוב"ה בחדוא שלימתא, ב"י שעתא אזדמן חד ממנא דאיהו גזברא על דיוקנין דצדיקייא ברזא דשמושא דאתוון כו' בכתרא דשמושא דשמא קדישא, ורמיז קוב"ה לההוא ממנא ואייתי דיוקני' דההוא בר נש דעביד נפשאן דחייביא וקאים ל"י קמי מלכא ומטרוניתא, ואנא אסהדנא עלי שמיא וארעא דבההיא שעתא מסרין ל"י לההוא דיוקנא, דהא לית לך כל צדיקא בהאי עלמא דלא חקיק דיוקני' לעילא תחות ידא דההוא ממנא. ומסרין בידי' ע' מפתחן דכל גנזי'א דמארי' בהו, כדין מלכא בריך לההוא דיוקנא, בכל ברכאן דבריד לאברהם כד עביד נפשאן דחייביא שהיה מגייר גרים ומקרבן תחת כנפי השכינה. וקב"ה רמיז לד' משריין עלאין ונטלין לההוא דיוקנא ואזלי עמי' ואיהו עאל לע' עלמין גניזין דלא זכי בהו בר נש אחרא בר אינון גניזין לאינון דעבדי נפשהון דחייבא, ואלמלא הווי ידעי בני נשא כמה תועלתא וזכו וזכאן בגינייהו כד זכו להו, הוו אזלי אבתרייהו ורדפי לון כמאן דרדף בתר חייין. מסכני זכי לבני נשא בכמה טבאן בכמה גניזין עילאין לאו איהו כמאן דזכי בחייביא. מאי בין האי להאי, אלא מאן דמשתדל בתר מסכנא איהו אשלים חייין לנפשי' וגרים ל"י לאתקיימא וזכי בגיני' לכמה טבאן לההוא עלמא, ומאן דמשתדל בתר חייביא איהו אשלים יתיר, עביד לסטרא אחרא דאלקים אחרים דאתכפייא ולא שליטא ואעבר ליה משלטנותא, עביד דאסתלק קב"ה על כורסי' יקרי', עביד לההוא חייבא נפשא אחרא זכאה חולקי', עד כאן לשון הזהור.

(אור צדיקים פרק ה')

על כן קוראים אנו אל ראשי ישראל ובעלי השפעה ומנהיגי העם בכל מקומות מושבותיהם ברוחניות ובגשמיות:

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קעט

אנא, חוסו ורחמו על נפש אחיכם בני ישראל הנהרגים ונרצחים רציחת הנפש ונכרתים מנחלת ה' ומעם ישראל ואשר כתוצאה מכך המונעים עצמם מזה. כל דמין שנשפכין בישראל נשפכין על ידו, והם שופכי דמים, חוסו על העם על נפש האומה הישראלית על קיומה והמשכיותה בעתיד.

אל נאחר חס ושלום את המועד, ולא נבוא אחר כך לומר איש לאחיו ולא נצטרך לתרץ עצמינו ולומר: "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת". ולא נגיע לכך שתוכחתו של ראובן תטפח על פנינו באמרו: "הלא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש".

אם חס ושלום יבוא צר הצורך להרוג חס ושלום את בני עירכם רציחת הגוף האם תשבו בשקט ובבטח ולא תתאזרו עוז להציל את אחיכם והנה בא הצר היצר הרע ורוצח נפשות, וגורם חס ושלום אסון לאחיכם ולעם ישראל כולו ולמה אנו מחשים ולמה אנו לא זועקים מרה, להציל את אחינו מרציחת הנפשות.

ומהתוצאות הבאות בחובה העונש המר חס ושלום על כך אשר מי ישורנו. בואו אחים יקרים נתאזר בכוחות הגוף והנפש, לא נתחשב בכסף וממון ולא יצא חס ושלום הקיטרוג לומר דמים-ממון בדמים-דם נגעו, מפני שהיתה נגיעה בדמים-ממון לכל בדמים-דם, שפיכת דמים הוא הנגע הוא התמורה חס ושלום. לא נתחשב בכלום בשום נגיעה אישית וצדדית ולא בזולת, נכריז בראש חוצות: מי לה' אלינו! הבה נעביר לאחינו העומדים ממול-להכרת חס ושלום מעמינו ומנחלת ה'.

בקריאה של חיבה אחינו אתם בני א-ל חי, עם הקדוש

קפ **שכר** פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש**

והנבחר, אל תטשו אותנו כי לא נטוש אתכם, אל תעזבו את אלקי אביכם, נגיע אליכם בחומר ובגוף במוקדם או במאוחר, אל תתייאשו!! אתכם אנו, אל תפנו את גבכם אלינו אל אבותיכם ואבות אבותיכם אשר מהם חוצבתם, חזרו אל מקור מחצבתכם אל עמכם ואל אלוקיכם.

חוסו וחמלו על אחיכם, בקשו צאן אובודות הנדחים, החזירו את הבנים האבודים אל חוק אמותם והצילו אותם הצלת נפש, ורחמו על נפשות ביתכם, החזירו את תפארת הקדושה של עם ישראל לזיוה הראשון.

נזכור נא שלפני המלחמה האחרונה שבעוונותינו הרבים נהרגו על קדושת ה' רוב הקהלות הקדושות בעולם ולפני המלחמה היו כל הקהלות הקדושות בכל המדינות מבוססות על חינוך טהור וקדוש בדרך ישראל סבא בלי זיו כל שהוא מדרך הישן, בכל מקום ומקום היו הרבנים משגיחים שכל אחד מבני קהילותיהם יתנהגו על פי השולחן ערוך בכל הליכותיהם ומדקדקים על קוצו של יו"ד והיו משגיחים על זה בעינא פקיא.

יפתחו נא גולי אייראפע האמצעית, וגולי ספרד מאראקא ועוד, ספרי זכרונותיהם וינסו להזכיר עצמן האיך נהגו שם, האיך נהגו בישיבות בעת שלמדו אצל רבם הגדול, ומאין יצאה הרעה הגדולה הזאת שנסוגו כל כך אחור בזמן כה קצר של מ' שנה.

בעוונותינו הרבים, לאחר חורבן רוב בנין ורוב מנין של היהדות ההרדית, נשארנו רק מעט מהרבה שומרי מצות, זעיר פה וזעיר שם, כמה מוטל עלינו החוב להציל את שארית הפליטה שלא יעלה שנית חס ושלום הכורת על שארית הפליטה הזו.

ועל כן אני דורש ומבקש החזירו נא את עטרת קדושת

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קפא

ישראל ליושנה, חינכו נא את אחיכם שישמרו את נפשם ונפש ילדיהם בואו והצילו את שארית הפליטה, ובזכות זה נזכה שיתגדל ויתקדש שמייה רבא. בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

סיפור נורא ומבהיל מהחפץ חיים זצ"ל

נסיים בסיפור מהחפץ חיים: בעיירה לא רחוקה מראדין נפסלה המקוה ולא היה איכפת לאף אחד לתקנה. החפץ חיים נסע לאותה עיירה, בהגיעו לשם שלח לאסוף את כל תושבי העיירה בהכרזה שהחפץ חיים נמצא כאן והולך לשאת דרשה בבית הכנסת בשמוע אנשי העיר את ההכרזה נעלו התושבים את חנויותיהם על מנעול ובאו לבית הכנסת לשמוע דרשת החפץ חיים, אז אמר החפץ חיים: **רבותי! כשאגיע לעולם העליון ישאלו אותי: מה שמך? אשיב: ישראל מאיר. אז ישאלו אותי: האם ידעת שבעיירה אחת המקוה פסולה? אומר: כן. ישאלו אותי: ומה עשית בקשר לזה? אשיב: נסעתי אליהם ואמרתי להם והם לא רצו לשמוע בקולי. תנו לי בכתב שהתריתי בכם!**

וכעת רבותי!!!! אתם עשירים דעו לכם שאני סערת, בקשתי, תבעתי בכל כוחותי, התחננתי בבכיות שהעשירים ירחמו על שבע מיליון היהודים האמריקאיים, ההתראה הזאת אקח אם ירצה השם אתי לאחר 120 שנה ואראה אותה לפני בית דין של מעלה שהאחריות של השבע מיליון יהודים ירדה מעלי כלל וכלל ומעתה מוטלת כולה לגמרי על ראש העשירים והרבנים ופשוטי העם שלא סייעו בכל הונם כוחם והשפעתם. ואני את נפשי הצלתי.

שַׁעַר יִרְאָת שָׁמַיִם וִירְאָת חֹטֵא

נפש באה בחלום להצדיק הקדוש בעל ראשית חכמה וסיפרה לו כל עניני חיבוט הקבר

אני הכותב שנת הש"ל בחודש אלול בא לי בחלום הלילה, נפש מאותו עולם אחר פטירתו כמו שלשה חדשים, והייתי מכיר בו שהיה מת, והייתי שואל לו על עניני אותו העולם, והיה אומר לי עניני חיבוט הקבר בארוכה, ואחר כך היה אומר לי שדנים באותו עולם ומענישים על דקדוק הדברים ביותר ממה שאדם יחשוב בדעתו, והנשארים ישמעו וייראו.

(ראשית חכמה, שער היראה פרק י"ב)

יסוד היראה ועמוד האהבה, דהיינו ליראה מפניו מחמת גדולתו ורוממותו שהוא רבון הכל, וכמו שכתוב (תהלים ח, ד): "כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך" וגו', כי כאשר יתבונן אדם במעשי ה' הגדולים והנוראים, אזי תבוא עליו היראה, ומחמת יראה זו תבוא לו אהבה רבה אשר מים רבים לא יוכלו לכבותה וישתוקק תמיד לעבודתו, וזהו שאמר הכתוב (דברים ו, יג): את ה' אלקיך תירא, וכתוב (דברים ו, דה): שמע ישראל וגו' ואהבת את ה', רצה לומר שהאהבה תהיה מחמת שהתבונן שהוא אחד בכל מיני אחדות, ועל ידי זה ואהבת בכל לבבך, דהיינו בגוף ובכל נפשך, מה שאין כן כשתהיה האהבה מחמת שהוא מיטיב לו שאין זו עבודה שלמה כי אז כאשר לא יטיב לו אזי חוזר מעבודתו.

וכן אם תהיה היראה מחמת יראת העונש, אזי לפעמים כאשר תבוא אליו הרעה יחזור מעבודתו, כמו שכתוב (ישעיה ח, כא): "והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלקיו", וכמו שכתוב ביונת אֶלֶם, על פסוק (יהושע כד) שאמרו ליהושע

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קפג

"חלילה לנו מעזוב את ה' וגו' כי ה' אלקינו הוא המעלה אותנו וגו' ויאמר יהושע אל העם לא תוכלו לעבוד את ה'", רצה לומר כיון שאתם עובדים רק מחמת התועלת המגיע לכם, כי אלקים קדושים הוא א-ל-קנוא וגו', רצה לומר כי אז כאשר ירע לכם אז תחזרו מעבודתו, ולכן השיבו לו, לא כי את ה' נעבוד, רצה לומר בלא שום תקות התועלת, וזהו שאמר השטן לה' על איוב (איוב א, ט): החנם ירא את ה', רצה לומר כי איננו ירא מחמת רוממותך רק מחמת כי אתה שְׁכַתְּ בַעֲדוֹ וגו', רצה לומר מחמת יראת העונש, ואולם גע בעצמו וגו', וזהו שאמרה אשת איוב לאיוב (שם ב, ט): עודך מחזיק בתמתך ברך אלקים ומת, רצה לומר כי סברה שעבודתו רק מיראת העונש וכיון שכבר באו לך היסורים הגדולים האלה ואם כן למה תעבוד, ולכן ברך אלקים, ואולי יענוש אותך יותר עד שתמות. ועל זה ענה (שם י) הגם את הטוב נקבל מאת האלקים ואת הרע לא נקבל, וזהו שאמר אנטיגנוס (אבות פרק ג' משנה ג'): אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, כי אז כשתפסק הטובה לא יעבוד עוד, אלא על מנת שלא לקבל פרס, ואף על פי כן ויהי מורא שמים עליכם, דהיינו מחמת גדולתו, כמו שכתוב כי אראה שמיך וגו'.

הלואי שנעבוד מחמת יראת העונש

ואמנם אנו יתמי דיתמי הלואי שנעבוד מחמת יראת העונש וכמאמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו (ברכות כח) הלואי שיהיה מורא שמים עליכם כמורא של בשר ודם, כי מה שהמלך מואס לאכול הוא מעדנים לעני, ולכן אף שגדולי צדיקים מאסו ביראת העונש הלואי שנשיג יראה זו ותהיה מעדנים לנפשנו.

(בית אברהם לבעל החיי אדם)

קפד שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

יראת העונש תרעיד המשכיל

ודקדק לומר יראי אלקים, שצריכין להיות יראים יראת העונש, כי יש לך לדעת כי הירא בבחינת שם הוי"ה לצד שהיה בדעתו כי ה' רחום וחנון, לפעמים יחטא ויסמוך על רחמיו כי יאריך אפו וכדומה, אבל יראת העונש תרעיד המשכיל, וכמו שתמצא שכל גדולי עולם יראים מדקדוקי המשפט, הגם כי יודעים שמעשיהם ישרים ונכונים, וצא ולמד ממאמר חכמינו (חגיגה ד') שאמרו במעשה בעלת אוב כשעלה שמואל (וזה לשון הגמרא שם: ומה שמואל הנביא היה מתירא מן הדין אנו על אחת כמה וכמה וכו'), והביא עמו משה רבינו עליו השלום, יעוין שם דבריהם, ואשר על כן אמר יראי אלקים, כי צריכין להיות בגדר יראה מדקדוקי המשפט באין רחמים.

(אור החיים שמות, יתרו יח, כא)

דין הוא על עבירה שעשה, וחשבון הוא מה שהיה יכול לעשות מצוה הרהורי עבירה קשין מעבירה, היינו לענין עונש החשבון

הגר"א בסוף ספר שנות אליהו על מאמרם ז"ל באבות ריש פרק ג' דין וחשבון, שדין הוא על עבירה שעשה, וחשבון הוא מה שהיה יכול לעשות מצוה, וברור כי אין דנין רק על אותו אופן שעשה העבירה, אם עשה עבירה בפיו יחשב לו מה שלא עשה מצוה בפיו, ואם כן נחזי למשל אם חטא במעשה הלוא מחשבין לו מה שהיה יכול לעשות מצוה על ידי מעשה, ואין לו עונש רק על העדר המעשה, אבל במחשבה שחשב בעבירה מחשבין לו מה שהיה יכול להרהר במצוה ולחשוב במצוה, ומחשבה של מצוה מצטרפת למעשה, אם כן אז היה לו שכר כמחשבה ומעשה, נמצא בהעדרו נעדר ממנו מחשבה ומעשה, אם כן לפי זה עונש החשבון הוא גדול על המחשבה יותר מן על המעשה, וזה שאמרו הרהורי עבירה קשין מעבירה, היינו לענין עונש החשבון (ודו"ק).

(משך חכמה להגאון רבנו מאיר שמחה, פרשת וירא)

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קפה

כי את כל מעשה האלקים יבא במשפט על כל נעלם², עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדונות תקנה יש לו, מאי על כל נעלם, אמר רב זה ההורג כנה בפני חבריו ונמאס בה. ושמואל אמר זה הרק בפני חבריו ונמאס (חגיגה ה, א), ואף על כל הנעלמות ממנו שעשה שוגג הוא מביאו במשפט, אפילו דבר מועט במשמע.

(רש"י שם)

ונסיים בתפלה להשם יתברך שאל יאמר פינו דבר שלא כרצונו, ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל. זכות כל הצדיקים, גאונים וקדושים, שהבאנו דבריהם הטהורים, זכות צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים, ויהיו עבורינו מליצי יושר, וה' אלוקי ישראל אהבת תמים, יעזור שנושע תשועת עולמים.

ימי הגאולה – זהסתרת פנים

האמוראים הקדושים

כתב הספורנו: "אוי מי יחיה משומו קל" (במדבר כ"ד כ"ג) – כענין שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (בסנהדרין צ"ח ע"ב): אמרו האמוראים הקדושים: "ייתי ולא אחמיני" – כלומר יבוא המשיח בדור שיבוא ואין אנו חפצים להמצא באותו דור, על אף שנפסיד מלראותו, וכבר פירשתי שלא היו הקדושים האלו יראים מיסורי הגוף, אלא ראו ברוח קדשם בלבול המוחות והסמיות עינים, שיהיה בעקבא דמשיחא, ולרוב קדושתם ידעו, שלא יהיה בהם כח לסבול זאת, וזה שאמר

(ב) על כל נעלם, עבד שרבו שוקל בו, כי האדם נדון גם על השוגג שהוא קרוב למזיד, כדאמרינן בעלמא. אי נמי כגון ששוגג בשבת בהעלם מלאכות, שלא ידע שזו המלאכה אסורה, דנדון על כך, דהוה ליה ללמוד ולא למד (מהרש"א שם).

קפו שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

הכתוב: "אוי מי יחיה משומו קלי" - וי לצרה! לאלו שיחיו בדור הזה...

אלו שיחיו בדור ביאת המשיח - וי להם! מפני שלא תהיה להם אף זכות להגאל רק משום כבוד השם יתברך

עוד פירוש אפשר לפירוש: "מי יחיה משומו קלי" על דרך שכתב הספורנו, שהוא כענין שאמרו "ייתי ולא אחמיני" - שראו שפלות המצב של הדור האחרון, ואם כן באיזו זכות ישראל נגאלים? ועל זה מתרץ, הדא הוא דכתיב: "וסלחת לעוונני כי רב הוא" כי גדול הוא יתברך, בשביל כבוד שמו יתברך...

כמו ביציאת מצרים כן בביאת המשיח, רק זה שיראת ה' בליבו יזכה להיות בין הזוכים

איתא בפירוש הראב"ד דמסכת עדיות, ומבואר גם כן במדרש: גם לעתיד תהיה מכת חושך כמו שהיה במצרים, ויהיו אנשים שאינם ראויים לראות בגודל הטובה וגם יוליכו את ישראל שנית במדבר הזה, ויהיה שם הברור, ומי שאינו ראוי - ידחה חלילה. על כן על כל איש ישראל לחשוב בנפשו באיזה מצב הוא עומד, כי הרי באמת כל אחד מלא הוא בעוונות ופשעים ואין איש יודע איזו תנועה חשובה יותר לפני השם יתברך, וכל אחד צריך לירא, מי יודע האם יזכה הוא ויהיה בין ההולכין, כשיעזור השם יתברך, ותהיה הגאולה השלימה, וילכו לקבל פני משיח צדקנו, וכל הנחמות המפורשות בתורה הקדושה ובדברי חכמינו, זכרונם לברכה, תתקיימנה, ויקבל על עצמו לעבוד את ה' ביראה ולהרבות במצות, וירחם עליו ה', שיזכה להיות בין הזוכים, מאותן אלו שיזכו לקבל פני משיח צדקנו, ויתקן הכל לעשות תשובה שלמה עוד קודם הגאולה.

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש קפז

משה רבינו בא בגלגול אחת לחמישים שנה, כדי שלא יטעו הערב רב את ישראל

בספר הקדוש זוהר חי בראשית (על זוהר ד' כ"ה ע"א בדפי הספר ד' צ"ו) מהגאון הקדוש מקמארנא זי"ע, וזה לשונו: "שהערב רב היה חלק הרע של משה, ומשה רצה לתקנם... ומשה עצמו יקום בכל דור ודור ויתגלגל גם בימים אלו דרא בתראה בין ערב רב... ועתה רוב הדור וראשים שלהם הם ערב רב, ומשה בא בעיבור ובגלגול - אחת לחמישים שנה, שלא יטעו ראשי ערב רב את ישראל לדרכים שונות... עד כאן לשונו הקדושה. (מבאר כן זוהר הקדוש פרשת נשא דהראשים בכל אתר ואתר יהיו מהערב רב ותמלא הארץ חמס מפניהם, ושם מהזוהר הקדוש פרשת תצא דבסוף הגלות ישלטון על ישראל רמאים ודייני שקר וערב רב עיין שם)

ועתה רוב הדור עם הראשים שלהם מהערב רב, ושלא יטעו את ישראל בדרכים מקולקלות, הזהר מן היועצך לפי דרכו, שתלך בדרך החדשה לבזות את כל התפילה והמצוות בסכליות של כסיל בחושך הולך, כמו שעשה הטמא והארור, שהטעה את כל העולם בדרכים מרורות כלענה, וכן בכל דור, ולזה הוצרך להתגלגל משה רבינו בכל דור ודור כמו מן האר"י ורבי ישראל בעל שם טוב וכן בכל דור צדיקיא, שלא יטעו ערב רב עם ראשים שלהם את ישראל וכל זה מבואר (בלקוטי תורה להאר"י ז"ל פרשת ואתחנן) למעיין בעיניים מאירות, עד כאן לשונו.

(זוהר חי בראשית ד' קי"ג)

כעבודה זרה ממש הגאווה להיות רב ורבי

עבודה זרה, שהיא הגאווה להשתרר להיות רב ורבי, שלא לשם שמים, ורצונו להמית לכל הצדיקים מרוב גאותו, שיהיו כולם נכנעים תחתיו, והוא בור ריק של נחשים ועקרבים, והמשתחוה והנכנע לו הוא משתחוה לעבודת קל נכר. (זוהר חי שמות דף פ"ו).

מִלְחָמָה לָהּ בְּעִמְלָק

הצדיקים הקדושים במלחמתם הגדולה להציל את עם ישראל מכלי' חס ושלוי'.

א) הבעל שם טוב הקדוש ראה הגזירה הנוראה

של אוישוויץ וניסה לבטלו

מכתב שכתב הצדיק הקדוש מוריני ורכינו רבי ישראל בעל שם

טוב זי"ע לחבירו הרב הק' מי מרדכי מטלוסט זי"ע

[בן גילו הצדיק נסתר" - כך כתב בכמה מכתבים מהבעש"ט זי"ע אליו]

באגרת הקודש [דף קעב] (יג), מכתב ס' [נו' 183]: [נדפס בספר "התמים" - יצא

לאור בווארשא י"ב לחודש תמוז שנת תרצ"ו - חוברת רביעית] וזה לשונו:

ב"ה, אור ליום ג' ראה ת"ק טי"ת אושפיצין,

לחברי הרב הק' מי מרדכי מטלוסט

למע"ש (למען שמו) תיכף לבוא **כי רואה אני דברים לא טובים על**

הקהלה, וטובים השנים מן האחד ונמתיק סוד, "וסוד ה'

ליראיו", בטחוני חזק שתכף תבוא לפה תקח אתך הכתבים

הידועים לך ממוריני הק' ני"ע כי נחוצים הם לי. חברך דו"ש

באהבה נאמנה. **ישראל בע"ש מטלוסט.**

ב) הצדיק הקדוש רבי נתן אדלער זי"ע

במלחמתו הגדולה להביא משיח

בספר דרך הנשר מובא מהצדיק הקדוש רבי נתן אדלער,

שעיקר עיכוב ביאת המשיח שאינו בא הוא בגלל

השחיטה שמאכילים את עם ישראל בנבילות וטריפות ואם

יתקנו זאת יבא תיכף ומיד ממש, ואעתיק מה שכתב שם

ממקצת מספר **"האבי"ב** [ראשי תיבות אחינו בני ישראל

בגולה] מהנוגע לדעת בדורנו וז"ל: **ר' נתן אדלער ותלמידו ר'**

משה סופר מפרעשבורג מקובלים בנסתור, ר' נתן אדלער רצה

לפסול השוחטים דפראנקפורט דמיין, ולהכניע חותם

שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה **ועונש** קפט

הסטרא אחרא ששורה על שוחטים פסולים בסוד על חרבך תחי' וגו' ואלמלא השיג כל רצונו בא משיח, אך הסמ"ך מ"ם העמיד עליו רודפים קצבים והוצרך לברוח. וזה היה סוד ירידת הבעל שם טוב הקדוש לעלמא הדין ורמזו על זה ב"זע"ם" תצעד אר"ץ, ראשי תיבות: זביחה עירובין מקוואות.

**ג) הצדיק הקדוש בעל דברי חיים זי"ע
מגלה לנו סודות נוראים**

וידוע שעל ידי השוחטים הקלים שהאכילו בשר פיגול, יצאו מן הדת לערך ג' וחצי מיליאן יהודים רח"ל, כמבואר בשאלות ותשובות "דברי חיים" (יורה דעה חלק א' סימן ז') שאין עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעונותינו הרבים ראינו דעל ידי זה יצאו מן הדת כמה קהילות בארץ לוע"ז שאכלו ונתפטמו בנבילות וטריפות על ידי השובי"ם הקלים, וגברו עליהם דעות זרות עד שנאבדו מן הקהל (עיי"ש דבריו החוצבים להבות אש), וכן מובא בדגל מחנה אפרים" (פרשת עקב מכתב מהרמב"ם זצ"ל) ששבעים אלף איש כפרו בתחיית המתים בגלל שאכלו ונתפטמו במאכלות אסורות עד שיצאו מהדת ובא עליהם מלך והרג את כולם רח"ל. וידוע שמערמת הסמ"ך מ"ם שלא לפתות כל יחיד ויחיד, רק מעמיד שוחטים ורבנים בכל מקום מסיטרא דיליה ועל ידי זה הכל ברשתו.

**ד) אכילת חלב מביא את האדם לכפור באלוקי ישראל
כמו שראינו אצל שבתי צבי ימח שמו וזכרו.**

ובנוסף לזה נביא גביית עדות מבית דין הגדול שבירושלים - איך ששבתי צבי לקח מנין והאכיל אותם חלב הכליות שהיא איסור כרת ועשה על זה הברכה ברוך אתה ד' אלקינו מלך העולם מתיר אסורים, כמו שמובא בספר תורת הקנאות לרבינו יעקב מעמדין זצ"ל והיא קבוצת מאמרים

קצ שכר פרשת בהעלותך - פרק ל"ה ועונש

וכתבים נגד שבתי צבי ומתי סודו, נדפס באמסטערדאם תקי"ב. ונדפס בדפוס צילום בירושלים תשל"א ע"י הוצאת מקור, וז"ל:

טופס קבלת עדות בירושלים תוב"ב: במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא, ואתא לקדמנא החכם הכולל מהו"ר משה

חביב איש ספרדי והעיד בתורת עדות (בלשונו), וז"ל בלה"ק: אני מעיד שמפורסם הדבר בין תלמידי חכמים בירושלים וחברון, ששבתי צבי תר"ו קודם שהמיר דתו, האכיל חלב כליות לעשרה מישראל, גם צוה להם להקריב פסח בחוץ לארץ והאכילם כסדר

אכילת פסח, גם עשה ברכה על אכילת חלב בזו הנוסחא, ברוך אתה ה' מתיר אסורים, וגם שמעתי דבר זה מאדם אחד בעל תורה גדול שעשה גם כן דבר זה ואחר כך עשה תשובה, גם שמעתי שבשנת תכ"ה גילה שבתי צבי על עצמו שהוא משיח בן דוד.....

עוד שמעתי מהחכם הכולל הרב **אברהם יצחקי** אב"ד ור"מ דספרדים בעיה"ק ירושלים תוב"ב, ששמע מרבו הגדול החכם הכולל מהו"ר **משה גלאנטי** אומר, מתחילה לא הייתי מבזה לשבתי צבי ימח שמו וזכרו, אף על פי שלא הייתי מאמין בו, רק אחר שראיתי כתב יד של **שבתי צבי ימח שמו וזכרו** שכתב לכאן לאחד שהיה מאמין בו, וחתם את עצמו אני הו"ה אלקיכם שבתי צבי, דהיינו שכתב שם הקדוש ככתיבתו, אחר זה אני מחרים אותו בכל יום ויום.

איתא במסכת (מגילה י"ב) לכן אומרים **ארור המן אשר בקש לאבדי כי הוא האכיל את בני ישראל במאכלות אסורות**, על ידי כך היה לו את הכח לגזור על היהודים גזירות קשות. וכתב בב"ח (או"ח סי' תה"ע) וז"ל, **בפורים היתה עיקר הגזירה לפי שנהנו מסעודתו, ע"כ נגזר עליהם להרוג ולאבד את הגופים שנהנו מאכילה ושתיו של איסור ושמחה ומשתה של איסור**, וכשעשו תשובה עינוי נפשותם כמו שאמרה אסתר **"לך כנוס את כל היהודים ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים"** לפיכך קבעום למשתה ויום טוב לזכור את עיקר הנס. ולכן אומרים **ברוך מרדכי היהודי כי בזכותו היהודים ניצלו מגזירתו של המן, הוא נזהר שיהודים לא יכשלו במאכלות אסורות, ולכן הוא ישב בשער המלך לשמור שאסתר לא תאכל אוכל שאינו כשר.**

פרשת שלח - פרק ל"ו

שער יראת שמים ויראת הטא

**העבד מחמת הכרת גודל מוראו, הוא שמח בשעת עבודתו,
כי עבודתו כלולה מיראת ה' ומשמחתו**

את ה' אלקיך תירא וגו', כבר כתבנו לעיל שהיראה הזאת היא יראת שכר ועונש והיינו דכתיב אותו תעבוד, שעל ידי יראת עונש שהוא כעובד את עצמו יזכו ליראה עליונה שהיא עבודת ה' בעוצם נוראותיו, כמו שאמר הכתוב (תהלים ב, יא): "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", שהפרש הוא, כי העבד שעובד בשביל שכרו מתעצם הוא בשעת עבודתו בשביל שישמח לאחר זמן, אבל העבד מחמת הכרת גודל מוראו, הוא שמח בשעת עבודתו, כי עבודתו כלולה מיראת ה' ומשמחתו, וזה שנאמר וגילו ברעדה, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה במקום גילה שם תהא רעדה, והיינו דכתיב אותו תעבוד, דהיינו שעל ידי יראת העונש, שהיא המצוה המסורה בידי אדם, כמו שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, על ידי זה יזכה ליראה העליונה, וזה שאמר הנביא (ירמיה ה, כב) "האותי לא תיראו אם מפני לא תחילו", פירוש פני הוא העונש, כמו דכתיב (ויקרא כ, ה): "ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו", וזה שנאמר "האותי לא תיראו", **אם אין לכם יראה עליונה היה לכם להיות יראת עונש המצוה לכם.**

(פנים יפות לבעל הפלאה, פרשת עקב)

**כל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים וכל רגע
ורגע שאדם חוסס פיו זוכה בשבילו לאור
הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער**

חטא הלשון עולה על כולו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קימת לעולם הבא וכו' ולשון הרע כנגד כולם, ומה לי להאריך בזה העון החמור מכל העבירות. כל עמל אדם לפיהו, אמרו חכמינו זכרונם לברכה שכל מצותיו ותורתו של אדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו, מה אומנתו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם וידביק שפתותיו כשתי רחיים וכל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים, ועל כל דבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו, וכל זה בדברים יתירים אבל בדברים האסורים כגון לשון הרע ושבועות וליצנות ומחלוקות וקללות ובפרט בבית הכנסת ושבת ויום טוב, על אלו צריך לירד לשאול למטה הרבה מאד, ואי אפשר לשער גודל היסורים והצרות שסובל בשביל דיבור אחד, ולא נאבד אפילו דיבור אחד שלא נכתב, ועד יום מותו צריך האדם להתיסר ולא בתעניתים וסגופים רק ברסן פיו ותאותו, וזהו התשובה, וזהו כל פרי העולם הבא, כמו שנאמר כי נר מצוה וגוי, אבל ודרך חיים תוכחות מוסר, וזהו יותר טוב מכל התעניתים והסגופים שבעולם, וכל רגע ורגע שאדם חוסס פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער, ואמר הכתוב "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע" וגוי, ובזה יכופר לו כל עון ונצול משאול תחתית, כמו שנאמר ושמר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, מות וחיים ביד לשון, אוי למי שממית עצמו בשבל דבור אחד, ומה יתרון לבעל הלשון, ולכל יש רפואה חוץ מן הלשון.

יש שני מיני יראה, העובד מחמת יראת עונש גופו, או מיראת עונש נפשו, או כדי שיחיו בניו

מצוה ה'. ליראה את ה' הנכבד והנורא, שנאמר "את ד' אלקיך תירא" (דברים י, כ), הדרך לקנות מצוה זו הדרך בעצמו שכתבנו במצות אהבה, וכן כלל אותם הרב זכרוננו לברכה, אבל צריך שתדע שיש שני מיני יראה, העובד מחמת יראת עונש גופו, או מיראת עונש נפשו, או כדי שיחיו בניו, עבודה היא, אבל אינה שלמה.

ויש יראה שהיא שלמה כגון היראה מה' בהכירו עוצם גדולתו ומעשיו הנפלאים וחסדיו הנוראים, ועבודה כזו במדרגת האהבה היא, וכבר האריכו בזה הראשונים זכרונם לברכה. **ואם תאמר אימתי עובר על עשה זו, תשובתך, בשעה שעובר עבירה בשאט נפש ולא שת לבו לשוב בתשובה מחמת יראת עונש, באותה שעה עובר על מצות עשה זו שהרי לא ירא מאלקיו, ואם עשה תשובה אפילו שב מיראת עונש הרי זה קיים מצות עשה זו, ואף על פי שאינה עבודה שלמה, מכל מקום קיים עשה זו ודעהו.**

ועל דרך הסוד העובד מאהבה דבק במדה הנקראת אהבה, כמה דאת אמר אהבת עולם אהבתך, והעובד מיראה דבק במדה הנקראת יראה, כמה דאת אמר "את ד' אלקיך תירא", **כי העובד מיראה ירא ממנה ומענשה בזה ובבא, וזהו** שאמרו גדולי העובד מאהבה מעובד מיראה, אבל העובד מיראתו שלא לעבור על דברי קונו לא מחמת פחד עונש אלא מחמת גודל ועוצם מעלת המצוה יתברך, הוא נדבק למעלה בסוד "ראשית חכמה יראת ה'".

**מצוה יראה, היא עיקר ויסוד גדול בקיום
התורה והמצוות כמצות האהבה**

ובפסוק נכללו **שלוש יראות**: "את ה' תירא", היא היראה העליונה אשר מדרגתה כמדרגת האהבה, ולכן הוא של רחמים א-ל גדול ונורא. **את אלקיך תירא מחמת עונש**, והדין את לרבות תלמידי חכמים, ולא רצה לכתוב יראת תלמידי חכמים בהדיא שלא להשוות עבד לקונו, ובכלל מצוה זו שלא יוציא שם שמים לבטלה ושלא להזכיר את ד' אלא בכנויו ושלא ירוק על המכה, וגם מצוה זו היא עיקר ויסוד גדול בקיום התורה והמצוות כמצות האהבה.

**בכלל מצוה זו שלא לירא משום מלאך ולא משום
גלגל ולא משום כוח בעולם זולת מה' יתברך לבדו**

וראיתי מי שכתב וזה לשונו: וראה כמה רמז ענין גדול בזה שאמר "את לרבות כת"ר עליון, ה' רומז לצורה העליונה למדת רחמים. **אלקיך** למדת הדין, כנגד קדוש קדוש קדוש, כנגד אלו ג' מדות בא להודיענו יתברך שנירא בשוה למדת רחמים כמו למדת הדין, ונחשוב בלבנו עיקר האמת שהיא דבר אחד בד', עד כאן, ומה שכתבנו להשוות שתי המדות ביראה נכון הוא, אבל מלת א"ת רומז בכתר עליון לא ראינו בכל ספרי העבודה אלא שרומז באחרונה, כמה דאת אמר "וְיָאֵת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ". ואם קבלה נקבל וקרוב אצלי שְׁפָנוּן שלמה המלך להשוות היראה בין ב' המדות, שכתב "ירא את ד' בני ומלך", וכבר ידעת שהמדה האחרונה הוא מלך עולם הפרוד, כמה דאת אמר ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, ועם שונים אל תתערב, עם אותם שמשנים סדר זה אלא יראים ממתד הדין לבד, אל תתערב ואל יהי חלקך עמהם... **ובכלל מצוה זו שלא לירא משום מלאך ולא משום גלגל ולא משום כוח בעולם זולת מה' יתברך לבדו, כי הוא נותן כוח לכל**

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש קצה

הנבראים לפעול פעולתם, והירא מאחד מאלו מורה שיש שתי רשויות, וזה היה טעותו של אלישע אחר רחמנא לצלן.

ועל היראה שהיא על הדרך שכתבתי אמר הכתוב ראשית חכמה יראת ה', ובהיות שמצוה זו תליא לעילא, אמר הכתוב "את ה' אלקיך תירא ואותו תעבוד", **כי אחר שתגיע למדרגה זו אותו תעבוד ודאי**, וכתוב "ויראת מאלקיך אני ד'", ולא כתיב ויראת ממני, והבן זה מאוד, נמצאת למד כי מדרגה זו למעלה ממדרגת האהבה, ודעהו.

(טעמי המצוות לרדב"ז, מצוה ה')

הצלת נפשות ישראל מכליזון רוחני

שאלה בענין הצלת נפשות בעניני שכר ועונש תוכחה ומחאה וערבות

לכבוד הרב ... וכו' שליט"א

איזה פעולות ממשיות אפשר לעשות כדי להציל מליוני יהודים. אף על פי שאני רק מן העשירים של הפרקי אבות "איזהו עשיר השמח בחלקו".

בירור הלכה מתוך השו"ע והפוסקים מה שהתורה מחייבת אותנו לעשות כמ"ש ושמרתם ועשיתם אותם, ועיי ב"ק דף יז ע"א וכו'.

א. בממון: אם די במעשר או שמחויבים ליתן חומש או יותר. **ב.** בירור על ענין צדקה. **ג.** מדרגתה. אם הענין הזה של הצלת נפשות הוא קודם לשאר צדקות או לאו? **ד.** מה עשו התנאים והאמוראים בענינים כאלו, כי הלא בכל הזמנים היו מן הסתם שאלות כאלו? **ה.** תחת איזה מצות עשה נכנס ענין הזה של הצלת נפשות מכליון רוחני ולהודיע לחבירו עניני שכר ועונש, ואיזה מצות ל"ת עוברים אם רק יושב ולומד ואינו

קצו שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

עוסק בהצלתם. ומה ואיזה מקור יש בהלכה לענין הזה? 1. מה אפשר לעזור חוץ מליתן מעות (כי מעות אני מוכן לתת הכל מה שמצווה עלי עפ"י הלכה) כגון בזמן, כמה זמן נחוץ לזה, שיהי' בזה קצת עזרה. 2. האם יש מקור לדברים כאלו שצריכים לסגור הגמרא על כל פנים לכמה שעות בשבוע ולעסוק בהצלתם, או אפשר שיותר טוב לישב וללמוד כי הלא תלמוד תורה כנגד כולם?

תשובה:

אחר דרישת שלומו הטוב באהבה רבה ואהבת עולם, אכתוב מה שעלתה במצודתי בעזרת ה' יתברך.

ראשית נברר מה שהעליתי במצודתי בענין הצלת נפשות מכליון רוחני (ראה בהקדמה שכר ועונש סדר ויקרא באריכות ושם בפרשת בהר) באיזה גדר הוא נכנס היות וכבר הורונו חכמינו זכרונם לברכה שהמחטיא את הנפש יותר חמור מן ההורגו. ורציחת הנפש יותר חמור מרציחת הגוף.

בילקוט פרשת מטות פסוק נקום נקמת ישראל מאת המדינים וזה לשונו: נקום נקמת אחד כנגד מדין ואחד כנגד מואב והלא מואב הי' תחלה לעצה רעה על ישראל שנאמר ויאמר מואב אל זקני מדין ומה נשתנו מדין ממואב שנאמר נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים ובמואב כתיב אל תצר את מואב והאריך ומסיים עצת מואב לא היתה על ישראל אלא להריגה, שנאמר אולי אוכל נכה בו, אבל עצת מדין לא היתה אלא להחטיא את ישראל, ועל ידן נפלו עשרים וארבע אלף מישראל ועל ידן **נתחייבו כליה**, שהמחטיאו לאדם קשה מן ההורגו, עכ"ל.

בספרי הובא בילקוט פרשת מטות על הפסוק ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו ונשא את עונה וזה לשונו: אחרי שמטו אחרי קיום את הנדר ונשא את עונה מגיד שהוא מוכנס

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש קצז

תחתיה לעון והרי דברים קל וחומר ומה אם מדת פורעניות מועטת הגורם תקלה לחבירו הרי הוא מוכנס תחתיו, קל וחומר למדת הטובה שהיא מרובה עד כאן לשונו.

בירושלמי סנהדרין (פרק י"א) וזה לשונו: ואת כל שללה תקבוץ אמר ר"ש ק"ו הדברים, מה אם נכסים שאין בהן דעת לא לטובה ולא לרעה ועל ידי שגרמו לצדיקים לדור עם הרשעים אמרה תורה שישרפו, המכוון להטות את חבירו, ומטהו מדרך טובה לדרך רעה על אחת כמה וכמה, עד כאן לשונו.

בספרי פ' כי תצא לא תתעב אדומי ר' שמעון אומר מצרים הם טבעו את ישראל בים, ואדומים הם קדמו את ישראל בחרב, ולא אסרן הכתוב אלא עד ג' דורות, עמונים ומואבים מפני שנטלו עצה להחטיא את ישראל אסרם הכתוב איסור עולם, ללמדך, שהמחטיא את האדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו אין מוציאו אלא מן העולם הזה והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא, עכ"ל.

בשערי תשובה לרבינו יונה (שי"ג אות קס"א), וזה לשונו: וכן כת המחבלים כרם ה' כמו המחטיאי הרבים, הנה הם שונאי ה' כאשר תאמר כי האנשים המשחיתים ערי המלך או כרמו ופרדסו כי הם שונאי המלך, ונאמר כי כרם ה' צב-אות בית-ישראל, ונאמר על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפונך, ונאמר כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו, ונאמר ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, על כן אמרו וזה לשונו, כי אותן שחטאו והחטיאו את הרבים יורדים לגיהנם שם נידונין לדורי דורות, עכ"ל.

בתנחומא פרשת פנחס על פסוק צרור את המדינים וזה לשונו: ר' שמעון אומר מנין אתה אומר שכל המחטיא את חבירו קשה מן ההורגו, שההורגו בעולם הזה יש

קצח שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

לו חלק לעולם הבא, והמחטיאו הורגו בעולם הזה ולעולם הבא, שתי אומות קדמו את ישראל בחרב ושתים בעבירה, מצרים ואדומים קדמו בחרב, המצרים קדמו בחרב שנאמר אמר אויב ארדוף וגו' אריק חרבי, ואדום שנאמר ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך, ושתים בעבירה מואבים ועמונים, דנין אותן כפי חטאיהם ויש להן חלק לעולם הבא אף על פי שחטאו, שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ", ארץ זו משל כלומר ארץ החיים, והוא עולם הבא, וכן חסידי אומות עולם יש להם חלק לעולם הבא, עד כאן לשונו.

הרמב"ם פרק ג' מהלכות תשובה הלכה ה' כתב וזה לשונו: וכן כל הרשעים שעונותיהן מרובים דנין אותן כפי חטאיהם ויש להן חלק לעולם הבא שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אף על פי שחטאו שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ, ארץ זו משל כלומר ארץ החיים והוא עולם הבא, וכן חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא עכ"ל.

עוד שם בהלכה ו' וזה לשונו: ואלו הן שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים המינים ואפיקורסין והכופרים בתורה והכופרים בתחיית המתים ובביאת הגואל והמומרים ומחטיאי הרבים, והפורשין **מדרכי צבור והעושה עבירות ביד רמה בפרהסיא כיהויקים והמוסרים** עכ"ל.

עוד שם הלכה י' וזה לשונו: מחטיאי הרבים כיצד אחד שהחטיא בדבר גדול כגון ירבעם וצדוק ובייתוס ואחד שהחטיא בדבר קל אפילו לבטל מצות עשה, ואחד האונס אחרים עד שיחטאו כמנשה שהיה הורג את ישראל עד שיעבדו עובדי כוכבים ומזלות או שהטעה אחרים והדיחם, עד כאן לשונו.

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש קצט

במסכת שמחות פרק ח' וזה לשונו: דורשי חמורות אומרים ונתצתם את מזבחותם מה חטאו עצים ואבנים אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידיהם אמר הכתוב ונתצתם והרי דברים קל וחומר ומה אם עצים ואבנים שאין בהם לא זכות ולא חובה לא טובה ולא רעה על שבאה תקלה על ידיהם לאדם אמרה תורה ונתצתם, אדם שהוא גורם להחטיא את חברו ומטהו מדרך חיים לדרך מות על אחת כמה וכמה, עד כאן לשונו.

ועיין טו"ז או"ח סי' תר"ע סק"ג, דלפי"ז שהמחטיאו יותר גדול מההורגו, היה צריך לתקן בחנוכה לקבוע משתה ושמחה, עיין שם.

נמצינו למידים שהמחטיא את חברו עונו ועונשו יותר גדול הגם שגופו נשאר חי וקיים, והוא חמור מן ההורג את חברו במציאות. ובהיות כן נמצא דאם על הצלת גופו אמרה תורה "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט, טז), שלא נתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת מות ותהיי לנו יכולת להצילו כמבואר בספר המצוות ל"ת רצ"ז, ועיי' סנהדרין ע"ג, ובחינוך (מצוה רל"ז), וכמבואר ברמב"ם (הלכות רוצח פי"א הי"ד), ושו"ע חו"מ (סימן תכ"ו ס"א).

וז"ל הרמב"ם בסדר נזיקין, הלכות רוצח ושמירת נפש, פרק א', הלכה י"ד: כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דם רעך. וכן הרואה את חברו טובע בים או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו, או ששכר אחרים להצילו ולא הציל. או ששמע עובדי כוכבים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנין לו פה ולא גלה אוזן חברו והודיעו. או שידע בעובד כוכבים או באונס שהוא בא על חברו ויכול לפייסו בגלל חברו להסיר מה שבלבו ולא פייסו וכל כיוצא בדברים אלו, העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך, עכ"ל.

ובשולחן ערוך חושן משפט סימן תכ"ו. **חייב אדם להציל את חברו בין בגופו בין בממונו ובו סעיף א': א.**

הרואה את חברו טובע בים או ליסטים באין עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכור אחרים להציל ולא הציל או ששמע עכו"ם או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנים לו פח ולא גילה אוזן חברו והודיעו או שידע בעכו"ם או באנס שהוא בא על חברו ויכול לפייסו בגלל חברו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו וכיוצא בדברים אלו עובר על לא תעמוד על דם רעך, עד כאן לשונו.

ועיין מש"כ החרדים (בפרק כט אות מח), בספר החינוך (סי' רלז) אמרו במסכת סנהדרין דאם אדם ראה או שמע שישראל בסכנה, כגון שטובע בנהר או כל מין סכנה או ליסטים באין עליו, חייב להשתדל על הצלתו בכל כוחו, וגם אם הוא לא יכול חייב לשכור אחרים להצילו, **וכן אם היה חולה חייב להשתדל על רפואתו, והמתרשל הרי זה שופך דמים, ועליו נאמר** (שם יט, טז), **לא תעמוד על דם רעך** (ממנין תרי"ג).

אם כן מכל שכן כשהמדובר בהצלת נפש מחטא שהוא יותר מההורגו בוודאי שיש לאו דלא תעמוד על דם רעך ובוודאי שנכנס בחיוב הצלתו לכל הפחות כדיני הצלת גופו. וכבר כתב האו"ה (כלל נ"ט דין ל"ח) דכל שיכול להצילו ואינו מצילו כאילו הרגו בידיים, עיין שם. **אם כן לפי זה גם בהצלת נפשות מחטא בוודאי נחשב כאילו מחטיאו בעצמו בידיים כשיכול להצילו.**

וכבר כתב הכנסת הגדולה סימן כ"ד ללמוד מדברי השולחן ערוך הנזכר לעיל דאין צריך לומר כשרואה שרוצים לאנוס חברו לעבור על דת, ונקרא שרוצים לאבד את נפשו, או שהעבירוהו על דת ויש בכוחו להחזירו לדתו, שבוודאי הוא מחוייב להצילו, עיין שם.

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רא

וכן הרי בהצלת גופו הרי הוא עובר בעשה דוהשבתו לו דקאי על אבידת גופו (ועיין מנחת חינוך מצוה רל"ז). על על פנים היכא דיכול להצילו בעצמו בוודאי דעובר גם על עשה דוהשבתו לו, רק היכא שיצטרך לשכור אחרים בוודאי דעובר על לא תעמוד על דם רעך ואפשר דגם בעשה. איך שלא יהיה הרי חייב להטריח עצמו ולשכור אנשים להצילו, כמו שכתוב בשם החינוך.

וכבר כתב המנחת חינוך (מצוה רל"ט) **דחוף מעשה דחיוב תוכחה עובר ג"כ על ל"ת ד"לא תעמוד על דם רעך" דלא גרע מטובע בנהר, וזה לשונו:**

ונראה לי דחיוב התוכחה היא חוף מעשה זו עוד מתחייב על לא תעשה ד"לא תעמוד על דם רעך" **דלא גרע מטובע בנהר דעובר על לא תעמוד וגם והשבות לרבות אבדת גופו על אחת כמה וכמה דאם יכול להציל מן העבירה דהוא אבדת נפשו וגופו רחמנא לצלן, בודאי חייב להחזירו למוטב ולהצילו ולכאורה אם אוכל להכעיס ומחלל שבת ועכו"ם שמבואר גבי אבידה ובשאר דוכתי דאינו בכלל אחיו (עיין במסכת עבודה זרה) אפשר דא"ח להוכיחו גם כן דאינו בכלל רעהו. אך מכל מקום נראה לי דאם ספק אצלו דאפשר דיקבל ממנו חייב להוכיחו דיחזור למוטב ויהיה בכלל אח כנזכר לעיל (ועי' בעי"ז פא"מ).**

הרי דסבירא ליה דרק אם אינו מוכיחו כבר הוא עובר על לאו דלא תעמוד על דם רעך, אם כן באופן דאפשר להציל הנפש בוודאי דעובר על ל"ית על דם רעך.

כמו כן יש מהאחרונים דסבירא להו שבאבידת גופו עובר גם על לאו דלא תוכל להתעלם הנאמר בהשבת אבידה

רב שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

כשנמנע מלהצילו, דכיון שריבתה תורה שאבידת גופו ישנה בכלל השבת אבידה ממילא גם הלאו האמור בה בכלל, (עיין קומץ למנחה רל"ז, העמק שאלה שאילתות, לח, א.), עיין שם.

אם כן לפי זה נמצא דכשמעלימים עין מהנפשות האובדות ברוחניות הרי עוברים בלאו דלא תוכל להתעלם.

וראה מש"כ החרדים (בפרק כ"ט, אות כ"ג) וזה לשונו: כתיב גבי אבידה (דברים כב, ג) לא תוכל להתעלם, הוזהרנו בזה שלא להתרשל בהצלת ממון חברו, בין מטלטלין בין קרקע, כמו שאמרו ז"ל כן תעשה לכל אבידת אחיך לרבות אבידת קרקעות, כגון אם היו מים שוטפים ובאין שם חייב לגדור בפניהם [ב"מ לא.] (ממנין תרי"ג).

עוד שם (באות כ"ד) מקל-וחומר אנו למדין מזה, שהוזהרנו להשתדל בהצלת חברינו עצמם, ולשית עצות ועזרתם בעת צרתם, **וטוב ונכון מאוד להיות בכל עיר ועיר מתנדבים בעם מהמשכילים, להיות נכונים ומזומנים לכל דבר הצלה בהיות איש או אשה מישראל שרוים בצער**, (רבינו יונה שער ג' אות עא ענף מצוה).

וראה מה שכתב עוד החרדים לענין עשה והיה עמך עד דרוש אחיך אותו, הנאמר בהשבת אבידה (באות נ"ב), גבי מוצא אבדה נתחייבנו לטרוח בשור אחינו או בשיו הנדחים להיות עמנו עד דרוש אחינו אותו, שנאמר (דברים כב, ב) והיה עמך עד דרוש אחיך אותו (ממנין תרי"ג).

[באות כ"ז מנה להשיב אבידה והטרחו בשמירתה היא מתנאי המצוה ולא מצות עשה בפני עצמה, ושמא יש לו טעם (זובה תודה)].

[עוד שם (באות נ"ג) עתה מה לעשות יקר וגדולה לבעליהם מקל-וחומר, וכן כתיב ועניים מרודים תביא בית עכ"ל הרב רבינו יונה (שער ג', אות ע"א, ענף מצוה)].

ובריש דברי רבינו יונה שם וזה לשונו: וטוב ונכון מאד להיות בכל עיר ועיר מתנדבים בעם מן המשכילים להיות נכונים ומזומנים לכל דבר הצלה בהיות איש או אשה מישראל שרויים בצער, **והנה נתחייבנו לטרוח בשור אחינו או שיו הנדחים להיות עמנו עד דרוש אחינו אותו, אתה מה וכו',** עכ"ל. ובזה יש כמה וכמה מצות מן התורה ומדברי קבלה, אלא דכוונתו דגם ענף מצוה של השבת אבדה איכא כאן. והיות ונלמד מקל וחומר, על כן הוי ענף מצוה דאורייתא, וכמו שכתבנו על דרך זה בפרק כ"ט (אות כ"ד) לענין הלאו דלא תוכל להתעלם, (ועיין מנחת חינוך ריש סימן רל"ז), (חרדים פרק טז).

צא וראה מה שכתבו גאוני הדור ללמוד דעוברים בזה בלאו דלא תעמוד על דם רעך מקל וחומר מהא דאיי בתורת כוהנים, מנין שאם נודע לו עדות ממון על חבירו שאינו רשאי לשתוק עליו כדי שלא יאבד ממונו, שנאמר לא תעמוד על דם רעך.

קטע מקול קורא פרק הלכה מגאוני וצדיקי הדור בתקופת "שומרי הדת" הפיצו גם הם קול-קורא, בחתימתם של גדולי התורה, בקריאה קדושה שלא לכרוע ברך לעדת החופשים. הצדיקים דרשו מעל במות בתי-הכנסיות ללחום את מלחמת הדת ולא להתפתות לאילי הכסף ולא ללכת אחר עצתם של המתבוללים שכל כוונתם ביטול התורה וקיום מצוותיה. בפתשגן הכתב אשר שלחו הרבנים הגאונים לכל ערי המדינה, מקום אשר יהודים שם נאמר:

סולו סולו פנו דרך, הרימו מכשול מדרך עמי, מקהלות עם ה' אשר באונגרן וזיבנבירגען, ה' יצווה שלומכם. התורה הקדושה ציוותה "לא תעמוד על דם רעך", **מזה למדנו לא תעמוד על דם רעך** "נאמר על כל דבר פשע אשר ממנו יסתעף נזק לחברנו מחויבים אנחנו להציל. ואם כך בקנינים המדומים, מה גם אם נראה הרשת פרושה לצוד נפשות יקרות,

להדיח עם ה', אלה מאמינים בני מאמינים, מתורת ה' צב- אות. חלקנו וירושנתו אשר קיבלנו אותה בברית ושבועה מאדון כל נוצר ומסרו אבותינו נפשם ונתנו גופם למהלומות. **אם החרש נחריש בעת הזאת מלהזהיר האנשים שלא ילכדו ברשת זו אשר נטמנה להם הלא דמם מידינו יבוקש חס ושלום, ויותר מזה כי נשים מעל בנפשנו שכולנו מושבעים אנחנו מהר סיני להקים חוקי ה' צב-אות (אדמור"י בעלז).**

והנה לפי מה שכתבנו נמצא דהיכא דיכול להציל נפש ישראל מחטוא הרי עובר בלאו דלא תוכל להתעלם, ועל עשה דוהשבות לו, ועל לא תעמוד על דם רעך, משום דלא גרע מהצלת גופו.

והנראה דעל לאו דלא תוכל להתעלם יש רק חיוב גופו לבד בלי הוצאת ממון, דומיא דאבידת גופו, ובאם יש גם חיוב להוציא ממון על עשה דהשבות לו יש מחלוקת האחרונים, יש הסוברים דכשם שמצות השבת אבדת ממון הוא בטורח בלבד בלא הוצאת ממון כך מצות השבת הגוף והצלתו אינו אלא בטורח בלבד דהיינו מכח מצות עשה דוהשבות לו, ולא קאי על הצלתו על ידי אחרים לשכור כדי שיצילו. ויש הסוברים שמאחר והתורה גילתה שחייב גם לשכור אחרים מכח לאו דלא תעמוד על דם רעך אם כן שוב גם העשה של והשבות לו חוזר גם על חיוב זה. אבל על כל פנים ההלכה היא שחייב להציל חברו בין בגופו ובין בממונו, היינו לשכור אחרים שיצילו, וכל מי שיכול לשכור אחרים להציל ולא הציל עובר על לאו זה של לא תעמוד על דם רעך, שמשמעות הכתוב הוא לא תעמוד על עצמך אלא חזור על כל הצדדים שלא יאבד דם ריעך, ובספר מרחשת (חלק א' סימן מ"ג), שמחוייב להוציא כל ממונו בשביל להציל חברו, עיי"ש. איך שלא יהיה, זה שחייב להציל את חברו בגופו אין חולק בדבר.

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רה

אם חייב להציל את חבירו גם בממונו גם כן אין חולק בדבר מכח לאו דלא תעמוד על דם רעך.

ואם כנים אנו בדברינו שהצלת נפש מחטא כפי שבררנו הוא יותר גדול מהצלת גופו יהי נמצא לפי זה דמאחר והוא עובר בלאו דלא תעמוד על דם רעך שמכח זה לא רק שבגופו מחוייב ועומד להציל נפש מישראל, רק גם בממונו החיוב עליו להציל נפש מישראל מחטא, אם כן לפי זה צריך להבין כמה החובה עלינו להטריח בגופינו להצלת נפשות ישראל בדורינו מכליון רוחני.

א. עד כמה השיעור להטריח בדבר. ב. האם מחוייבים אנו להפסיק לימודי הכולל. ג. כמה שעות בשבוע צריך להפסיק כדי לעסוק בהצלה. ד. או שנאמר בכלל ותלמוד תורה כנגד כולם, ואין החובה מוטלת עליו כלל. ה. האם זה בכלל אי אפשר, באם יש חיוב לשכור אחרים בהוצאות ממון. ו. ואם כן מה שיעור הממון שחייבים להוציא על זה, מעשר, חומש, או שאין לזה שיעור בכלל. ז. כסוחר, פועל, ביזנעס-מאן כמה זמן יש להקדיש לזה, האם בכלל חייבים לבטל מפרנסה עבור מצוה זו. ח. עד כמה המדריגה בצדקה בזה?

בנידון שלפנינו כשהמדובר הוא להציל את כלל ישראל מכליון רוחני ונפשי הרי לגבי דין נתינת צדקה הוא הראשון במעלה וקודם לכל שאר הדברים שחייבים לתת צדקה עבורם ויותר חייבים בזה מכח דין פדיון שבויים.

דהנה בנתינת צדקה לפדיון שבויים כבד פסק המחבר בשולחן ערוך יורה דעה (סי' רנ"ב ס"א), "פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותם" עכ"ל. הרי דאם יש לך עניים לפרנסן או לכסותן בכסות דהיינו שאין להם מה לאכול ומה להלביש רעבים ומרודים מבלי כסות ושלמה ואין לפיהם לחם לאכול, ובאותה שעה עומדת לפניך מצות פדיון שבויים, הרי

כל חיובי צדקות נידחין מפני מצות פדיון שבויים, ואינך מחוייב להאכיל העני ולהלבישו וכדומה, כמו שכתב המחבר שם.

ויותר מזה שגם אם כבר גבו מעות לצדקה שהדין הוא שאין משנין מצדקה לצדקה, כתב המחבר להלכה "הילכך לכל דבר מצוה שגבו מעות בשבילו יכולים לשנותן לפדיון שבויים", עכ"ל. "ואפילו אם גבו לצורך בנין בית הכנסת, ואפילו אם קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבנין שאסור למוכרם בשביל מצוה אחרת פסק המחבר "שמותר למכרם לצורך פדיון שבויים", עיי"ש.

וזה הכל מטעם שכתב המחבר "ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים", דהיינו שהיא גדולה מהכל, או כלשון הרמב"ם "ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים":

וזה לשון הרמב"ם (פרק ח' ממתנות עניים הלכה י') "פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות", עכ"ל.

וברדב"ז על הרמב"ם כתב: הכי איתא התם (ב"ב ח.) דקרי לה מצוה רבה, משום דכל הנך דכתיבי אשר למות למות ואשר לחרב לחרב וכו' כולהו איתנייהו בשבוי, ולפיכך מקדימין אותה על כל מצות הצדקה וכו' עיי"ש. נמצא שלגבי דין קדימה במצות נתינת צדקה אין לך דבר שהוא קודם לפדיון שבויים, ונתינת צדקה לפדיון שבויים יש דין קדימה לכל וצריך לשנות מצדקה אחרת לפדיון שבויים.

מי שמעלים עיניו מפדיון שבוי האם ידוע לך על מה הוא עובר

ראה מה שכתב הרמב"ם (פרק ח' ממתנות עניים הלכה י') וזה לשונו: "והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך, ולא תקפוץ את ידך. ועל לא תעמוד על דם

רעך. וכו'. ובטל מצות פתוח תפתח את ירך לך, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך. והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים, עכ"ל. וכלשון הזה כתב המחבר שם בסעיף ב', עיי"ש.

כל ההלכות הפסוקות הנזכרות אמורות רק לענין הצלת האדם מישראל מסכנת הגוף החיוב בזה הוא כל כך רב, המצוה בזה היא כל כך גדולה, ועונו בהעלימו מזה הוא גדול מנשוא, הגם שאין לוקין על לאוין אלו מפני שאין בהם מעשה אבל הם חמורים מאד, ומאידך גיסא השכר הוא לאין שיעור וערך כמו שכתב הרמב"ם (פרק א' מהלכות רוצח הלכה ט"ז) וזה לשונו: "אף על פי שאין לוקין על לאוין אלו מפני שאין בהם מעשה, חמורים הם שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד כל העולם כולו. וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים כל העולם כולו", עכ"ל.

אם כן הגע בעצמך מה לגבי פדיון שבויים שהיא הצלת הגוף מסכנה נאמר להלכה שנתנית צדקה כדי לפדותו היא קודמת לכל, אם כן מכל שכן וקל וחומר בנידון שלפנינו שאנו תובעים עליה דהיינו הצלת הנפשות והגופים השבויים שערו בעצמכם ואילו היתה באה לפנינו מצות הפדיון שבויים בגוף לבד היינו נותנים כל אשר לנו ולו רק כדי להציל ולפדות נפש אחת מישראל היינו קמים ורצים עושים ומעשים דופקים על פתחי נדיבים מקדישים זמן בגוף ובממון היינו דוחים כל עניינינו הפרטיים ועושים כל המאמצים ורק כדי לפדות נפש הישראלית האחת ולא היינו עומדים על דם רעך מפני מצות צדקה הראשונה במעלה איך אנחנו צריכים להיות ראשונים במעשה הצדקה כשמדובר בהצלת גופים ונפשות ממש של כלל ישראל כולו שבזה תלויה הצלת העם כולו קיום העם המשכו ועתידו. אנו האנשים האלו החיים בדור העגום הזה על הכלל כולו ועל כל יחיד ויחיד איך מוטלת החובה הגדולה בזה בין

בגוף ובין בממון ובכל אשר לו לקיים מצות פדיון שבויים בגוף ובנפש, שהוא הרבה יותר גדול מפדיון הגוף לבד כי גדול המחטיאו יותר מן ההורגו, אם כן הדברים קל וחומר מה להצילו מסכנת הגוף הרי הוא מצווה על לאו דלא תעמוד על דם ריעך, להצילו מחטא שהיא גם סכנת הנפש שהיא חמור מההורגו מכל שכן וכל שכן שעוברים על לאו דלא תעמוד על דם ריעך, ואם ביחיד להצילו מסכנת הגוף הדין כן, אם כן תאר לעצמך איך הדין בהצלת רבים ובנפש, והרי לפנינו ובמו עינינו אנו רואים מיליוני מיליוני יהודים מאחינו בני ישראל שבויים ואם כן הדברים קל וחומר דהרי אם על סכנת הגוף נאמר כל הנזכר לעיל אם כן ומכל שכן על סכנת איבוד הנפש בוודאי ובוודאי מחוייבים להציל בכל מה שניתן להציל, ולפי זה יש לומר דדרגת ומעלת צדקה בזה היא הראשונה במעלה וקודמת לכל.

האם שייך בזה גם כן ההלכה הפסוקה בשו"ע (שם ס"ג) וזה לשונו: כל רגע שמאחר לפדות השבויים היכא דאפשר להקדים הוי כאילו שופך דמים, עד כאן.

אם שייך התירוץ של ביטול תורה, בא וראה מה שהשיב המהרשד"ם למי שנשבע שלא יטפל בצרכי ציבור ויחיד מפני שמבטלו מלימודו, וזה לשונו: ואומר, כי ראיתי דברך טובים ונכוחים וכונתך רצויה, במה שנשבעת שלא להטפל בצורך הציבור לדבר באזני שרי ושופטי ארץ, כי אין ספק שזה סיבה למעט לימוד התורה כו', אבל מה נעשה כי המעשה קשה העלים עינך מהם והיו למאכולת אש, והתורה אמרה אל תעמוד על דם רעך, **ואסתר אמרה "איככה אוכל וראיתי באובדן מולדתי"**, **וכבר ידעת מה שאמרו רז"ל**, כתא מכמר כיון שאחד מישראל נתפס חס ושלום, אפילו על ענין ממון, בא לידי סכנה כי אין מרחמים, וכל שכן וקל וחומר אם הוא מדבר הנוגע לצבור מי הוא זה ואיזה הוא יכול להתאפק

לראות ברעתם חס ושלום, ואם כן שבועה כזאת לא חלה והרי הוא נשבע לבטל את המצוה.

ומה שכבוד תורתו מתרעם ומתלונן מחוצפתא ומשובות לבבם, האמת כי היה להם להתאבק בעפר הדום

רגליך, ולשתות בצמא מי (דף לט) רחיצת רגליך, כפי מה ששמעתי טורחך ומשאך וריבך בעדס, האמנם הטוב טוב אתה ממשה רבנו עליו השלום, כמה טרח וכמה סבל בשביל ישראל, ועם כל זה והביטו אחרי משה, כדבריהם ז"ל. גם היו רוצים לרגום אותו באבנים, וזה השכר גדול הצפון לפרנסי ישראל להיות מטים שכמם לסבול. וראיה מה שכתב הטור חושן משפט סימן ח' וצריך הדיין שיסבול טורח הציבור ומשאם כמו שדרשו ויצום אל בני ישראל. ואם שגם הם מזהרים שיחלוקו כבוד ביתר שאת כנזכר, מכל מקום על זה נאמר נחנו פשענו כו' עכ"ל, הרי מבואר מדברי מוהרשד"ם כי אפילו שמבזין אותו ונשבע ש"ח להסתלק מהם, עם כל זה כתב הרב ז"ל דאינו יכול דהוי נשבע לבטל את המצוה, ובהיות טוב בעיני אלקים ואדם כתב שיתירו שבועתו כמו שיעויין שם.

(תוכחת חיים פא)

שבועה כזו לא חלה מפני שהוי נשבע לבטל את המצוה של "לא תעמוד על דם רעך" אם כן מכל שכן בנידון דידן לא שייך לומר ולהפטר בטענה של ביטול תורה שהרי נשבע ועומד הוא מהר סיני על לאו דלא תעמוד על דם רעך בכל רגע ורגע על כל יהודי ויהודי ואיך ובמה נפטור עצמינו ביום הדין.

האם לבטל מלימוד התורה ולהקדיש הזמן בכדי להציל נפשות בית ישראל שסרו מדרך השם

א. דרישה נמרצת מגדולי ישראל לבטל מלימודם ולהתייצב במלחמה נגד מהרסי הדת. ב. נסיון הכי הגדול לעובדי ה'

באמת. ג. אין שום תועלת לחדש חידושים ולהוציאם לאור אם כלל ישראל ינזרו אחרו.

קטע ממכתב שכתב הגאון רבי חיים סופר לרבי יוסף שאול ואלו דבריו:

אלקים יענה את שלום הרב הגאון המפורסם הצדיק נזר ישראל הרב ר' יוסף שאול נ"י אב"ד דק"ק לעמבערג יע"א.

אחר דרישת שלום הדרת גאונו נרו יאיר, יש לי דבר לדבר בעבור כבוד ד' וכבוד תורתו הקדושה ויראתו הטהורה אשר אין לחשות עוד, פן ואולי חס ושלום יעבור הזמן.

הדרת גאונו נרו יאיר יודע מכל אשר עבר על מדינת אונגארן, כי עבדי ד' לחמו מלחמות ד' שבע שנים רצופות, משנת תרכ"ה אשר היינו אז לפני הקיר"ה היתה המלחמה נגלה וגם שנתים עברו טרם הגיע הדבר. ובזכות התורה ומסירות הנפש עשה ד' נפלאות תודה להשם יתברך, אבל צדיקים אין להם מנוחה בעולם הזה בעבור עולם הבא, מעשה אבות סימן לבנים אמרו חכמינו זכרונם לברכה, וד' צדיקים יבחן לדעת היד ד' בקרבם, כי בוודאי כל איש אשר נפקחו עיניו בתורה הקדושה אז מנוחת הנפש ללמוד וללמוד ולהורות בעיניו מעין עולם הבא, כל הנשמה תהלל לד', ובמה מנסה ד' עבדיו אם יקיימו, עת לעשות לה' הפרו תורתך. אם יפירו תורה בשביל לעשות לד' לבטל מלמודם ולחרהרר ריב עם המורדים והפושעים והכופרים שלוחי היצר הרע, כמעט אין נסיון גדול לפני עבדי ד' מזה...

וכאשר הצעתי הדברים לפני גאונים וזקני הדור ושאלתי את פיהם, הכי יאמינו שד' יסלח לכל גאוני וצדיקי עולם אשר יש בידם למחות ולהזהיר את העם מדוע ישבו וידמו, הכי כה עשו אבותינו מעולם בזמן התנ"ך או בימי

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש ריא

התנאים או בימי ראשונים, הכי לא יצאו שרי צבאות בראש העם בכל דור, מה עשה הרשב"א ומה עשה הרמב"ם וכדומה לאלה, הלא אמרו חכמינו זכרונם לברכה, מי שיש בידו למחות בעירו או במדינתו או בכל העולם כמבואר בתנחומא פרשת משפטים, ורצה לומר פן חלילה יבקש ד' צאן קדושים מיד רועי ישראל אשר החרישו ולא מיחו וביקשתי עמדו נא להרעיש העולם נגד רשעי ארץ וכדומה, ושאלתי הכי עת עתה ללמוד, הלא בא עת להציל מפי אר"י שה פזורה ישראל וכדומה...

ידע הדרת גאונו נרו יאיר, הגם שנודע בכל העולם כי כל ימיו ורגעיו קדושים לשמים לתורה ועבודה, בכל זאת עת לעשות לד' למי יורה דעה למי יבין שמועה, מה בצע להוציא לאור ספרים אם חס ושלום הכלל ישראל ינזר אחור מד', יקבל הדרת גאונו נרו יאיר שכר זכות כל ישראל אם לא ילמד איזה שבועות ויכתב לכל גדולי פולין וגם לגאוני אונגארן שהוא יבקש להיות בראש לבוא אל החתום עם כל קדושים עמו מכל מדינת המלך להרעיש פני תבל...

הבוהן לבבות וידע מחשבות, הוא יודע כי בהגיגי תבער אש אם אזכור בחורבן הגדול ועל כן דברתי בלשוני והנני וגם שאר רבנים יראים מוכנים להיות משרתים לעבדי ד' ולהיות נטפלים לעושי מצוה גדולה הזאת. דברי הכותב לכבוד ד' ולכבוד התורה, **הניתנת בהר סיני באש בבטחון**, שכל הרשעים יהיו כקש אשר שלהבת הקודש תאכלם ויתמו חטאים ובית צדיקים יעמוד הדורש שלום תורתו.

הק' חיים סופר חונה פה מונקאטש.

(מספר אדמור"י בעלז חלק ב')

בואו ונראה איך ומה פעל רבי חייא בדורו למען זיכוי הרבים להעמיד לימוד התורה על תילה שלא תשתכח תורה מישראל.

במסכת בבא מציעא דף פה: **כמה גדולים מעשי חייא** - מעשה ברבי חנינא ור' חייא אם אירע עת שהיו מתקוטטים יחד. אמר ר' חנינא לר' חייא עמדי אתה מתקוטט. כי אם חס ושלום התורה נשכחת מישראל אני מחזירה מתוך פלפולי. אמר ר' חייא לר' חנינא עמדי אתה מתקוטט שעשיתי לתורה שלא תשתכח מישראל. וזה מה שעשיתי. כי הלכתי וזרעתי זרעוני פשתן וקולע אני מהם רשתות ומכמורות ואני צד צביים ומאכיל אני את בשרם ליתומים. ומתקן אני בעורותיהם קלפים וכותב אני חמשה חומשי תורה ואני עולה מעיר לעיר שאין שם מלמדי תינוקות. ולומד אני עם חמשה תינוקות בחמשה חומשי תורה לכל אחד ואחד ספרו. ולומד אני לשהה סדרי משנה. ואמרתי להם בעת הזאת שלא אהי בכאן אצלכם וקודם שאבוא בחזרה אליכם למדו זה עם זה מקראו ולמדו זה לזה את סדרו. ועשיתי לתורה שלא תשתכח מישראל. וזה שאמר רבי גדולים מעשה חייא. אמר לו בנו ר"ש אפילו ממך הוא גדול. אמר לו כן הוא. אמר ר' ישמעאל ברי' יוסי לרבו וכי מעשיו גדולים יותר מהמעשים שעשה אבי. אמר לו חס ושלום לא תאמר כזאת בישראל שהוא גדול מאביך.

רבי חייא לא דאג לשלימות נפשו, הפקיר את עצמו למען הכלל ועסק בכל הקשור לשלימות הזולת והנצחת התורה מהפרט הכי קטן, לא הסתכל על כבודו ועל מצבו הפרטי והאישי והתמסר כל כולו למען הזולת ולימדם תורה עד שאמר עליו רבינו הקדוש **כמה גדולים מעשה חייא, כה היו מעשיהם הגדולים של האמוראים למען הכלל.**

כמו כן נמצינו למדים מרבי חייא שכדי להנציח התורה שלא תשתכח מישראל ראה צורך בכתיבת ספרים בעצמו שיהיי במה ללמוד, כי בלי ספרים ללמוד בהם אי אפשר ללמדם. כן היא מטרתנו בזה להדפיס מיליוני ספרים בעניני יסודות היהדות ולהפיצם על פני תבל כולה למען יגיעו לכל

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש ריג

בית יהודי בעולם שיקרא וילמד בהם ויקבל קצת מושג בעניני שכר ועונש תוכחה ומחאה וערבות ומה נקרא יהודי כשר, ובלי שמירת יסודי התורה ומצותיה כמו שבת כשרות תפילין מזוזה טהרת המשפחה אי אפשר להיות יהודי, וזוהי בעצם עבודתינו בזיכוי הרבים.

וכה הם דברי הפלא יועץ ומה טוב ומה נעים לכתוב בספר קיצורי דינים ודברי מוסר והנהגות ישרות, וללועזים בלע"ז, שהרי הוא כדורש בפני אלפי רבבות ישראל, ואולי באיזה דור מן הדורות לאיזה איש ישראלי יעשו דבריו פירות ויהיה מזכה אותו. וידוע כמה הפליגו בזוהר הקדוש (שמות דף קכח:) בעצם שכר ומה נעשה יקר וגדולה למאן דמזכי לחיביא הפלא ופלא.

שער יראת שמים זיראת השא

אין לאדם לירא משום דבר רק מפני ה' בורא כל העולמים, וממילא כשהאדם ירא מה' אינו מתירא משום דבר המפחיד.

דהנה ידוע מכל ספרי קודש שאין לאדם לירא משום דבר רק מפני ה' בורא כל העולמים, וממילא כשהאדם ירא מה' אינו מתירא משום דבר המפחיד, כי כל מיני יראות הנמצאים בעולם המה כדי לעורר עצמו ליראת ה' הרוממות, וממילא כשיש לאדם יראת רוממות מה' יתברך אינו מפחד משום דבר בעולם, כי אי אפשר לשום דבר המפחיד לשלוט באדם הירא מה' יתברך, וגם זאת ידוע שמי שיש לו תמיד מורא שמים עליו, ממשיך על עצמו קדושת אלהותו יתברך,

ריד שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

ובא לדבקות גדול בה' יתברך שכמעט בטל מן המציאות ואינו רואה ואינו שומע שום דבר מפחיד בעולם, **כי הוא דבוק באין**, **דהיינו באין סוף ברוך הוא** הנקרא בזוהר הקדוש מדת אין, ומשם ממשיך קדושה גדולה, והיינו **"מאין יבוא עזרי"**.

(מאור ושמש, בשלח עמוד קפ"ז)

ב' אופני יראת ה' הם, אחת היא יראת העונש, הב' היא יראת הרוממות

עוד תתפרש בי"ת של בראשית על דרך אמרם זכרונם לברכה (הקדמת תקוני זוהר ה') כי ב' אופני יראת ה' הם, האחת היא יראת העונש, והב' היא יראת הרוממות, וזו יראה פנימית ומעלה מהא', והוא שרמוז באות בי"ת ראשית, כי ב' יראות הכין ה' לקיום העולם, ורמוז אופן שניהם, הא' רמזה בתיבת אלקים, כי היא יראת הדין בקומו למשפט, והב' רמזה באמרו את השמים ואת הארץ, והוא על דרך אמרו **"כי אראה שמיד"** וגו', ואמרו זכרונם לברכה (זוהר בראשית א') **כי יראת הרוממות תכנס בלב משכיל בהביטו בהתבוננות במעשה שמים וארץ, מה גדלו מעשי ה', תתלהב הנפש ויירא מגדולתו יתברך שמו.**

(אור החיים בראשית א, ז)

דע לפני מי אתה עומד

הנה עיקר היראה היא יראת הרוממות, שצריך האדם לחשוב בעודו מתפלל או עושה מצוה כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל או עושה המעשה ההוא, והוא מה שהזהיר התנא (ברכות כח, ב): **וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה מתפלל.**

(מסלת ישרים פרק י"ט)

**יהא אדם ערום ביראה לחדש המצאות,
לעשות נחת רוח ליוצרו**

לעולם יהא אדם ערום ביראה לדעת ולהתבונן דבר מתוך דבר ולחדש המצאות ולעשות נחת רוח ליוצרו בכל הדרכים שאפשר להראות, היות מכירים גודל רוממותו עלינו, אשר על כן, כל מה שיתייחס לו יהיה נכבד עלינו כבוד גדול, וכיון שהוא יתברך בטובו הגדול עם כל שפלותנו רצה בענותו לחלק לנו כבוד, ולמסור לנו דברי קדושתו, לפחות בכל כוחנו נכבדם, ונראה היקר אשר להם אצלנו, ותראה שזאת היא היראה האמתית שהיא יראת הרוממות שזכרנו, שבה תלוי הכבוד המתקרב אל חפוב האהבה.

(מסלת ישרים פרק י"ט)

שְׁעַר עֲבוּדַת ה'

**חשובה לה' העבודה המועטת שלנו
כאילי נביות, שהיו בזמן בית המקדש**

ואם תאמר כיון שנסתם השפע בכלל, אם כן מה יתן ומה יוסיף העוסק בתורה ובמעשים טובים או אם יפגום, חס וחלילה? ויש לומר, כל העושה מצוה בעת הזאת הוא עושה סמך אל השכינה, ומושך לה שפע קצת כמו זעה בעלמא, ועל זה יש לו שכר טוב בעמלו, ועל זה נאמר (ישעיה ס"ו): "שישו איתנה משוש...כי הוא עושה לה סמך, ואדרבה שכרו גדול יותר, והעד על זה: בת מלך בהיותה יושבת בהיכל אביה המלך ואחד מעבדיה יעשה לה איזו עבודה, ודאי תשלם לו שכר, אבל לא שכר כל כך כמו, שאם תהיה חוץ להיכל המלך בדוחק ובגלות, ואם העבד יתן לה אז אפילו דבר קל כמו עשב לח

רטז שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

להבריא נפשה, הוא חשוב בעיניה מכל אילי נביות אשר היו בשעת הממשלה ..

כ"י העבודה המועטת בזמן הזה היא יותר חשובה מכל אילי נביות, שהיו בזמן שהיה בית המקדש קיים, וכן על דרך זה הוא הפגם, חס וחלילה. מי שפוגם עכשיו בשעת גלות המר הזה, שגורם שגם מעוט השפע נחסר, ואז כביכול בכעס ודין והקלה מן הסבות, חס וחלילה, על ידי זה תתהפך לדין חזק ותקיף, וזה טעם הצרות התכופות זו לזו בגלות המר הזה, מה שלא היה כן בכל שאר הגלויות.

(חסד לאברהם)

בבחינת הרגליים המעמידים הגוף נחשבים הנשמות של הדור האחרון ועיקר העבודה להתחזק באמונה

עכשיו בדורות האחרונים העיקר הוא, שיתחזקו בני ישראל באמונה ביותר... כן הנשמות של הדור האחרון הזה, עקבתא דמשיחא. הנשמות הם בבחינת עקבים... וגם יאמין ואל יפול לב האדם לומר, הנה הנשמות שבדורות האלו הם ממקום נמוך ומוחות וליבות נמוכין, ומה ערך יש למעשי המצוות? רק יאמין, שאפילו דבור קטן של יהודי עושה רושם למעלה, כי באמת כמו שהרגליים צריכות לראש, כן הראש צריך לרגליים, כי הם מעמידים את כל הגוף, שכל הגוף נשען עליהם.

(עירין קדישין להרב הקדוש מרוזין ז"ע"א)

שמחה עצומה יגרום כל דבר מועט שעושים למען ה' יתברך שמו

כ"י אמנם כן נכון לכל אדם להבין ולדעת, כי בחשכות הגלות האחרון כיום הזה, הנה יקר מאוד לפני השם יתברך, ומקובל לפניו כל בחינת התעוררות לעבדות, לתורה ולתפילה, אפילו שאינו כראוי ובכונה הגדולה כמו בדורות הראשונים,

בכל זאת המעט מהעבודות הוא חשוב לפני הקדוש ברוך הוא כמו הרבה בימים שלפנינו, יען כי בעוונותינו הרבים גברה החשכות ועול הגלות וכשל כח הסבל מרוב הצרות וטרדות הזמן, והסטרא אחרא רודף כל היום באין מנוס. הנה לכך מעט ההערה לקדושה פועלת יותר ויותר, כי הזמן גורם החושך... אשר על כן ראוי לכל איש לקום בכל עוז ולהתעורר ביראת ה' בעת הזאת אשר כביכול המלך עומד ומצפה ופתח השער לדופקי בתשובה לקבלו באהבה... אף אם תבקש רק בקשה קטנה בלב "את ה' אלוקיך" בכל זאת אחר כך "ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך". הנה מציאה היא דבר חדש אשר לא חשב עליו... "והיה עקב" - בעקבות דמשיחא, אם תשמעון את המשפטים האלה, תהיה שמחה גדולה לפני השם יתברך ברוך הוא, גם בבחינת שמיעה הקטנה שלכם.

(תפארת שלמה על התורה)

צדיק אמת

הצדיק האמיתי הוא זה שמתרחק מן השקר עד הקצה האחרון

כתב בספר "אור הנר": "שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם" - פירוש קדוש אחד. דהנה מי שנוסע לאיזה צדיק הוא צריך לתהות על קנקנו בשבע חקירות ובשבע בדיקות אם הוא צדיק אמת, ובפרט בעקבתא דמשיחא, אשר כבר נבא הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, בעת שהלך עם תלמידיו בדרך, והיה שם הרבה אילנות אשר היו ממולאים בעלין הרבה אשר לא יוכל לספר, והכה הבעל שם טוב הקדוש זי"ע את ראשו באילנות, שאלו לו תלמידיו: מדוע הנך עושה כן? והשיב הקדוש: תדעו שבעקבתא דמשיחא יהיו אנשים שמכנים את עצמם בשם "רבי" ויהיו מרמאים ומטעים את הבריות הרבה

כמו אלו העלין. זקני הרבי ירחמיאל הקדוש זי"ע גט כן אמר על זה אופן והסימן בזה הוא, אם אחר בדיקה יתודע לך שהוא נזהר משקר עד קצה אחרון, אזי תדע שהוא צדיק, ובאם תשמע ממנו איזה דבור שקר, אזי, למען ה', הרחק את עצמך מעל גבולו כי הוא מצד הסטרא אחרא "וצא טמא" - ! תאמר לו - ואל תשמע אליו כלל, כי אין לו חלק באלוקי ישראל, ואף אם יראה לך אותות ומופתים אל תאבה לו (ועיין באילנא דחיי פרשת תזריע ובמטעמי יצחק שם), והנה האדם צריך להפיל תפילה ותחינה לפני השם יתברך, שלא יבלה ימיו לריק, חס וחלילה, אצל צדיק, שאיננו מסטרא דקדושה, ואזי השם יתברך מצילו מכל דבר רע, וזה שאמר הכתוב: "שומר נפשות חסידיו מיד רשעים" - אותם הרבנים שהם רשעים. כי כל מי שאינו נפירוש משקר לגמרי, הוא רשע. רוצה לומר, והשם ישמור את חסידיו שלא יבואו לרמאי כזה, רק שיזכו אל צדיק האמת.

ניסיון הערב רב לפני הגאולה

מנהיגים מהערב רב ישלטו חמישה במינם [סימנם גי"ע רי"ע]
ויבנו בתי כנסיות, רק כדי להתגבר בכך על העם

מובא בזוהר בראשית: וחמש מינין אנון בערב רב ואנון [סימן גי"ע רי"ע] נפילים גבורים ענקים רפאים עמלקים... ומאלין שאשתארו מנהון בגלותא רביעאה, אנון רישין בקיומא סגי ואנון קיימין על ישראל כלי חמס, ועליהו אתמר (שם ו'): "כי מלאה הארץ חמס מפניהם..."

"גבורים" מינא תליתאה עליהו אתמר: "המה הגבורים... אנשי השם", ואנון מסטרא דאלין דאתמר בהון (בראשית י"א): "הבה נבנה לנו עיר ונעשה לנו שם", ובנין בתי כנסיות ומדרשות ושוין בהון ספר תורה ועטרה על רישוי ולא

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש ריט

לשמא דייה אלא למעבד לון שם, הדא הוא דכתיב: "ונעשה לנו שם", ובסטרא אחרא מתגברין על ישראל דאנון כעפרא דארעא וגזלין לון...

פירוש הזוהר: המתמנה על הצבור ומנהיגם ברחמים, בידוע שנשמתו מכנסת ישראל, אבל המתמנה בכלי חמס, נשמתו משורש נחש. הבונים מוסדות תורה לקנות להם שם ולהתגבר בזה על העם, למשול עליהם ביד חזקה, המה ה"גבורים" מהערב רב.

"... וזה להם האות כי כל המתמנה על הצבור ומנהיגם ברחמים ונותן נפשו עליהם, בידוע, שנשמתו מכנסת ישראל, כי מרחמם ינהגם. אמנם המתמנים על ישראל בכלי חמס, נפשותיהם באה משורש נחש... כי לא יבנו הם בתי כנסיות ובתי מדרשות רק להיות חרב בידם לעשות חפצם ורצונם להתגבר על העם..."

"כתם פז" מהגאון המקובל האלוקי עיר וקדוש כמורנו הרבי רבי שמעון לביא זצוק"ל בעל מחבר זמר "בר יוחאי" בדף פ"ה)

באותה עת, שהערב רב ישלטו על ישראל, יהיה כאילו עבדין שולטים בהקדוש ברוך הוא, חס וחלילה

בזוהר "רעיא מהימנא": כד ערב רב אנון מעורבין בישראל, מה כתיב (איכה א') "היו צריה לראש...!" בזמנא דערב רב אנון ראשים על ישראל, כביכול, כאילו נסטרא אחרא עבדין שולטני דקודשא בריך היא] עבדין שולטים בהקדוש ברוך הוא.

**הערב רב שאור שבעסה שמעכבים
הגאולה יותר מן אומות העולם**

ב"רעיא מהימנא": ובגין דערב רב אנון שאור שבעסה ואנון

רכ שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

אומין דעלמא דמיין למוץ, יתיר מעכבין בגלותא ערב רב לישראל מאומין עכו"ם, כמה דאוקמוה רבון, מי מעכב? שאור שבעסה מעכב. דאנון דבקין בישראל כשאור בעסה, אבל אומין עכו"ם לאו אנון אלא (תהילים א') "כמוץ אשר תדפנו רוח".

הערב רב אוהבי בצע ועזי פנים ככלבים ועושים הכל לטובת עצמם

ב"תקוני זוהרר": "ויפן כה וכה וירא כי אין איש", אלא איש לדרכו פנו, בעסקין דילהון, באורחין דילהון, איש לבצעו מקצהו, בבצעה דהאי עלמא, לירתא האי עלמא, ולא אנון מסטרא דאלין דאתמר בהון (שמות י"ח) "אנשי חיל יראי אלוקים אנשי אמת שונאי בצע", אלא כולהו צוחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים: הב, הב לנא מזונא וסליחה וכפרה וחי, כתבינו לחיים, ואנון עזי נפש ככלבים דאנון אומין דעלמא דצוחי לגביה, ולית לון בשת אנפין, דלא אית מאן דקרא ליה בתיובתא דיחזור שכינתיה לקודשא בריך היא, דאיהי מרחקא מיניה למהדר לגביה, ואדמיין לכלבים דאתמר בהון (תהילים ק"ו): "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם", ואנון ערב רב. דכל חסד דעבדין - לגרמייהו עבדין.

"היו צריה לראש" - אלו הערב רב

כתוב ב"תקוני הזוהרר": וי לישראל כד אתבלעו בערב רב... וערב רב אתמר בהון (איכה א'): "היו צריה לראש...", "צריה" - ודאי אנון ערב רב. עליהו אתמר (ישעיה א'): "שריף סוררים וחברי גנבים כולו אוהב שוחד...".

חמישה מיני ערב רב הם

כתב הגאון רבינו אליהו מוילנא בספרו "אבן שלמה": אבל עדיין לא ברור גמור, עד שיבררו מן הערב רב... והם דבוקים מאוד בישראל וישראל לומדים ממעשיהם... והם

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רכא

העשירים עליזי גאוותך... ואין בן דוד בא, עד שיכלו גסי הרוח מישראל... כן אי אפשר להפריד הערב רב, רק על ידי קשי הגלות...

ושם יתבררו כל רשעי ישראל בשלושת ימי אפלה. [שם יסבלו צרות גדולות, שיאכלו מלוחים ושאר צרות...] והם גורמים כל בטול תורה ואריכת הגלות... ו"נפילים" הם הרודפים אחר התאוה... "גבורים" הם אנשי השם, שבונים בתי כנסיות ומתנדבין תכשיטין לספרי תורה לעשות להם שם. "עמלקים" הם ראשי ישראל בגלות כלי חמס וגוזלים לעניי ישראל, ועליהם נאמר: "היו צריה לראש..." "רפאים" הם שמתרפים לעשות גמילות חסדים וצדקה עם בעלי תורה. "ענקים" הם המזלזלין בתלמידי חכמים...

עוד הסבר: "עמלקים" - רישין דבני ישראל בגלותא, וגוזלין לעניי ישראל... ו"הנפילים", "גבורים" (בראשית ו' ד') הן "אנשי השם", דכל עובדיהון בשביל לעשות שם. "רפאים" (שם) - הם שאינם רוצים לעשות גמילות חסדים וצדקה עם בעלי תורה. "ענקים" (שם) - המזלזלים בתלמידי חכמים.

(תקוני זוהר צ"ז ע"ב, ד"ה עמלקים)

וכל עזי פנים ורשעים שבדור הם מגלגול נשמתם של הערב רב ובני קין, וכל הגלות והצרות וחורבן בית המקדש הכל על ידי מה שקבל משה לערב רב... ונקראים "ערב רב", מפני שהם ראשי העם בגלות ולכן נקראים "רב"...

נאמר: "וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה" - הם הערב רב שהם ראשי העם. "ואת לאה וילדיה אחרונים" - הם עם הארץ הטובים, שהם כפופים תחת הערב רב, "ואת רחל ואת יוסף אחרונים" - הם התלמידי חכמים, שהם שפלים מכולם.

(לקוטים מהגאון רבי אליהו מוילנא ז"ע)

רכב שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

הערב רב ראשים בגלות והוא בעיני הערב רב דהן ראשים בגלותא...

(תקוני זוהר קי"א ע"א, ד"ה וחכמת המסכן, ועיין זהר משפטים קי"ד ע"א)

הערב רב קופצים להורות למרות שלא הוסמכו לכך

והן ערב רב, שרוצין להיות להם שם רב וגדול והם קופצים להורות, אף על פי שלא הגיעו להוראה.

(ייהל אור" בראשית כ"ו ע"ב, ד"ה ומשה בנינייהו).

כל הצרות והגלות על ידי הערב רב

כל הגלות וחורבן בית המקדש וכל הצרות, הכל על ידי קבול משה רבינו עליו השלום לערב רב, וכל עזי פנים ורשעים שבדור הן מנהון, רוצה לומר מנשמתין דילהון, שהן גלגול דילהון וזה שנאמר בגמרא (ביצה ל"ב): "הני מערב רב קאתי".

(תקוני זוהר צ"ז ע"א ד"ה ועלייהו)

חמישה מיני ערב רב הם – הסבר נוסף

עוד כותב הגאון הקדוש מוילנא זי"ע: ישנם חמישה מיני ערב רב והם:

- א.** בעלי מחלוקת ובעלי לשון הרע.
- ב.** הרודפים אחר התאוה כמו זנות וכדומה.
- ג.** הרמאים שמראים עצמם כצדיקים ואין ליבם שלם.
- ד.** הרודפים אחר הכבוד ובונים חרבות לעשות להם שם.
- ה.** הרודפים אחר הממון, והמחלוקת תחילה, כי המחלוקת כנגד כולם.

והם נקראים "עמלקים" ואין בן דוד בא, עד שיעברו מן העולם, ועליהם נאמר (דברים כ"ה י"ט) "**תמחה את זכר עמלק**" כמבואר בזוהר.

(אדרת אליהו, פרשת רבויים)

גמר הברור - להפריד הטוב מן הרע

כתב בעל ה"בני יששכר": גזרו אומר בזוהר בראשית, אשר גם כל העומדים כלי חמס על ישראל בדרין בתראין כתות הערב רב אשר בקרבינו הם יושבים... והנה ידיד הקורא כאשר תראה בדורות הללו [עקבתא דמשיחא] אשר בעוונותינו הרבים... וגם אותן דקיימין כלי חמס על ישראל לפשוט את עורם מעליהם בעצות רעות, בחוקים לא טובים... הנה תצפה לרגלי משיחא, דהנה זה גמר הברור - להפריד הטוב מן הרע.

נוכל להנצל מממשלת הערב רב רק על ידי עזות נגד עזותם

מובא בספר לקוטי מוהר"ן, כי יש רועים של הסטרא אחרא, והם גם כן מפורסמי הדור, וכופין אנשים לתחות שיעבודייהו, ועיקר מלכותם היא על ידי עזות, כי עזות מלכותא בלא תגא... והם ככלבים בעזותם... והם פני הדור כפני הכלב... ועל כן כדי להנצל מהם תחת ממשלתם אי אפשר רק על ידי עזות לעמוד נגד עזותם...

עתה רוב הדור מהערב רב

בשער הפסוקים להאר"י זכרונו לברכה... כתב באמצע דבריו: "ועתה רוב הדור מהם", והרי שכתב כן גם על דורם של האר"י והרבי חיים ויטאל זלה"ה... ומה נאמר ומה נדבר בדור השפל הזה, שבדורות הקודמים היו רובא דרובא מישראל שומרי תורה ומצוות?... אמנם בדור הזה, בעוונותינו הרבים, שמעוטא דמעוטא בתכלית המעוט, אולי לא נשאר אף אחוז אחד ממספר בני ישראל, שיהיו שומרי תורה ומצוות, ואף בין אלה המעטים השומרים תורה ומצוות כהרגלם, אף בהם זעירין אנון שמאמינים בכל הי"ג עיקרים כראוי, וכתות הערב רב מתרבים והולכים... והערב רב שבדורנו אין להם דמיון להערב רב שבדורות הקודמים, כי המה בתכלית

רכד שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

הגריעות מירידה התחתונה הבאה טרם ביאת המשיח, ומצב דור כזה משפיע גם על המנהיגים הכשרים...

(וי"א"מ)

על אף הדברים הטובים שבערב רב חייבים למאוס בהם

עיקר החסרונות באים, ממה שעושים לנו הערב רב. כמה שנאמר בזוהר הקדוש: דמעיקין לישראל יותר מאומות העולם, והעיקר לחזק עצמו באמונה מאוד, כי ישראל ממצרים נגאלו רק בזכות האמונה, וכן גאולה העתידה, וצריך חזוק באמונה, מחמת שרואים דרך רשעים צלחה... כי גם אם רואים בהם (היינו, הערב רב) דברים טובים כמו תורה ומנהג ודרך ארץ, ובפרט כי מדת שלום היא יסוד לכל, והיא מדה טובה מאוד, אף על פי כן - כמו שהחולה מוכרח להפליט ממנו דמים, והדם הוא הנפש, אשר יש בהם אף קצת תערובות, כמו כן בעקבתא דמשיחא מוכרחים למאוס בכל תהלוכות הנ"ל גם אם יש בזה דברים מועילים כי הוא זמן הברור, וזוהי הבחירה והנסיון בימים האלו...

(דברי שמחה לרבינו שמחה ישכר בער הלברשטאם)

הרבנים יהיו כ"יאק מאק" – שומשומין, ועל ידם תהא האמת נאבדת והצרות באות

כתב הרב הקדוש מקאמארנא "היכל הברכה": בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי, והיוקר יאמיר, אני אמלוך. מרן הקדוש קודש קדשים, רוח אפינו משיח ה': רבי ישראל בעל שם טוב בעת תפלת מנחה פעם אחת הכה על ראשו ומרט שערו, ואמר אחר כך, שראה ברוח קודשו, שקרוב לימי המשיח, יהיו "רביעס יאק מאק", ועל ידי זה נאבדה האמונה והקץ מתארך, וכמעט רוב צרות ורעות של ישראל בא מן זה השתררות ובטול תורה ותפילה ודרכים עקומות עקושות להיות לו דרך מעוקס ומעוקש דרכיו להתפלל שחרית ארבע שעות אחר חצות ומנחה שלוש שעות בלילה. אשרי המדבק

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רכה

עצמו לצדיק אמת, אשר ראשו בשמי השמים העליונים בהארות אור אין סוף.

בשביל הבחירה החופשית – יש מנגד לכל צדיק אדם המחטיא את הרבים

בספר "תולדות יעקב יוסף" כתוב: ולהבין הענין נראה לי, כי שמעתי ממורי בפרשה "על מה שווא בראתי" (תהילים פ"ט), שהיא טענת היצר הרע, והיא התשובה לכל בני אדם, כי בעת רדת נשמה קדושה מלמעלה לגוף האדם, נתעורר הקטרוג מלמעלה מסמאל לומר מעתה לא יוכל לפעול פעולתו להסטיין ולפתות, מאחר שזה יחזיר העולם למוטב, ואם כן למה נברא לריק? עד שנותנים לו נגד זה האיש בלע תלמיד חכם שידין יהודאין, שנברא גם כן אשר יתלוצץ מזה איש השלם, ומי שירצה ידבק בזה או בזה, והבחירה חופשית.

אמר מרן אלוקי רבי ישראל בעל שם טוב טענת היצר סמאל, כשיורדת נשמה קדושה וגבוהה לעולם הזה "על מה שווא בראתי"? והרי זה יחזיר כל העולם למוטב באמונה גודלה לתורה ולתפילה, והרי אני מלאך רוחני אינו נראה, והוא היה בגוף מדריך בני אדם לדרך טוב ביראה ואהבה, ומי פתי ישמע לי. והיתה התשובה: כל בני אדם! כי לכל צדיק אמת יש נגדו המנגדו, אין בו ממש לא יראה ולא אהבה, אלא משתרר על הבריות. מראה עצמו צדיק. מושך בני אדם להפסק ולחכמות זרות ולדברים שונים, ויש לו תקיפות גדולה, ומעתה הבחירה החופשית, וזהו "כל בני אדם", הכל יהיה בבני אדם לענה וראש.

(זהר חי בראשית ד' שכ"ט ע"ד)

כמו שאמר מרן רבי ישראל בעל שם טוב: "על מה שווא בראתי" כי צדיק אמת - באהבתו ובחיות שלו יעלה את כל העולם לקדושה, ועל זה היתה התשובה "כל בני אדם", שכן תהיה דוגמא שלו, שמתלבש בו סמאל הרשע ועושה אותו

רבי ורב גדול הדור, ומעתה נשארתי הבחירה, כי לרשעים, הערב רב - ראש שהוא כמותם, עץ יבש אין בו לחלוחית טוב, הכל שקר וכזב, וכן מנהיג אנשיו יסוד עזר כנגדו שבאמת התנגדות הוא עזר גדול לעבודת ה' יתברך... עיין שם באריכות. (זוהר חי ד' כ"ח ע"א דפי הספר קי"ב ע"ג)

שַׁעַר הַגְּאוּלָּה

שנה שמלך המשיח נגלה בו, כל מלכי האומות העולם מתגרות זה בזה

אמר רבי יצחק - שנה שמלך המשיח נגלה בו, כל מלכי האומות העולם מתגרות זה בזה; מלך פרס מתגרה במלך ערביא, והולך מלך ערביא לאדום ליטול עצה מהם וחוזר מלך פרס והחריב את כל העולם כולו וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם, ויאחזו אותם צירים כצירי לידה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומרים: להיכן נלך ולהיכן נבוא? ואומר להם: בני, אל תתיראו! הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה הראשונה כך גאולה אחרונה, כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושעבוד מלכויות אחריה, אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכויות אחריה, עד כאן לשונו, ורבותינו זכרונם לברכה, הודיעו לנו כל זאת, כדי שכשיגיעו הימים האיומים הללו, לא נרעש ולא נפחד חס ושלום, כי כבר נבאו על זה כל הצדיקים וקדושים הקודמים, הם ראו הצרות הגדולות והנוראות שיעברו ישראל הקדושים קודם התגלות האור הגדול והנורא כי לעת ערב יהיה אור.

(פסיקתא רבתי פרשה ל"ז סימן ב')

בעזרת השם יתברך

פרשת קרח - פרק ל"ז

שער הגלגולים

ר' אלעזר בן עזריה ואשתו מגולגלים מנשמת קרח ואשתו

איתא בשבת (דף נד עמוד ב') **פרתו של רבי אלעזר בן עזריה**
היתה יוצאת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים

והנה בתלמוד ירושלמי (שבת פ"ה ה"ד) אמרו, "פרתו" היא אשתו, והיא היתה יוצאת בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים ברצועה בראשה שלא ברצון חכמים^א, עיין שם.

א) ובירושלמי שם מבאר: התמיהה שבמשנה "שלא ברצון חכמים" שפרסמו את מעשהו זה של אחד מגדולי הדור, הוצרכו להסביר כי רבי אלעזר בן עזריה לא רצה לקבל את דעת החכמים והי' "מתריס כנגדם" בענין זה. אף מסופר שאיימו עליו חכמים שאם לא ידאג להסרת הרצועה יוציא אהו מחבורת החכמים. עוד מבואר שם בירושלמי שמדובר באשתו של רבי אלעזר שהיתה נוהגת לצאת ברשות הרבים בדבר שאסרו חכמים, וכדי שלא לפרסם את הדבר קראו ברמו "פרתו" על פי הביטוי "לולא חרשתם בעגלתי", עיין שם.

ומסופר שם בתלמוד בבלי מסכת שבת (דף נ"ד עמוד ב') שארבעה חכמים אמרו "כל מי שאפשר לו למחות לאנשי ביתו [על מעשה שאינו ראוי, שהם עושים] ולא מיחה - נתפס על עוונם של אנשי ביתו, ואם יכול למחות באנשי עירו נתפס על עוון אנשי עירו, ואם יכול למחות בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו (ועיין לעיל מה שהבאנו שם ממאמר הגמרא שבת (דף נ"ה עמוד א') מעולם לא יצאה מדה טובה [הבטחה טובה] מפי הקדוש ברוך הוא וחזר בו לרעה חוץ מדבר זה... על שלא הוכיחו זה את זה... ומה נשתנו אלו מאלו וכו'".

רכח שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

ובספר גלגולי נשמות (סימן קיט) ביאר: כי אשתו של ר' אלעזר בן עזרי' היא גלגול אשת קרח, אשר היא נתנה לבעלה עצה להתנגד למשה רבינו, ואמרה לו שיעשה טלית של תכלת יחד עם עדתו כדי לערער על מנהיגותו של משה, והרצועה שבין קרני' רומזת לד' כנפות הטלית שנקראו קרנות, עיין שם.

ועל פי אמרם ז"ל אפשר לפרש שאשתו של רבי אלעזר בן עזריה נתגלגלה שוב כדי לכפר על חטאה הראשון, שהציעה לבעלה קרח למרוד נגד מנהיגותו של משה רבינו עליו השלום, שהיה נשיא הדור, ובגלגול הזה חלקה עוד הפעם נגד חכמי הדור שהיתה יוצאת בשבת בפרהסיה ברצועה בראשה שלא ברצון חכמים, ופגעה בזה פעם ב' נגד נשיאי הדור, ורבי אלעזר בן עזריה בוודאי הוכיח אותה ולא שמעה בקולו ולכך צם כל כך הרבה תעניתים כדי שאשתו תחזור בתשובה ולתקן קלקולה.

ואף על פי שכתוב בשער הגלגולים שבדרך כלל נשים אינם באות בגלגול (כמבואר בספר "חסד לאברהם" דהנשים נעשות

ועיין שם בעיין יעקב: מה נשתנה אלו מאלו: יש לומר כי בכל דור "צדיקים גמורים" אינם נמדדים אלא כמדת הדור, ומעשיהם מוערכים על פי מעשי בני דורם, ולכן צדיקים אלה כיון שאינם מושלמים בכל דבר, מה זכותם להנצל, אם לא דאגו לבני דורם?
ועיין שם עוד בירושלמי שרבי אלעזר בן עזריה צם כל כך הרבה תעניות שהשחירו שיניו מן הצומות. ראה בירושלמי מסכת שבת (דף נ"ב ע"ב) ובמסכת ביצה (דף כ"ג ע"א) וזה לשונו: אמר רבי חנניא פעם אחת יצאת, והשחירו שיניו מן הצומות, א"ר אידי דחוטריה אשתו היתה, ומנין אשתו קרוי' עגלה שנאמר (שופטים י"ד) לולי חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי, תמן אמרין שכנתו היתה, ויש אדם נענש על שכנתו, אמר רבי קירס דידמא ללמדך שכל מי שהוא סיפק בידו למחות ואינו ממחה קלקלתו תלוי בו, עד כאן לשונו (ופירש שם: כאלו הוא עשה העון בעצמו לכך נקראת על שמו).

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רכט

בגהינם ואינן צריכות להתגלגל) אבל יש יוצא מן הכלל, שאם חטאו בעבירות חמורות צריכים לחזור בגלגול.

עוד רואים כאן: דכמו בפרשת קרח כתוב: "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם וגו'", כמו כן כאן במסכת שבת נד: מבארת הגמרא שעל ידי שלא הוכיחו נהרגו ע"ב אלף בגבעת בנימין, וממילא מובן המשך הגמרא שמביא כל ענין התוכחה כמו שכתבנו לעיל.

אותו האיש ואשתו הפתי' - מגולגלים מנשמת קרח ואשתו

איתא במסכת נדרים (דף ס"ו עמוד ב') ההוא בר [אדם אחד בן] בבל דסליק לארעא דישראל [שעלה לארץ ישראל], נתיב איתתא [נשא שם אשה], אמר לה: בשילי [בשלי] לי תרי טלפי [שתי עדשים] - כלומר מעט עדשים, בשילה ליה תרי טלפי [בשילה בדיוק שתי עדשים], רתח עלה [כעס עליה]. למחר [כדי לתקן את הדבר] אמר לה בשילי [בשלי] לי גריוא [סאה - כלומר הרבה עדשים], בשילה ליה גריוא [בשילה לו סאה - שיש בה הרבה מעבר לסעודתו של אדם]. אמר לה זילי אייתי [לכי הביאי] לי תרי בוציני [שתי דלעות קטנות - שבבבל קוראים לדלעת "בוצינא"], אזלת ואייתי לי תרי שרגי [הלכה והביאה לו שתי נרות - כי בארץ ישראל קראו לנר "בוצינא"], ואמר לה: זילי תברי יתהון על רישא דבבא [לכי ושברי אותן על ראש השער - והיא לא הבינה לשון זו באותה שעה]. הוה יתיב [היה יושב - החכם] בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא [בשער, והיה דן דין], אזלת ותברת יתהון על רישי [הלכה ושברה אותן על ראשו - כמו שהיה שמו בבא]. אמר לה: מה הדין דעבדת [מה זה שעשית?]. אמרה לוי [לו]: כך ציוני בעלי, אמר: את עשית רצון בעליך, [אם כך] המקום יוציא ממך שני בנים [כנגד שתי הנרות] כבבא בן בוטא.

בספר גלגולי נשמות (סימן לו) כתב: אותו האיש גלגול קרח ואשתו הפתי' היא אשתו של קרח עיין שם.

ובספר הדורות כתב וז"ל: גלגולי נשמות שהיה ניצוצו ברבי

רל שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

מאיר דאיתא ברבה פרשת שופטים איש ליצן על שאשתו היתה שומעת דרשת רבי מאיר צוה לה שתלך ותרוק בפניו, והוא האיש דבבא בן בוטא והיא האשה, ורבי מאיר עשה כמו בבא בן בוטא והאיש והאשה הזאת הם קרח ואשתו ליצנים היו על משה ואהרן, עכ"ל.

ואפשר לפרש דברי הגלגולי נשמות שם, כי כמו במחלוקת של קרח שמע לקול אשתו לחלוק על משה רבינו עליו השלום, אף על פי שהיה נגד השכל, כמו כן היא שמעה לקולו בדברים שהם נגד השכל, וכמו שאז נתבזה קרח עד "ותפתח הארץ את פיה וגו'", כמו כן נתבזה אותו האיש כשאשתו הפתיה שברה הנרות על ראשו של בבא בן בוטא, וכשאמרה כך ציוני בעלי, ענה לה **את עשית רצון בעליך**, [ולא שבעלך יעשה רצונך לחלוק על משה, כמו שהיה בגלגול הקודם] וכמו שכתוב בשולחן ערוך אבן העזר (סימן ס"ט סעיף ז') בהגה: **אמרו חכמים אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שעושה רצון בעלה**. ובירך אותה: המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא (במדת הענווה, לתקן הגאווה מדור הקודם שאמר כי כל העדה כולם קדושים, ומדוע תתנשאו על ה'). ואפשר לרמז בזה שיהיו לה שני בנים כנגד קרח ואשתו שהם יתקנו מה ששניהם פגמו בגלגולם הקודם.

עוד יכול להיות שבבא בן בוטא היה לו ניצוץ משה רבינו עליו השלום² [ראה דבר נפלא, בבא בן בוטא האותיות במספר קטן הוא כמנין שלושים - וימשה רבינו במספר קטן עם התיבות והכולל גם כן המנין שלושים]. וכמו שמשה רבינו לא מחה כשביישו אותו, מפני ענוותנותו הגדולה, כמו כן בגלגול הזה לא מחה בבא בן בוטא על כבודו, ולא עוד אלא שבירך אותה.

(ב) ואפשר עוד להאריך בזה, ואכמ"ל, וראה לקמן בפרשת פנחס מה שכתבנו שם ותבין.

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז **ועונש** **רלא**

ובספר "חסד לאברהם" כתב: דע כי רב ששת הוא גילגול
בבא בן בוטא הנקרא חסיד כמו שאמרו רבותינו
זכרונם לברכה שהיה מקריב כל ימיו אשם ספק, ששיית בא"ת
ב"ש בב"א. ראה מדרש רבה שופטים (פרק ה סימן טו) האיש ליצן
ירקה בפניו של רבי מאיר. בבא בן בוטא היה ניצוץ רבי מאיר
וזה הנזכר בנדרים דף ס"ו עמוד ב', ("גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו).

ראה דבר נפלא בספר "בן איש חי" הלכות שנה שניה פרשת
וירא, אחר שהביא המאמר חז"ל (מסכת נדרים דף ס"ו עמוד
ב) על בבא בן בוטא, שכתב: המורם מזה לקחת מוסר גדול
בענין שלום בית, עיין שם. ועיין "חסד לאברהם" (מאמר ה', נהר
י"ט) שרב ששת היה בגלגול ראשון בבא בן בוטא, ונתגלגל על
דבר מועט, עיין שם. (ועיין שער הגלגולים הקדמה לו). ועיין "מסילת
ישרים" פרק כ"ב בביאור מדת הענוה מה שכתב על בבא בן
בוטא. וראה עוד "מסילת ישרים" פרק כ"ד בביאור יראת
חטא מה שכתוב על בבא בן בוטא שהיה ירא חטא גדול שהיה
מקריב אשם תלוי בכל יום (ראה מסכת כריתות דף כ"ה עמוד ב').

וכן המעשה של אותה אשה שירקה בפני ר' מאיר בעל הנס
על פי צווי בעלה (מדרש רבה שופטים ה טו), גם הם היו גלגול
קרח ואשתו, כן כתב בספר "גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו.

שער הגלגולים

ר' יודל מתקן נשמת מלשין - ר' יודל נאלץ לשבות בשבת בכפר אחד
ר' יודל, סוחר יהודי, היה נוסע ממקום למקום לרגל מסחרו.
חסיד ירא שמים היה ר' יודל, כל ימיו עסק בתעשית
ברזל, והיה מתיגע רבות כדי לא להזדקק למתנת בשר ודם.
פעם הגיע לרגל מסחרו לכפר אחד ורצה לשבות שם. בעל

רלב שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

הבית שאצלו התכבד בפת לחם ומשקה, הכיר בו, שיהודי תלמיד חכם לפניו, ואמר לו בתום לב: "בחפץ לב הייתי מארח אותך בביתי, אלא שדגים לכבוד שבת אין לי, ואת הבשר לא תרצה לאכול, שכן לא בדקת את הסכין שבו נשחט העוף, אך יש לי הצעה עבורך. היום עוד גדול ואם תזדרז תגיע לכפר אחד, שם גר יהודי ירא שמים שיש לו בודאי דגים לכבוד שבת וגם שוחט הגון שאפשר להסתמך על שחיטתו".

ר' יודל רוצה לעבור נהר ומצטער על כלב שטבע בנהר

ר' יודל קבל את הצעתו של הכפרי ויצא לדרך. על מנת להגיע לאותו מקום היה עליו לעבור על פני נהר אחד. לצערו ראה כי לא יוכל לעבור דרכו, שכן, מחמת הפשרת השלגים גאו מי הנהר ואי אפשר היה לעבור דרכו מבלי להסתכן. בעומדו אובד עצות על שפת האגם, ראה כלב אחד נכנס למים, ולאחר דקות ספורות טובע בתוכו. דמעות עלו בעיניו של ר' יודל על בעל החיים שטבע. הוא ריחם על הכלב. וגם דאב ליבו על שלא יוכל לשבות בבית יהודי כשר. בלית ברירה חזר לביתו של הכפרי אשר אצלו התארח בראשונה וספר לו שלא הצליח להגיע אל מחוז חפצו. "מכיון שעלי להשאר אצלך" - אמר ר' יודל לבעל הבית - השתדל נא להשיג דגים לכבוד שבת". הסכים האיש, מהר אל הדיג הגר בשכונתו ובקש לדוג עבורו. לא עבר זמן רב והדיג הביא דג גדול מאוד. הסתכל בעל הבית על הדג בהשתוממות ואמר: "שנים רבות מתגורר אני בכפר זה. דגים רבים שנמשו מן הנהר שליד הכפר ראיתי בימי חיי, אך מעולם לא ראיתי דג גדול כזה". הכפרי קנה את הדג בזריזות הכינו ובשלו לכבוד שבת.

בזמן אכילת הדגים ר' יודל נרדם, ובחלומו נגלה לו שֶׁבַּפֶּלֶב
היה מגולגל נשמת מלשין, ובדג - נשמת אביו והוא תקנס

בליל שבת, לאחר התפילה והקידוש ישבו בעל הבית ואורחו

ואכלו מן הדג. שרו זמירות והתענגו על שבת המלכה. לפתע נפלה תרדמה על האורח, הוא הרכין את ראשו על השולחן ושקע בשינה עמוקה. והנה ראה בחלומו ר' יודל את אביו עומד לידו ואומר לו: "דע לך בני, כי אני מגולגל בדג זה ובכלב אשר טבע לנגד עיניך התגלגלה נשמתו של המלשין אשר רדף אותי כל ימי. אתה בני, בדמעות הרחמים שהזלת בראותך כיצד טבע, תקנת אותו. עתה בני, שים לבך כיצד אוכל אתה את דג זה".

ימים לאחר מכן, כשהיה ר' יודל אצל הבעל שם טוב, אמר לו הצדיק: "ר' יודל אתה גלגול נביא"...

(שבחי הבעל שם טוב)

עיקר יראה היא יראת חטא ועל זה נאמר "אשרי אדם מפחד תמיד"

אך יראת החטא היא בכל עת ובכל שעה, שהנה בכל רגע הוא ירא פן יכשל ויעשה דבר או חצי דבר שיהיה נגד כבוד שמו יתברך, ועל כן נקראת יראת חטא כי עיקרה יראה מן החטא, שלא יכנס ויתערב במעשיו מחמת פשיעה והתרשלות או מחמת העלם, יהיה באיזה דרך שיהיה. והנה על זה נאמר (משלי כח, יד): "אשרי אדם מפחד תמיד", ופרשו זכרונם לברכה (ברכות ס, א) ההוא בדברי תורה כתיב, כי אפילו בשעה שאינו רואה המכשול לנגד עיניו צריך שיהיה לבו חרד בקרבו פן טמון הוא לרגליו והוא לא נשמר. ועל יראה זאת אמר משה רבנו עליו השלום (שמות כ, יז): "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", כי זה עיקר היראה שיהיה האדם ירא ומזדעזע תמיד עד שלא תסור יראה זו ממנו, וישעיהו אמר בנבואתו (ישעיה סו, ב): "ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי", ודוד המלך השתבח בזה ואמר (תהלים קסא): "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי".

(מסלת ישרים, פרק כ"ד, בבאור יראת חטא)

לעולם יהא פחד יוצרך עליך ואימתו על לבך ובראשך ונגד עיניך ואל תסירם מעיניך אפילו רגע אחד

לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי, אשרי מי שישים כל דבריו וכל דרכיו לשמים, לעולם יהיו עיניך ולבך אצל בוראך כדי שתנצל מכל מיני חטא ועון, לעולם יהא פחד יוצרך עליך ואימתו על לבך ובראשך ונגד עיניך ואל תסירם מעיניך אפילו רגע אחד, לעולם אל יליזו מעיניך יום המיתה ויום הקבר ויום הדין הגדול כאילו אתה רואה אותו וכאילו אתה עומד בו וכאילו אתה נכנס לדין, כדי שלא יעלו על לבך דברי הרהורים של חטא, שכל איבריך מעידין בך, ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, בכל יום הוא אומר אוי לי שהלך היום ולא עשית בו צדקה עם תלמיד חכם, שכל יום שהולך אינו חוזר לך.

(תוכן דברי שערי קדושה לרבנו חיים ויטל, חלק ב', שער ב')

כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה

אמר רבי יצחק כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה, שנאמר כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי (קידושין לא, א), והעובר בסתר אומר, אין המקום כאן לפיכך הוא נסתר לומר אין יודע, נמצא כדוחק רגליו ומקצרו לומר אין כאן.

(רש"י שם)

כל העובר עבירה בסתר וכו', דכיון דמתבייש מבני אדם לעבור בפרהסיא ועובר בסתר דומה לו כאילו אין שם השכינה שרואה בסתר, והרי הוא דוחק בזה רגלי השכינה, כאילו אין רגלי השכינה על הארץ, והכתוב מעיד "והארץ הדום רגלי", ולזה נסמך מאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיהלך ארבע אמות כו', שיעורו של אדם בכל מקום ארבע אמות, וזה שהולך אותן ארבע אמות בקומה זקופה ודומה לו

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רלה

כאילו הם שלו ממש ואין מקום לשכינה שם, והכתוב אמר "מלא כל הארץ כבודו" וגו', וקל להבין.

(מהרש"א שם)

צריך לפנות לבו בכל יום קודם הלימוד ואחריו מעפוש הדעות והמדות ביראת חטא ומעשים טובים.

(אבן שלמה להגר"א)

אם יש לך יראת חטא הכל שלך

דבר אחר ואלה המשפטים, דוד אמר (תהלים יט): "יראת ה' טהורה עומדת לעד", מהו כך, אתה מוצא אדם שונה מדרש הלכות ואגדות, ואם אין בו יראת חטא אין בידו כלום, משל לאדם שאמר לחברו יש לי אלף מדות של תבואה, יש לי אלף מדות של שמן, ואלף של יין, אמר לו חברו יש לך אפותיקאות (פירוש כלים) ליתן אותן בהם, אם יש לך כן הכל שלך, ואם לאו אין בידך כלום. כך אדם שונה הכל, אמרו לו, אם יש לך יראת חטא הכל שלך, שנאמר (ישעיה לג): "והיה אמונת עתך וגו' יראת ה' היא אוצרו", לכך נאמר "יראת ה' טהורה", והנביא צווח "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

(מדרש רבה פרשת משפטים פרשה ל' י"ד)

מהי יראת חטא

וענין יראת חטא פירש רבנו נסים עליו השלום (הגהות הר"ן עבודה זרה כ, ב) בברייתא דרבי פנחס, זהירות מביאה לידי זריזות וכו', ואמר שם קדושה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי ענוה וכו', פירוש יראת חטא שהיראה מהחטא פְּיָרָא מן האויב באופן שהיא מעלה נוספת באדם שתהיה היראה קבועה כל כך בלבו עד שירא מהחטא עצמו ונרחק ממנו רחוק, ונראה לי **שיראת חטא הוא שירא לחטוא מפני גנות החטא בעצמו**, כי איך יחטא בפני המלך שלפניו

רלו שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

ויביא לפניו פסולת ועבירות, שהקליפה גרעון הנגרעת מן הקדושה, מלשון והייתי אני ובני שלמה חטאים.

(ראשית חכמה, שער היראה, פרק ג')

שבעה דברים צוה רבנו הקדוש את בנו, שלשה על יראת חטא, וארבעה על דרך ארץ. על יראת חטא אמר לו אל תישן על מטתך עד שתקרא את שמע ותתפלל, ואל תכנס באחרונה לבית המדרש, ואל תשב לאכול בשבת עד שתגמור את הפרשה. ועל דרך ארץ אמר לו אל תחתוך בשר על ידך (שמא תחתוך ידך) ונמצאת מבזה את השולחן, ואל תסיח אחורי הכותל מפני ששנו חכמים עינים להרים ואזנים לכותלים, אזנים לבית הכסא אזנים לדרך ארץ.

(אוצר מדרשים, פרקי רבנו הקדוש)

כל העובר עבירה בסתר, כאילו דוחה רגלי שכינה

לעולם תהא מוֹרְאָת שמים בלבו של אדם, ויתבונן שאין דבר נעלם ממנו, כל העובר עבירה בסתר עד שידמה ויאמר אין ה' רואני, הרי הוא כאילו דוחק רגלי שכינה, רצה לומר שמציר בלבו העדר כבודו והשגחתו מִשָּׁם, והרי נאמר (זכריה ד, ה): "עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ", וכתוב (ישעיה סו, א): "השמים כסאי והארץ הדום רגלי".

(המאירי קידושין דף לא, א)

אף על פי שהעבירה מגונה על כל פנים העובר עבירה בסתר הרי זה כאילו דוחק רגלי שכינה, רצה לומר כאילו שלל בשכלו מציאות השגחתו יתברך ממקום שעובר בו לומר, אין ה' רואני.

(המאירי בבא קמא עט, ב)

תאנא, כל מי שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא, שנאמר "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו".

(מסכת כלה פרק שני)

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז **ועונש** **רלוז**

קטנתו מכל החסדים וגו' (בראשית לב, יב) יו"ד כפופה, אף על פי שנתברכתו בעשרה ברכות, **ירא אני שמא יגרום לי החטא.**

(בעל הטורים בראשית לב, יב)

ימות המשיח

הסימנים לדור עקבתא דמשיחא

כתוב: בסוף הגלות לפני ביאת המשיח, חוצפא יסגי – תגדל ותתרבה החוצפה, ויוקר יאמיר, הגפן תתן פריה והיין ביוקר, ופירוש רש"י על כך: לפי שהכל יעסקו במשתאות, ומלכות תהפך למינות, ואין תוכחת, בית ועד יהיה לזנות, והגליל יחרב, והגבלן ישום, ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, וחכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו בפני קטנים, בן מנול אביו, בת קמה באמה, כלה – בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתביש מאביו, ועל מי יש לנו להשען? על אבינו שבשמים!

(מסכת סוטה דף מ"ט)

אין מוכיח – כולם אנשים חטאים

אין לך אדם שיוכל להוכיח – שכולם נכשלים בחטא, וכשמוכיחו, אומר לו: "אתה כמוני...", שכלו החכמים ואין לומד תורה.

(רש"י)

פני הדור כפני הכלב וכן מנהיגיהם

רוצה לומר שיהיו עזי פנים, כדכתיב: "והכלבים עזי נפש המה", כי פרנס לפי הדור – שחוצפא יסגי... ומנהיגי הדור יהיו מערב רב כי ג' סמנים יש באומה זו.

(עין יעקב)

רלח שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

היוקר יאמיר על ידי המעוותים שבעם

ולא יהיה היוקר מפני שלא יהיו השנים מבורכות, אלא שיהיה היוקר על ידי המעוותים, היינו: מפקיעי השערים.

(מהרש"א)

על ידי "עז כנמר" לעבודת ה' יצליחו יראי ה' לעמוד נגד הדור

ובזה אפשר לפירוש מה שאמרו זכרונם לברכה בסוף סוטה: בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי, דהוי ידוע, שבכל דברי חכמינו זכרונם לברכה, שדברו בגנות הדור מרומז בה גם דבר טוב, שסוף כל סוף, אף על פי שרוב הדור יהיו כמו שציינו אותם שם, מכל מקום ישארו עוד יחידי סגולה דבוקים בהשם יתברך ובתורתו הקדושה, אבל איך יוכלו לעמוד נגד רוב העולם? בעל כורחם יהיו צריכים למדת עזות וחוצפה להיות "עז כנמר" בפני המלעיגין, וזהו כוונת דבריהם זכרונם לברכה, "חוצפא יסגיי" - דרק על ידי מדת עזות וחוצפה יוכלו לעמוד נגד הזרם של הדור ולא להסחף.

(חד"ת שלח)

החוצפן יכובד

נאמר: "בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגיי" - הפירוש הוא: שהחוצפה תתרבה, עוד מובן למילה "יסגיי", דהיינו: גדולה. מגדולי הדור דרשו לפנים, כדי שיוכשרו לגדולי הדור היה צורך, שיהיו מחוננים בתורה, ביראה ובחכמה; אולם בעקבתא דמשיחא יוכתר ל"גדולי" כל מי שיש לו מדת חוצפה למדי, ולא עוד, אלא כל מי שחוצפתו גדולה יותר, יהא בר סמכא גדול יותר. אכן רואים אנו כי תנאי מוקדם להיות מנהיג במפלגה היא החוצפה והעזות.

(קונטרס עקבתא דמשיחא להגאון הצדיק ר' אלחנן וסרמן ז"ל)

באחרית הימים המינות תתגבר עד שלא יאמין האדם שביכולתו לתקן משהו

על המשנה בסוטה מובא בשם צדיק אחד, בעקבתא דמשיחא ואין דורש ואין מבקש ואין שואל, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים, ואמר: זהו גם כן אחד מן הקללות שהמינות תתגבר כל כך, חס וחלילה, רחמנא לצלן, עד שכל אדם ואדם יאמר: אין לי ביכולת לתקן שום דבר, להוכיח את העם במידי דהפקרות, אלא מוכרח אני להשען על אבינו שבשמים.

(בבבא קמא עקבתא דמשיחא בשם הגאון בעל נפש החיים ד"ל)

סימנים נוספים לדור האחרון על פי חכמינו זכרונם לברכה

מנהיגי הדור יהיו שפלים כמו מנהיגי הכלבים, העשירים יהיו קמצנים ואכזרים, אנשי האמת ילכו לגור בכפרים ובמדבריות מפני אנשי השקר, הכבוד יהיה נאהב מאוד לרדוף אחריו, ולא יוכלו להתווכח עמהם להוציא המינות מליבם.

(“תנא דבי אליהו זוטא” פרק ט”ז על פי פירוש זקוקין דנורא ובעורין דאשא)

חכמת התורה תהיה טפלה נגד חכמתם, המנהיגים יהיו רודפי בצע ורוועים את עצמם כמו הכלבים ועל ידי זה יסולק הקטרוג מעל ישראל, על ידי עדרים עדרים יסולק המחלוקת כי כל אחד ילך לו לעדתו. תתרבה העזות ומלבושי פריצות ותשתנה בכל פעם לפי רוח הזמן, עד שתהיה בת קמה באמה.

(“תנא דבי אליהו זוטא” פרק ט”ז בפי הגאון בעל “לב העברי” דצ”ל)

”בדור שבן דוד בא פני הדור כפני הכלב”

ונביא כאן ארבעה באורים למאמר הנזכר לעיל:

א. מראים עצמם כאוהבים, וליבם בל עמם. (מהרש”א)

כתב רבינו המהרש"א: "וחכמת הסופרים תסרח ויראי חטא מאסו" כלל בזה מעלות השכליות ומעלות המדות, שכולם יהיו נמאסים בדור ההוא, ופני הדור כפני הכלב... (עיין פירוש רש"י, דברים פרשה כ"ח ל"ד).

עוד נראה לפירוש כי נקרא כלב כי כולו לב נאמן לאדוניו, ואמר שפני אותו הדור יהיו כפני הכלב, שמראה לפנים כאילו הוא אוהב, אבל ליבו בל עמו, כי לפי האמת האהבה, שהיא נראית לפניך, היא נעדרת בלב, על זה אמרו (בפרק ב' דסוטה): "ואין הדור רואה אלא לפנים".

ב. כתב בשער בת רבים על התורה: המנהיגים יתפייסו מהמחרפים אותם בעד מחצית השקל. [ועיין עוד שם על הפסוק "והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה" – "ממראה עיניך" – היינו, ממנהיגי העדה, שיהיה לנו מנהיגים כאלו אשר אם נראה אותם נשתגע, עיין שם.]

זה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סוטה מ"ט): בעקבות משיחא פני הדור כפני הכלב, כי הכלב בעת פניו זעומים יכרת כנף מעיל איש בחרון אפו, אך אם האיש ישליך לו פרוסת לחם או עצם אחת - מיד יראהו פנים שוחקות, כי שתי פנים לו.

כן פרנסי הדור, לפעמים מחרף אותם אחד מהבעלי בתים הבורים והבוערים בעם, והפרנס בחרון אפו ישפוך עליו בוז וקלון בלי שעור, אך כאשר יעבור יום או יומיים ישכך חמתו ובעד כוס יין או מחצית השקל יתפייס.

(ידידו אמונה חלק ב')

ג. המנהיגים ירוצו לפני העם ככלב לפני האדון.

"בדור שבן דוד בא פני הדור כפני הכלב" (סוטה ופרק חלק) - מנהגו של כלב להתקדם ולרוץ לפני בעל הבית. לכאורה נדמה, כאילו הכלב מתהלך כאוות נפשו, והאדון נגרר

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמא

אחריו ומכבד את רצון כלבו. כל זאת לכאורה, והנה באמת יודעים אנו, כי ההיפך הוא הנכון, בעל הבית ילך אל אשר ירצה, והכלב רץ לפניו ונשמע לפקודתו. אם רק יבחר בעל הבית בכוון אחר, מיד הכלב מסתובב אף הוא ומתקדם לפני אדונו בכוון החדש.

בשנים כתקונן, עת היהודים נשמעו להוראות התורה, הורו פני הדור את הדרך, הם קבעו להיכן ללכת, והדור צעד בעקבותיהם. בעקבתא דמשיחא ימוגר שלטון התורה, הדור יבחר את הדרך כראות עיניו ופני הדור ירוצו בדרך זו לפני ההמון ככלב לפני האדון.

(הגאון רבי ישראל סלנטר ז"ל בקונטרס עקבתא דמשיחא)

ד. כמו כלב המתנפל על האבן ולא על הזורקו, כן יסרבו להכיר, כי הקדוש ברוך הוא המכה וילחמו עם המקל.

ה"חפץ חיים" זכרונו לברכה (בשם הגר"צ בן בעל "נפש חיים" ז"ל) פירש את המימרא: "פני הדור כפני הכלב" בדרך אחרת. הטבע של הכלב שאם יסקלו אותו באבנים, מיד הוא מתנפל על האבן לנשכה. בשעה שהמן קם על ישראל, יש לדעת, כי המן זה אינו אלא מקל השלוח מן השמים לחבטנו בו. "הוי אשור שבט אפ"י" (ישעיה), אין שום טעם להלחם עם המקל, כי כלום חסרים מקלות בשמים. הרבה שלוחים למקום. יש לנקוט באמצעים, שימנעו מן העמים, מלהקים "מקלות" עלינו.

בימי עקבתא דמשיחא תהיה הדעה נעדרת, וככלב שוטה ינשכו את המקל. מנהיגנו המתחדשים יכריזו מלחמה על ממלכות אדירות. מה כוחנו מה גבורתינו? מאמרים בעיתונים הם כדורים שאנו יורים בהם אל האויב, והתוצאה מה היא? רק מבעירים את חרונום וזעמם של הנחשים עלינו. המנהיגים רואים את המקל ומסרבים להכיר את המכה במקל. "והעם לא שב עד המכהו" (ישעיה, שם)

רמב שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

יהיו יראים מלומר את האמת

בעקבתא דמשיחא לא ימצא רק אחד בעיר, שלא יפחד לגלות את האמת בפרהסיא בתוך העיר, ולא ימצאו רק שנים, שלא יפחדו לגלות את האמת, על כל פנים, לבני משפחתם - האחד בעיר יגן על כל העיר, והשנים במשפחה יגנו רק על משפחתם.

סימן לביאת המשיח ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד

ישעיה הנביא אמר שמונה עשרה קללות על ישראל, ולא נתקררה דעתו, עד שאמר להם המקרא הזה: "ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד..."

ולא נתקררה דעתו, עד שאמר להם: "ירהבו הנער בזקן" - אלו בני אדם, שמנוערין מן המצוות - ירהבו במי שממולא במצוות כרמון, "והנקלה בנכבד" - יבוא מי שחמורות דומות עליו כקלות וירהבו במי שקלות דומות עליו כחמורות.

בעקבתא דמשיחא... ויראי חטא ימאסו... נערים ילבינו פני זקנים... וכיון דקללה זו סימן לביאת המשיח נתקררה בה דעתו של ישעיה.

קטגוריא בתלמידי חכמים

אמר רבי זירא (כתובות ק"י"ב): אמר רבי ירמיה בר אבא - דור דבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים, כי אמריתה קמיה דשמואל תני רב יוסף בזוזי ובזוזי דבזוזי - שוללים אחר שוללים.

(רש"י)

קטגוריא בתלמידי חכמים... - פירוש רש"י, והכי אמרינן בפרק חלק: "ליוצא ולבא אין שלום..." אמר רב: אף לתלמידי חכמים, שנאמר בהם: "שלום רב לאוהבי..." -

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמג

אין שלום מן הצר, צרוף אחר צרוף, שנאמר: "ועוד בה עשירה..." - כמפורש באורך מסכת חולין, וכמה שנאמר: "צרפתנו כצרוף כסף", "וצרפתים כצרוף את הכסף", ויהיו ישראל בחטאם נמשלו לסיגים דצרוף צרוף. "ועוד בה עשירה" - דהיינו, שעל ידי הצרוף בגלות לא ישארו רק המעשר מהם, שהוא קודש בכל מקום, וכמה שנאמר: "והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", וגם עשירה זו, כשתשאר, ישוב לצרפם שנית. כמה שנאמר: "ושבה והיתה לבער", עד שיהיו ככסף נקי שנצרוף שנית, ורב יוסף בא לפירוש, דהצרוף על ידי בזוזי ובזוזי דבזוזי. דהיינו, גלות אחר גלות.

אף בין תלמידי החכמים תמצא מחלוקת

קטגוריא בתלמידי חכמים - הרבה מסטינים ומלמדים חובה יעמדו עליהם

(רש"י).

עוד יש לומר, ביניהם של החכמים עצמם, שלא יאהבו איש את אחיו, ולא ידונו איש את אחיו לזכות, כי אם לחובה ולקטרוג, ועל ידי זה תתרבה מחלוקת ביניהם, ומזה תפוג תורה וחכמה מהעולם, ועל זה יהיה צרוף אחר צרוף, למען ינקו מאלו המדות.

הקדוש ברוך הוא "מקים מעפר דל"

מובא במדרש (שמות רבה פרשת בשלח): "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" (שמות ט"ז ד) - הדא הוא דכתיב (ישעיה ל"ג ט"ז): "הוא מרומים ישכון". הדא הוא דכתיב (שמואל א' ב'): "מקים מעפר דל". אלו ישראל, שהיו משוקעין בטיט ובלבנים במצרים, והוציאן הקדוש ברוך הוא בקומה זקופה, שנאמר (ויקרא כ"ו): "ואולך אתכם קוממיות". הוי "מקים מעפר דל".

סימנים נתן הקדוש ברוך הוא ליעקב. אמר לו (בראשית כ"ח): "והיה זרעך כעפר הארץ" - כשיגיעו בניך עד עפר

הארץ, אותה שעה "ופרצת ימה וקדמה". הוי "מקים מעפר דל", ורממן הקדוש ברוך הוא על הכל שנאמר (דברים כ"ח): "ונתנך ה' אלוקיך עליון..." "ראה מה כתיב (שם א'): "ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלוקיך" - אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל הרי רוממתי אתכם על כל העולם, אם תהיו עושים רצוני, אני משרה אתכם במה שבראתי, עד שלא נברא העולם - זה בית המקדש, שנאמר (ירמיה י"ז): "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו" - שם אני מרומם אתכם, שנאמר (שמואל א' ב'): "וכסא כבוד ינחילם" - אותה שעה אני מספיק לכם מעדני גן עדן, שנאמר (תהילים ל"א): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" - לכך אמר: "הוא מרומים ישכון".

באותו זמן; החלשים באמונה – יפלו לגמרי, והחזקים – יתחזקו למרות הכל

וכן מובא בספר הקדוש "ברית מנוחה" [רבינו האר"י ז"ל מעיד עליו כי כל דבריו ברוה"ק ועמוק עמוק מי ימצאנו], וזה לשונו: שמש ועד מבואו, ובן דוד יוצא ממקומו לפקוד את עוון אדם עליו, וגם להשיב תגמולו בראשו ולשלם עליו כפעלו וכמעללו אשר עשה לבני ישראל אחיו, ותהיה מהומה גדולה לכל הממלכות, אין שלום ליוצא ולבא, ובקרוביו יקדשו את ישראל יקבץ במהרה... למה? מפני שכאשר האור בא, אז החושך יתאמץ מאוד ויעלה, כי המשחיתים מתפשטים בעולם, וזהו רמז הגאולה - כאשר יבוא יתאמץ הגלות, ורבים מן המשכילים יכשלו בראותם בלבול הגלות והצרות גדולות, וכדי להנצל מפני החרב יצאו מן הדת, וזהו שכתב: "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע", שיושיעם הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו ולא ימאסם לכלותם להפר בריתו איתם כי מלא רחמים הוא, ויחנן ה' צבקות שארית יוסף, ואשרי האדם המחזיק בתומתו ללכת בדרך הטובה ולהרחיק את עצמו מן הרעה בימים האלה, אולי ימלט מן הצרות הנקראים חבלי משיח, וזמן

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמה

הגאולה כתיב: "וסכסכתי מצרים במצרים, עיר בעיר, ממלכה בממלכה", ואחר כך יהיה שלום ושלוחה ומנוחה והשקט, אשר לא נחשבו דורות הראשונים לדורו של משיח, לא דור המדבר ולא דור שלמה המלך עליו השלום, עד כאן לשונו.

ותראה, אחי אהובי, שם מלשונו הקדוש: "ורבים מן המשכילים יכשלו", והבן הדברים שתפס בלשונו הקדוש "והמשכילים" - לרמז על החכמים בחכמת החיצונים, רחמנא לצלן, כי אלו לא יוכלו לסבול עול הגלות הנורא, ואלו התמימים בודאי יסבלו ויתחזקו באמונת הבורא ויזכו על ידי זה לאור הגדול והנורא, אשר יאיר פתאום אחר החשכות האיום הזה.

ואחר כל אלו הנסיונות, כל אלו התמימי לב יחזקו לבבם בה' הרחמן וישארו באמונתם וימסרו נפשם לה' וישליכו אחר גוום כל אשר להם בשביל שכינת כבודו, יתברך שמו לעד, ובעבור אהבתו הקדושה, שאנחנו נקשרים בו, כמו שכתוב שם ב"ברית מנוחה", שיתעוררו שלושה שמות הקדושים להיטיב ולהציל את ישראל, ואלו שלושה שמות הקדושים והנוראים אלו המה שלושה מאורות הקדושים הלוחמים בעד ישראל תמיד ומושיעים את ישראל בכל צרותיהם, וכן עונים לכל איש מצוער ובעל יסורים להושיעו מצרותיו, וכל שכן כשישראל מתחננים ומבקשים מה'.

שער - ימי הגאולה

דור ללא כהן מורה וללא תורה

בדברי הימים (כ"ט"ו גי' ז') נאמר: "יומים רבים לישראל ללא אלוקי אמת וללא כהן מורה וללא תורה וישב בצר לו על ה' אלוקי ישראל ויבקשוהו וימצא להם ובעיתים ההם אין

שלום ליוצא ולבא כי מהומות רבות על כל יושבי הארצות וכתתו גוי בגוי ועיר בעיר כי אלוקים הממס בכל צרה ואתם חזקו ואל ירפו ידיכם כי יש שכר לפעולתכם".

המעשים הטובים של דור אחרית הימים יחשבו כמעשים הטובים של צדיקי דור הקדמונים

השם יתברך יראה בעני עמו, כי סבת שפלות הדור היא, מחמת שאין להם מנהיגי אמת שידריכום, ועל ידי כן תבוא הגאולה - מחמת זה ראוי שגם מעט המעשים הטובים שעושים עוד יחשב כמעשים טובים של הצדיקים הקודמים.

בספר הקדוש "משכיל אל דל" כתב: "ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל וירא ה' וירע בעיניו כי אין משפט וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרועו וצדקתו היא סמכתהו". (ישעיה נ"ט ט"ו ט"ז).

דהנה אז, כשראה ה' שאמת נעדרת והתורה והיראה נתמעטה, עמד על המחקר מה היא סבת הדבר; אם המה באמת רעים וחטאים לה' - יודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו, או שהמה רק עניי דעת וחשוכי ראות, ואין להם מנהיגי אמת, שיעוררו אותם ויפקחו עיניהם לילך בדרכי ה' ותורתו, ומעתה, כל זדונותם רק שגגות המה...

"וירא" - ראה בעין שכלו - "כי אין איש", שסבת דבר זה היא רק משום שאין להם מורה אמת, שילמד וישפיע להם, ויהיה להם בבחינת "איש", "וישתומם" - כשהיה עומד בתמהון ומתבונן בדבר, ראה שהטעם הוא משום - "כי אין מפגיע", שגם אותן שרידים שמוכיחים ומדריכים כדבעי למיעבד - לא עבדו, שיהיה המנהיג מוכיח בקול כמצוה עליו "קרא בגרון ואל תחשך" [וחיה קטנה שקולה גדול נקראת "מפגיע"], (עין שבת דף ע"ז ע"ב).

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמז

אבל אם היה להם מדריך ומוכיח כראוי, אז יודע ה' ועד כי היו שומעים לו ולתוכחתו, וגוף דבר הזה שנגלה לעיני ה', שלבבם נאמן הוא לקיום תורתו, ואילו היה להם רועה נאמן היו המה צאן קדשים בכל עניני קיום התורה והמצות זה גופא עושה רושם למעלה...

וכיון שכן, הלא מעט מעשים הטובים שעודם מחזיקים בהם בדרך מצות אנשים מלומדה הלא ראוי ונכון הוא שיגדל ויתרבה עֶרְפָם וחשיבותם כמעשים טובים של צדיקי הדור המסוימים בדורות שלפנינו...

(חלק ג' כלל י' פרט א')

לפני בוא המשיח יצליחו הרשעים במעשי ידיהם והרבה מישראל יטעו לחשוב שדרכם נכונה היא ויהללו אותם בליבם,

רק היראים את ה' באמת יתחזקו ויאמרו ביניהם שלא כן הדבר

נאמר במלאכי (ג' י"ג-ט"ו): "חזקו עלי דבריכם אמר ה' ואמרתם מה נדברנו עליך אמרתם שוא עבוד אלוקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבקות ועתה אנחנו מאשרים זדים גם נבנו עושי רשעה גם בחנו אלוקים וימלטו".

במה שמאשרים זדים ומספרים מהם ניסים, כאילו אומרים בפירוש - "שוא עבוד אלוקים".

באופן זה יבוארו הפסוקים הנ"ל, דלא מיירי כאן באלו שאומרים בפירוש "שוא עבוד אלוקים...", דאם כן לא היה מקום לשאול עוד "מה נדברנו"? וכדדייקנן לעיל, אבל הכוונה שהנביא מתנבא, שכל אותן בני אדם מישראל, שיהיו שומרי תורה ומקיימי מצותיו יתברך שמו, אך יהיו מאשרים זדים ומהללים עושי רשעה, באומרם: "נבנו עושי רשעה גם בחנו אלוקים וימלטו", ומשבחים הצלחת הרשעים, במה שניסו אלוקים ועלתה בידם ונמלטו, ובדברי פיהם במה

רמח שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

שמאשרים זדים בקצה תבל מליהם לאמר: "שוא עבוד אלוקים", ואף שלא הוציאו דבור זה בשפתותיהם.

וזהו הסבר הפסוקים "חזקו עלי דבריכם אמר ה' - שהטחתם דברים כלפי מעלה ובני ישראל ישאלו בתמיהה: "מה נדברנו!!" כי לא ידעו ולא יבינו, שבמה שמאשרים זדים הרי אמירתם גלויה, לאמר: "שוא עבוד אלוקים", אבל הם טועים ובחשיכה יתהלכון, בחשבם שבמה שמשבחים הצלחת הרשעים ומספרים שה' עשה להם ניסים, בזה הם עושי מצוה, ובאמת כח זה הוא מדרכי הסתת היצר והסתת כח הרשעה לתפוס בדרך זו ברשתם את בני ישראל התמימים להגדיל בעיניהם ניסי הצלחתם וגבורתם, וככה ילכו מדחי אל דחי להאמין בעצם גבורתם לאשר מעשיהם, ולבסוף לעשות כמעשיהם. זה ששייב להם הקדוש ברוך הוא "אמרתם שוא עבוד אלוקים" - פירוש: בזה שאתם מהללים ומספרים ניסי הצלחתם של עושי הרשעה בזה אתם אומרים בשפה ברורה ד"שוא עבוד אלוקים" ואין בו תועלת, חס וחלילה.

(משכיל אל דל)

הרבי מרוזין ראה זאת ברוח קודשו

בהסכמה לספר "באר הגולה" למהר"ל מפראג זי"ע כותב הרבי הקדוש מרוזין, וזה לשונו: ובגלות האחרון, בעקבתא דמשיחא, יהיה נפתח שער הני שבטומאה, שהיא מינות ואפיקורסות, רחמנא לצלן, וְשָׂרֵי מעלה מן השמים ישליכו מינות ואפיקורסות עלי ארץ, ותתפשט לארכה ולרחבה, וכל מדרך כף רגל יהיה מלא מינות ואפיקורסות ופריקת עול תורה ומלכות שמים, עד שיצטרך לנפש ישראל התאמצות גדולה ויתרה להתחזק באמונה, שלא יפול ברשתם. עד כאן לשונו הקדוש.

מי שבכל זאת ירצה להחזיק באמונה יקבל סיוע מן השמים
וכן הוא בדורות הללו האחרונים, שכדי להנצל מדעות כוזבות צריך לראות ממש אותות ומופתים, וכמו שכתב הרבי הקדוש מרוז'ין זי"ע בהסכמתו לספר "באר הגולה" בזה הלשון: ובגלות האחרון, בעקבתא דמשיחא, יהיה נפתח שער הנו"ן שבטומאה, שהיא מינות ואפיקורסות, רחמנא לצלן... על כן הבטיחנו הבורא יתברך שמו על ידי נביאו, שכל מי שירצה להחזיק באמונה המורשה לאבותינו, יתחזק, ומן השמים יסיעוהו אחר התאמצותו, שיתאמץ בכל כוחו להציל עצמו מפח יקשם, ויראה לנו נפלאות להצילנו מידם כמו הנפלאות שעשה לנו במצרים... עד כאן לשונו.

"וצדיק באמונתו יחיה" – מי לה' אלי

תאור הדור האחרון: לא תהיה בושה כלל לעשות עבירות, אבל לומר דבור אמיתי יהיה צריך להביט סביבותיו אם אין מתלוצצים ממנו – מי שיחזק עצמו באמונה יהיה חשוב והמקובל, אף שבשאר הדברים יהיה בקטנות מאוד, הברור האמיתי יהיה בענין האמונה.

מדברי הרב מרוז'ין זיע"א, שמובא בספר "נר ישראל": מאמר נורא ואיום נשמע פעם מפי קדשו של מרן מרוז'ין זי"ע ממצב אחינו בני ישראל בעניני רוחניות בדור שלפני ביאת המשיח, וכה ספר החסיד המפורסם רבי בצלאל משה מפרובישט, שבהיות מרן זי"ע גר כבר בסא"ג בשנת תר"ב נסע פעם לטייל לתוך היער לשאוף אויר צח בלווי של כמה מקורבים כרבי ליב הירשליס, רבי איציק אבא מבארשיווקא ורבי הירשל זינקאוור ע"ה, ולקחו אתם עבור מרן כסא ושולחן קטן עגול, והנה בתוך היער, כשבת רבינו על כסא קדשו, פנה אל החסיד רבי לייב הירשליס ואמר לו: "בודאי זוכר אתה את הגמרא (בסוף מכות כ"ד): דריש רבי

שמלאי, שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו למשה מסיני, רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה... בא דוד והעמידן על אחת עשרה... בא ישעיהו והעמידן על שש... בא מיכה והעמידן על שלוש... בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב' ד'): 'וצדיק באמונתו יחיה', ורש"י ז"ל מפרש, מהי הכונה והעמידן על אחת עשרה או על שש וכדומה? דרוצה לומר שבתחילה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצוות הרבה, אבל דורות האחרונים, שלא היו צדיקים כל כך, ואם באו לשמור כולם אין לך אדם שזוכה, ובא דוד והעמידן על אחת עשרה, שמנה בספר 'תהילים' (פרק ט"ו): 'ה' מי יגור באהלך... הולך תמים ופועל צדק...' - כדי שיזכו אם יקיימו אחת עשרה מצוות הללו, וכן כל שעה, דורות של מטה, הולכין וממעטין אותו. הבה ונתבונן על איזה דור כוון הנביא חבקוק לומר עליו, שהלואי יזכו אז להאחז במצות האמונה בה', ומי שיזכה לזה יקרא בשם 'צדיק'?"

המשיך מרן: "אני אומר שהוא נתכוון לדרוש לפני ביאת משיח, שלנסיון עצום יחשב להשאר יהודי נאמן, ולכן העמיד את הדור ההוא על נקודת האמונה, ואלו שיאחזו בה יקראו בשם 'צדיק', ומעניין מאוד לדעת מה תהיה מדרגתו ומדתו, ואלו פנים יהיו להצדיק הלזה בתארו ובמעשהו? אלא האמת אגיד לכם, אל תתפלאו לשמוע, שעוד יהיה דור לפני ביאת המשיח, שאיש כל הישר בעיניו יעשה, אבל תבינו טוב כונת המאמר, דהיינו, לא רק זה, שהבעל עבירה לא יתבייש ולא ימנע עצמו מלעשות עבירות חמורות לפני אנשים כשרים, אלא הקושי שבמצב יהיה בזה, דכשיהודי ירצה לעבוד את ה' ולו רק אפילו להתכופף לפני בורא העולם, לא מבעיא להוציא אנחה עמוקה מקרב לב לפניו יתברך או לומר איזה מאמר - לפניו יהיה מוכרח להסתכל סביבו אם לא עושים ממנו חוכא וטלילא, ולכן אז נמנה עם הכת של 'מי לה' אלי'. בזמן ההוא,

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רנא

כשיהודי יקום בבוקר ויאמר 'מודה אני לפניך' [כאן הניח מרן את ידו על ליבו הטהור ואמר:] ולפי גודל מיעוט השגתו לא יבין ההבדל בין ה'אני' ל'לפניך', ואחר כך יתעטף בטלית וימדוד עליו התפילין, כי זאת יודע כי קרקפתא דלא מנח תפילין כבר לא טוב, ואחר כך יתפלל. לא משנה אלו פנים יהיו כבר לתפילה שלו, יהיה היהודי הזה חשוב ומקובל לפני הבורא עולם... [כאן הפסיק מרן באמצע השיחה והטה ראשו הקדוש לאחוריו לכמה רגעים, כאדם המתבונן אי שם כדי לברר איזה דבר, וחזר לדבריו אחר שתפס בשתי ידיו את קצות מלבושו העליון שכנגד ליבו,] יהיה היהודי הזה חשוב ומקובל לפני הבורא יתברך כדוגמת אני כלפי העולם, וכל זה למה? מפני שאז תהיה הבחירה והברור האמיתי, וזה יהיה הסוג של הצדיקים שעליהם אומר חבקוק: 'וצדיק באמונתו יחיה'."

העצה להשאר איתן באמונה לספר ספורי צדיקים

הרגל היה אצל רבי וואוועלע משינוסטער, שהיה ישן בעיניים פתוחות. פעם אחת ישן ועצם את עיניו. בדיוק אז ישב על ידו אחד מגדולי חסידיו, וראה זאת. נבהל ונפחד, שמא חס וחלילה... פקח את עיניו ואמר: "הראו לי את הדור, שלפני ביאת המשיח, וראיתי שאפילו אנשים כמותך יהיו נתפסים למינות, רחמנא לצלן". התחיל החסיד לבכות. אמר לו הרבי הצדיק זצ"ל: "אבל עצה תהיה להם, שיספרו מעשיות מצדיקים ואפילו ממני". הרבי הצדיק מרוזיץ ספר זאת וסיים: "ייספרו מעשיות צדיקים ואפילו ממני". וכפל הלשון "ואפילו ממני" שתי פעמים.

וכן מובא בילקוט "אוהב ישראל": הרבי הקדוש, ה"אוהב ישראל" מאפטא זצ"ל, אמר: קודם ביאת המשיח תרד אפיקורסות לעולם, והראה באצבעו על אחד שישב לפניו – אפילו אנשים כערכו יתפסו למינות, וסיים, כי עצה להנצל היא להתאסף יחד ולספר ספורי מעשיות מצדיקים.

קודם ביאת המשיח תעמוד הדת על חוט השערה

וכן מובא בספר "דורש טוב" להצדיק רבי נחום מרדכי מטשארטקאו זצ"ל, וזה לשונו: פעם בא לפני כבוד קדושת אדונינו זצ"ל הרבי הקדוש מרוזין אחד מחשובי חסידיו ובקש ממנו שיאמר לו איזה דבר טוב שתהיה לו תועלת לתמיד, ואמר לו זקני זצ"ל: "הנה קודם ביאת המשיח תעמוד הדת על חוט השערה. העצה להתגבר על זה - להתאסף בכל שבת קודש ולדבר מגדולי ישראל הצדיקים, ותהא בזאת תועלת לחזוק הדת והאמונה".

להשאר יהודי אמיתי יהיה בבחינת לטפס על קיר חלק

מובא בספר "בינת ישראל": בגמרא (סנהדרין צ"ח) מובא, שאמרו חכמי ישראל "ייתי ולא אחמיניה" - כלומר, יבוא המשיח, אולם אין אנו חפצים להמצא באותו דור שיבוא, משום שקודם ביאת גואל צדקינו יהיו בעולם נסיונות גדולים, כמו שאמר אדוני אבי זקני מרוזין זי"ע, שבעקבתא דמשיחא קשה יהיה להחזיק ביהדות כמו שקשה לטפס על כותל חלק, לפיכך אמר: "ייתי ולא אחמיניה", שלא להביא עצמו לידי נסיון.

(מהרבי ר' ישראל מגראדינסק ז"ל)

שלושת השעות האחרונות לפני הגאולה תהינה השעות הכי קשות להחזיק באמונה

ג' שעות אחרונות קודם הגאולה, יהיה קשה מאוד להחזיק עצמו [בייודיסקייטי"] ביהדות פשוטה ותמימה, כמו שעומד קיר ברזל חלק וצריכין לטפס ולעלות בלי צפרניים, וזהו מה שאמר בהושענות: "הושענא שלוש שעות" [לפי חשבון יומו של הקב"ה].

(כנסת ישראל בשם מהר"י מרוזין זצ"ה)

"צדיק ורע לו רשע וטוב לו"

וכמו ששמענו מפי מגידי אמת, שאמר פעם בישבו לפני נרות חנוכה, שהולך ומתקרב זמן, שמי שירצה להיות יהודי ולעבוד את ה', לא די שלא ילך לו בנקל במילי דעלמא, אלא שלא ילך לו בנקל גם במילי דשמיא.

עוד מובא שם: ... אבל אז נצטרך שהקדוש ברוך הוא בעצמו יבחין בין עובדו ללא עובדו, וסיים בפסוק: "ושבתם וראיתם בין צדיק...". וגם אמר פעם, שמתקרב זמן, שנצטרך להחזיק בצבת ברזל להיות יהודי.

(עטרה לראש צדיק לר"ד מפוריסיב)

כעין הנ"ל אמר הרב הקדוש מסאטמער זי"ע: עכשיו קודם הגאולה ההסתר גדול כל כך, עד שנראה, חס וחלילה, כאילו כל עושי רע - טוב בעיני ה', ועובדי ה' כאילו ומשמיא רודפים אותם, חלילה.

רק מי שיכין עצמו מראש יוכל לעמוד נגד הנסיונות הקשים

לפני בוא המשיח יהיו נסיונות קשים לאלפים ולרבבות, עד שלא יהיה זה אפשרי לסבול ולעמוד בהם, מי שלא יכין עצמו יאבד חלילה, וכל נסיון אינו אלא מבחן, לברר ולדעת מה נמצא בפנימיות הלב וכל מחשבות ליבו שהיה לו עד עכשיו.

(חדושי הרי"ם תולדות עמ' שס"ח)

הקושי במלחמת גוג ומגוג

עוד מהנ"ל: עיקר מלחמת גוג ומגוג יהיה, שקשה יהיה לאיש לצמצם מחשבתו לקרות שמע ישראל.

(חדושי הרי"ם תולדות עמ' שס"ח)

נסיון חנוך הבנים יהא קשה כעקידת יצחק

רבינו הקדוש רבי "שר שלום" מבעלזא זצ"ל, אמר: "קודם ביאת המשיח יהיה קשה מאוד וגדול הנסיון לחנך

הדורות על דרך ישראל סבא כמו עקידת יצחק ממש". עד כאן דבריו הקדושים.

(דרכי הצדיקים)

מתוך החשיכה יבקע אורו של משיח

פעם היו השמים מעוננים ולא היה יכולת לחדש את הלבנה. יצא הגאון הקדוש מאפטא לרחוב, ואמר: "כשם שעכשיו מכסים עננים את השמים ואין מבוא לקדש הלבנה, ואפילו הכי תאיר הלבנה ונחדש אותה. כמו כן לפני ביאת המשיח תהיה חשכות גדולה, ולא יראו בני ישראל מבוא לישועה, ופתאום יבקע אורו של משיח". בגמרו את דבריו אמר: "נו, גילדענע זאגט 'ברוך', ואז יצתה הלבנה בטהרתה וחדשה הגאון הקדוש ועדתו.

(דברי חנה השלם פירושת תולדות)

מלך המשיח יבוא בדור חסר דעת

אמר הרב הקדוש מנאסוד: "משיח יבוא בדור שלא תהיה בו דעת".

וכתב בספר "הדרת קודש": גם אני שמעתי מפי קודשו כל הענין הזה, ההתועדות השני צדיקים ז"ל יחדיו, אבל כפי שאני זוכר ישבו בשולחן אחד וסעדו בסעודת שבת קודש לפני קידוש, אחר כך באמצע השולחן, אמר הקדוש מקישאנעוו ז"ל: "בשם רבינו הקדוש מזידיטשוב זכרונו לברכה: המשיח צדקינו בא יבוא בדור שפל מאוד, שפל מאוד, מאוד שפל, ומשיח צדקינו עם כל זה בוא יבוא להם ולא אלינו". וסיים הקדוש מקישאנעוו זכרונו לברכה: "על זה הדור אם כן הגיעה העת עתה שבוא יבוא ולא יאחר". ואני שמעתי מכבוד קדושת זקני, שאמר על מימרא דהגמרא סנהדרין (צ"ז ע"א): "דמשיח יבוא בהסח הדעת" - אני מפרש לך, שיבוא בדור שפל, שלא תהיה להם דעת.

איש כשר ופשוט יהיה חדוש גדול כמו הבעל שם טוב

הרב הקדוש מברסלב אמר: עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר ופשוט [י"א ער וועט זיך וואשן צום עסן], שיטול ידיו לסעודה, יהיה חדוש גדול כמו הבעל שם טוב. לא בלשון גוזמא והפלגה אמר זאת, כי באמת כן הוא, ורק בזכות אלה הנקודות טובות יצמח בן דוד לגלות האמת לעיני הכל.

(נספח לספר כוכבי אור)

האיש שיקבל על עצמו עול מלכות שמים מתוך מסירות נפש יקרא "קדוש"

כתיב בפסוק (ישעיה ד'): "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו" - ידוע דכל אדם שרואים שמתנהג בפרישות עד מאוד ובגדרים גדולים ראוי לומר עליו שהוא קדוש, דממעשיו ניכר שנפשו קדושה, והנה יש עוד דרך, הגם שאינו מתנהג בפרישות ובגדרים, רק שמקיים את מצוות התורה מתוך קושי גדול, במקום שיש מונעים גדולים, והוא כמעט מוסר נפשו, ומשליך את חייו מנגד, בשביל קיום התורה, זה בודאי הוא גם כן קדוש. זה פירוש הכתוב, דבאחרית הימים יהיה קשה כל כך קיום המצוות ויראת שמים, עד שכל איש יחזיק במעוזו להיות על כל פנים מכונה בשם ישראל בקיום התורה והמצוות, והיינו: "הנשאר בציון... וירושלים" - הכונה לעול מלכות שמים - "קדוש יאמר לו".

(קול שמחה)

יתגלגלו שוב לעולם נשמות הבריונים מתקופת חורבן בית שני

הרבי הקדוש רבי שמעלקע סעלישער זצ"ל, בעל "צרור החיים", נסע פעם אחת עם תלמידו הרב הגאון רבי משה יונגרייז זצ"ל, אב בית דין דקהילת קאשוי, ובאמצע הדרך עברו ביער. דרכו בקודש היתה, שלא להכות בסוסים

משום צער בעלי חיים (עיין שם ב"צרוור החיים"). כן מספרים, שבשעת נסיעותיו בין ההרים, היה רגיל לרדת מן העגלה לפני מעלות ומורדות, כדי להקל המשא על הסוסים. אז, באותה נסיעה ביער, צוה לבעל העגלה להכות הסוסים, כדי שיעברו את היער ההוא במהירות האפשרית. אחר כך, כשעברו את היער, התחיל הרבי הקדוש לנשום נשימות עמוקות בכבידות. וישאלוהו מלוהו: "הגידו נא לי האדמו"ר, מה הם הנשימות הכבדות שכבוד קדושתו עושה? מילא הסוסים נושמים בחזקה, מפני שהם רצו במהירות, אבל לא אתם, שישבתם בעגלה". ויען הרבי הקדוש רבי שמעלקא ז"ל ויאמר: "האינך יודע מה היה במקום הזה שעברנו בו?" ויען מלוהו ויאמר: "לא, לא ראיתי שום דבר, רק הרים וגבעות ותו לא".

ויאמר לו הרבי הקדוש רבי שמעלקע ז"ל: "דע, כי אותו יער שעברנו בו היה מלא נשמות מהבריונים מחורבן בית שני, שלא רצו לשמוע בקול התנאים שצוו להכנע, ונלחמו עד הסוף, ועל ידי זה גרמו חורבן בית וגלות ישראל, ועד היום הזה אין להם תקון. לכן צוויתי לבעל העגלה, שיסע מהרה, מפני שהמקום הזה הוא מקום טומאה, רחמנא לצלן. לא יכולתי לסבול האויר הזה... ושמעתי כרוז, שהנשמות הללו מתחננות לפני הקדוש ברוך הוא, שהן רוצות לבוא עוד הפעם בגלגול בעולם הזה, והן רוצות לתקן מעשיהן, ותשובה באה להן מן השמים, אף על פי שאני יודע שאתם לא תחזרו בתשובה, בכל זאת מכיון שיש בחירה לכל אחד ואחד, לכן נותנים לכן הבחירה...

ואמר לתלמידו הרב הגאון רבי משה יונגרייז ז"ל הנ"ל: "תדע, שאחר ארבעים שנה מהיום יבואו עוד הפעם לעולם, ואתה תהיה רב".

אחר כך נעשה הרב הגאון רבי משה לאב בית דין דקהילת קאשוי, והתנה, שבכל אסיפה של הקהל צריכים

להודיעו. פעם באו אנשים לעיר קאשוי לעורר הצבור, שיתנו כסף לקנות את ארץ ישראל מיד התורכים, ששלטו אז, ולהחליף הקופסאות של רבי מאיר בעל הנס על הקופסאות של קרן קיימת לישראל, כי קם מנהיג בראשם המארגן בנק עולמי עבור קניית ארץ ישראל מידי התורכים. אמרו ראשי הקהילה, כי בלי לשאול את הרב המרא דאתרא אין בידם לעשות שום דבר... הלכו ראשי הקהילה אל הרב להודיעו ולשאול על הענין, אז נזכר מאותו המעשה, שהיה עם רבו, ומה שאמר לו. מיד הלך וחפש בתיבתו, מה שרשם לעצמו אז, וראה שהיום כלו ארבעים שנה שאמר לו רבו הנ"ל, שעתידים לבוא נשמות הבריונים ולשלוט בארץ ישראל. ענה להם ואמר: "לא ולא! חס מלהתחבר אליהם! רק להשאר עם הקופסאות של רבי מאיר בעל הנס, ולשלוח הכסף לממוני ואמרכלי הכולל", וגרשם מן העיר.

(משכנות הרועים חלק א' עמוד קצ"ג)

כל מעשה טוב, ואפילו קטן, בדור זה - שקול ככמה מצוות, שקיימו בדורות ראשונים

פעם אחת שאלתי למורי, זכרונו לברכה, איך היה אומר לי, שבנפשי יש מעלה כל כך, והרי קטן שבדורות ראשונים היה צדיק וחסיד, שאין אני מגיע לעקבו. ויאמר אלי: דע, כי גדולת הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם הנראה לעיניים, כי בוחן לבות וכליות ה' יתברך, וכפי הזמן והדור ההוא מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות בדורות ראשונים, כי בדורות אלו הקליפה שולטת והרע מתגבר מאוד מאוד, עד אין קץ. מה שאין כן בדורות ראשונים, ואילו הייתי אני היום באותן הדורות, היו מעשי וחכמתי נפלאים ועולים מכמה צדיקים הראשונים תנאים ואמוראים, אשר על כן לא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי נפש בניהו וזכריה ורבי עקיבא מעלה יתרה על כל הצדיקים ראשונים מזמן התנאים

ואמוראים. עד כאן לשונו, ואם כן מה נענה בדור הזה אשר עם כמה אלפים ורבות מדרגות נתקטן הדור מאז ועד עכשיו, בודאי הוא חשוב מקצת העבודה גבי קודשא בריך הוא בזמן הזה מאוד מאוד בלי שעור.

(שבחי רבי חיים ויטאל זי"ע, שער הגלגולים דף ס"ב עמ' ב')

הצדיק רבי מיכלי מזלאטשוב מגלה לנו סודות נוראות מה שיעשה הסמ"ך מ"ם לפני ביאת המשיח - הוא יעשה חסידים, ויתרבו בעולם חסידים לאלפים ולרבבות

פעם אחת התענה הקדוש הטהור הרבי ר' מיכלי זי"ע מזלאטשוב הרבה תעניות בעת זקנותו. שאלו אותו התלמידים טעם הדבר. אמר להם הרבי, כי הסמאל רצה לבטל החסידים מן העולם, וטרח הרבה בכמה ענינים וגרם שנתרבו מסירות גדולות על הצדיקים והחסידים, והכל כדי לטרדם מן העולם כאשר ראה הסמאל, שלא נגמר רצונו ולא פעל כלום, כי לא היה לו כח לבטלם. **חשב עצה אחרת שגם הוא יעשה חסידים, ואדרבה, יתרבו בעולם החסידים לאלפים ולרבבות, רק המה יתחברו את עצמם אל החסידים האמיתיים, שמופרשים מהבלי העולם הזה, ויהיו כולם בערבוביא, וכאשר ראיתי הנ"ל התעניתי לבטל מהסמאל מחשבה זו, כי זהו הגרוע ביותר, שיתרבו אנשים כשרים שקרנים ולא ניכר מי הוא אמיתי ומי שקרן, וסיים הקדוש לתלמידיו: גם אני לא אתענה עוד יותר, כי אין אני יכול לפעול הרבה לבטל רצונו, כי עתיד היצר הרע, רחמנא לצלן, ומי שיזכה להתקדש את עצמו, שירצה באמת לבוא לעבודת השם יתברך מהם ויאר עיניו מאור פני מלך חיים, שילך בדרך החיים ובנתיב האמת והיושר - אל יתערב עמהם, ומעתה ראה עד היכן הדברים מגיעים, והשם יתברך יטהרנו לעבודתו יתברך אמן סלה.**

פרשת חקת - פרק ל"ח

שער הגלגולים

בו יבואר מפסוקי התורה המעידים על אמונת הגלגול, גם באר ב' הבחינות לגלגול ועיבור, ועל כמה עונשים במה הם מתגלגלים

בספר הקדוש "נשמת חיים" (מאמר רביעי פרק ו) כתב וזה לשונו: אמונת הגלגול היא אמונה נכונה לכלל קהל עדתינו, וידוע הוא לכל בני שער עמי שספר הזוהר וכל ספרי המקובלים החזיקו מאד בזאת האמונה, הנני להביא פסוקים **המעידים על אמונת הגלגול**, ואתחיל ואומר הפסוק הראשון אשר כפי דעתי רומז לגלגול, הוא מה שאמר הקב"ה לאדם הראשון אחר חטאו, עד שובך אל האדמה אשר ממנה לקחת **כי עפר אתה ואל עפר תשוב** (בראשית ג, יט). רמז לו כי אחר שחטא יוכרח להתגלגל פעם אחרת ולשוב אל עפרו כדי להשלים מה שחיסר פעם ראשונה. וכן אמרו חכמי האמת והצדק "**אדם**" ר"ת **אדם דוד משיח**, כי אדם אחר שחטא נתגלגל נפשו בדוד, והוא גם כן חטא רק בדבר אורי, ולכן יתגלגל במשיח. ופסוק מלא הוא, ועבדו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם (ירמ' ל, טו). וכתוב ודוד עבדי נשיא להם לעולם (יחזקאל לז, כה). ורמז לנו אדם סוד כמוס הזה באומרו כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין (בראשית ז, כה), כלומר תחת הבל ממש, והוא סוד הגלגול.

גם בפרשת וזאת הברכה (דברים לג, ו) נאמר יחי ראובן ואל ימות, ופירשו המפרשים, התפלל עליו שיאריך ה' שני

ולא ימותו משבטו בכרת קודם השנים הקצובות, ורז"ל אמרו יחי בעולם הזה ואל ימות בעולם הבא. אמנם הפירוש האמיתי הוא מה שתרגם אונקלוס ומותא תנינא לא ימות. וכוונתו על הגלגול, וכמו שכתב רבינו בחיי התפלל עליו שלא ישוב עוד משם לגוף אחר למות מיתה שניי. עוד כתב שם (בפרק ו), דשלמה המלך ע"ה כתב בקהלת (א, ד) 'דור הולך ודור בא', הנה לשון זה תמוה, דמהראוי הי' לומר דור בא ודור הולך, אלא מכאן דורש במדרש ר' נחוניי בן הקנה רמז לגלגול, לומר **הדור שהולך הוא הדור הבא אחר כך על ידי הגלגול**. עוד ראי' אחרת מדברי קהלת (ד, ב) שאמר 'ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה'. רוצה לומר ושבח אני את המתים שכבר מתו פעם אחרת, וזוכים לאחר מיתה למנוחה נכונה, מן החיים אשר המה חיים, מאלו המגולגלים עתה בעולם, ואינם יודעים מה יהי' עמהם. וכיוצא בזה פירש הרשב"א בזוהר הקדוש (פרשת וישב עמוד תכא) את הפסוק האמור, ושבח אני את המגולגלים אשר מתו בתשובה ומעשים טובים, מהמגולגלים שעדיין לא מתו, שמא יחטאו ויפגמו.

הסימנים רק מתגלגלים מגוף לגוף

וראי' נוספת מספר שמואל (ב יד, יז) שאמרה האשה התקועית לדוד 'כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא ישא אלקים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נידחי'. ופירוש הכתוב כך הוא, כי החוטא מת מיתה אחר מיתה, יען מתגלגל מגוף לגוף, וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו, כן נפשות בני אדם לא תאספנה עוד אל הגוף בטבע, כי אם ביכולת האלקי ודרך נס. ולא ישא אלקים נפש הממיתה, אלא חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, לומר שהקדוש ברוך הוא ישיב אליו הנפש החוטאת לבל תהי' נדחת ממחיצתה על ידי עונותי, ומחזירה בגלגול לתקן עוונה. וכן תירגם יונתן בן עוזיאל את דברי ישעי' הנביא שהוכיח את בני

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רסא

הדור, האומרים אכול ושתו כי מחר נמות, ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון לכם עד תמותון (ישעי' כב, יג), ותרגם יונתן "מותא תנינא", וכך תרגם בירושלמי זה מיתה שני', לומר שיחזרו שוב בגלגול וימותו שנית. וכן יש ראיה מהלל הזקן שראה גולגולת אחת שצפה על פני המים, ואמר לה על דאטפת אטפוך וסוף מטייפך יטופון (אבות פרק ב), כוונתו על ענין הגלגול, לומר על שהיא הרגה נפש אחרת לכך נסבב לה שהיא תהרג. עד כאן תוכן דבריו שם.

ב' בחינות שאדם בא בחזרה לעולם הזה

וראה בספר "שער הגלגולים" (הקדמה ג, ה): דע כי יש ב' בחינות שאדם בא בחזרה לעולם הזה, בחינה א', גלגול. כלומר שהנפש עצמה באה בחזרה בגוף אחד, כדי לתקן את מה שפגמה. בחינה ב', עיבור, והוא כאשר יזדמן לאדם לעשות מצוה מסויימת שצדיק אחר הי' רגיל לעשותה, אז נפשו של אותו צדיק מתעברת בו ומסייעת אותו לעשות המצוה, ונחשב כאילו שניהם עשו אותה מצוה. ויש הבדל בין אם הנשמה חוזרת לעולם הזה בבחינת גלגול לבין אם חוזרת בבחינת עיבור, שנשמה הבאה בבחינת גלגול, הנפש יורדת בגוף ההוא משעת הלידה ונשארת עמו עד יום המיתה ואינה יכולה להפרד ממנו כלל, והיא שותפה עמו בעשיית המצות או העבירות שעושה בכל ימי חייו. אבל הנשמה הבאה בבחינת עיבור, היא באה רק בשעת עשיית המצוה בלבד, ויונקת ממנו מאותה מצוה, ואין לה שייכות לעבירות שעושה אותו אדם, ויכולה להפרד ממנו בכל עת שרוצה, והוא הנקרא ניצוץ. עד כאן תוכן דבריו ז"ל. (ועיין עוד ספר הקדוש "שבט מוסר" פרקים א-כב, שמביא דבריו).

בו יבואר על עשרים ושבע עבירות במה הם מתגלגלים

ובספר "שער הגלגולים" (הקדמה כב) מבאר כמה עבירות

רסב שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש

באים בגלגול, וזה לשונו: הבא על הנדה מתגלגל בגוי. הבא על הגוי מתגלגל בזונה יהודית. יש ונשמות מתגלגלים בדומם ואלו הן, המדבר לשון הרע מתגלגל באבן דומם (נסימן לזה, ויקרא לה נובח בשמו, "לה" ראשי תיבות לשון הרע, נובח סימן לכלב). המאכיל נבילות לישראל מתגלגל בעלה אילן, וכל עוד שהרוח מנענעתו אין לו מנוחה. השופך דמים מתגלגל במים הנשפכים ארצה ואין לו מנוחה כלל. הבא על אשת איש מתגלגל במטחנת ריחים, ושם נידונים האיש והאשה. המזלזל בנטילת ידים מתגלגל במים. מי שאינו מברך ברכת הנהנין מתגלגל במים. יש המתגלגלים בבעלי החיים, פרנס המתגאה על הציבור שלא לשם שמים, מתגלגל בדבורה. וכן המדבר דברים שלא כהוגן. הבא על בהמה מתגלגל בעטלף. הבא על אמו מתגלגל בחמורה. הבא על הזכר מתגלגל בשפן או ארנבת. הבא על כלתו מתגלגל בפרדה. הבא על אשת אביו מתגלגל בגחל. הבא על אשת אחיו מתגלגל בפרד זכר. הבא על אחותו מתגלגל בחסידה ויהרגוה חברותי. וכן הבא על חמותו. המסתכל בעריות תמיד מתגלגל בעוף הנקרא ראה. המשמש לאור הנר מתגלגל בעז. וכל זה אם לא עשה תשובה. אבל אם עשה תשובה אין דבר שעומד בפני התשובה. (ועיין עוד ב'שכר ועונש' חלק א' ב' ג' באריכות סיפורים נוראים איך שנתגלגלו ונתקנו על העבירות החמורות הנ"ל).

והוסיף בספר "נשמת חיים" (מאמר רביעי פרק יג) עוד מספר פרטים חשובים בענין זה. העובר על מצות להכעיס מתגלגל בבהמה כגון קופים וחתולים. ובשם הרקאנטי זצ"ל כתב, כי העובר על העריות סופו להיכנס בבהמה טמאה או בשקצים ורמשים. וכן הבא על שתי אחיות מתגלגל בזונה גויי שיבואו עלי שתי אחים. עיין שם. וכן כתב ברקאנטי בפרשת תשא כי העובר על מצות עלית הרגל מתגלגל בפיסח או סומא שיהי פטור מהראי. וכן העובר על נדרו ואינו מקיים מתגלגל באשה נדרנית. עיין שם.

דין ארבע מיתות לא בטלו

מעשה נורא בבחור שנכנס בו רוח

מעשה בבחור אחד שנכנס בו רוח. באו אליו חכמים והשביעוהו בכל מיני השבעות עד שהסכים לענות לשאלותיהם ואמר להם מה שמו, באיזו עיר גר בחייו ושם אשתו. כשהזכיר את אשתו פרץ בבכי באומרו כי נשארה עגונה, שכן הוא טבע בים וחכמים סרבו להתירה להנשא, והיא משרכת דרכיה בגלל זה. סימנים רבים נתן לדבריו ובקש מן החכמים שעמדו על ידו שיתירוה, אולם הם טענו כי עדיין היא אסורה. הם עמדו בתוקף על דבריהם גם לאחר שהרוח נשא ונתן עמהם והביא להם הוכחות מדברי חז"ל.

"מה היה עוונדך?" שאלוהו. **השיב להם שבא על אשת איש בקושטנדינא ונתקיים בו מה שאמרו חז"ל: דין ארבע מיתות לא בטלו** וכי. לשאלתם מה שם האשה שזנתה עמו לא ענה באומרו שהיא מתה זה מכבר ואין שום תועלת שינקוב בשמה.

בעודנו מדבר, התרומם הבחור ועמד על רגליו. שאלוהו מדוע קם. השיב: מפני כבוד חכם פלוני שנכנס זה עתה לחדר. אכן ברגע זה נכנס אותו חכם ויחד עמו נכנסו ובאו כת של בחורים. אמר להם הרוח: **"למה באתם אלי לראותיני? הלא אתם עשיתם כמעשי וסופכם יהיה כסופי!"** לשמע דבריו נבהלו הבחורים, אלא שהרוח לא הרפה מהם והוכיח להם שהוא יודע על מעשיהם הרעים. נכנסו דבריו לליבם והחלו לבכות ולהתוודות על מעלליהם. אז שאל אחד החכמים את הרוח מאין יודע הוא מה חטאו אלה. שחק הרוח ואמר: **"וכי אין הפסוק אומר: וביד כל אדם יחתום"** וכיצד רואה

אתה את ידיהם והלא מוסתרות הן. שאלו החכם. על כך שחק הרוח והשיב: "אני רואה אפילו בחדרי חדרים" שאלו חכם אחד: "תאמר לי מה מעשי?" אמר לו: "על כבודו אין לנו רשות לדבר", שאלו למה מדבר הרוח עם פיך כאילו אתה מדבר? "וכי לא אמרו רז"ל במסכת ב"מ דף צ"ו: שלוחו של אדם כמותו וכי ענה. על שאלת החכמים כיצד נכנס לגופו של בחור זה השיב: "טבעתי בים והדגים אכלו את בשרי והיתה רוחי משוטטת בארץ ומסתירה עצמה מעיני הבריות שהיו כולן מצערות אותי, עד שנכנסתי בפרה אחת. הפרה השתגעה ואז מכר אותה בעליה הגוי ליהודי אחד. אותו יהודי שחט אותה, במקום שנשחטה הפרה עמד בחור זה ובאותו רגע נכנסתי בו". דברי הרוח אומתו על ידי אנשים שנכחו במקום באותו זמן והם העידו שאכן מיד לאחר שנשחטה הפרה חש הבחור ברע. הבחור לא ניצל. לאחר שמונה ימים נפטר והלך לעולמו.

(נשמת חיים)

מעשה נורא בבעל תשובה שחנק את עצמו, ונתגלגל ברוח

בשנת התמ"ח ליצירה בחודש אב נכנס רוח באשה אחת. שמונה חודשים היתה האשה חולה ולא ידעו הרופאים מה היה לה עד אשר נואשו מלרפאותה.

ביום שנכנסתי לחצר ביתה והיא ראתה אותי, נפלה על פניה והחלה לגמגם ואז ידעתי בברור שאכן נכנס בה רוחו של נפטר אחד.

לאחר תפילת מנחה הלכתי אליה יחד עם מספר אנשים כשרים. כשראתה אותנו האשה, נפלה שוב כפעם הראשונה. אז גזרתי חרם על הרוח וציויתי עליו להגיד לי מי הוא ואיזה הוא אשר מלאו ליבו לצער בת ישראל זמן רב כל כך. מכח החרם החל לגמגם בקול ואני לא הבנתי דבר מכל אשר אמר. לפיכך גזרתי עליו שישוב למקומו וחזר למקום

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רסה

הרגל להיות מוצנע שם, בצד ימין מקום בו היה לו להיות. בינתיים התאוששה האשה וספרה כי בפעמים הקודמות שבהן היתה נופלת לא שמעה דבר. רק בפעם הזו שמעה קול מדבר מתוך גופה ואומר: "מדוע מפציר בי כבודו שאדבר, ואני לא יכול כי במקום צר אני". לאחר שצויתי עליו לשים עצמו במקום שבו יוכל לדבר עימי, קם ועלה לגרונה ואז שאלתיו מי הוא. "אני אברהם שניאור די קורוניאל" - אמר הרוח והוסיף - "חנקתי את עצמי מכיון שיום חופתי היה קרב ובא, ובידי לא היו הוצאות החופה, ומחמת בושה בחרתי במוות, אף על פי שידעתי כי גדול יהיה עונשי. הנה ידוע למעלת כבוד תורתו כי אני הייתי בעל תשובה, ומספר שנים לפני מותי הייתי בלבוש שק ואפר והתעניתי רבות, ולפני שחנקתי את עצמי צמתי שלושה ימים ושלושה לילות ונתתי צדקה והתודיתי על חטאי בתקוה שיועילו לי כל אלה להנצל מעונש, אך לא הועיל לי דבר. להיפך, רבה מکتתי ועוד מכריזים לפני: כיצד אבדת" ברגע אחד כל מה שטרחת עליו. כיצד היו לריק כל התעניות שעשית למרק עוונותיך, והנה היית כבר מושלם ורצוי לפני המקום והחלוקה הנעשית מתשובה כבר היתה מושלמת ועכשיו קלקלת הכל, ובכל עת מעבירים אותי ליד קברי, ואני רואה תלוי באויר בדמות לבוש כתוב עליו תשובה והוא מגוון הענן החושך". בדברו כל זאת בכה הרוח בכי גדול. לשאלתי מדוע הוא בוכה השיב: "בוכה אני מרוב צער על מה שעשיתי לעצמי וגם בגלל שכלתי נשאה לאחר והשומרים עלי אומרים שאם לא הייתי עושה המעשה הרע הזה הייתי מגיע אל

(א) כתיב, אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש (בראשית ט', ה') אף להורג את עצמו הקדוש ברוך הוא דורש דמו ממנו ולמדך הכתוב הזה, שההורג את עצמו חייב והקדוש ברוך הוא עתיד לדרוש דמו מיד עצמו. (מפרשים).

המנוחה ואל הנחלה, והנה הולד הזה שנולד למי שנשא את כלתי לאשה ימות בעוד זמן מה" וכך אכן היה.

"כיצד נכנסת אל האשה הזו?" נשאל הרוח והוא השיב: "הייתי בתוך קערה מלאה מים שמהם הכינו תרופה עבור האשה שלא הרגישה טוב, כשנגעו בה המים נכנסתי לתוכה." "וכיצד זה החזקת מעמד בתוך המים בשעה שרתחו על האש?" נשאל הרוח לאחר שבני הבית ספרו שכך הכינו את התרופה. "הרוחות אינן נכוות מן האש" – ענה והוסיף – "ומאז במשך שמונה חודשים נמצא אני באשה זו".

אחר כך פתח וספר מה נעשה עמו מהרגע שבו נפטר האיש שבתוכו שכן. "יצאתי מן הגוף בבהלה גדולה ומיד שמו אותי בכף הקלע, והשליכוני סמוך לפתחה של גיהנם בצד ירושלים. באותו רגע יצאו לקראתי מהגיהנם רבבות רשעים ומקלות של אש בידיהם והם דחפוני ולא הרשוני להכנס באמרם: סור מכאן טמא! השתדלתי להכנס חרף המכות הנוראות שירדו עלי מכל צד, אולם לא הצלחתי מכיון שלידי עמדו שומרים שגם הם הפליאו מכותיהם בי. מחמת המכות נתפרקו כל חוליות נפשי ואני נמלטתי משם ופרחתי באויר. אלא שהמלאכים המחבלים רדפו אחרי והוסיפו להכותינו ללא רחמים, כה גדולים היו יסורי עד שאין ביכולתו של אדם חי להבין ולדעת מה חשתי באותן שעות וימים של עינויים. מאז לא היתה לי מנוחה לא בים ולא ביבשה לא בהרים ולא בגבעות שביניהם רחפתי נע ונד. רק ביום השבת הרפו ממני דחפוני לתוך חור אחד ומיד לאחר צאת השבת החלו שוב לרדפני וליסריני. לאחר שסיים הרוח את דבריו הפצתי בו שיצא. הוא הסכים ורצה להשבע בתפילין שאכן יקיים הבטחתו ויצא.

ניסיתי להתחכם לו ובקשתי שיביאו בגד כפול ויאמרו לו שתפילין מוסתרים בו, אולם הוא ידע שאינם שם

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רסז

ורצה להשבע רק אם יביאו תפילין לפניו. אז עשיתי את רצונו והוא נשבע לצאת כעבור זמן מסוים. כשהגיע הזמן אמר לאשה כי הנה הוא מקיים הבטחתו ויוצא ומכיון שהוא מתבייש לצאת לפני הקהל הרב שנכח במקום, אמר שיצא בהחבא וכך היה. האשה הרגישה ברגע שיצא והבריאה מיד.

את האיש שבו היה הרוח הזה הכרתי עוד בחייו, וידעתי שהיה בעל תשובה גמור. פעם אחת בא אלי ושאל ממני תשובה על עוון אחד, הוא רצה לדעת אלו סגופים מחייבים הספרים הכתובים בעניני תקוני עוונות ואני אמרתי לו שאב הרחמן ירחם עליו כי בשגגה עשה מה שעשה ורק קוצר ידיעתו גרם לו לעשות כן.

(נשמות הנדחות, פרק א')

מעשה נורא בשני רוחות -

הרוחות מגלים סודות נוראים ונפלאים

(מספר הקדוש מנחת אליהו מאת בעל המחבר 'שבת מוסרי' ומדרש תלפיות ועוד ל"ו ספרים)

מעשה בשני רוחות שנכנסו באח ואחות. באתי אליהם וגזרתי על אחד מהם בחרם שיאמר לי מי הוא. אחד עשר חדשים שהה הרוח בגוף האיש שסבל מאוד ממנו ולא ידע מפני מה הוא סובל. לאחר שהשבעתיו פעמים אחדות החל לדבר בקול נמוך, וספר כי הוא פלוני מוכר העופות. כאשר שמעתי את שמו נזכרתי בו, שכן הכרתיו בחייו כאיש כעסן ובעל מעשים רעים. לשאלתי על מה נענש, השיב כי היה שרוי בחובות גדולים ופחד שמא יזדקק לרחמי הבריות, לכן המית עצמו באוכלו סם המוות.

צדיקים מעלים נשמות מהגיהנום בעברם שם

"האם ראית את מלאך המות לפני מותך?" שאלתי. "לא ראיתיו" ענה לי, רק סבלתי מאוד כשיצאה הנפש מן הגוף, ומיד דחפוני לפתחה של גיהנם אשר בצדה של ירושלים.

רסח שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש

"למה נדחפים כל הרוחות לפתח זה דוקא?" שאלתיו והוא ענה: "משום ששם הפתח גדול משאר פתחי הגיהנם, וכשעמדתי בפתחו של גיהנם יצאו רשעים לקראתי ולא הניחו לי להכנס". "האם ראית הרבה רשעים שם?" שאלתיו והוא ענה: "לא ידעתי מה אני רואה כי היה שם חושך גדול ועבה שאי אפשר כלל לדמותו, אולם ראיתי שם צדיקים שעלו מהעולם הזה ועברו בפתחו של גיהנם ונאחזו בכנפיהם נפשות שוכני הגהינם שהיו יוצאים מאותו החושך והולכים עמם. ראיתי והנה בגדי הצדיקים נשרפים מעט בעברם שם".

דברי הרוח בענין הבגדים הפליאוני ואני שאלתיו: "וכי בגדים יש להם שם?" "אין הם לבושים בבגדים של בשר ודם, בגדיהם ענין רוחני הוא". השיב לי ופתח בתאור תלאותיו, וכך סיפר:

היסורים שסובל על שאבד עצמו לדעת

שלושה רוחות הייו תחת פקוחם של מלאכי חבלה. אני ורשע אחד מאיסטנבול ורוחו של אברהם שניאור שנכנס באשה אחת ויצא ממנה, כל השבוע היינו תחת השגחתם של מלאכי החבלה שהציקו לנו מאוד. רק בשבת הניחו לנו והיינו שרויים בתוך חור אחד ומספרים זה לזה על המעשים הרעים שעשינו אשר הביאו עלינו את כל הרעה הזאת. הרשע היה אשכנזי שהיה מתגבר עלינו ומוליכנו למקומות שבני אדם מטילים שם מימיהם והיינו סובלים בגללו מריחות רעים, ועוד היה לועג לנו ואומר: הלא שניים אתם ואני אחד ואיך זה שאינכם מתגברים עלי? יוצא איפוא שאני בעל הכח, וכשהיינו רוצים להתנגד לו ולענות לו על דבריו החצופים היה מחרף ומגדף עד שנאלצנו להכנע לו וללכת אחריו למקום שסחב אותנו. בשאר ימות השבוע התענה אותו רשע יחד עמנו ואז לא היה גדול כוחו כבשבת, **שכן המכות הנוראות שקבלנו היו חותכים בנו כסכין בבשר**

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רסט

החי. סבלנו כל כך עד שגם בשבת שבו הניחו לנו היינו בוכים מהפחד על מה שבא לנו בשבוע הבא. אברהם שניאור שהיה עמנו בכל מקום סיפר כי בימיו היה בעל תשובה והוא אינו יודע על מה נענש כל כך, ואני אמרתי לו שזה מפני שאבד עצמו לדעת, ואחרי שיתמו סבלותיו יקבל שכר המצוות אשר עשה.

העונש על שהיה שיכור ולא התפלל ולא עסק בתורה ומצוות ואפילו בליל הסדר לא אמר את ההגדה

אחר כך שאלתי אותו אם מתאוה הוא לדבר אכילה והוא השיב כי בהיותו משוטט כרוח לא התאוה לאוכל, אך כעת, בהיותו בגופו של אדם חש הוא בתאוות האכילה ובשאר תאוות הגוף כפי שהיה רגיל בהיותו בין החיים, וכן מרגיש הוא בצער וכאב כשגופו של האיש שבו הוא נמצא מצטער וכואב. לשאלתי האם מתאוה הוא גם לדבר עבירה? השיב בשלילה באומרו כי גם בחייו לא היה מתאוה לדבר עבירה, שכן היה כל ימיו שותה יין ומשתכר, ובגלל שהיה שיכור לא התפלל ולא עסק בתורה ובמצוות ובליל הסדר לא אמר את ההגדה ורק היה שותה יין בלי סוף לכן, הוסיף הרוח ואמר בבכי, אין הוא מניח לבחור הזה שבגופו נכנס, ללכת לבית הכנסת ואין הוא יכול להמנע מכך, מכיון שגם בחייו היה היין מונע ממנו כל דבר שבקדושה וגורם לו לעשות מעשים האסורים.

"היכן הוא חברך אברהם שניאור?" שאלתי אותו והוא אמר: לפני שמונה חודשים ספר לי כי נכנס בגופה של אשה אחת שהכינו לה תרופה ממים שהוא נמצא בהם, עכשיו איני יודע היכן הוא ובינתיים נכנסתי אני בגופו של הנער הזה ורוחו של האשכנזי ימח שמו נכנס בגופה של אחותו. "למה נכנסתם באח ובאחותו?" שאלתי והוא ענה לי: "לא התכוונתי להכנס בנער זה. ביום שבת הייתי בחצר ורציתי להכנס לגופה של אשה אחת אז ראיתי את הנער משליך דבר מה לחצר

ובאותו רגע נתנו לי רשות להכנס בו. אזי נכנסתי לקיתון מים שהנער שמה ממנו, וכך נכנסתי לתוכו וזה לי אחד עשר חדשים שאני יושב בקרבו, ואילו לא היה בא מעלת כבוד תורתו לדבר עמי לא הייתי מדבר עם שום אדם בעולם עד שימות הנער הזה" לאחר מכן החל הרוח לפרט את מעשיהם של האנשים אשר נכחו במקום וכל אחד מהם הודה כי נכונים הם דבריו, ואני הוספתי לדבר עמו. לשאלתי אם חש הוא באויר העולם כמו בעת שחש בו בחייו, השיב כי העולם נראה בעיניו חשוך עד מאוד ובו להבת אש נוראה רק בשבת נראה העולם בהיר ואויר צלול וזאת עד צאת שלושה כוכבים שאז יוצאת השבת ושוב היו מתחילים יסוריו.

כיצד מכים את הרוחות?

"מי משלושתכם סבל ביותר? שאלתי אותו והוא השיב: "אברהם שניאור התייסר יותר מכולנו, מכיון שבימיו טרח לחזור בתשובה ולבסוף אבד הכל במו ידיו. וכיצד מכים אתכם?" שאלתי "מכים אותנו מאחור - השיב והוסיף - ואין לנו רשות להסתובב ולהביט בפני המכים". וכיצד זה יכול רוח לדבר והרי אין להם כלי דיבור כגון: לשון ושפתיים?" שאלתי והוא השיב כי אינו יכול להסביר לי זאת. לשאלתי מה גודלו השיב שאין גודלו של הרוח קבוע, שכן הכל לפי רוחניותו של האיש בהיותו בחייים. על עצמו העיד כי גודלו כגודל אגוז קטן וכי יש רוחות קטנים ממנו. הוא גם אמר כי אינו עולה לגרוננו של הנער מחשש שמא יחנוק אותו לכן דבורו נמוך ונשמע כמדבר מבטנו של הנער. הוא גם ספר שבשבת היה מאיר יותר מבכל ימות השבוע מכיון שרוח אחד של שבת בקומתו ובכמותו היה מתלבש בו.

כיצד מכירים העבירות של האנשים?

מה שמעת בהיותך פורח באויר העולם?" שאלתי אותו והוא

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רעא

השיב: "שלוש פעמים ביום הייתי שומע כרוז שהיה מחרים שלושה בני אדם, נוקבים בשמו של האיש ואומרים: פלוני – בגלל שמקלל אביו ואמו, פלוני – על שבעל ארמית ופלוני על שמסתכל תמיד על נשים וכל מחשבותיו ללכוד אותן ברשת העבירה". כששמעתי את שמות האנשים נוכחתי לדעת שאני מכיר אותם ומעשיהם הרעים מפורסמים היו. "כיצד יודע אתה מה היא העבירה של כל אחד?" שאלתי והוא ענה: בצידה של רוחו נראית צורה מכוערת בתכלית הכיעור ובתוך צורה זו כתובה העבירה שהחוטא עבר עליה. **העבירה עצמה נעשית שד והולכת לצידי כל זמן שלא שב ממנו**, צורה זו מכריזה על העבירה אך גם אינה מניחה לבייש את הרוח בתקוה שיחזור בתשובה".

"**האם** שמעת מכריזים טובה על אנשים?" שאלתי והוא השיב: "לא שמעתי אבל אברהם שניאור ספר לי ששמע כרוז מכריז בקול שמחה וצהלה וקול ערב נשמע מסוף העולם ועד סופו ונשמע הכרוז הזה באזני כל הבריות שבעולם, וכה אמר הכרוז: "הזהרו בפלוני ופלוני שכל הנוגע בהם כאילו נוגע בבבת עינו". דבריו הפליאוני ואני שאלתי: "אם אומר אתה שהקול נכנס באזני כל הבריות שבעולם כיצד זה שמע את הקול אברהם שניאור ואתה לא שמעת אותו?" על כך השיב שכדי לשמוע את הקול הזה צריך זכות ורשות ניתנה לאברהם שניאור לשמוע את הקול כדי להענישו בזה שיראה כמה איבד, שכן, בשעה שעשה תשובה היו גם עליו מכריזים כך, ועתה הפסיד הכל בכך שאבד עצמו לדעת". "ומה טעם שומעים את הקול שאר בריות שבעולם?" "כדי שיפול עליהם פחד".

הרוח מגלה מפני מה בא הרעב בעיר

באותה עת היה רעב בעיר, לכן שאלתי אם ידוע לו בגין איזה עוון הגיע רעב זה לעיר, על כך ענה: "**בעוון**

מוכרי מזונות שמיקרים אותן ולא רק זאת אלא שנשבעים לשקר ומנבלים את פיהם".

לבסוף סיפר כי היה פורח באויר בגובה של שלוש קומות וסיים את דבריו בבקשה לשתות לוג יין טוב ומשובח כמו שהיה נוהג לשתות בהיותו בחיים. לשאלתי, מה תועלת יש לך עכשיו מן היין, השיב "כי המים עולים בראשו של הנער השותה אותו ומכיון שהוא מתפשט בכל הגוף יש לו לרוח שמחה כשמחת החי השותה ומשתכר. מלאתי את בקשתו ונתתי לנער לשתות יין. אחר כך שאלתי אותו אם הוא מתאוה ללכת אל הקבר בו טמון גופו, אך הוא לא ידע היכן קברוהו מכיון שלא ראה כשהוליכוהו לקבר, שכן, מיד לאחר שיצאה נשמתו מגופו השליכוהו עד שער הגהינם. אז שאלתי את השאלה שכבר שאלתי לנפשי כן, אם ראה רשעים בגהינם, והוא השיב לי שכבר אמר לי לפני כן ולא ראה דבר מפאת גודל החשכה ששררה שם, אפילה נוראה ובתוכה גפרית, מלח וזפת. הנתכים על ראשי הרשעים, ועם כל זאת רציתי להכנס לשם, אמר הרוח. אלא שמלאכי החבלה לא הניחו לי. לשאלתי היכן פתחו של גהינם, האם הוא בין הרים וגבעות או על פני השדה, האם הוא חור באמצע הקרקע ואז אמר וכיצד צורתו, השיב כי אינו יכול לתאר לחי כל זאת. "מה עוד ראית בהיותך פורח באויר העולם?" שאלתי והוא השיב: "עברתי בין הוצאות הכסף והזהב והשמש שם מכה כאש. החום הנורא לא הציק לנו אולם מלאכי החבלה היו מכים בנו ולא יכולנו להתעכב בשום מקום יותר מרגע אחד. היינו גם בהרי החושך ושם ראיתי פתח נוסף לגיהנם. גם לשם לא הניחו לנו להכנס. עברנו גם ליד נהר הסמבטיון, ראיתיו והנה הוא נהר גדול ובו מים רבים ולידו אבנים גדולות, רציתי לעבור מעבר לנהר ולהכנס אל בני ישראל אשר בחיי שמעתי שהם שם נמצאים, אלא שלא הניחו לי בטענה כי טמא לא יעבור בתוך הנהר. בהיותי פורח

באוויר - הוסיף הרוח וסיפר - ראיתי מיני פירות ואילנות שאין סוף לגדלם ולקומתם ואותם כוכבים שבני אדם רואים אותם קטנים נראים לעינינו גדולים עד מאוד" את דבריו סיים באומרו: דע לך כי יש בכוחינו להתפשט בכל הגוף ולא רק בכל הגוף אלא יש בנו כח ויכולת להתפשט באופן כזה שכל הבית יתמלא בנו".

הפסקתי לדבר עם הרוח והלכתי לביתי. בערב חזרתי ושאלתיו שוב אם הוא חפץ לראות את קברו. "כן" ענה לי. בבוקר רציתי לקחתו אל קברו, אך הוא סרב באומרו כי לפני כן רוצה הוא להכנס לתוך הים לטבול. בקשתי מאבי הנער שבתוכו שכן הרוח, שיקח את בנו אל הים והוא עשה כן ונכנס עם הנער לתוך הים. לפתע החל נער להתרחק בשחיה מהירה, שכן הרוח היתה מוליכו במהירות גבוהה עד שלא היה בכוחו של אדם להשיגו. משראינו זאת נבהלנו מאוד, חששנו לגורלו, אך הוא תכף חזר לשפת הים, טבל והתלבש. אחר כך הלכנו לקברו של האיש בעל הרוח. כל אחד מאתנו זרק אבן על קברו לשם כפרה. כשרצה גם הנער לזרוק אבן התעקמה זרועו לאחוריו ולא יכולנו אני ואביו להחזיר את הזרוע למקומה עד שהשליך את האבן מיד ארצה. גם נסיונותיו הנוספים לזרוק אבן על הקבר עלו בתוהו. הסתכלתי על הנער וראיתי שעייניו דולקות כאש בשעה שהיה מרים אבן להשליכה על הקבר, וזאת מכיון שהרוח אשר בקרבו היה נכנס בראשו ובזרועותיו ומעכב בעדו מלעשות כן. הנער אמר לנו כי בשעה שמרים ידו לזרוק את האבן הוא רואה לפניו גוף עומד על הקבר ופניו ירקרקות כטיט ושחורות כעורב. הנער תאר את האיש שמעולם לא ראהו ואנחנו שהכרנו אותו נוכחנו לדעת כי אכן זה האיש אשר קבור שם.

הרוח יוצא מגופו של הנער

אז בקשתי מהרוח שתצא מגופו של הנער וקבעתי לו זמן. גם בקשתי ממנו להשבע שלא יעבור על הזמן שקבעתי לו.

הוא הסכים ובקש תפילין, שמתי תפילין ביד הנער והרוח נשבע מתוכו בשם הקל הגדול והנורא שכתוב באלו התפילין שהוא יוצא ביום שנקבע. "מהיכן תצא?" שאלתי והוא השיב: "מפי הטבעת". חששתי שאם יעשה כן יזיק לנער לכן הפצרתי בו שיצא מצפורן הרגל. "איני רשאי לעשות כן" השיב לי, אז אמרתי לו, שאני אתפלל עליו שיתן לו הקדוש ברוך הוא רשות לצאת דרך הצפורן שברגל ולא דרך פי הטבעת כדי שלא יוסיף טומאה על טומאתו.

ביום שנקבע לו לצאת מגופו של הנער, הקדמתי ובאתי אליו מבעוד לילה. כראותו אותי שמח מאוד ועכב אותי לידו. מיד שלחתי לקרוא לשני תלמידי חכמים וכשהם באו החל הנער לצחוק ולהתהולל וביקש שנסעד עמו. הסכמנו והוא אכל אכילה גסה המספקת לשלושה אנשים באומרו: מחר אני יוצא מכאן, לכן אני אוכל הרבה, ולכן אני שמח הלילה, היות ומחר אתחיל שוב להתענות ומי יודע עוד כמה עונשים צפויים לי". לשמע דבריו חששתי שמא מתחכם הוא איתי ולא ייצא לכן הזכרתי לו כי עומד הוא בשבועתו. "אעשה כאשר אמרתי", אמר הרוח והוסיף: "וכי עבריין אני? אם הבטחתי לצאת - אצא". לשאלתי אם יאות לצאת מהיכן שבקשתי ממנו, השיב כי אינו יכול ואני יראתי פן יזיק לנער חזרתי והפצרתי בו. אז החל הוא לצחוק מהעומדים שם ולהכות אותם עד שגערתי בו והתישב ושתק. לאחר זמן מה אמר בלשון רכה: "איני יודע מה לעשות, מתירא אני מאוד מן הצער הנכון לי ברגע שאצא מכאן", באומרו כן פרץ בבכי ובקש שאלך עמו לטבול ואחר כך אלך עמו לקברו ואני עשיתי את רצונו.

כשחזרתי בחרתי מנין אנשים כשרים ובקשתי לצאת דרך הצפורן שברגל. אז אמר לי הרוח: "הנני מסתתר באבר אחד ששם לא אשמע את החרמות שתחרים אותי בהם

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רהע

לצאת". הוא אמנם עשה כן, אך אני גזרתי עליו חרם גדול בכמה נרות שידליקו אותם ויכבו אותם ותינוקות יענו אמון, אלא גם לאחר שעשיתי כל זאת לא נענה לי הרוח. רק הנער דבר ואמר ששומע הוא קול המכריז בקרבו ואומר שכל החרמות האלו יבואו על אומות העולם המצירים ומציקים לעם ישראל. הוספתי לקרוא לפניו קללות הכתובות בתורת כהנים ושבמשנה תורה ולא הועלתי. להפך, לפתע התחיל להכאיב לנער ולצער. אז כתבתי דבר מה בקמיע ומחיתי את הכתיבה במים והגשתי את המים לפי הנער שישתה מהם אלא שהוא סרב וסגר את פיו בשיניו בחזקה עד שהיה צורך לנתק את שיניו העליונות משיניו התחתונות בחתיכת ברזל ואז שפכתי לתוך פיו את המים, ברגע זה החל לבכות בקול מר וקרא: "תנו לי זמן של חצי שעה, רציתי לעשות כדבריו אלא שהוא ניסה להתחכם ועלה בגרונו של הנער והחל להפילו ארצה פעם אחר פעם, למראה הנער המתענה קמו אביו ואמו להכותו בקראם: "רשע! עד כמה תצער את בנינו? איננו יכולים לראות עוד בסבלו!" לרגע הניח הרוח לנער, אך מיד החל להתעמר בו וגרם לנער להתפרע ולשבור את כלי הבית הוא גם הכריח אותו להסכים להמיר את דתו. לא ידענו מה לעשות עמו, והנה קם הנער על רגליו ואמר כי שומע הוא קול בקרבו האומר שיצא עוד היום מתוכו, ואת התנהגותו המוזרה תירץ באומרו כי כעס עלי על שהבאתי עמי אנשים אשר הוא לא צוה להביאם, וגם מפני שהפצרתי בו לצאת ממקום שאינו יכול לצאת על אף שידוע הוא שלטובתו התכוונתי כדי שלא יוסיף טומאה על טומאתו, אלא שמלאכי החבלה השומרים עליו גזרו שיצא דווקא דרך פי הטבעת.

בעודנו עומד הרגיש הנער רוח חזקה יוצאת מלמטה בכאב גדול. ביצאתו עשה הרוח קול רעש גדול שנשמע בכל הבית ונכנס לתוך קערה אחת שהחלה לפתע להתנועע מצד

רעו **שכר** פרשת חקת - פרק ל"ח **ועונש**

לצד ולקפוץ מעלה ומטה פעמים מספר. ברגע זה נכנס אבי הנער לחדר והקערה כאילו קפצה לקראתו והוא נתקל בה, נפלה ונשברה לחתיכות, כל אותו הזמן שכב הנער על הרצפה ולא זז. מיד נגשו אליו והשקוהו מעט מים. כששבה אליו רוחו אמר כי מרגיש הוא שהרוח יצאה ממנו. בבגדו, במקום משם הרוח יצאה נראה קרע גדול ואז ידענו לבטח כי הרוח יצאה. מיד חבקו האב והאם את בנם ושמחו בו שמחה גדולה יחד עם כל העומדים סביב.

לאחר שנרגעו מהשמחה הגדולה, נזכרו האב והאם בבתם שהיתה בת שש בלבד ובתוכה רוחו של האשכנזי ההוא שהיה מצערה מאוד. רשע גמור היה, כופר בעיקר וכל דבריו שקר וכזב. צערם של ההורים גדול היה כשנזכרו בדברי הרוח שהיה בבנם שספר להם כי רוח האשכנזי הכריז שלא יצא מגוף הילדה בשום אופן שבעולם, לבד מדבר אחד, היה חושש שמא יחרימו אותו בעשרה.

אזי פניתי אל הרוח ושאלתיו: אם כה בטוח הוא בעצמו שלא יצא כיצד מתירא הוא מחרם של עשרה. על כך השיב לי כן אינו מתירא מן החרם עצמו אלא רק מן הנזק הנגרם לו מכח החרם. לפיכך הקמנו מנין של עשרה והחרמנו אותו אך לא יכולנו לו כיון שהיה עולה בגרונה של הילדה מצחק ומגדף גידופים שאין להעלותם על הכתב ודורש מיני מתיקה ומאכלים שונים וכשהיינו מתעכבים מלתת לו את מבוקשו היה מאיים כי ימית את הילדה מיד. עד שנכמרו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ועשה נס. לפתע נכנסו אנשים אל החדר ואז הכרזתי שוב חרם על הרוח וציויתי עליו לצאת הפעם שינה את התנהגותו ובקול בכי מר ספר כי שמו אהרן **ובגלל שסבל בחייו מעוני ומחסור לא עמד בו כוחו ואבד עצמו לדעת**. עכשיו, כך אמר, מששמע שחברו יצא מן הנער רוצה הוא לצאת מן הילדה – אחותו ולא להכנס אליה עוד. אחר כך נשבע

שכעבור זמן מסוים יצא ואכן כשהגיע אותו זמן יצא מאליו מבלי להזיק לה, לשמחתם הרבה של הוריה ושל כל האנשים אשר ראו בסבלה.

באותם ימים הגיעו אלי שני מכתבים מהעיר טוריא. במכתב הראשון ספרו לי על נערה אחת שרוח נכנס בה. דיין העיר, כך נכתב אלי, הלך לביתה של הנערה ודרש בחרם מן הרוח שידבר עמו. זמן רב שתק הרוח עד שלבסוף הסכים לדבר. לשאלתו של הדיין מדוע סרב לדבר עמו לפני כן, השיב לו הרוח: "מפני שאינני רוח רעה, פרנס העיר הייתי, וכבוד תורתך בא להחרימני, הייטב בעיני ה' להחרים איש כמוני? והלא לא באתי אל הנערה הזו בגלל חטא שחטאתי, אלא רק שבימי היה בעיר רשע אחד שהצר לחברו מאוד עד שהוא גרש את אשתו ואותו רשע לקחה לו לאשה. אני שידעתי מכל מעשיו הרעים לא מחיתי בו שכן היה האיש מקורב לגדולי אומות העולם ואני חששתי שמא יבולע לקהילה אם אעשה דבר מה בנידון. בגלל זה נגזר עלי לבוא ולפרסם עוונותי ברבים ולפרסם עוונות תושבי העיר הזאת".

לשמע דבריו נחרדו השומעים, וכאשר החל הרוח לפרט ולפרסם את מעשיהם הרעים של תושבי העיר, נוכחו לדעת כי דבריו נכונים ופחד גדול נכנס בליבם. הרוח בקש להביא אליו את בני משפחתו. משבאו נקב בשם כל אחד מהם. הוא גם קרא בשמות הנולדים אחרי מותו והיה מגלה לכל אחד מעשיו. הוא גם ידע להגיד איזו שיירא תכנס לעיר ואיזו שיירא יצאה מן העיר וניזוקה בדרך, כל דבריו נחקרו ונבדקו והוכרו כאמת. כשסיים לדבר בקש ממנו הדיין שיצא. נענה לו הרוח לאמר: "עשיתי שליחותי ומוכן אני ללכת למקומי. שלום עליכם". ברגע זה פתחה הנערה את פיה וקולו של הרוח נשמע. "כבר יצאתי", עוד באותו יום הבריאה הנערה, אלא שכעבור שלושה ימים חזר הרוח לשכון בקרבה, למה רימית

רעח שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש

אותנו? שאלו אותו. והוא השיב: היה עלי לחזור בגלל דבר אחד.

המכתב הראשון הסתיים בסיפור יציאתו של הרוח ובמכתב השני שהגיע באחור של ימים מספר, כתבו לי אנשי המקום על שובו של הרוח ובקשו ממני עצה כיצד להפטר ממנו. לפי מה שהבנתי מתוך הכתוב, הכרתי גם אני את הפרנס שרוחו נכנסה בנערה וזכרתי שהיה יהודי זקן וחסיד. לכן כתבתי להם שינהגו בו כבוד אם אכן רוחו של אותו חסיד הוא, נתתי להם סימנים כיצד ידעו כי הוא האיש והזהרתי אותם שאם אין בו אותם סימנים, אזי משקר הוא להם ורק בערמה הצליח לשטות בהם. במכתבי אליהם כתבתי גם את נוסח החרם שבו יחרימו את הרוח שיצא.

בערב שבת הגיע מכתבי אל הדיין, חכם העיר, אולם מכיון שהוא כבר קדש את היום, לא פתח את האגרת ולא ידע מה כתוב בה. רק במוצאי שבת לקח את המכתב בעודנו סגור והלך עמו אל הנערה.

כשנכנס, פנה אליו הרוח ואמר: "הנה יש אגרת ביד החכם ואני יודע מה כתוב בה. עוד לפני שקרא החכם את המכתב אמר הרוח מהיכן הגיע המכתב ומה כתוב בו, למרבה תדהמתם של הנוכחים אשר מהרו לקרוא את האגרת ולהוכיח שאכן ידע הרוח מה כתוב בו כאילו קרא את המכתב בעצמו.

בעוד האנשים עומדים ומשתאים פתח הרוח ותאר שוב את חטאיהם. לשמע דבריו שהוכחו כדברי אמת, פרצו כולם בבכי והרהרו בליבם בתשובה שלמה. כאשר חזרו ושאלוהו מדוע לא עמד בהבטחתו וחזר לגופה של הנערה אמר הרוח כי הפעם יצא ולא ישוב עוד, אולם לא לפני קהל יצא,

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רעט

אלא כשיניחו לו ויפסיקו לעקוב אחרי הנערה, יצא מתוכה לעולם.

עשו את רצונו והניחו לו. כעבור ימים מספר כאשר היתה הנערה לבד בבית, נכנס לחדרה נער אחד וראה אותה נופלת ארצה ומכה ברגליה בקרקע מכה גדולה עד שנפל צפורן אצבע רגלה ויָצָא משם הרוח. הנערה הבריאה מיד ולא יספה הרוח להציק לה עוד כל ימי חייה.

(מנחת אליהו פרק חמישי מבעל המחבר ספר שבט מוסר וספר מדרש תלפיות)

שער הגאולה

אימתי יבוא הגואל?

אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: אימתי יבוא הגואל? -
לכשירדו לירידה התחתונה, אותה שעה אני גואל אתכם...

(ילקוט שמעוני)

הפחות יתן עיניו בגדול ממנו

ונותן הפחות את עיניו, במי שהוא גדול ממנו, ואומר לו: אף על פי שאתה אומר כהלכה ואני איני אומר כהלכה, יעברו דברידך ויתקיימו דברי, אפילו כל העולם יחרב.

מעמדם של הגדולים בדור

לפני בוא המשיח יראו הגדולים כך: כל מחשבתם להרבות כבוד עצמם וביתם, ולהוריש ממלכתו לבניו עד עולם, כבוד שמים אצלם טפל דטפל, עושים שדוכים מכל חטאי עמי, סומכים על עצמם ועל יחוסם, ומי יאמר להם מה תעשה. לבסוף - יבטלו, והיו כלא היו. זהו הברור בימות המשיח.

וכן מובא בתוספות בן יחיאל: מלכים אלו ומאן מלכי רבן אשר כל מחשבתם להרבות כבוד עצמן וכבוד ביתם... ונותן הפחות עיניו, במי שגדול ממנו, עם קנאה ותאוה וכבוד שלהם, להשיג יותר ויותר, ולכבוד עצמן דורשים, ולא לטובת ישראל, כי כבודם עיקר, וכבוד שמים בעד עמם ונחלתם לדרוש - הוא טפל אצלם, וטפל דטפל, וגם תורתם... הוא אצלם לתכלית גדולתם ולנצחנות לגדל עצמם על חברים בגאווה...

וכן ראה ברוח הקודש המעמד בדורות האחרונים קודם ביאת הגואל. גדולים הם כאלו, וכאשר הם בתקפם, מי יאמר להם מה תעשו... אפילו כל העולם כולו יחרב על ידי דרך הגויים הזו, מה אכפת ליה. אחרי כי הוא רב ושבת המושלים בידו, כי הוא במרומי קשת, ומדעתו להוריש ממלכתו גם לבניו כן עד עולם... או חרב - מלשון חורבן, כי נחרבו בגשמיות או ברוחניות ונהפכו לזרים... וסומכים עצמן על יחוסם וכח תורתם, ולצרף גם חיצוניות עמהם לזרעיהם, והם בוטחים בעצמן בזה, עד כי עברו ובטלו והיו כלא היו, וכן עם שדוכים וחתנים כאלו מכל חטאי עמי, עד כי יתמו חטאים מן הארץ... להודיע כי כן הוא הבורר מעמד הדור מן ימות המשיח.
(הגאון הקדוש בעל "לב העברי" זצ"ל)

הערב רב שולטים על ישראל

הראשים על ישראל יהיו בכל אתר ואתר - הערב רב, וכל יראי השם יהיו בצער ובדוחק תחתם - המה יהיו הדיינים ויקבלו שוחד, ותמלא הארץ חמס מפניהם.

ה"רעיא מהימנא" מביא (בפרשת נשא דף קכ"ו), וזה לשונו: ואני חשיב בעינייהו בין ערב רב רשיעיא ככלב מת דסרח בינייהו, דחכמת סופרים תסרח בינייהו בכל קרתא וקרתא ובכל אתר דישראל מפוזרין בין מלכוון ואתהדרו אנון ערב רב רעיין על ישראל עאנא דקודשא בריך היא דאתמר בהו

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רפא

(יחזקאל ל"ד ל"א): "ואתן צאני וצאן מרעיתי אדם אתם", ולית לון יכולת למעבד טיבו עם תלמיד חכם ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו, ומחרימין ערב רב בינייהו ולא יהבין לון באתרין סגיאיין, אלא דבר קצוב דלא יהא תקומה לנפילו דלהון, ואפילו חיי שעה, וכל חכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצערא בדחקא ביגונא חשיבין ככלבים, בנים המסולאים בפז, איכה נחשבו לנבלי חרש בראש כל חוצות? דלא אשכתו אכסניא בינייהו, ואנון ערב רב אנון עתירין בשלוח בחדוא בלא צערא בלא יגונא כלל, גזלנין מרי שוחד דאנון דינין רישי עמא "כי מלאה הארץ חמס מפניהם" (בראשית ז' ג'), עליהם אתמר (איכה א' ה'): "היו צריה לראש..."

הערב רב רמאים כנחשים ועקרבים

מובא עוד ב"רעיא מהימנא": רמאים כנחשים ועקרבים דעקרין מלי דרבנן, ודיינין לשקרא. עלייהו אתמר (איכה א'): "היו צריה לראש". נאמר (שמות ב'): "וירא כי אין איש" - דישראל באלין רשיעיא ערב רב, ודא בסוף גלותא.

אין דור האחרון מתקיים אלא בהבל פיהם של תנוקות של בית רבן

באותה שעה בכה ר' עקיבא, אמר לו: "על מה קא בכית?" אמר לו: "אוי לדור שיהיו יתומים ממך!" אמר לו: "אל תאמר כך, אלא וי לדור, שיהיו יתומים בלי אב, בלי חכם מורה ובלא תלמיד הוגה, וימים יבואו, שכל הדור יהיו חצופים ועזי פנים ותשתכח תורה ואין דורש ואין מבקש, והמתעורר ליבו בתורה יהיה נבזה וחדל אישים. וי לדרא ההוא כד ייתי ההוא דרא". אמר לו: "לית דרא ההוא מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, כד אנון רכיכין בלבד, וכד אנון קשישיין אורייתא משתכחת מנהון".

(מדרש הנעלם שבזוהר חדש פרשת בראשית)

רפב שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש

וי לדור, שלא ידעו להיכן לפנות!

שם נאמר: אבל וי לדרא כד רעיין לא משתכחין וענא סאטן [והצאן סוטה] ואזלין ולא ידעין לאן אתר אזלי לא למינא ולא לשמאלא.

(מדרש הנעלם שבזוהר חדש פרשת ויקרא)

דור שלא יהיה להם מגן

וזמין עלמא דלא ישתכח מאן דיגן עלייהו וכל אנפין חציפין ישתכחון בין לעילא בין לתתא... וזמינין בני עלמא דצווחין ולית מאן דישיגח עלייהו, יהדרן רישא לכל סטרי עלמא ולא יתובון באסותא... ואשתכח בינייהו (ויקרא ע"א א') ספר תורה דלא משתקר...

(מדרש הנעלם שבזוהר חדש פרשת ויחי)

וי למי שימצא בעת בוא הגאולה, ואשרי מי שימצא באותה שעה כשר ביהדות

איתא בזוהר הקדוש (שמות ז'): זקף רבי שמעון ידיו ובכה ואמר: וי מאן דיזדמן בההוא זמנא, וזכאה חולקיה מאן דיזדמן וישתכח בההוא זמנא... זכאה מאן דיזדמן וישתכח בההוא זמנא, בגין דההוא דיתקיים בההוא זמנא במהימנותא, יזכה לההוא נהירו דחדוה דמלכא...

בעקבתא דמשיחא מלחמות יתעוררו בעולם וצרות תבאנה בצרורות

מובא בזוהר חדש: אמר רבי חזקיה לרב יוסף: בוא ואראה לך דכך הוא גאולתן של ישראל, בעדנא דינהר להון שמשא דגאולתא יתי להון עקא בתר עקא וקדרותא בתר קדרותא, עד דאנון בה ינהר עליהון נהורא דקודשא בריך הוא... ובזמנא ההוא מלחמות יתעוררו בעולם, גוי בגוי ועיר בעיר, וצרות רבות יתחדשו על שונאיהם של ישראל, עד

שיקדרו פניהם כשולי הקדרה, ואחר כך תתגלה עליהן גאולתן מתוך שאגת לחצם ודחקם...

שַׁעַר הַצְּנִיעוּת

הפריצות בדור האחרון

שמעתי מהריא"ז מרגליות זצ"ל, ששמע מכבוד קדושת מורו ורבו הרבי מבארנוב זצוק"ל, ששמע מכבוד קדושת אדמו"ר הרבי הצדיק הקדוש אליעזר מדזייקוב זצוק"ל, שהיה פעם אחת עם אביו הקדוש הרבי מראפשיץ זצוק"ל אצל החוזה מלובלין, ובשבת קודש באמצע השולחן סגר הרבי מלובלין את עיניו זמן רב והתאנח מאוד מאוד, ואמר לו אביו הרבי מראפשיץ: "אליעזר, אל תסיח דעתך עכשיו ושים לבך אל הרבי מלובלין, מה שיאמר עכשיו", והרבי מלובלין פתח עיניו הקדושות ובאנחות גדולות אמר:

"לבעל שם טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, היתה פעם עלית נשמה, וכשחזר אמר להחבריא: דעו כי ראיתי בשמים, שעומדים מלאכים ובונים סיר גדול ורחב מאוד, ושאל ממלאך אחד: 'מה זה הסיר הגדול והרחב הזה?' המלאך הגביהו עד למעלה מן הסיר ואמר לו: 'מה יש בפנים?' וראה שהסיר מלא ידים ורגלים, והמלאך אמר לו:

'דע' כי קרוב לימות המשיח ירדו לעולם התחתון נשמות של דור הפלגה [מינות וכפירה] ודור המבול [פריצות של נשים שהידים והרגלים ערומות], ועבורם בונה אני עתה זה הסיר לירד אותם לגיהנום. במיוחד עבור לבשל בסיר הזה אלו הידים והרגלים שלהם!"

וסיים החוזה מלובלין: "הנה הבעל שם טוב הקדוש ראה זה

החזיון בהעלם, ואנן רואים זאת בגלוי בחוש הראות, כיצד עתה מתחילות לירד נשמות אלו לזה העולם". סיים ואמר: "ה' ירחם עלינו ועל כל ישראל, שיוכלו לעמוד בנסיונות הגדולים והנוראים האלה בעולם." כן יהי רצון אמן.

(אוצר הספורים להרה"ג ר' צבי מושקוביץ חלק ד' אות י"ב)

שער הגאולה

האפיקורסות תתגבר בעולם

אפיקורסות גדולה תרד לעולם בשביל נסיון. אוי, איך יוכלו אנשים מועטים לעמוד נגד כל העולם?

זה יהיה הברור האחרון. הודיע זאת מקודם להיות למשיב נפש להכשירם.

זה לשון ספר "שיחות הר"ן": פעם אחת אמר מוהר"ן לאחד: אגלה לך סוד, שתהיה אפיקורסות גדולה בעולם... אך אני מגלה זאת כדי שיתחזקו יותר, כשיראו שדברו מזה מקודם... אוי! איך יוכלו לעמוד אנשים מועטים נגד כל העולם?... שעל זה התנבאו כל נביאנו בפרט דניאל, שאמר: "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים" אך, אף על פי כן אנו כותבים כל זאת למען ידעו החפצים באמת ובאמונה הקדושה שכבר הודיע הוא, זכרונו לברכה, לנו את כל זאת מקודם למען יהיה להם למשיב נפש לחזק לבם בה' ובתורתו הקדושה...

גם מובא שם: הולך ונמשך אפיקורסות גדול בעולם, ועל ידי שהודיע זאת מקודם תהיה התחזקות גדולה להכשירם.

כן ספר כמה פעמים, שהולך ונמשך אפיקורסות גדולה, בעוונותינו הרבים, בעולם. אשרי מי שיחזיק עצמו באמונה באלו העיתים! ואמר: אף על פי שאינו מועיל כלל, מה שהוא מספר זאת, שתהיה אפיקורסות בעולם, ושצריכין

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רפה

להתחזק כל אחד ואחד באמונה, כי אף על פי שהוא אומר זאת, אף על פי כן מתגברים האפיקורסות והבלבולים, כי הלא גם דניאל וכיוצא הודיעו מקודם, שקודם שיבוא משיח, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים באמונה, ומי שיזכה לעמוד בנסיון, ישאר קיים באמונתו, אשרי לו! ויזכה לכל טוב המעותד לבוא לנו, במהרה בימינו, אשר נבאו עליהם כל נביאנו וחכמינו מקודם, ואם כן היה ראוי, שכל אחד ישכיל ויחוס על עצמו, להשאר קיים חזק באמונתו, ולא יהיה לו עוד שום נסיון וצרוף כלל, מאחר שכבר הודיעו זאת מקודם, ובאמת, אף על פי כן למרות שהודיעו זאת מקודם, אף על פי כן יהיה נסיון גדול ורבים ירשיעו, כמה שנאמר: "והרשיעו רשעים". אך אף על פי כן הודיע זאת מקודם בשביל אותן מעט הכשרים שיחזקו עצמן באמונתן, ובדאי תהיינה להם מלחמות גדולות בדעתם, למען יהיה להם למשיב נפש והתחזקות והתאמצות יותר, כשיראו שכבר דברו מזה מקודם.

לא יהיה אפילו אחד שיצעק על אמונה ויועיל

בנוסף מובא ב"שיחות הר"ן": בליל מוצאי שבת של שבת תשובה שנת תק"ע לפ"ק כשדברו ממשיח, אז היה מפורסם, שאמרו שבשנה זו יבוא המשיח, דעתו לא היתה נוטה לזה, ואמר שקודם שיבוא משיח, לא יהיה אחד שיצעק על אמונה כי כמוני היום, עד שיהיה נחר גרונם [שקורים בלשון ארמית "ראסין דיא קיילין"] ולא יועיל, ומה שכתוב: "כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה, שיאמרו לפני הצדיקים "קדוש הוא" כפשוטו, כי בודאי הצדיקים שישארו אז ויתחזקו וישארו באמונתם הקדושה יהיו ראויים לומר לפניהם אפילו יותר מזה, מאחר שישארו קיימים באמונה, ולא יניחו עצמם ליפול ולטעות, חס וחלילה, אחר העולם. עוד אמר: אז יהיו כמה מפורסמים

ומנהיגים של שקר, ואין ספק שלא ימצא אז קבוץ כמונו היום, שנמצאים כמה בני אדם, שמתקבצים יחד וחפצים באמת לשמוע דבר ה'. אף על פי שיהיו אז אלו כשרים בדור, אך יהיו מפוזרים. המשיך ואמר: כתוב זאת זכרון בספר, למען ידעו בימים הבאים, שכבר היה מי שידע זאת קודם, וידעו להתחזק באמונה בו יתברך ובצדיקיו האמיתיים.

(שיחות הר"ן)

העצה לעקבתא דמשיחא - אמירת תהילים

משל נפלא על עקבתא דמשיחא מובא מהרבי הקדוש הנזכר לעיל (מספר "מעשיות ומשלים"): בדור זה, שמבול של אפיקורסות יופץ בעולם, וכל שרי המלוכה יתפזרו, המלוכה נתקיים רק על ידי ה"תהילים" של יהודים פשוטים. המה יתנו הכתר בראשו של משיח.

ספר מורינו הר"ן זכרונו לברכה: משל למלך, שהלך לצוד חיות ביער, והמלך נסע לבוש כאיש פשוט, ובאמצע פתאום ירד מטר גדול ממש, מבול מים, וכל שרי המלוכה נתפזרו אחד לאחד... המלך היה בסכנה גדולה וחפש מקום מפלט, עד שמצא בית כפרי אחד, והיה שם איש כפרי, לקח האיש את המלך והלבישו, נתן לו מהאוכל שלו "גריץ"... הסיק את התנור, והניחו לישון על ה"פיעקליק"... ובכל זאת כל כך היה ערב ומתוק למלך, שמעולם לא טעם טעם ערב כזה מפני שהיה עייף ויגע... בינתיים השרי מלוכה חפשו את המלך, עד שהגיעו לשם ונוכחו לדעת שהמלך ישן. רצו שהמלך יחזור לביתו עמהם. אמר המלך לשרים: "כיון שאתם לא הצלתם אותי, ופה טעמתי טעם מתוק כזה, על כן הכפרי יביא אותי בעגלה שלו, ובמלבושים האלו, והוא יושיב אותי על כסא המלוכה". סיים על כך רבינו, זכרונו לברכה: כאשר מובא, שבעקבות משיחא יהיה מבול [מען וועט שיסען מיט אפיקורסות], לא של מים רק של מ"ז, ויכסו כל ההרים הגבוהים ואפילו

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רפז

בארץ ישראל, שלא היה מבול, רק מחמת שירד המבול בכח נתזו שם המים [י"דאס עס וועט אריינשפריצן אפילו אין די כשרע הערצער!], ועם חכמות לא יוכלו ליתן עצה, וכל שרי המלוכה נתפזרו וכל המלוכה לא תתחזק על עמדה [ו"וועט זיך נישט דערהאלטן נאר!]. רק על ידי פשוטי ישראל, שאומרים "תהילים" בפשיטות... על כן, כשיבוא משיח, הם יתנו את כתר המלוכה בראשו.

(נספח לספר כוכבי אור)

שַׁעַר אַחֲרֵית הַיָּמִים

ישמעאל – פרא אדם. ידו בכל ויד כל בו

כתיב בפרשת לך לך (בראשית ט"ז י"ב): "והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו ישכון"

ותרגם אונקלוס: "והוא יהא מרוד באנשא הוא יהא צריך לכלא, ואף כל בני אנשא יהון צריכין ליה, ועל אפי כל אחוהי ישרי"

ישמעאל - תחילה ינצח ואחר כך ינוצח

הכל שונאין אותו ומתגרין בו... ויהיו להם מלחמות עם כל העמים... שינצח מתחילה כל הגויים ואחר כך "יד כל בו" - שינוצח בסוף...

בן דוד יצמח, כשיפול ישמעאל

כתיב בפרשת חיי שרה (בראשית כ"ה י"ח): "וישכנו מחוילה עד שור אשר על פני מצרים בואכה אשורה על פני כל אחיו נפלי"

כתב "בעל הטורים": "על פני כל אחיו נפלי" וסמך ליה

רפת שֶׁכַּר פֶּרֶשֶׁת חֻקַּת - פֶּרֶק ל"ח עֹנֶשׁ

"וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק" - לומר, כשיפול ישמעאל באחרית הימים, אזי יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק.
(בעל הטורים בראשית פרשה כ"ה פסוק י"ח)

אחרית ישמעאל - לאבדון

כתיב בפרשת בלק (במדבר פרק כ"ד פסוק כ"ד): "וְיָצִים מִיַּד כְּתִיבִים וְעָנָה אֲשׁוּר וְעָנָה עֵבֶר וְגַם הוּא עָדִי אֹבֵד" וְעָנָה אֲשׁוּר וְעָנָה עֵבֶר וְגַם הוּא עָדִי אֹבֵד"

ירושלמי: ויפקון אוכלוסין סגיין בלברניא מן מדינתא רבתא ויצרפון עמהון לגיונין סגיין מן דרומאי וישעבדון אתוריא ויצערון כל בני עבר נהרא וברם סופיהון דאלין ודאלין לאבדון יהוי ואובדנא עד לעלם.
(תרגום ירושלמי במדבר פרשה כ"ד פסוק כ"ד)

ביד מלך המשיח - כולם יפלו

מובא בתרגום "יונתן בן עוזיאל": וציצין יצטרחן במני זיינא ויפקון באכלוסין סגיין מן למברניא ומארע אטליא ויצטרפון בלגיונין דיפקון מן קוסטנטיני ויצערון לאתוראי וישעבדון כל בנוי דעבר, ברם סופהון דאליין ואלין למיפל ביד מלכא משיחא ויהוון עד עלמא לאובדנא.

מובא ב"פירוש יונתן": "ויפקון באוכלסין סגיין מן למברניא", כן פירוש רש"י על וצי אדיר וברנא רבתי והן ספינות גדולות: "ומארע אטליא" יש לפרש שזו אטליא של יון, "דיפקון מן קוסטנטיני" זו של ישמעאל... "סופיהון דאליין ואלין למיפל ביד מלכא משיחא".

כעין זה אעתיק מהזהר הקדוש פרשת אמור, וזה לשונו: "ואז זמינין בני ישמעאל לאתערא קרבא בעלמא ולא תכנשא בני אדום עלייהו ויתערון קרבא בהון, חד על ימא וחד על יבשה וחד סמיך לירושלים, ושלטין אלן באלין וארעא לא יתמסר לבני אדום בההוא זמנא יתער עמא חד מסייפא עלמא על קרתיה רבתי ויגח בה קרבא ג' ירחין ויתכנשון תמן

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רפט

עממיא ויפלוך בדייהו עד דיתכנשוך כל בני אדום מכל סייפי עלמא, וכדיך יתגזר הקדוש בריך הוא עלייהו הדא הוא דכתב: "כי זבח לה' בבצרה", עד כאן מספר הזוהר.

עתידין בני ישמעאל לעורר ג' מלחמות בעולם: אחת ביס, אחת ביבשה, ואחת סמוך לירושלים.

וזמינין בני ישמעאל למשלט בארעא קדישא מכלא זמנא סגי... ואנוך יעכבוך להוך לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל, וזמינין בני ישמעאל לאתערא קרבין תקיפין בעלמא ולאכתנשא בני אדום עלייהו, ויתערוך קרבא בהו חד על ימא וחד על יבשתא וחד סמוך לירושלים.

(תרגום יונתן בן עוזיאל במדבר פרק כ"ד פסוק כ"ד)

שלוש מלחמות יערכו בני ישמעאל

מובא ב"פרקי דרבי אליעזר הגדול": ועוד היה רבי ישמעאל אומר, שלוש מלחמות של מהומה עתידים בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, שנאמר (ישעיה כ"א): "מפני חרבות נדדו ואין חרבות אלא מלחמות: אחד ביער בערב, שנאמר (שם): "מפני חרב נטושה", ואחד ביס, שנאמר (שם): "מפני קשת דרוכה", ואחד בכרך גדול שברומי שהוא כבד משניהם, שנאמר (שם): "מפני כובד מלחמה" ומשם בן דוד יצמח ויראה באבדן של רשעים, ומשם יבוא לארץ ישראל שנאמר (ישעיה ס"ג א'): "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים זה הדור בלבושו צועה ברוב כוחו..."

המלחמה לפני שערי ירושלים תהיה המלחמה הכי נוראה שהיתה אי פעם ורק הקדושים כמלאכים יוותרו

ואין פירוש מסברא, רק קבלה מקובלת אצלם מן הנביאים, שהמלחמה הנוראה ביותר שהיתה בעולם תהיה ממש לפני שערי ירושלים, בה יתקבצו כל האומות שבעולם אחד

מהן לא נעדר, בצד אחד כל האומות המחזיקות דת נוצרית ובצד אחד כל האומות שאינן מאמינות בדת זו, ומקובל שמות שרי הצבא מכל צד ואיזו אומה נוצחת, ועל מלחמה זו ניבא בלעם באומרו: "אוי מי יחיה משומו קל" - שיבואו האומות שבשמש שם קל, ובדרך הטבע אין מנוס לחיים, ולא ישארו שם רק קדושים כמלאכים, ועל זה נאמר (ישעיה ד' ג'): "**והנותר בציון והנשאר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים**", ומי יערב לנפשו להיות מקדושים אלו שישארו בחיים.

(*"אבות על בנים" בהקדמה*)

מה יקרה בבוא המשיח?

והנה קודם ביאת המשיח, קודם שתתנער כנסת ישראל מעפרא, יתרבו חבלי לידה, צער אחר צער, כדכתיב (דניאל י"ב): "והעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על בני עמך, והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא, ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר". עוד (שם): "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל הרשעים והמשכילים יבינו". כתיב (זכריה י"ג): "והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב".

אמר רבי יוחנן - דור שבן דוד בא בו, תלמידי חכמים מתמעטין, והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה, וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות, עד הראשונה פקודה [פירוש רש"י: עד שלא כלתה צרה הראשונה], שניה ממחרת לבוא. תניא רבי יהודה אומר - דור שבן דוד בא בו בית הועד יהיה לזנות והגליל יחרב... תניא רבי נהוראי אומר - דור שבן דוד בא בו, נערים ילבינו פני זקנים... תניא רבי נחמיה אומר - דור שבן דוד בא בו, העזות תרבה, והיוקר יעוות, והגפן יתן פריו והיין ביוקר...

שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש רצא

(סנהדרין דף צ"ז ע"א)

אמר רבי יוחנן - אם ראית דור שמתמעט והולך חכה לו, שנאמר (שמואל ב' כ"ב): "ואת עם עני תושיע". אמר רבי יוחנן: אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר - חכה לו, שנאמר (ישעיה נ"ט): "כי יבוא כנהר צר רוח ה' נוססה בו", וסמך ליה (שם) "ובא לציון גואל". אמר רב - אין בן דוד בא, עד שתתפשט מלכות אדום על ישראל ט' חדשים, שנאמר (מיכה ה'): "לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל".

(סנהדרין צ"ח ע"א וע"ב)

אמר רבי זירא, אמר רבי ירמיה בר אבא - דור שבן דוד בא, קטגוריא בתלמידי חכמים, כי אמריתה קמיה דשמואל אמר צרוף אחר צרוף... תני רב יוסף בזוזי ובזוזי דבזוזי. פירוש רש"י: שוללים אחר שוללים.

(כתובות דף קי"ב ע"ב)

אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו, צפה לרגלו של משיח

אמר רבי אלעזר בר אבינא - אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו, צפה לרגלו של משיח. תדע שכן, שהרי בימי אברהם, על ידי שנתגרו המלכויות אלו באלו, בא הגאולה לאברהם.

(מדרש רבה לך פרשה מ"ב ס"ד)

הקדוש ברוך הוא מוציא את ישראל בקומה זקופה

"מקים מעפר דל" (שמואל א' ב') - אלו ישראל, שהיו משוקעין בטיט ובלבנים במצרים, והוציאן הקדוש ברוך הוא בקומה זקופה, שנאמר (ויקרא כ"ו י"ג): "ואולך אתכם קוממיות". הוי "מקים מעפר דל". סיקוסים (פירוש מידה) נתן הקדוש ברוך הוא ליעקב ואמר לו (בראשית כ"ח): "והיה זרעך כעפר הארץ" - כשיגיעו בניך עד עפר הארץ, אותה שעה "ופרצת ימה וקדמה". הוי "מקים מעפר דל", ורוממן הקדוש

רצב שכר פרשת חקת - פרק ל"ח ועונש

ברוך הוא על הכל, שנאמר (דברים כ"ח): "ונתנך ה' אלוקיך עליון".

(מדרש רבה שם פרשת בשלח פרשה כ"ה סי' ח')

אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! אימתי אתה גואלינו? אמר להם: כשתרדו לירידה התחתונה, אותה שעה אני גואל אתכם, שנאמר (הושע ב'): "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו... ועלו מן הארץ". אמרו בני קרח: בירידה התחתונה אנו, כמה דאת אמר (תהילים מ"ד): "כי שחה לעפר נפשינו", מאי כתיב אחריו (שם) - "קומה עזרתה לנו", אמר להם הקדוש ברוך הוא: הכל מכס! כשם שהושגה הזו מפרחת ולבה למעלה, אף אתם תעשו תשובה לפני ויהא לבבכם מכוון למעלה כשושנה הזאת, ואותה שעה אביא הגואל, שנאמר: "אהיה כטל ישראל יפרח כשושנה" ואימתי? "כשיפרח כשושנה", לכך נאמר: "למנצח על שושנים".

(מדרש תהילים מזמור מ"ה, ומובא זאת גם כן בילקוט תהלים סי' תשמ"ח)

בעקבתא דמשיחא לשקר יהיה חן ולהבל - יופי

אחי, אם תראו איש, שנוטה מדרך התורה הקדושה, שיש לו חן אצל אנשים, אל תאמרו, שכל מי שאהוב למטה בידוע שהוא אהוב למעלה. אל תאמרו כן, כי הוא מחמת שהאנשים המה במדרגה פחותה, והמה מלוכלכים, רחמנא לצלן, בעוונות ופשעים, וכעל כן נחשכו עיני שכלם מלבוא אל האמת, ועל כן הם נוטים יותר לשקר מלאמת, ומרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע אמר: "שקר החן" - שבעקבתא דמשיחא יהיה לשקר חן, ולהבל יהיה יופי... שהכל קוראים לו כן יען שלשקר הכל מושכים... על כן הפילו תחינתכם לפני השם יתברך מעומקא דליבא שיאיר עיניכם לבוא אל בחינת האמת... (ספר "אור הנר" להרב הקדוש מפרשיחא זי"ע"א).

פרשת בלק - פרק ל"ט

שער הגלגולים

בלעם בן בעור גלגול לבן הארמי

במסכת סנהדרין (דף קה עמוד א) איתא: תנא הוא בעור הוא כושן רשעתיים הוא לבן הארמי. בעור שבא על בעיר. כושן רשעתיים דעבד שתי רשעיות בישראל, אחת בימי יעקב ואחת בימי שפוט השופטים, ומה שמו לבן הארמי שמו. ובספר הגלגולים (פרק מט) מבאר לנו סוד הגלגול שבלעם הי' נשמת לבן, וזה לשונו: מאחר שנבל הי' גלגול לבן, לכן רמז בו הפסוק באומרו והאיש קשה ורע מעללים והוא 'כלבי', שהוא ראשי-תיבות כושן לבן בעור. וזהו גם כן סוד הפסוק ולב נבל טוב עליו והוא שיכור עד מאד, רוצה לומר הל"ב של אותיות נבל הי' טוב, שהם נבל ובלעם באותו הפעם התחילו לתקן את עצמם, ונכנסו בכלל טוב ויצאו מהרע, אבל נבל עצמו עדיין לא נתקן עד שנתגלגל בברזילי הגלעדי, וזה שאמר והוא שיכור עד מאד, שעדיין הי' מעורב ברע, וזה שאמר וימס לבו בקרבו, רוצה לומר שנסתלקו ממנו נשמת לבן ובלעם שכבר התחילו לכנוס בטוב, אבל והוא הי' לאבן, שמאחר שנסתלק ממנו הצלם שהוא הנשמה הנ"ל, נשאר כמו אבן דומם, שלא נשאר בו כי אם נפשו לבד, ואחר כך בעשרת הימים וגוי' מת, הוא גם כן כדי לתקן עצמו אחר כך בברזילי הגלעדי. וזה סוד הפסוק עד הגל הזה ועדה המצבה, רוצה לומר "עד הגל" אותיות "הגלעדי", כשיבוא בגלגול ברזילי הגלעדי, אזי יהי מתוקן לבן ובלעם, שכן "המצבה" גמטריי "בלעם", גם כן לבן עם גי' אותיות גימט' ועדה, שהוא מרמז על נבל גם כן שיתוקן בו. עד

כאן לשונו. ועיין שם בהג"ה: ונראה לעניות דעתי שזהו שאמר דוד המלך עליו השלום לשלמה בו בצואה, ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד שחסד הוא סוד גלגול שהיה יודע סודו ושרשו ונתכוין לתקנו. עד כאן לשון הג"ה שם.

שער יראת שמים זיראת חטא

כל מי שאין בידו יראת חטא אין בידו כלום

אמר רבי הושעיא כל מי שהוא יודע ואין בידו יראת חטא אין בידו כלום, כל נגר שאין בידו ארגליא (כלי נגרות) שלו, אינו נגר, למה שקפלויות (מפתחות) של תורה ביראת שמים, שנאמר (ישעיה לג): "יראת ה' היא אוצרו".

(מדרש רבה שמות פרשה מ)

מי שהוא עשיר (רצה לומר במצוות) וחכם ובן דעת ואין בידו יראת חטא, אין בידו כלום.

(אגדת בראשית פרק ל"ג)

אם אין בידך יראת חטא אין בידך כלום.

(מדרש זוטא שיר השירים פ"א)

אין הקדוש ברוך הוא מבקש לא יופי ולא עשירות אלא יראת חטא.

(מדרש שוחר טוב פרק קי"ב)

אם יעבור עבירה בעין להסתכל בדבר איסור יסתם עין הנשמה

אברי הנשמה נתונים בתוך אברי הגוף, ואם יעבור עבירה בעין להסתכל בדבר איסור יסתם עין הנשמה, ונתכסה בקליפה ואינו רואה סודות התורה והספר לפניו, וכן האוזן, יתחרש אוזן הרוחני ולא ישמע הדברים רוחניים. וזה שנאמר

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש רצה

"אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם",
לעצמכם, שלא תהיו כמו הַצֵּלֶם שעינים להם ולא יראו מז"ה.
(מדבר קדמות לרבנו החיד"א אות ד')

יתרחק בתכלית מן הגאווה, והכעס, והקפידה, וליצנות, ולשון הרע

עיקר כל המדות טובות הוא שיתנהג האדם בשפלות ובענוה
וביראת חטא על פניו בתכלית האחרון בשלשת מדות
הנזכרות, וגם יתרחק בתכלית האחרון מן הגאווה, והכעס,
והקפידה, וליצנות, ולשון הרע, ואפילו אם יש לו סיבה גדולה
להקפיד, לא יקפיד. גם יתרחק מן שיחה בטלה אף על פי
שאינה חמורה כמו המדות החמשה הנזכרים, ולא יקפיד
אפילו עם בני ביתו.

(שער רוח הקודש דף יא, א)

מעשה נורא מהגר"א שנגע בשבת בשוגג בקליפה, ומיד כשראה שנגע במוקצה התעלף ונפל

מספרים על הגר"א ז"ל שבשבת נגע בשוגג באיזו קליפה,
ומיד כשראה שנגע במוקצה התעלף ונפל.
כשהתעורר מהתעלפותו וראה שוב את הקליפה התעלף שנית,
רק לאחר שאשתו אכלה את הקליפה (כדי להראות לו שעל ידי הדחק
אפשר לאכול קליפה זו) חזר לאיתנו.

ושמעת מאבי זכרונו לברכה ששמע מזקנים שהגר"א היה
כה בריא וחזק שרופאים אמרו שלפי חוזק גופו
היה יכול לחיות שלש מאות שנה, הוא כמעט לא אכל, כמעט
לא ישן, אבל היה אדם בריא, זה שנפל לארץ כשראה את
הקליפה לא היה מתוך חולשת הגוף רק מפחד העבירה. האם
יש לנו הרגשות כאלו כשאנו חוטאים חס ושלום? ברור לי
שצדיקים אלה לא עברו הרבה עבירות, דאם לא כן לא היו

רצו שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש

יכולים לחיות זמן רב, שהרי בכל פעם שעברו עבירה אפילו עבירה קטנה היו מתעלפים.

(דרכי הצדיקים בשם הגה"ק רי"ז הלוי סג"ל זצ"ל)

אדרבא התלמידי חכמים העוסקים בהלכות, זמנין שגבה לבם, שסוברים שהם חכמים ויבואו לכלל גאווה, והיצר הרע רודף אותם

כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא (אבות דרבי נתן פרק כח), שההגדות והמדרשים מלאים תוכחות מוסר ומשלים שמביאים לאדם ליראת חטא, ואדרבא התלמידי חכמים העוסקים בהלכות, זמנין שגבה לבם, שסוברים שהם חכמים וחס ושלום, יבואו לכלל גאווה, והיצר הרע רודף אותם שיעסקו יותר בתלמוד תורה, כמו שאיתא בסוכה (דף נב), ולכן צריך שילמדו מוסר להתעורר ליראת ה' ולהכנעה, ואז תורתם רצויה.

(כסא רחמים לרבנו החיד"א שם)

מה היה חסר לרבי יוחנן אחר שלמד כל התורה

אמר רבי יוחנן למדתי כל התורה כולה ולא למדתי שני דברים הללו עד עכשיו, **מתן שכר מן הזקנה ויראת חטא מן הבתולה.**

מתן שכר מן הזקנה כיצד? פעם אחת מצאתי זקנה אחת בבית הכנסת שבאת מעיר לעיר להתפלל, ואמרתי לה בתי לא היה בית הכנסת בעירך, ואמרה לי רבי באתי מעיר לעיר להתפלל לקבל שכר, ואתה אומר לי כך, הא למדנו מתן שכר מן הזקנה.

יראת חטא מן הבתולה, כיצד? פעם אחת נכנסתי בבית הכנסת ומצאתי בתולה אחת שהיא עומדת בתפלה ואומרת גיהנם אני טובה ממך, אם רצוני שיבואו אצלי עשרה בני אדם ויאכלו וישתו עמי ואחר כך יעשו דבר זמה אני והם

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש רצז

נכנסין אצלך, אלא אני טובה ממך שאני כופפת את יצרי וממלטת את עצמי ממך, הא למדנו יראת חטא מן הבתולה.
(פרק דרך ארץ פרק ב; סדר אליהו זוטא פרק יז)

יראת הרוממות היא, שהאדם ירחק מן החטאים ולא יעשם רק מפני כבודו יתברך שמו

השני הוא יראת הרוממות, והיא שהאדם ירחק מן החטאים ולא יעשם מפני כבודו הגדול יתברך שמו, כי איך יקל או איך יערב לבו של בשר ודם שפל ונמאס לעשות דבר נגד רצונו של הבורא יתברך ויתעלה שמו? והנה זאת היראה אינה כל כך קלה להשיג אותה, כי לא תולד אלא מתוך ידיעה והשכלה, להתבונן על רוממותו יתברך ועל פחיתותו של האדם, כל אלה דברים מתולדות השכל המבין ומשכיל, והיא היראה אשר שְׁמְנוּהָ לחלק שני מאחד מחלקי החסידות אשר זכרנו, בָּהּ יְבוֹשׁ האדם ויחרד בעמדו לפני קונו להתפלל או לעבוד כל עבודה, היא היראה המשובחת שנשתבחו בה חסידי עולם, והיא מה שמשה מדבר ואומר (דברים כח, נח): "ליראה את ה' הנכבד והנורא הזה את ה' אלקיך".

(מסלת ישרים, פרק כ"ד)

מי שמגיע להיות ירא ביראה תהיה השכינה שורה עליו תמיד

והנה היראה הזאת היא מטהרת את האדם מחשך חמריותו וגופניותו, ומשרה עליו השראת השכינה, וכפי שיעור היראה כן יהיה שיעור הטהרה וההשראה, ומי שמגיע להיות ירא ביראה זאת תמיד תהיה השכינה שורה עליו תמיד, ודבר זה נמצא בשלמות במשה רבינו עליו השלום, שאמרו עליו יראה לגבי משה מלתא זוטרתא היא (ברכות לג), וכן זכה להשראת השכינה בתמידות.

(דרך ה' לרמח"ל, חלק ד', פרק שלישי)

יראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט

אמנם יראת ה' טהורה היא שיראה יראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט וכו', כי גדול ה' ולגדולתו ולשלמות מצותיו וידיעתו אין חקר ואין מספר ולא כל אדם זוכה ליראה זו אלא הכל לפי התעוררותו ולפי מעשיו של אדם, ולפי שקידת למודו בספרים המלמדין לאדם דעת ויראת ה'.

(פלא יועץ אות יראה)

אדם שהשיג יראה העקרית

יראת הרוממות, רחוק הוא מלחטוא

ועל יראה זו הרוממות האמתית רמז לנו משה רבנו עליו השלום בתורה הקדושה במה שכתוב (שם י, יב): **מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך**, ועל זה רמזו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לג): אין לגבי משה מלתא זוטרתא היא, שבשביל שגדלה השגתו ברוממותו וגדלותו של הבורא יתברך שמו ויתרומם יותר מכל ישראל כמעט לאין תכלית, כמו שכתוב (תהלים ח, ו): "ותחסרהו מעט מאלקים", גַלּל כן, ממילא בא אליו היראה והבושה מהבורא יתברך ויתרומם, ובודאי אדם שהשיג יראה העקרית יראת הרוממות, רחוק הוא מלחטוא, כי תפול עליו אימה ופחד ובושה גדולה מה' יתעלה, כי יאמר בלבבו איך אעשה דבר שהוא נגד רצונו יתברך שמו ויתעלה שהוא רב ושליט כנזכר לעיל, ועל יראת הרוממות הזו, אמר הכתוב (שמות כ, יז): "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", ודי בזה הערה למשכיל.

(יסוד ושורש העבודה, שער א' פרק ג')

יראת ה' מביא לידי מוסר וחכמה

יראת ה' מוסר חכמה, כלומר יראת ה' מביא לידי מוסר וחכמה, כמו שכתב למעלה (א, ז) שאוילים חכמה ומוסר בזו, ועוד כמו שאמרו (אבות יח): אם אין חכמה אין

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט **ועונש** **רצט**

יראה אם אין יראה אין חכמה, יראת העונש מביאה לידי חכמה, וחכמה מביאה לידי יראת הרוממות, וזהו **יראת ה' מוסר**, זהו **יראת העונש מביא לידי חכמה**.

(הגר"א במשלי טו, לג)

איך צריך לקיים מצוות

צריך לעשות המצוה ביראה גדולה, וכמו שכתבנו לעיל משם הזוהר הקדוש דבעי בר נש למעבד פקודא בדחילו ורחימו, ויצייר בדעתו אם מלך בשר ודם מצוהו לעשות שרות בפניו כיצד היה עושהו ביראה גדולה אימתה ופחד, וקל וחומר לקיים מצותיו יתברך אדון הכל לפניו, כי מלא כל הארץ כבודו, והעיקר הוא יראת הרוממות, וכתוב "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", וכתוב "את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל אדם", וכמה מעלות ליראת ה'.

(לב דוד לרבינו החיד"א אות י')

שער הכשרות

סיפור נורא שאירע בתקופת חייו של הגאון רבי עקיבא אייגער זי"ע ופסקו שהוא חשוב וחיוני בכל הענינים הנוגעים לכשרות, והדברים חשובים ואמורים מקטן ועד גדול לבחון זאת ולספר זאת לילדים הקטנים.

הקבלת פנים

הסיפור אירע בלאמזע בראש חודש סיון בשנת תקצ"ו. כל העיר היתה עסוקה בהכנות לקראת החג, הרגישו

את אוירת החג. הבתים היו ערוכים ומוכנים, מפות לבנות המשמשות בדרך כלל בעת הסדר כיסו את השולחנות, וציפות חגיגיות כיסו את המטות.

אבל כל מי שהתבונן בתוך הבתים ראה שהם ריקים מאדם, כאילו התושבים ברחו מן המקום בשל אירוע זה או אחר.

מה קרה? העיר כולה אנשים נשים וטף יצאו לקבל את פניו של גאון הדור רבי עקיבא אייגער, שהגיע למקום לביקור קצר.

אחד הכתבים הידועים שנכח במקום, העלה את האירוע מעל גבי הכתב וכך הוא כותב:

"**מאות** מאות של תושבים יצאו לדרך בכניסה אל העיר שם המתינו ציפו וחיכו לקבל את פניו של הגאון, מרחוק מתקרבת עגלה המובלת על ידי ארבעה סוסים, כאשר בעגלה יושב אדם רזה שהיה לבוש בבגד משי וחבוש בכובע מיוחד על ראשו, על פניו ניתן היה לראות את עדינותו ואת צורתו המיוחדת שבאה להשרות אוירת הנהגה כזו לה זוכים כאלו שקמו על מנת להיות מנהיגי הדור, תחושה זו היתה של מאות האנשים שהתקרבו למקום, כולם התכופפו ובקשו לראותו, ובאמצע קם אדם והכריז בקול "ברוך הבא!" וכולם השיבו אחריו.

כאמור, כולם הגיעו, כל תושבי העיר העסקנים וראשי הצבור, כולם התאספו בככר הגדול של העיר. בני התורה סגרו את גמרותיהם, הסוחרים סגרו את בתי העסק, הנשים השאירו את עבודתם במטבח ובאו ביחד עם ילדיהם בידיהם, כולם באו לחלוק כבוד לרבן של ישראל.

גלי דמעות של שמחה וחדוה נשפכו בעת הופעתו של הגאון והושטת ידיו לקטן ולגדול, שורות ארוכות של הנשים שעברו

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש שא

בפניו עם ילדיהם ובקשו שהגאון יניח ידיו על ראש ילדיהן ויברכם, וניתן היה לראות איך שהגאון אומר בשפתיו "יוסף ה' עליכם ועל בניכם".

תושבי העיר רבו בינם לבין עצמם, בידי מי תיפול הזכיה שהגאון יחיה יתאכסן בביתו, ולכן הוחלט להפיל גורל בענין, אך עוד בטרם הספיקו לעשות זאת נודע כי הגאון בעצמו כבר קבע את משכנו אצל אחד מבני משפחתו המתגורר בעיר.

מיהו אותו קרוב שזכה לכך שהגאון יתאכסן בביתו - ואז ניסו ראשי הקהל להשיג מפיו של הרב פרטים בענין, תחילה ניסה האורח להתחמק מלהשיב, אך כשהללו לא הירפו הוא אמר להם את שמו של אותו יהודי שהיה ידוע כעני וישב בצד המערבי של בית הכנסת.

כשראשי הקהל שמעו את השם הם עיקמו את האף ואמרו, מה הפירוש?! רב כזה גדול המגיע לביקור היסטארי בעיר לאמזע שיתאכסן אצל יהודי פשוט שכזה, מה יאמרו על כך טובי העיר, ואנו איך נשמור על כבוד התורה?

אבל הגאון רבי עקיבא אייגר עמד על דעתו, והוא ביקש ממלויו שיובילו אותו היישר לביתו של הקרוב. ראשי הקהל ניסו שוב להניאו, הם ניסו להסביר לו שבית קרובו הוא קטן ביותר שהוא כמעט מתמוטט, והבזיון הגדול שיהי לעיר לאמזע ממעשה כזה, הם הבטיחו לו שיושיבו את הקרוב לו בראש השלחן ויכבדו אותו בכבוד הכי גדול.

*

הלמדנים ושבעה טובי העיר מנסים אף הם את כוחם, לשכנע את הגאון בדרך הפלפול כשהם טוענים בפניו, שאפילו במצות השבת אבידה שהיא מצוה דאורייתא תלמיד חכם פטור מכך ואין זה לפי כבודו, אם כן איך יכול הקרוב לבזות את עצמו ואת כל העיר?

כששמע ר' עקיבא אייגר את ההערה התלמודית פניו נהיו רציניות כאילו הוא ישב וכתב חידושי תורה, אבל הוא השיב מיד במקום, שדוקא משם ישנה ראייה הפוכה. בהשבת אבידה כתוב "והתעלמת" (דברים כ"ב) דורשים חז"ל מכך שלעתים מותר להתעלם כאשר מדובר בזקן ואין זה לפי כבודו, אך בכל הקשור לקירוב קרובים כתוב "ומבשרך אל תתעלם" (ישעי נ"ח) - מהקרוב שלך שלא תתעלם, ומכך שאין כל היתר אפילו לא לזקן ואין לפי כבודו, וחייבים לכבד קרוב בכל מה שאפשר"...

הערה זו של הגאון השתיקה את כולם ור' עקיבא אייגר הלך מיד לביתו של קרובו שם הוא התאכסן בכל הזמן שהוא שהה בלאמזע.

בכל שעות היום מאותו יום שרבי עקיבא אייגער הגיע ללאמזע לא הפסיקו לזרום אנשים לבית הקטן שברחובות האפלים של העיר שם התגורר קרובו של הרב, הרבה מאוד יהודים גם מהמקומות הסמוכים ללאמזע הגיעו לראות את האורח, הבית שעמד כמעט ליפול היה מלא באנשים מכל גווני הקשת המקומית, ביניהם למדנים שהגיעו עם קושיות והוויות של אביי ורבא להקשות על רבי עקיבא אייגער, אחרים באו ובקשו לראות את תפילתו של רבי עקיבא אייגער, אחרים באו לשמוע מלה טובה ממנו, אחרים רצו לראות איך אוכל את הסעודה, הלא כל צעד שלו היה מלא בתורה, הגיעו כל סוגי האנשים המבקשים ברכות או סתם לשוחח עם הרב, הרבה שטחו את מר לבם בענייני פרנסה, שלום בית, נחת מהילדים וכדומה.

הבקשה של עטל הגבאית

בין האנשים הרבים שהגיעו לאותו בית קטן הגיעה גם הגבאית עטיל, ולאחר שעות ארוכות שהיא המתינה בתור, היא נכנסה לגאון ופרצה בבכי, עטל הגבאית שהיא תמיד

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש שג

מלאה חיים ושמחה ושבעל נשמתה היא רודפת אחר כל מצוה המזדמנת לה - מה קרה לה?

תשע בנים יש לעטל הלומדים בישיבות, וכולם ידועים כעילוויים בעלי ראשים חריפים, חוץ מאחד הידוע בשם משה נח, שלדאבון הוריו יש לו ראש סתום ואינו יכול להבין אפילו שורה אחת מהגמרא. עטל כבר היתה בענין זה אצל הרבה גדולים וצדיקים, היא ניסתה הרבה סוגי סגולות אך שום דבר לא עזר. בזמן שר' עקיבא אייגער הגיע לעיר שלו היה כבר משה נח בן חמש עשרה, אך בהבנת קטע גמרא הוא היה כמו ילד בן שלש.

הדבר היה מאוד תמוה, מאחר ובעניני העולם, במיוחד כל הקשור לחשבונות ולימודים אחרים הוא היה טוב בהרבה מאחיו, הוא תפס במהירות וללא כל מאמץ, אך כשהגיעו הדברים לגמרא הכל היה אצלו הפוך.

הגאון רבי עקיבא אייגער שמע את לבה של האמא השבורה כל כך מענין לימודי התורה של בנה, והרב אמר לה: "גדולי הפוסקים כותבים (ש"ך יו"ד) שחייבים להיות זהירים שאפילו ילד אסור לו לטעום ממאכלות אסורות, כי זה נוגע לנשמה, וכשהוא גדל הוא מקבל על ידי כך טבעים לא טובים בראשו וראשו סתום בכל הקשור לתורה"...

מה, מה? - שאלה עטל בהיסטריה - האם בני כשהיה ילד אכל מאכל אסור?! חס ושלום, רבי דבר כזה לא קרה מעולם וזה לא יתכן!"

"לפי הסיפור שלך - השיב הגאון ברגיעה - נראה לי שבעת שהיה ילד הוא אכל מאכל אסור, ורק זו יכולה להיות הסיבה מדוע שהוא אינו מבין גמרא"...

עטל שהיתה חדורה באמונת חכמים נרגעה ושאלה:

אם כן מהי העצה לכך רבי?

"לעסוק בתורה בדחקות, ולעמול הרבה" - הגאון חזר על כך כמה פעמים ובכך הסתיימה השיחה. ומיד נכנס אחריה הבא בתור.

עטל הגיעה לביתה וסיפרה לבעלה ר' הירש לייב מה שאמר לה רבי עקיבא אייגער בענין משה נחין.

"איך זה מתאים לך אשה צדקנית - שואל ר' הירש לייב כשכולו עוקץ ומרירות - שלא להיות זהירה בדבר כזה ושבננו יאכל ויקח לפה אוכל אסור?!"

"מה?!" האם כך אני נראית בעיניך? שאני כל כך מושחתת? - מתרעמת עטל בטון גבוה - מי עוד כמוך יודע כמה מסירות נפש יש לי בענינים אלה? עוד אף פעם לא נכנס לביתנו חלב שאני בעצמי לא עמדתי בעת החליבה; הילדים עוד אף פעם לא טעמו לחם מן הרחוב רק מה שאני בעצמי אפיתי, פירות שיש עליהם תולעים או ירקות דומים עוד אף פעם לא נכנסו לפה, ובשר הלא אתה בעצמך יודע שאתה כמורה הוראה עוד אף פעם לא הכנסת הביתה רק ממה שאתה עצמך היית בעת השחיטה ובעת הבדיקה, אז אם כן איך אתה יכול לזרוק עלי אשמה כזו כאילו שלא הייתי זהירה כשאתה בעצמך יכול להעיד על כך את ההיפך?!

לאחר כמה דקות נרגעה עטל ולאחר הרהור נוסף בדבריו של הגאון היא אמרה לבעלה: "אולי הבן שלנו שמה נח אכל בעת היותו ילד איזה מאכל אסור אצל שכן או חבר או באיזו שמחה?"

"כן זה נשמע לכאורה - משיב ר' הירש לייב - צריכים פשוט מאוד לחקור". והם החליטו שניהם לחקור היטב את משה נח היכן הוא אכל מבלי שהם ראו וידעו על כך.

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש שה

כשמשה נח חזר בערב לביתו מהישיבה חיכו לו ההורים ללא סבלנות. ר' הירש לייב קרא לו וקירבו והחל להתעניין בלימודיו בישיבה, מה הוא למד ותוך כדי דיבור הוא שאל אותו האם הוא אכל אי פעם אצל אנשים מחוץ לבית, אבל משה נח טוען כי הוא תמיד נשמע לצו האם ולא אכל משום אוכל ללא רשות אמו וכמה שהוא זוכר הוא מעולם לא אכל אצל זרים חוץ ממה שהאמא בעצמה הכינה לו.

אבל ר' הירש לייב אינו מרפה, הוא בטוח בדבריו של רבי עקיבא אייגער, והוא לוחץ על משה נח שיפעיל את הזכרון שלו ויזכר אולי בכל זאת הוא הכניס לפיו אוכל מחוץ לבית, אפילו אם זה קרה לפני עשר שנים.

"כן אבא אני נזכרתי במשהו - אומר משה נח לאחר מכן, וזאת לאחר שעשה מאמץ בזכרונו - היה זה בעת שהייתי בן חמש באחד מימי החנוכה כשחזרתי חזרה ביחד עם חבר מהחדר, עברנו ליד בית המלון של העיר היכן שנערכה חתונה ואז יצא אלינו אחד מהמחותנים והכניס אותנו פנימה שם הוא כיבד אותנו בצלחת מרק וחתיכת עוף הייתי אז כל כך רעב ששכחתי כלל מציווי האם"...

ר' הירש לייב כבר יודע עתה כי בנו אכל בעת צעירותו סעודה אצל זרים, אבל ביחד עם זאת התמיהה שלו הלכה וגברה מאחר והלא ידוע כי בית המלון שייך ליהודי ירא שמים ותלמיד חכם ששמו ר' אליעזר טרונק, שוחט העופות מהעיר גם ידוע כחסיד ובעל מעשים טובים, אז אם כן איך זה יכול להיות שדווקא בעת אותה סעודה שהילד היה שם אכלו אוכל טרף רחמנא ליצלן?

ר' הירש לייב מחליט לפנות קודם כל לבעל בית המלון ר' אליעזר אולי הוא עוד זוכר את אותן המאכלים שהגישו אז בחתונה.

למחרת מיד אחרי תפילת שחרית היה כבר ר' הירש לייב אצל ר' אליעזר בבית המלון.

"**אולי** אתה זוכר, ר' אליעזר - שואל ר' הירש לייב - את ארוחת חתונה שנערכה אצלך בתקופת חנוכה לפני כך וכך שנים?"

"**מה** אתה מדבר, ר' הירש לייב? - פותח עליו ר' הירש זוג עינים כבדות - כמעט פעמיים בשבוע שנערכות כאן חתונות גדולות ויודעות ואיך אני יכול לזכור בדיוק את אותה חתונה שנערכה לפני עשר שנים?"

אבל ר' הירש לייב מתחנן אליו ממש בתחנונים שהוא בכל זאת ינסה להיזכר - והוסיף - הדבר נוגע לי ממש לחיי, ואז ר' אליעזר תפס את ר' הירש לייב וירד עמו למרתף ושם ליד מנורת לילה הוא מנסה לחפש בספרי החשבונות, ועד שהוא מצא כתבו באותו פנקס כדלהלן:

"**ביום** השני של חנוכה כ"ו כסלו בשנת תקפ"ו נערכה חתונת ר' יקותיאל האלפערט (בזיווג שני) הוא שילם מראש את כל ההוצאות".

ר' הירש לייב ראה שעקשנות משתלמת, הוא כבר יודע של מי היתה החתונה הוא רק צריך לעבור ליקותיאל המתגורר ברחוב הסמוך ולבדוק אצלו מה קרה אז עם העופות ששחטו אז באותה חתונה על ידי אותו שוחט.

אותו יקותיאל היה מן היהודים המאוד פשוטים של לאמזע, הוא היה מאוד מגושם, עבודתו היה לתקן אורות סוסים, וכשהוא ראה את ר' הירש לייב המורה הוראה נכנס לביתו, הוא קיבל אותו בחיוך רחב שנראה היטב על פניו החיוורים.

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש שז

מה עושה המורה צדק במקומי? - הוא שאל את האורח מבלי שכלל אמר לו שלום, קולו נשמע היה בדיוק כמו קולות אורוות הסוסים.

ר' הירש לייב ביקש ממנו שיספר לו בענין חתונתו בזיווג שני שנערכה לפני עשר שנים.

את יקותיאל כלל לא מעניין מדוע אותו "חצי רב" - כפי שכינה את ר' הירש לייב - מעוניין לדעת מה קרה בחתונתו לפני עשר שנים, הוא אינו נמנה על אותם האנשים שדברים מן הסוג מעניין אותם ונמצא עדיין בזכרונם, עברו מספיקה העובדה היבשה שאחד מ"פני העיר" עומד ומדבר אתו ומתעניין במהלך חייו, האם עוד יש משהו שהוא חשוב וגדול יותר? ולכן הוא מוכן היה למסור לר' הירש לייב את כל מה שנוגע. הוא מספר לר' הירש לייב שלפני שלשים שנה הוא התגרש מאשתו הראשונה רחל שהיתה מהעיר ראוונע ולאחר שהוא ישב לבד במשך עשרים שנה הוא החליט להתחתן עם אשתו השניה חוה.

מבלי שהוא תבע ממנו ומבלי שנאלץ היה לדחוף אותו לכך ממשיך יקותיאל לספר נקודות מעניינות מאותה חתונה שהוא ארגן, מי היה הרב מסדר הקידושין ומי היה השוחט של העופות לאותה חתונה. לר' הירש לייב כבר היה זה מספיק, הוא נפרד ממנו כשהוא מאחל לו אריכות ימים ושלוש בית ומשם הוא פנה מיד לביתו של השוחט.

כשהוא נכנס לביתו של השוחט, מיד לאחר שר' הירש לייב נתן לו שלום הוא שאל אותו: האם אתה עדיין זוכר איך הלכה אז השחיטה בעת ששחטת את העופות לחתונתו של יקותיאל הלפערט לפני עשר שנים?!"

אותו שוחט זקן שכבר יצא לפנסיה מעבודת השחיטה בשל גילו המזדקן, נהיה חיוור והחל לגמגם:

שח שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש

"וויי וויי!! אותה חתונה של יקותיאל שם נכשלתי בשחיטת העופות, כמה תעניות כבר התעניתי ועתה אתה בא שוב להזכיר לי את עווני?..."

"**האם השחיטה** לא היתה כשרה חס ושלום? - שואל ורועד ר' הירש לייב.

"**לא לא** - מרגיע אותו השוחט - השחיטה היתה בתכלית הכשרות, אך צרה אחרת היתה כאן". והוא השתתק.

"**אם כן** מה זה עוד יכול להיות?" ממשיך ר' הירש לייב, מה יכול לעניין אותך מה שאירע לפני עשר שנים - מנסה השוחט הזקן להתחמק ממנו.

כאן שפך ר' הירש לייב את כל לבו בפני השוחט והוא מספר לו את כל אשר אירע לבנו משה נח ומה אמר על כך רבי עקיבא אייגער. הוא אינו יכול למצוא מנוח עד שהוא ימצא נכון מה היה הגורם לכך בכדי שהוא יוכל להזהיר אחרים על כך.

השוחט התרשם מאוד מדבריו של ר' הירש לייב והוא היה מלא התפעלות מראייתו הרחוקה והעמוקה של הגאון רבי עקיבא איגער.

"**זה** קרה לפני שלשים שנה - החל השוחט לספר בקול נמוך - יקותיאל הלפערט גירש את אשתו מהעיר ראוונע, מי סידר את הגט בבית דין המקומי איני יודע, אך לאחר כמה שבועות היו שמועות כי הגט אינו כשר ולכן אשתו הראשונה של יקותיאל היא עדיין אשת איש, כמה שנים לאחר מכן עוד הכל דיברו כי היא עדיין אשת איש ובסופו של דבר הענין נשכח.

לפני עשר שנים ושלושה חדשים התחתן שוב יקותיאל, הרב מסדר הקדושין לא ידע ולא היה לו כל מושג מענין אותו

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש שט

הגט הפסול שנערך עשרים שנה קודם לכן וגם אני כלל לא ידעתי מכל זה. וכך הוא סוטה מהנושא ושוב חוזר לענין העופות ואומר אוי לאותם הידים שישרפו בגיהנם ששחטו את העופות לאותה חתונה!...

בערך שבועיים לאחר אותה חתונה - ממשיך הזקן בסיפורו - פגשתי ברחוב ידיד מזקני חסידי חב"ד שנתן לי מוסר וטען "הלמאי"? האם כל כך ירדת מן הדרך, האם בשביל כסף הכל מותר? האם אינך יודע שרבנו הקדוש והטהור רבי שניאור זלמן מלאדי בעל התניא והשולחן ערוך עמד בראש אלו שאסר אז את הגט של יקותיאל לאשתו הראשונה? ואם כן איך הלכת ושחטת עופות לאותה חתונה של אדם העושה שם עבירה? המתחתן עם אשה שניה בו בזמן שעדיין הוא נשוי לאשתו הראשונה?!

כששמעתי זאת נפלתי מתעלף במקום, ידידי החייה אותי ולאחר שהוכחתי לו שאני כלל לא יזעתי מכל זאת הוא הוציא מכיסו את מכתבו של "בעל התניא" זי"ע שבו הוא כותב בצער רב נגד אותו גט של יקותיאל, והראה לי זאת.

אוי לי - מסיים אותו זקן את דבריו - שנכשלתי ללא ידיעתי בדבר כל כך חמור! אוי לאותם הידים ששחטו את אותן העופות לחתונה שכזו...

מכתבו של בעל התניא

במציאות כבר ידע ר' הירש לייב את כל אשר היה צריך לדעת, אבל הוא רצה גם לראות את מכתבו של בעל התניא, והוא ביקש זאת מהשוחט, השוחט אבל לא רצה, רק כשהזכירו את המכתב עברה לו צמרמורת בכל הגוף, אבל ר' הירש לייב טען והסביר כמה שזה נחוץ עד שהוא אמר לו היכן גר אותו חסיד חב"ד ביער סמוך במרחק של עשרים מייל מלאמזע, ואז שאל השוחט איך יגיע כבודו אליו?

שי שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש

ר' הירש לייב שראה עד כמה התקיימו דבריו של רבי עקיבא אייגער, הוא לא חשש יותר מכל מכשול ויצא לרחוב ומיד חזר עם סוס ועגלה שעצר ליד ביתו של השוחט, ור' הירש לייב והשוחט נכנסו לעגלה ובעל העגלה החל להריץ את הסוסים.

חמש שעות ערכה הנסיעה ובכל הזמן ירד מבול של גשם ללא הפסקה.

לאחר שעה מאוחרת בלילה הם הגיעו לביתו של אותו חסיד חב"ד, ולאחר נקישה קלה על הדלת והדרת פנים של יהודי שקם מן הגמרא לפתוח את הדלת מקדמת את פניהם, היהודי שעוד זכה בימי צעירותו לשמש את הקדושים וצדיקים רבי מנחם מענדל מוויטעסק ו"בעל התניא" קיבל את האורחים בשמחה נתן להם שלום וכיבד אותם בשתיה חמה וטעימה.

האורחים קצת התחממו בביתו מן הקור העז ששרר שם, השוחט מלומזה דרש בשלומו של ידידו ושאל מה הוא ובני משפחתו עושים, ואז הוא סיפר לו מדוע הם הגיעו אליו בשעה כל כך מאוחרת בערב, הוא הציג בפניו את מלווהו וסיפר לו שהולך לו בחיים לראות את מכתבו של הרב בעל התניא בענין הגט של יקותיאל האלפערט לאשתו הראשונה רחל, וביחד עם זאת סיפר לו את מה שאירע עם הגאון רבי עקיבא אייגער ומה שאמר בענין בנו.

הבעל הבית פתח ביראת הכבוד את המגירה והוציא את המכתב ושלתם קראו את הכתוב בו כדלהלן:

"נדהמתי לשמוע מהמעשה שאסור שכזאת יקרה אצל יהודים, מה שבמקום קרוב אליכם אירע עם גט שהוא פסול מן התורה (מה שכתבו בגט את שמה של האשה רחל), וזאת למרות ששמה מהעיר וויגל הוא רחל אבל כולם קראו לה בשם

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט **ועונש** **שיא**

ראשע. לכן מוטלת עלי החובה למנוע מהמגרש לה להתחתן עם אשה אחרת, ושתגזרו גזירה גדולה על השוחטים שהם חס ושלום לא ישחטו בהמה או עופות לחתונה, ואם חס ושלום יעשו זאת תהיה שחיטתם נבלה" (שו"ת בעל התניא יו"ד).

שניהם, ר' הירש לייב והשוחט הזקן פרצו בבכי והדמעות זרמו והרטיבו את הנייר שהצהיב עליו היה כתוב מכתבו של הגאון והצדיק שהיה דומה למלאך ה' צבקות בעל התניא והשולחן ערוך.

עוד באותו לילה חזר ר' הירש לייב ללומזע, והשוחט הזקן נשאר ללון בבית ידידו ביער, ר' הירש לייב בקושי הספיק להתפלל במנין הותיקין עם נץ החמה היכן שהוא התפלל מדי יום ביומו, ובתפילת שמונה עשרה הוא שפך את לבו לפני השם יתברך שהוא יחון אותו בעצה הנכונה היכן לשלוח את בנו משה נח ללמוד תורה בדחקות למלאות את הוראותיו של רבי עקיבא אייגער כפי שהציע לרעייתו הצדקנית עטל: שמשה נח שלכם ילמד תורה בדחקות, השם יתברך יפתח לו את לבו בתורה.

כשר' הירש לייב הגיע בתפילתו לברכה של "ולירושלים עירך", הלשון נתפסה לו "ולירושלים" ... "עירך" ... הוא נשאר רגע לעמוד באותן המילים, ונפל לו באותו רגע רעיון, אולי רצו להראות לו מן השמים שבקשתו התקבלה? - הוא עמד וחשב - הלא הרבה מאוד הצטערתי בענין התורה בדחקות שהיהודים לומדים וחיים בעיר הקודש, הלא שם ליד שער השמים הוא המקום המתאים ביותר לבנו משה נח שתהיה לו הרפואה, ואנו עוד בעזרת ה' נזכה לראות נחת גם ממנו, האם באמת התקבלה תפילתי במקום? אה הלואי, רבונו של עולם!"

הוי גולה למקום תורה - תלך לגלות למקום תורה

עוד באותו בוקר דיבר ר' הירש לייב עם בנו משה נח בארבע עינים: "אני יודע בני שאתה עוסק קצת בתורה, אבל לדאבוני לא ראית עד כה ברכה בלימודך, אמך הצדקנית שאלה עצה אצל אחד מגדולי ישראל והוא אמר לה, שאתה יכול להציל את עצמך רק אם תיסע למקום היכן שתיאלץ ללמוד תורה בדחקות".

ר' הירש לייב נשאר לשבת בשקט, האב והבן מביטים אחד לעיניו של השני בעינים חודרות, ושוב ממשיך רבי הירש לייב בקול חנוק מדמעות: "אמנם ילדי היקר קשה מאוד לעזוב את בית ההורים בגיל רך, ולנווד לארץ ישראל אשר הועידו לך מן השמים, וקשה הדבר שבעתיים להוריך האוהבים אותך בכל לב, אך דע לך בני כי רק שם תגיע לתכלית האמיתית אשר למענה נוצר האדם, רק שם תמצא רפואה למכתך ובעזר ה' תגדל בתורה לאחד מגדולי ישראל".

משה נח פרץ בבכי מר, בסך הכל הוא בן חמש עשרה בלבד, וכבר הוא מוכרח להפרד מהוריו היקרים, מאחיו הנפלאים ומאחיותיו המסורות, אך הוא יודע כי להשאר "עם הארץ" מן התורה עוד גרוע יותר מכל אלה, ובאהבה הוא מקבל עליו את הגלות למקום תורה.

בימים ההם נתארגנה בליטה, קבוצה של תלמידי חכמים ובעלי בתים חשובים לעלי ארץ ישראל, רבי הירש לייב נזדרז והתיידד עם אחד הנוסעים, סיפר לפניו את כל ענינו, מסר בידו את בנו ובקש ממנו לשים עין עליו עד שימצא לו חבר מתאים כדי ללמוד תורה.

עברו ימים אחדים, זמן הנסיעה הגיע, רבי הירש לייב ואשתו עטיל, האחים והאחיות, כולם יצאו אל החוף כדי ללוות את משה נח, שעה ארוכה ארכה הפרידה המרגשת, האב

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש שיג

נשך בשפתיו, האם העתירה נשיקות וברכות, האחים והאחיות נופפו בשלום, עד שהספינה עם שלושים היהודים העולים יצאה לדרכה.

אחרי שלשה חדשים של נענועים על פני גלי הים התיכון הגיעה הספינה בשלום ליפו, ואחרי שלשת ימים של מנוחה באכסניא נזדמנה להם שיירא העולה לירושלים, העולים ארזו את סליהם וארגזיהם, וביניהם גם משה נח צעיר העולים אשר נוסף על ארגזו שעלה על מדתו, גם החזיק בידו אגרת אשר אביו ציווהו עליה לשמרה מכל משמר ולבלתי להוציאה מידו, עד שימסרנה בירושלים לכתובת המצויינת על גבה.

אגרת זו מרבי הירש לייב, היתה מופנית לאחד ממכיריו הגאון החסיד רבי יעקב קאפיל שפירא (אביו של הצדיק הירושלמי הידוע רבי צבי מיכל) ובה הי' כתוב בשורות משורטטות וישרות:

למעלת כבוד הרב היקר הגאון הצדיק רבי יעקב קאפיל שליט"א.

אחרי קידה לכבוד התורה וברכת שלום לו ולמשפחתו הנכבדה יחיו, אודיע לו בזה בהמשך למכתבי הקודם כי בס"ד עלה בידי להוציא את הדבר לפועל, ובני משה נח נ"י המוכ"ז עולה לירושלים בכוונה טהורה, ובמטרה למסור עצמו כדי ללמוד תורה מתוך הדחק, הנני מבקש ממך ידידי יקירי בפעם נוספת ובמשנה בקשה **שמור עליו כנבת עין שלא יבטל חס ושלום מן התורה אפילו שעה קלה**, ובזה הנני מוסר בידו את נשמת ילדי לפקדון שמירה מעולה בכל הענינים, מפתך בלבד יאכל, ומשקה ביתך בלבד ישתה, ועל שולחנך יסב. חנכהו ללמוד ולהתייגע בתורה מתוך התמדה, והרחיקהו מכל מותרות ותענוגים.

שיד שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש

כפי אשר כתבתי לך כזכור, מצאתי גם בגולה המון יגיעת התורה, אך תורה מתוך הדחק לא מצאתי אלא בירושלים ת"ו, ומשום כך הנני שולחו לשם, עשה עמו כפי הבטחתך במכתבך האחרון שתשכיל לשים את חלקו בין היושבים סמוך לשער השמים, והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו ישלח עזרו מקודש ויפתח לבו בתורתו כי זה חלקי מכל עמלי.

מוקירו ומכבדו, ידיד אביו הגה"צ רבי וועלוויל מטיקטין זצ"ל
הירש לייב פארבער

בין לאמזשע וירושלים

עם מראה של עולם חדש, עולם אחר לגמרי נקלע משה נח בבואו לירושלים, רק ימים אחדים בלבד הוא נמצא בביתו של רבי יעקב קאפיל, וראשו כבר הספיק לקלוט רישומים שונים ששינו את כל מהותו, גם בית אביו בלאמזשע הי' רחוק ממותרות, וההוצאות היום יומיות התנהלו בצמצום, כל פרוטה היתה מחושבת ולפי הצורך החיוני בלבד, ובכל זאת אחרת היתה התנהגות ביתו של רבי יעקב קאפיל, וכרחוק מזרח ממערב היתה השגת חי העולם הזה מהכא להתם.

אצל הוריו בלאמזשע היו שלשה חדרים גדולים, כותלי הבית מסויידיים ומכויירים בגוונים, ארונות עץ עם דלתות מגולפות, בחדר האוכל שולחן גדול ולו כסאות מצבע אחד, כלי הבית מחארסינע מוכחלת או ברזל מלוטש, לבושם של בני הבית הי' אמנם צנוע אך גם נאה ובודאי שכל טלאי לא נראה עליהם, טלאים על גבי המנעלים לא ידעו שם בכלל מה הן, והאוכל גם הוא בשפע כדי שביעה, ובכל זאת לא נמנה רבי הירש לייב אף פעם בין עשירי לאמזשע, אדרבא אלמלא מעמדו הציבורי אולי וגם היו מונין אותו בין העניים. אלא שכך ובאותו מעמד חיו אז את חייהם גם יהודי לאמזשע מן

שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש שטו

המעמד הבינוני שניהלו את ביתם רק ב"הצטרפות המוכרחת".

ואילו מעונו של רבי יעקב קאפיל בירושלים מכיל חדר וחצי בלבד, חלוונות הבית גובלים בקומתם עם הרחוב הסמוך, הכתלים קלופים מן הסיד שנעשה עם בנין הדירה. ורהיטי הבית גם להם צורה שונה, השולחן הארוך היחידי בבית נעשה מצירופי קורות וקרשים מתוצרת עצמית, ולו כמה שרידי כסאות שעוד הוענקו לחתונה לפני שלושים שנה, בגדי בני הבית לא הי' להם מקום קבוע בארון מיוחד, אלא נתלו על מסמרים שנקבעו בקיר הצפוני. ומעליהם אצטבא כבדה שמדי ערב נדלקת עליו מנורת נאפט שמפיצה אור חיוור על פני החדר ומביאה עמה תיאבון לשקידת התורה.

בנושא הלבוש, ביטויים אחרים לגמרי נשמעים כאן: כמה חדשים לפני הבר מצוה של אחד הילדים בבית, וכבר מדברים בכובד ראש אולי תיווצר איזו אפשרות לקנות לנער נעלים חדשות ליום חגו, כי על כן בכל ימות השנה קשה הי' לספור את מנין הטלאים שעל בגדיהם ומנעליהם של בני הבית.

ענין המזון ותפריטי המאכלים אינם משחקים כאן תפקיד בכלל, ובכל זאת שוחחו לפעמים ראשי המשפחה רבי יעקב קאפיל וזוגתו גם על דבר גס זה, הנה למשל שומע פעם משה נח שלנו את האשה מכרזת ביום ראשון: "ילדי היקרים השבוע הבעל"יט אין לנו באפשרות לקנות חלב, הסתפקו נא במים ומעט יין ממעשי ידיו של אבא, והקדוש ברוך הוא יאמץ את גופכם בתורה". ביום שלישי בשבת הוא שומע שוב את עקרת הבית כשהיא מבקשת במענה רך לאחד מילדיה: "יקירי אתמול אכלת אתה את מחצית הביצה, היום תן אותה לאחידך" ... ואילו רבי יעקב קאפיל עצמו שוקל בכל יום מנת לחם - כזית בדיוק כדי שיוכל לברך ברכת המזון אחר סעודתו היומית והיחידה.

שטז שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש

בתחילה נדהם משה נח מדרך חיים זו, ראשו הי' עליו סחרחר ממראה עיניו, בטוח הי' בעצמו כי יתמוטט ויוכרח לחזור לבית אביו, אך עד מהרה נוכח כי ילדי הבית בריאים ושלמים בגופם, עוד יותר ממנו ומאחיו שלא עבר עליהם יום ללא מנת בשר ותבשיל, הנער השכיל לדעת שגם החיים הרוחניים, מנוחת הנפש והרצון, קובעים לבריאות הגוף.

"הלא פניהם של ילדי הבית מאירים בכמה וכמה יותר מילדי לאמזשע השבעים" - הי' סח משה נח לעצמו, מהיכן עיניהם של יהודי ירושלים כה קורנות", מהיכן לוקחים ילדיהם את הכוחות להתמדת התורה כל היום ובחלק מן הלילה" - היתה המחשבה מנקרת במוחו של הנער, האם מתוך הסעודות המצומצמות של פרוסות לחם קיבר טבולות בשמן ומרוחות במיץ שום או שאר ירקות, מהיכן פניהם האצילים והרגועים בשבת ויום טוב האם מתוך מלבושיהם המטולאים, ומאין בכלל ומתוך מה נובע חיוכם המאושר של ילדי ירושלים בשעה שחוזרים לפני אביהם בניגון החדר על קושיותיו של המהרש"א או פירוקיו של הפני יהושע ששמעו מרבים.

קמעא קמעא נדלקה גם נשמתו של משה נח בשלהבת הקודש הירושלמית, וכל פליאותיו ותמיהותיו נעלמו מעצמם.

ירושלים עיר הנביאים, מושב המלכים, מדור התנאים, אותם הכיר מן התנ"ך ומן הגמרא, אשר אוריה נשמה, ומהותה קדושה, כבשה את לבו בסערה.

ברבי יעקב קאפיל, אותו הועיד לו אביו לרב ומחנך, הוא רואה את מצילו, חמש עשרה שעות ביום הוא שוקד בעמלה של תורה, והוא מרגיש בעצמו שגם לו מספקות אותן פרוסות טבולות בשמן, כח ועצמה רבה, גופו ונפשו בריאים כאולם, וכל כולו מאושר, והנה גם הוא מוצא את עצמו עולה בהר

התורה קולט ומבין כל דבר חידוש, זכרונו אינו מאבד טיפה תפיסתו חדה, ועולה על כל בני גילו.

שלש שנים הוא כבר לומד שיעור עיון עם רבו ומטיבו רבי יעקב קאפיל, שלש שעות ומחצה בכל יום הוא יושב סמוך לו בבית המדרש "מנחם ציון" ועוסק בתורה עד שהבדל הגיל בינו לבין רבי יעקב קאפיל כמעט ופורח מתוך פלפולים סברות וחידושים. משה נח נעשה לבר"י חדשה, כל מאווייו הוא להמשיך בדרך זו, אך באחד הימים מרמז לו רבי יעקב קאפיל שהגיע פרקו, חז"ל קבעו "בן שמונה עשרה לחופה", ובירושלים של הימים ההם לא היו זזים מקביעה זו.

אבן יקרה בעיר הקודש

משה נח מבין את הרמז, אך האם מוטל עליו דבר מה בנוגע לכך, האם הוא מסוגל לעשותו בעצמו, רבי יעקב קאפיל קורא את מחשבותיו של הבחור, והוא מייעצו לילך ולהבחן אצל רב העיר הגאון רבי שמואל סאלאנט.

שבוע לאחר מכן משעמד משה נח בבחינה, כבר ירדה מן הפרק הדאגה לשידוך הגון. רבה של ירושלים רבי שמואל סאלאנט שנדהם לנוכח בקיאותו וחריפותו של הבחור מלאמזשע, היי שדכן עבורו, וימים אחדים בלבד לאחר בחינה זו נעשה משה נח חתן עם בתו של הצדיק מנקיי הדעת שבעיר, רבי יוסף קאוונער.

באגרת וברכת מזל-טוב שהריץ החתן לאביו ואמו בלאמזשע, כתב בין השאר:

אבי מורי ואמי מורתי היקרים יחיו.

רק עתה הנני משיג מה שעשיתם למעני אז כאשר גזרתם עלי להפרד מכם מאחי ומאחיותי, כי הרי רק תורה זו שלמדתי באף ובדחקות היא שעמדה לי, והיא

שיח שכר פרשת בלק - פרק ל"ט ועונש

שתעמוד לי כל ימי חיי בירושלים אשר איוותי למושב לי וזוגתי תחי' בעזרת השם, היו דשנים ורעננים כל הימים, ומלא חפנים נחת ממני ומכל צאצאיכם בכל עתים וזמנים.

הכותב מתוך יראה ואהבה - משה נח

וכאשר באותה שנה יצא רבי שמואל סאלאנט לגולה לטובת מוסדות התורה בירושלים, וביקר בלאמזשע, נכנס גם לביקור מיוחד לבית הוריו של משה נח הלא הם רבי הירש לייב וזוגתו עטיל, ובשרם בשורה טובה:

"אבן יקרה רכוש עצום יש לכם בעיר הקודש".

שער הגאולה

הקדוש ברוך הוא מבטיח, שראשי הערב רב יהיו כעץ ואבן ולא יושעו על ידם

וגם הבטחה כי סמאל ונוקבא אתגשימו בראשי ערב רב, כמבואר בזוהר, ועושין עצמן אלוקות רב ורבי, מבטיח אותנו השם יתברך, שיהיו עץ ואבן, שלא יפעול אדם אצלם שום דבר, לא בנים ולא רפואה ולא חיים, אלא כמו ההולך אצל עץ ואבן שאין בו רוח.

(היכל הברכה תבא כ"ח ס"ד)

אפילו צדיק אמת אחד יכול לגבור על הראשים השקריים

שמעתי כשיש כמה ראשי ערב רב בעיר או מדינה המתנהגים בשקר ובהתנשאות של שוא, ויש במדינה תלמיד חכם וצדיק אחד המתנהג באמת בלב אמת ובלב טהור ונשבר כאשר עוסק בתורה לשמה ומדבק את עצמו אל האמת, אז יתפרדו כל פועלי און ושקר, ולא יהיה להם כח כל כך להשפיל האמת ולרומם השקר, ובלבד בלב האמת, כך שמעתי. (היכל הברכה דברים דף ר"ט עמוד א').

בעזרת השם יתברך

פרשת פנחס - פרק מ'

קונטרס

סוד ה' ליראין

סדר הגלגולים פרק א'

הפרק הזה מיוסד על כמה מאמרים מספר

שערי השמיני - "שערי הגלגולים" להאריז"ל

ואמרנו היטב איטיב להמעיין וסידרנום בקטעים וכותרות, הערות והוספות חדשות ומראה מקומות. מלוקט מכתבי האריז"ל ש"ס בבלי וירושלמי מדרשים ופוסקים ושאר ספרי קבלה

והוא העתקות קצרות בלשון צח מספר הקדוש "שערי השמיני לשערי הגלגולים" מהשמונה שערים אשר חיבר הרב הגדול המקובל האלוקי הרב חיים ויטאל זי"ע, כפי מה שקיבל מפי רבו איש האלקים קדוש הוא רבן של כל ישראל המקובל האלוקי רבנו יצחק לוריא אשכנזי, האריז"ל ז"ל, אשר דבר בקדשו כפי הקבלה האמיתית שקיבל מפי רבו אליהו הנביא ז"ל.

המעיין בקונטרס הנ"ל בלי ספק יקבל תועלת גדולה ונפלאה בהתעוררות בלתי גבול באמונת שכר ועונש ובאמונת הגלגול ויבינו איך השופט כל הארץ עת ישים משפט, יביא במשפט על כל הנעלם אם טוב ואם רע, ויבינו מדרגת עונש הרשעים, ושכר הגדול המעותד לצדיקים, ועד כמה פעמים הנפש מתגלגלת, ותכלית הגלגול, ויראו הסיפורים הנפלאים מן יצורי קדמונים, ראשונים כמלאכים, גאונים וקדושי עליונים, ויקחו מהם לקח ומוסרים, וכי יתעורר עלינו ועל כל ישראל זכות אלה הצדיקים וקדושים תנאים ואמוראים, וילמדו זכות עלינו בשמי מרומים לקרב גאולתינו, ולמהר פדות נפשנו, עם כל ישראל אחינו במהרה בימינו.

הקדמה

פרק א

בו יבואר מה שחכמי הקבלה אמרו על רבינו הקדוש רבי חיים ויטאל ז"ל

א. מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, בן מורנו הרב יוסף ויטאל, ורבו בפשט היה האלשיך הקדוש, והוא קיבל מרבינו האריז"ל חכמת האמת, ונשמתו היתה גדולה מאד ונקיה, יותר מכל בני דורו, והיה לגול מהרב המגיד, וראיתי בספר החזיונות מכתיבת יד מהרב ר' חיים ויטאל ממש, מכל מה שאירע לו מקודם יצירתו, עד סוף ימיו, ורבו עניניו ונוראותיו. ורבינו האריז"ל צוה, ששום אחד מתלמידיו לא יכתוב, זולת מהרב ר' חיים ויטאל לא נתן רשות להעתיק מכתביו לשום אחד, וכשחלה בחולי גדול וכבד, נתנו ממון לבני ביתו, ולקחו מהם שש מאות ניירות, ונתנום למאה סופרים והעתיקום במהירות בשלשה ימים, וזה שלשים שנה ויותר שיצאו לאור "שמונה שערים" מסודרים מבן מורנו הרב ר' חיים ויטאל מורנו ר' שמואל, ועליהם יש לסמוך, אך אין בשערים הני"ל מהדורא בתרא ומבוא שערים, כי מורנו הרב ר' חיים ויטאל צוה לגנוז אותם בקברו, ורבנן קדישי אשר בדור, על ידי יחודים ושאלת חלום, הוציאו מן מקברו ברשותו, ובא לידי מורנו הרב ר' יעקב צמח ומורנו הרב ר' מאיר פאפירש כ"ץ, וזה הספר קורין אותו "עץ חיים", חדושים רבים ועמוקים אשר אינם בשער ההקדמות שסדר מהר"ש ויטאל הני"ל, כי לא היה בידו המהדורא בתרא, ולכן הרוצה ללמוד בספרים היותר מדויקים, ילמוד "שמונה שערים" שסידר מהר"ש ויטאל, ועץ חיים שסידר מהר"ש פאפירש, וספר "אוצרות חיים", הוא סידר מהר"י צמח, והוא מובלע הלשון ממש בתוך עץ חיים.

ואני הצעיר ראיתי בארץ מצרים השמונה שערים מכתב יד

שכר פרשת פנחס - פרק מ' ועונש שכא

מורנו הרב ר' חיים ויטאל עצמו, ומורנו הרב ר' חיים ויטאל נולד בשנת ה' אלפים שי"ג, ומנוחתו בשנת שי"פ, בדמשק. ומורנו הרב ר' חיים ויטאל דר קצת זמן בעיר הקודש ירושלים, ועל ידי מעשה (עיין שם סיפור המעשה) עשה קפיצת הדרך, על ידי שם, והלך לדמשק.

ובספר החזיונות ממורנו הרב ר' חיים ויטאל זכרוננו לברכה מכתיבת ידו כתוב שם, כשבא ללמוד עם רבינו האריז"ל, היה בתחלת שנת שלי"א, כשהוא בן כ"ח שנה, ובשנת שלי"ב יום ה' בחדש אב נלקח ארון האלקים, רבינו האריז"ל זיע"א, כשהיה בן ל"ח שנה, ובוא וראה שכל החכמה למד בשנה ועשרה חדשים, והוא פלא. וכבר נודע שהאריז"ל השקוה למורנו הרב ר' חיים ויטאל זכרוננו לברכה מבארה של מרים בים טבריה, ונתישבה החכמה בקרבו, ובצירוף נשמתו העליונה, והוא הקדוש המלמדו להועיל זיע"א.
(שם הגדולים להחיד"א זללה"ה, ח"א מערכת ח' אות כ"א. ועיין עוד שם ערך חיים ויטאל).

ב. ראיתי במגלת סתרו של מורנו הרב ר' חיים ויטאל מכתב ידו, כי כל מה שקבל מהאריז"ל היה בשנה אחת וקצת ירחין (עשרה חדשים) והם שנת שלי"א ושלי"ב עד יום ה' אב, שנלקח ארון האלקים בעונותינו הרבים זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.
(שם הגדולים מערכת י' אות שלב, ועיין ב"שער הגלגולים" דף מ"ט עמוד א').

ג. המהדורא בתרא של עץ חיים, וספר עולת תמיד, היה נגזר בקברו של מורנו הרב ר' חיים ויטאל על פי צוואתו, ומהר"א אזולאי ומהר"י צמח ז"ל עשו הפסקות ויחודים, עד שמורנו הרב ר' חיים ויטאל זכרוננו לברכה נתן להם רשות לחפור בקברו ולהוציא משם הכתיבות, שצוה הוא זכרוננו לברכה לגנוז והוציאם משם.

(שם הגדולים מערכת ע' אות ע').

ד. טרם ביאתו של האריז"ל לארץ הצבי, טרח ויגע מורנו הרב ר' חיים ויטאל טרחה גדולה עד מאד לעשות פירוש

על הזוהר וכו', על פי דרך והקדמות מהרמ"ק ז"ל, וכאשר ראה הקדוש ברוך הוא את לבבו הנאמן עם אלהיו, וחשקו הגדול להבין סתרי תורה, מיד נגלה עליו ברוח הקודש, על איש אלקים האריז"ל וכו', שיעלה ממצרים לארץ ישראל, וימסור כל חכמתו לתלמיד חכם אחד ששמו כמורנו הרב רבי חיים יצ"ו, כי הוא ימלא מקומו להחיות שארית בארץ, מיד בא האריז"ל לארץ הקודש וכו'.

(שבחי האריז"ל דף ט' עמוד א').

ה. אני הכותב הצעיר חיים ויטאל כו', דע מן היום אשר מורי זללה"ה החל לגלות זאת החכמה, לא זזה ידי מתוך ידו, אפילו רגע אחד, וכל אשר תמצא כתוב באיזה קונטרסים על שמו ז"ל, ויהי מנגד מה שכתבתי בספר הזה (עץ חיים) טעות גמור הוא, כי לא הבינו דבריו וכו', ולא ירדו לעומק דבריו וכוונתו, ולא הבינום בלי שום ספק, ואם יעלה בדעתך לחשוב, שתוכל לברור הטוב ולהניח הרע, אל בינתך אל תשען, כי אין הדברים הללו מסורים אל לב האדם, כפי שכל אנושי. והסברא בהם, סכנה עצומה, ויחשב בכלל קוצץ בנטיעות חס וחלילה, לכן הזהרתיך ואל תסתכל בשום קונטרסים הנכתבים בשם מורי זללה"ה, זולתי במה שכתבנו לך בספר הזה, ודי לך בהתראה זאת.

(הקדמת מהרח"ו זיע"א על שער ההקדמות, בסופה).

ו. אמר שמואל, כל מה שאירע לאבא מארי עם רבו זלה"ה, מיום דעתו אותו, עד יום שנפטר לחיי העולם הבא, כמו כן אירע לי עם אבא מארי זלה"ה ביום פטירתו, וגם אמר לי שלא אפחד מכלום, כי כל מה שארצה, אשאל ממנו בקברו, והוא ישיב לי, וכן אירע לי כמה פעמים, ששאלתי על קברו כל מה שרציתי, והשיב לי כל שאלתי, זכר צדיק לברכה.

(שער הגלגולים, דף ע"א עמוד ב').

ז. כשבא הרב ר' חיים ללמוד מהרב ז"ל חכמה זו, הלכו שניהם לטבריה וכו', והשקה אותו מבאר של מרים וכו'.

(שו"ע האריז"ל דף צ"ז ס"א).

פרק ב

גודל נשמתו של רבינו רבי חיים ויטאל

א. גם אמר לי שהיתה נשמתי למעלה מכמה מלאכי רום, גדולה בתכלית המעלה, ושהייתי יכול לעלות על ידי נשמתי על ידי מעשי למעלה מרקיע ערבות.

(שער הגלגולים ריש הקדמה ל"ח).

ב. ופעם אחת שאלתי למורי ז"ל איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה כנזכר לעיל, והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו, ואמר לי דע לך כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאד בדור הזה, שקול בכמה מצוות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפות גוברות מאד מאד לאין קץ, מה שאין כן בדורות ראשונים, ואילו הייתי בדורות הראשונים היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה על נח: תמים היה בדורותיו, ואילו היה בדורות צדיקים, היה צדיק יותר, ולכן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים ראשונים מזמן תנאים ואמוראים.

ג. פעם אחרת אמרתי לו כי אין אני פתי להאמין בעצמי שלא מצאת בכל הדור הזה ראוי ללמוד חכמה זו אלא אני לבדי. וכי אין אני מכיר את עצמי ואת מעשי, כי יש גדולים וצדיקים ובעלי מעשה יותר ממני בדור הזה. ומה לי אם תשבחני, ואני יודע בי שאיני ראוי. והנה מורנו הרב ר' יוסף קארו זכרונו לברכה והרדב"ז זכרונו לברכה רבך ומורי הרב משה אלשיך וח"ר אברהם הלוי והרי"ג והרא"ז זכרונו לברכה וכו'. אז אמר לי וכי מה קורבה היה לך עמי מעולם, ומה הנאה יש לי ממך, ואדרבא אתה צעיר וקטן בכולם, ולא היה לי לקרבך, אלא לאלו שהם גדולי הדור, והיה לי בזה כבוד

גדול, זה יורה כי לא בחרתי בך על חנם, אלא לגודל מעלתך על כולם. והנה אל תחשוב בלבך כי מעלת בני אדם היא כפי דעת הבריות. ואילו ידעת כמה מומין נסתרים יש בבני אדם היית תמיה, אלא שאיני רוצה לגלות סתרי בני אדם. והוי יודע כי כבר בחנתי ושקלתי כולם בכף מאזניים, ולא מצאתי זך ונקי וראוי כמוך, ודי לך בזה כי אין לי רשות לדבר בפירוש כל הדברים, ועל זה נאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב, ולכך חזק ויאמץ ללבך ושמח בחלק נפשך ובמעלתה ודי בזה (שער הגלגולים דף ס"ב ע"ב)

פרק ג

חכמי הקבלה בדורו אמרו על הרח"ו שאין כמוהו במעלה ובחכמה

- א.** החיד"א בשם הגדולים כתב, שראה בכתב יד מרח"ו ספר עץ הדעת טוב דרשות על כל התורה ע"ד פרדס, וגם חידושים על ש"ס ותוס'.
- ב.** בספר שבחי הרח"ו כותב הוא עצמו כל מה שאירע עמו עוד קודם יצירתו עד סוף ימיו. הוא מתחיל משנת ש"א ליצירה, ומסיים ביום כי אדר שס"ט.
- ג.** בשנת ש"ז צוה רבינו הב"י בשם המגיד הדובר בו למהר"ם אלשיך, שיזהר בתלמידו רח"ו, כי הוא עתיד למלאות מקומו.
- ד.** חכמי ומקובלי דורו אמרו על רח"ו שאין כמוהו אדם גדול בישראל במעלה ובחכמה בדורו.
- ה.** רבי חיים וויטאל לא למד לפני האר"י מיד עם בואו לצפת - אלא כעבור חצי שנה. בה' אב שנת של"ב, פחות משנתיים מאז עלה עלה האר"י ונתישב בצפת - נפטר האר"י בחטף. מקום קבורתו נכרה ליד הרמ"ק ורבי שלמה אלקבץ.

שכר פרשת פנחס - פרק מ' ועונש שכה

במשך תקופה זו של כשנה וחצי או שנה ועשרה חדשים לדעת החיד"א, הספיק האר"י ללמד את תלמידו הרח"ו את כל תורת הקבלה על בוריה.

ו. רבי חיים וויטאל מספר, כי לא זכה לחכמת האמת ולא נקלטה בלבו, עד שפעם אחת לקחו האר"י לימה של טבריה, שם שכרו ספינה קטנה ושטו על פני הכנרת, לפתע במקום מסוים נטל האר"י כוס ומילא מים מן הכנרת, נתנו לרבי חיים וויטאל, וצויהו לשתות עד תומו. לאחר מכן אמר לו, כי היו אלה מים מבארה של מרים, מאז נפתח לבו וקלט תעלומות חכמה ודעת לרוב.

(ספר הגלגולים)

ז. בשנת שלי"ו היה במצרים, ומשנת שלי"ח עד שנת שמי"א ישב בירושלים, ובעת ההיא היתה המעשה המובא בשם הגדולים מהחיד"א, דשר העיר ירושלים ידע שחזקי המלך מפני שנחריב סתם את מי גיחון, ושאל אם נמצא איש גדול וחכם שיוכל לפותחו, ואמרו הגוים יש חכם מקובל אלקי רח"ו שמו, הוא בודאי יכול לפותחו, וגזר השר על רח"ו לפתוח מי גיחון שנצרך לעיר מאוד, ואם לאו ימיתהו.

ח. רח"ו עשה קפיצת הדרך וברח לדמשק, ובא אליו רבינו האר"י בחלום ואמר לו הסכלת עשו, כי השר הוא גלגול שנחריב, ואתה יש בך ניצוץ חזקי המלך, והיתה אז שעת הכושר לתקן ולפתוח מי גיחון, כי שלא ברצון חכמים עשה חזקי המלך דבר זה, (שהוא מג' דברים שלא הודו לו חכמים), ובזה היתה אתחלתא דגאולה. השיבו רח"ו, לא רציתי להשתמש בשמות הקודש. אמר לו האר"י, הרי כבר השתמשת בשמות בקפיצת דרכך לדמשק. אמר רח"ו, אם כן אחזור לירושלים לפותחו, אמר לו האר"י, כבר עבר זמנו.

ט. בשנת שס"ד נחלה רח"ו במחלה מסוכנת מאוד, והיה נוטה למות ממש. אז הסתכל בבי' עמודי אש שהיו

סביבותיו, וגילו לו מן השמים שעדיין לא הגיע זמן פטירתו, כי לא נגמר עדיין בנין ביתו בגן עדן. וכשהקיץ משינתו הוסר ממנו החולי לגמרי.

י. ב"י חשון שנת שכ"ו נשא רח"ו את בת הרה"ק ר' משה סעדי לאשה.

יא. בנו הרה"ק האלקי ר' שמואל, היה חתנו של מהר"י פינטו, הוא היה אחד מרבני דמשק, ואח"כ במצרים, וחיבר חמשה קובצים דרושים ושו"ת, וספר חכמת נשים בעניני גיטין וחליצה, ועוד כמה ספרים בכל החכמות.

יב. כמעט כל חכמי דורו של רח"ו היו תלמידיו, והיותר גדולים שבהם היו הג"ר חיים הכהן מארס צובה בעל טור ברקת על שו"ע, ור"י צמח, ור"מ פאפירש, ור' אברהם אזולאי.

יג. תלמידו הגדול ר"י צמח כשמנה חכמי המקובלים שנמסר להם חכמה זו מדור לדור, כשהגיע לרבינו האריז"ל, כתב וזה לשונו: (בהקדמה ושבחי הרב של ספר שער הגלגולים) וברוך אלקי ישראל אשר לא עזב אמתו וחסדו שמוחץ ורופא בידו הציץ והפרח, האיר וזרח, להאיר על הארץ, אל עבר פניו אור גדול הוא אבי החכמה אשר מילא ידיו לשבת על כסא מלכות האריז"ל תלמידו וותיק חי המדבר איש אלקי בוצינא דנהורא, החסיד והקדוש עניו מע"כ רבינו חיים וויטאל ז"ל, ועשה לנו מודעה רבא לאורייתא קדישתא, וחלק מחכמתו ליראי ה', האיר פרקיו ומשפטיו באמרים שפרים מספרים שונים, פירושים על כל מאמרי הזוה"ק כמה דרושים תילי תילין על כל קוץ וקוץ וכו'.

יד. בנו ר' שמואל וויטאל בספרו שו"ת באר מים חיים כותב: שאביו רח"ו נכנס לפרדס רק אחר שמילא כריסו מהוויות דאב"י ורבא, והרביץ תורה ברבים בנגלה ואחר כך

בנסתר. חמש תשובות (פ"ב-פ"ו) בספר הנ"ל נכתבו למר אביו רח"ו. הרבה ספרים חיבר רח"ו שאינם מצויים בינינו. כתבו עליו שמ"ח ספרים חיבר בקבלה, וגם את ספר הגורלות מיחסים לו, ובשנת ש"פ ביום לי ניסן אי דר"ח אייר סליק נשמתו לאביו שבשמים בן ע"ז שנה, זכותו יגו עלינו ועכ"א.

טו. בערב שבת אחד, ר' משה אלשיך, הדרשן החשוב ביותר בזמן ההוא בא אל האר"י ושאלו: "למה הוא (ר' משה אלשיך) גדול בשנים יותר ממני (ר' חיים וויטאל), והיה משועבד לי (ר' חיים וויטאל) לשמוע הדרוש ממנו... והשיב לו, כי הוא (האר"י) ז"ל לא בא לעולם אלא ללמד אותי (ר' חיים וויטאל) בלבד, ושכל שאר החברים לא היו יכולים ללמוד אפילו אות אחת ממנו (האר"י), אלא כולם היו צריכים ללמוד עמי (ר' חיים וויטאל).

(שער הגלגולים)

טז. כאשר שאל ר' חיים וויטאל את האר"י אותה השאלה שנשאלה ע"י הרב אלשיך, ענה לו האר"י שלימוד הקבלה אינו תלוי ברמת הבנתו של התלמיד, בהשכלתו או בהגיון שלו, אלא תלוי בנשמה מדרגה גבוהה המגולגלת בו.

(שער הגלגולים).

פרק ד

הרח"ו ובנו רבי שמואל נקבעו לערוך תורת האר"י ולהוציאה לאור **א.** לתלמידו הנאמן והאהוב ר' חיים וויטאל, וכן לבנו של ר' חיים וויטאל - ר' שמואל, הותיר האר"י את עבודת עריכת רעיונותיו והעלאתם על הכתב, מפעל אשר הנציח את גשוגו של תור הזהב של הקבלה בצפת. שני ממשיכיו הנאמנים סיכמו כמה שאפשר מעשי רבם ואת חכמתו בספרים, המכונים "כתבי האר"י".

ב. רבי חיים וויטאל הפך לדמות אגדתית ומקור חכמה למקובלים בתקופת מאוחרות יותר. אלה יכלו לפנות

לעבודה המרוכזת והבהירה שלו, עבודה אשר פתחה וחשפה את התוכן הסתום והנסתר של יסוד תורת הקבלה - ספר הזהר.

פרק ה

ר' שמואל וויטאל כתב תורת האר"י ביעילות עליונה

א. ר' חיים וויטאל ור' שמואל בנו עבדו יחד על מנת להוציא את כתבי האר"י לאור. ר' שמואל וויטאל כתב כל מילה אשר הועברה לו מאביו ביעילות של סופר מושלם, והספרים שנכתבו הוכרו כספרי הלימוד המפורסמים ביותר של הזהר.

ב. בדיוק כמו במקרה של בחירת הרב חיים וויטאל, גם בנו הרב שמואל וויטאל נבחר בצורה זהירה מאוד למלא את התפקידים אשר הוטלו עליו במשך חייו.

כמה ממושעי ישראל ילחמו במלך המשיח

ובהוא זמנא יתער קודשא בריך הוא גבורתיה לכל עמין דעלמא, ומלכא משיחא יתידע בכל עלמא, וכל מלכין דעלמא יתערוון לאתחברא לאגחא קרבא ביה, וכמה מפריצי יהודאין יתהפכו לאהדרא לגביהו וייתון עמהון לאגחא קרבא על מלכא משיחא, כדין יתחשך כל עלמא חמש עשרה יומין, וסגיאין מעמא דישראל יהון מתין בההוא חשוכא, ועל דא כתיב (ישעיה ס'): "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים".
פירוש הזוהר: ובאותו זמן יעורר הקדוש ברוך הוא גבורתו לכל אומות העולם, ומלך המשיח יודע בכל העולם, וכל מלכי העולם יתעוררו להתחבר להגיח בו קרב, וכמה ממושעי ישראל יהיו עם אותם האומות להלחם במלך המשיח, ואזי יחשך העולם חמישה עשר יום, ורבים מעם ישראל ימותו באותם ימי החושך, ועל דא כתיב (ישעיה ס'): "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים". (זוהר הקדוש שמות דף ז' עמוד ב')

קונטרס
סוד ה' ליראין

סדר הגלגולים פרק א'

א) ביאת האריז"ל לעולם הזה היה אך ורק להשלים נשמת רבינו הקדוש רבי חיים וויטאל זי"ע

אלו הדברים שאמר לי מורי האריז"ל זלה"ה. הנוגעים לי ולשורש נשמתי ביום ר"ח אדר שנת השל"א ליצירה. (שער הגלגולים דף מ"ט עמוד א').

וכך אמר לי, שבהיותו במצרים התחיל להשיג השגתו ושם נאמר לו להגיע לעיר צפת תוב"ב כי שם הייתי אני, חיים גר. זאת כדי ללמדני.

עוד אמר לי מורי ז"ל שלא בא לגור בצפת אלא בגללי ולא עוד אלא שעיקר ביאתו לעולם בגלגול הזה, היה עבורי כדי להשלים אותי, ולא לצורך עצמו בא, שכן לא היה צריך לבוא לעולם בזה הגלגול בגללו. הוא גם אמר לי שלא היה מוטל עליו ללמד שום אדם מלבדי וכאשר יעשה את המוטל עליו לא יצטרך יותר להתקיים בעולם הזה.

ב) רבי חיים וויטאל בא כבר לעולם בפעם הרביעי

(בחינת הנפש לבד)

נשמתי, אמר לי מורי ז"ל היתה למעלה ממקומם של כמה מלאכים וגדולה בתכלית המעלה היתה. ויכולתי על ידי מעשי לעלות למעלה מרקיע ערבובת. כאשר שאלתיו מי היא נשמתי לא רצה מורי ז"ל לגלות לי את כל הפרטים, הוא רק אמר כי בתחילה הייתי הרב וידאל די עולושה בעל הספר

של שכר פרשת פנחס - פרק מ' ועונש

"מגיד משנה" ושמי נקרא עכשיו כשמו, ואחר כך הייתי בגלגול איש אחד ושמו ר' יהושע סוריאנו. האיש הזה היה עשיר וזקן, בעל צדקה ומשכים ומעריב בבתי כנסיות ובתי מדרשות. אחריו הייתי בגלגול בבחור אחד ושמו אברהם, היה זה נער בן שלוש עשרה שנה ונפטר בשנתו הארבע עשרה. אחריו באתי בגלגול שבו אני כעת ונקרא שמי חיים בשם הראשון שבו נתגלגלתי דון ווידאל בעל הספר "מגיד משנה".

ג) רבי חיים וויטאל בגלגולו הקודם שהי' המגיד משנה לא האמין די בחכמת הזוהר

הסיבה שהתגלגלתי בגלגול הזה, אמר לי מורי, היא בגלל שבאחד הגלגולים הקודמים לא האמנתי די בחכמת הזוהר, לפי דבריו הבנתי שכוונתו היתה בזמן שהייתי בגלגול של בעל ה"מגיד משנה". הבנתי זאת מדבריו של מורי ז"ל שאמר לי שאני צריך בגלגולי זה לעסוק בחכמת הזוהר היות ואז הייתי מעיין גדול וחרף בחכמת העיון וכעת אני צריך לכך.

ד) רבי חיים וויטאל - נפש ורוח של: רבי אלעזר בן ערך, רבי אלעזר בן שמוע ורבי עקיבא

עוד אמר לי, כי כל הגלגולים הנזכרים אינם רק מבחינת נפש שלי בלבד כי בחינת הרוח והנשמה יש בהם דברים מגלגולים אחרים. מורי ז"ל גם גילה לי כי בהיותי בן י"ג שנה **נתעבר בי נפש ר' אלעזר בן ערך** תלמידו של רבי יוחנן בן זכאי, ובהיותי בן עשרים שנה **נתעבר בי נפש רבי אלעזר בן שמוע** תלמידו של רבי עקיבא, לפי שהיה אחד מעשרת הרוגי מלכות, מעלתו גדולה מרבי אלעזר בן ערך. עתה בשנת השל"ה ליצירה כשאני בן עשרים ותשע שנים מרחפים עלי גם רוחו של רבי עקיבא להתעבר בי בעזרת ה' יתברך.

(ה) רבי חיים וויטאל - מקבל נפש ר' ינאי

ביום ראשון של חול המועד פסח הלכתי עם מורי ז"ל לכפר אחד הסמוך לצפת בשם עכברא, ושם נכנסנו לתוך מערת ר' ינאי, מעין יצא מפתח המערה שהיה צר עד מאוד, והוא אמר לי שלא רק ר' ינאי קבור שם, אלא גם ר' דוסתאי ורבי נהוראי. **באותו מקום הדביק נפשו בנפש ר' ינאי**, ובכלל דבריו אמר לו ר' ינאי: אני הוא ר' ינאי בעל הציון הזה הבא עמך חיים וויטאל, שישמור^נ על עצמו מרכילות ומלשון הרע ושיחה בטלה ויהיה שפל רוח מאוד ואני אהיה עמו בכל מקום.

(ו) ר' חיים וויטאל - מקבל נפש: משה רבינו ע"ה, רבי יוחנן בן זכאי, רבי עקיבא, אביי ורב אחאי

ביום ההוא אמר לי מורי זלה"ה כי לנפשי יש שייכות ואחיזה בנפשו של משה רבינו ע"ה כי כל כלל הנשמות נכללו בו ובפרט נשמות הצדיקים ויש לי חלק בחינת **נפשו** דווקא ממנו, אבל בבחינת הרוח והנשמה לא היה מדבר אז מה ענינם. עוד אמר שנפש זו התגלגלה אחר כך בכמה גלגולים עד שנתגלגלה ברבי יוחנן בן זכאי, ואחר כך בר' עקיבא³, ואחר

א) עיין ספר "לקוטי אמרים" באגרת הקודש פרק יט ופרק כט, מה שכתב משם האריז"ל, עיין שם.

ב) במסכת יבמות (דף ט"ז עמוד א') ז"ל: אמר לו ר' דוסא בן הרכינס לרבי עקיבא, אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו? שב בני, שב, כמותך ירבו בישראל. עכ"ל. ובספר "ניצוצי שמשון" למהר"ש מאוסטרופולי ז"ל כתוב: כי בש"ס מוזכר שמו של רבי עקיבא תקס"ד פעמים, והלכה כמותו שע"ה פעמים, וזה הוא אמר ר' דוסא לר' עקיבא 'ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו', שכן תיבות 'מסוף העולם ועד סופו' עולים במספר תקס"ד בדיוק, ונרמז עוד במה שאמרו בגיטין (סז.) ר' עקיבא אוצר בלום, -

כך נתגלגלה כמה גלגולים, עד שנתגלגלה באביי הנקרא נחמני, חברו של רבא, ואמר לי כי זה סוד² מה שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא כי שלושה אנשים³ חיו מאה ועשרים שנה, והם: משה

[נמלא] של דברים] דעולה תיבות 'אוצר בלום' כמספר שע"ה, לומר שהלכה כר' עקיבא בשע"ה מקומות. (עיין שם ברש"י ותוספות).

ובספר "עשרה מאמרות" (דף ל"ג עמוד א') כתוב: רבי עקיבא היה גלגול שמעון ורבי אליעזר היה גלגול ראובן, ובדף צ' איתא רבי עקיבא היה גלגול יששכר.

ג) עיין בשער הגלגולים (הקדמה לו, דף קד). וכן כתוב בספר "חסד לאברהם" (אזולאי) (שער מ"ה נהר כ"ב), כי ר' יוחנן בן זכאי ור' עקיבא, היו מבחינת שני זרועות ימין ושמאל של משה רבינו מעורבין בקין, ולכן שנותיהם שוות, וחיו מאה ועשרים שנה כמו משה רבינו, עיין שם. ובספר "חסד לאברהם" (אזולאי) כתב וזה לשונו: דע, כי משה הכה לעוג מלך הבשן, כי בעוג הי' ניצוץ קדוש אחד, והוא ניצוץ שמעון בן נתנאל ר"ת **בשן שמעון בן נתנאל**. וניתן ביד משה, כי כן ר' שמעון בן נתנאל הי' תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי, שהוא שורש זרוע ימין דמשה, לפי שהי' ירא חטא נאמר אל תירא אותו, עד כאן תוכן דבריו. וזה מה שנאמר (אבות פרק ב' משנה ח') "ר' שמעון בן נתנאל ירא חטא". הרי אנו רואים מכאן השייכות של רב ותלמיד בעיני הגלגולים ושורש של הגלגולים של רבי יוחנן בן זכאי - רבי שמעון בן נתנאל - עוג מלך הבשן ומשה. וראה להלן מה שגילה האריז"ל לרבינו חיים וויטאל בענין גלגול ותיקון רב ותלמיד.

ד) ראה ראש השנה דף לא: וזה לשונו: כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה, ארבעים שנה עסק בפרקמטיא [במסחר] שיוכל להגיע לעצמאות כלכלית ויוכל לעסוק בתורה, ארבעים שנה למד [תורה], ארבעים שנה לימד [תורה] - [רבי יוחנן בן זכאי היה נשיא הסנהדרין לאחר חורבן הבית, והיה מגדולי מנהיגי ישראל שבכל הדורות. חכמי הדור - ר' אליעזר, ר' יהושע ועוד, היו כולם תלמידיו, ומהם פשטה תורה בכל ישראל. הוא גם טיפח את רבן גמליאל והכינו להיות ממלא מקומו כנשיא אחריו (ויש אומרים אף בחייו). ורואים בזה ב' דברים נפלאים: א. כמו שמשה רבינו היה לו תלמיד, יהושע, היה לרבן יוחנן זכאי תלמיד יהושע. ב. משה רבינו

רבינו, רבי יוחנן בן זכאי¹ ור' עקיבא². משה רבינו חי ארבעים שנה בבית פרעה, ארבעים שנה במדין, וארבעים שנה הנהיג

עליו השלום מינה את יהושע אחריו, רבי יוחנן בן זכאי על ידי תלמידו יהושע פשטה התורה בכל ישראל נוראה וזהר הקדוש חלק א דף קיג, ב, שמבאר שם למה משה מת בחוץ לארץ. (ועיין סנהדרין דף צד עמוד א), ועיין ירושלמי נדרים (דף ה' ו'), ועיין בבן יהוידע ברכות (דף כח עמוד ב).

ה) עיין שער הגלגולים (הקדמה לו), כי שורש נשמות אלו יש להם אחיזה ושייכות וקורבה עם משה רבינו, כי כל הנשמות כלולות בו ובפרט נשמות הצדיקים וכו'. עיין שם. ואפשר לפרש דברי ה'שער הגלגולים' במה שכתב "וקורבה עם משה רבינו" שרבן יוחנן בן זכאי (הכהן) היה מצעירי תלמידיו של הלל הזקן, והאריך ימים הרבה, ועם זאת שנאמר בשבחו "לא הניח דבר גדול ודבר קטן שלא למד, ממעשה מרכבה עד להויות אביי ורבא", ועם זאת היה צנוע ועניו ביותר בדרכיו ונהג להקדים שלום לכל אפילו לנכרי בשוק, כי היה מחזיק את כל אדם יותר גדול ממנו, וכמדריגתו של משה רבינו עליו השלום שאמר "ונחנו מה".

עוד נאמר שם במסכת סוכה (דף כ"ח עמוד א'): שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלשים מהם ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו נבוודאי רבי יוחנן בן זכאי היה אחד מהם כמו שכתב ב'שער הגלגולים' "יש להם אחיזה ושייכות וקורבה עם משה רבינו". והרא"ה כתב: "לא שהיו גדולים כמשה רבינו, אלא שהיו ראויים להשראת שכינה עליהם תמיד כמשה" עד כאן לשונו.

ב'מגלה עמוקות' (אופן פ"ה) כתוב: מה שהיה הוא שיהיה ראשי תיבות משה, כי משה מתגלגל בכל דור ודור וביובל שהוא רק אלף דור, לזה אמר משה "אעברה נא" כשאכנס לארץ ישראל יהיה עיבור שלי בזה הדור מה שאני מתגלגל בכל אלף דור, וזהו נוטריקון "נא" נ' אלף, והשיב לו הקדוש ברוך הוא למשה "רב לך" צריך אתה להיות רבן של כל ישראל בכל דור ודור, וזה שאמר משה "ויתעבר ה' בי למענכם" ראשי תיבות "יובל" שעיבורו של משה עד יובל הגדול, כל זה "למענכם" שנשמתו של משה מתנוצץ בכל דור ודור.

את ישראל, וכן רבי יוחנן בן זכאי ארבעים שנה עסק במסחר, ארבעים שנה למד, וארבעים שנה לימד¹, וכן רבי עקיבא ארבעים שנה היה עם הארץ, ארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד, וגם גלגלו באביי נרמז כך במה שאמרו חז"ל כי ריב"ז לא הניח מקרא ומשנה והויות דאביי² ורבא והבן ענין זה. אחר כך נתלבשה נפש זו באחד מרבנן סבוראי הנקרא רב אחאי, וזה שנאמר בתלמוד עליו פריך רב אחאי ואמר לי כי נדמה לו שרב אחאי הוא רב אחא משבחא בעל השאלות.

ז) ר' חיים וויטאל נתגלגל בנפש של: רבי דוסתאי גאון, ר"י הלוי, מגיד משנה, ר' יהושע סוריאנו, אברהם והרמב"ם

אחר כך נתגלגלה נפש זו ברבי דוסתאי גאון, ואחר כך עברה כמה גלגולים נוספים עד שנתגלגלה בר"י הלוי נכדו של הר' זרחיה הלוי בעל ה"מאור". אחר כך נתגלגלה בהרב בעל ה"מגיד משנה" ואחר כך בר' יהושע סוריאנו ואחר כך בבחור אברהם הנזכר לעיל ולבסוף נתגלגלה בי, הצעיר חיים.

(ו) ראה ברכות (דף סא עמוד ב), רבי עקיבא הי' מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד. יצאה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד, ואתה מזומן לחיי עולם הבא. ועיין בספר ליקוטי שושנים להגאון הקדוש רבינו שמשון מאוסטרופולי ז"ל.

(ז) עוד דבר נפלא אנו רואים כאן, ששלשתם הרביצו תורה מגיל שמונים עד מאה ועשרים שנה.

(ח) אביי נתגלגל מנשמת רבי יוחנן בן זכאי, ראה סוכה (דף כח עמוד א): אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה וכו', דבר גדול ודבר קטן, דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן, הויות דאביי ורבא וכו'. וראה דבר נפלא מה שכתב רבינו בשער הגלגולים (הקדמה לו) דהנשמות של נדב ואביהוא נתגלגלו ברבן יוחנן בן זכאי ואחר כך ברבי עקיבא ואחר כך ברב ייבא [אותיות אביי בהיפוך] ואחר כך באביי, וזה מה שאמרו ברבן יוחנן בן זכאי שידע הויות דאביי ורבא.

**ח) סימנים לדעת גלגוליו הקודמים, ולפי זה יבין מה
שצריך לתקן בגלגולו הזה**

עוד אמר לי שיש לי שייכות וקרבה לרמב"ם, לכן כתב ה"מגיד משנה" באור על הספר "היד החזקה" של הרמב"ם זלה"ה כנודע. ואמר לי כי לסבת היותו רבי אלעזר בן ערך תלמידו של רבי יוחנן בן זכאי, שהוא שורש נפשי כנוכר לעיל לכן בא עתה להתעבר בי בהיותי בן שלוש עשרה שנה כדי להשלים מה שחסר לרבן יוחנן בן זכאי רבו והוא מדריכני עתה ומסייע לי^ט, שכן התלמיד חייב בכבוד רבו.

בהיותי בן עשרים שנה **נתעבר בי רבי אלעזר בן שמוע כדי להשלים חלקו של ר' עקיבא רבו.**

סימן נתן לי שיש בי מחלקו של רבי עקיבא, שבכל פעם שאני רואה אנשים שיש בדעתם להרוג אדם מיד אני מתעלף, שכן נפשי זוכרת עדיין את הסבל והצער שהיו לה בהיותה מגולגלת ברבי עקיבא בשעה שהרגוה הרומאים.

ט) ואיתא בספר "תמונה" מי שיש לו אלו הדברים שסימנם צעקתו^ז שהם, צדיק ענוה קרבן תפלה וידי ינצל וימלט מן הגלגול כו'. ואיתא בספר "גליא רזיא", וזה לשונו: נתקבצו אלהי האומות ושריהם אמרו לפניו, רבונו של עולם גם כן אנחנו מן יציר כפיך, אב אחד לכולנו, כשם שעשית תקנה לאילו לזרע אברהם על ידי גלגולם, סוף כולם יש להם חלק לעלמא דאתי, מה ראית שבחרת בזרע אברהם יותר מכולנו. השיב הקדוש ברוך הוא אם הייתם עושים כמו שעשה אברהם שהכיר אותי מקטנותו ונכנס באור כשדים לאהבתי ואף ראיתם שהצלתי אותו מידכם מהאש שלא שלט בו, עם כל זה לא האמנתם בי, מכאן ואילך אל תדברו עמם מטוב ועד רע כו'.

עוד סימן' נתן לי שבהיותי בחור השתוקקתי⁸² ללמוד בפרקי רבי אליעזר והטעם היה לפי שהיה רבו של רבי עקיבא.

(י) רבינו הקדוש, הוא רבי יהודה הנשיא שהיה מסדר המשניות, הי' גלגול של יעקב אבינו כמבואר במגלה עמוקות (אופן פד) כי רבי יהודה "הנשיא" ראשי תיבות היה ניצוץ של יעקב אבינו. וסימן יפה מצאנו במסכת כלאים (פרק ט) איתא, מעשה ברבינו הקדוש שהי' בציפורי שבע עשרה שנה, קרא על עצמו את הפסוק "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", וכן ויחי יהודה בציפורן שבע עשרה שנה. וכמו שיעקב אבינו עליו השלום חי במצרים שבע עשרה שנה חיי נחת, כמו כן הי' לר' יהודה הנשיא בציפורי חיי נחת עיין שם. ובאגרת הקודש לבעל התניא בפרק ז' מבאר וזה לשונו: והנה שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון שתיקן חטא אדם הראשון והיתה נשמתו גם כן כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם והיה מרכבה לתורה שלמעלה שנקרא בשם אדם, כמו שכתוב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וכו', וכמו שכתוב זאת לפנים בישראל כו', אין זאת אלא תורה כו', שהיתה כלולה ומלוכשת בנשמת ישראל סבא הכלולה מכל הנשמות וזהו "ויקרא לו א-ל אלוקי ישראל", עיין שם עוד.

ובמדרש הנעלם (דף ל"ז עמוד א') כתב על הפסוק "וילך שם כי בא השמש", בגינייה ויזרח לו השמש. דאיהו משה דאת' ביה בגלגול רוחיה דמשה ובגין דא משה ויעקב בחדא דרגא הוי קיימא.

ובמדרש פליאה כתוב על הפסוק "ויקרא לו ה' שלום", מהו שלן]ם ויבא יעקב של(ו)', ומהו שלם, זה יוסף הצדיק שכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף.

ובספר 'גליא רזיא' כתוב: תתקע"ד דורות היו מגולגלים בצאן לבן, ואחר כך הולכים יעקב למצרים, ושם היו פרים ורבים, וזכו להתגלגל במין האנושי, ולכן היו ישראל פרים ורבים מאד במצרים. (וראה מה שכתב בספר "ישמח משה" על תנ"ך, שהישמח משה אמר על עצמו שבא כמה פעמים בגלגול. פעם אחת היה מגולגל בצאן יעקב אבינו ע"ה, וזוכר הניגונים שיעקב

שר אז. (וכמבואר בירושלמי לא ברא הקדוש ברוך הוא עולמו אלא בשביל שירה זומרה), ראה לקמן בהערה יא. יב). **פעם ב'** היה במחלוקתו של קרח נגד משה רבינו, ולא התערב בשום צד. **פעם ג'** היה ירמיהו הנביא, ולכן למד כל ימיו ספר ירמיה, והיה בוכה הרבה על חורבן בית המקדש). ואפשר להוסיף על זה, כי ירמיה הנביא היה נשמת שלמה המלך עליו השלום כמבואר בספר הגלגולים, ולכן בכה כל כך על חורבן בית המקדש שבנה אותו בעצמו, ודו"ק.

ובספר 'עמק המלך' כתב על הפסוק "שגר אלפיך" זהו סוד של האלף תתקע"ד דורות וכו' דורות שנשתקעו וכו'.

יא) עוד סימנים נחוצים לדעת מה חובתו בעולמו, והתיקונים שבא לתקן בעולם הזה. ראה בספר הקדוש "שבט מוסר" (פרקים א, לו) וזה לשונו: כדי שידע אדם על מה בא לעולם הזה, יתבונן למה לבו נמשך ביותר, אם לעבירה או מידה רעה מסוימת, ידע שבא לתקן מידה או העבירה ההיא, ועל זה ישים דעתו לתקן. וכן אם רואה שיש לו משיכה למצוה מסוימת יותר משאר מצות, ידע שקיום מצוה היא תיקונו ושלימות נפשו, וכמו שאמרו בגמ' שבת (דף קיח עמוד א) אביך באיזו מצוה הי' נזהר הרבה, אבוך במאי זהיר טפי? אמר ליה בציצית [אמרו לו: בציצית] עיין שם, (ועיין אגרת הקודש לבעל התניא בפרק ז' דף קי"ב מה שכתב בזה). ולפי המצוה ידעו מה תיקונו. כמו כן אם רואה שלבו נמשך בלימוד אחרי תחום מסוים, כמו דרוש או רמוז, או עיון או בקיאות, או נגלה או נסתר, ידע שלוזה הוא נתגלגל עתה, כיון שהשלים בפעמים קודמות את שאר חלקי התורה. ואל יתפתה אחר חבריו ויניח מללמוד מה שלבו חפץ [שנאמר (תהלים א') 'כי אם בתורת ה' חפצו' (ועיין שם באגדת מהרש"א)]. כי זה הוא הסימן שלימוד זה מתאים לצורך נשמתו, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל אין אדם לומד אלא במקום שלבו חפץ (עבודה זרה דף יט עמוד א). רוצה לומר יען שהאדם נתגלגל לצורך הלימוד ההוא שלבו חפץ, ירבה בלימוד זה דווקא, וטוב לו בעולם הזה ועולם הבא. עד כאן תוכן דבריו. וידוע דכל דברי בעל "שבט מוסר" הם דברי קבלה וכפי הנראה מה שכתוב לעיל הם דברי הרמ"ק ב'שיעור קומה' וזה לשון קדשו: ואם תאמר במה ידע האדם את הדבר שעל אותו דבר בא בגלגול, אם מצוה או עבירה.

דע, הענין הזה מוטבע בסגולה באדם בסוד רדיפת הנשמה וחשקה בענין המצודה, או יצרו מפתהו על אותה עבירה שהכשילו קודם, ומחתרת לגנב היא חתורה מקודם, ובא לו היצר הרע באותו דרך, לכן יזהר ממנה. עד כאן תוכן דבריו ז"ל. - (ועיין ליקוטי אמרים פרק מ' שכל זמן שלא חזר ולמד תורה לשמה אין לימודו עולה וכו', עיין שם מה שמביא מהזהר מהרח"ו דברים נוראים ונפלאים בענין לימוד תורה שלא לשמה שאינו שוה כלום ואינו עולה למעלה אלא נשארת למטה בעולם הזה הגשמי שהוא מדור הקליפות וכו', עיין שם).

וצריך ביאור על מה ולמה יש רק יחידי סגולה שיודעים סוד הגלגול כמו שכתוב "סוד ה' ליראיו", ומדוע לא ידע כל אדם מה שפגם בגלגול העבר, כדי שידע לתקנו בגלגול הזה? הרמ"ק בספרו "שיעור קומה" כתב כמה טעמים לזה: א) דאם הי' זוכר את גלגולו, לא הי' מקבל שכר כל כך על עבודתו, כיון שהי' עובד את ה' מחמת יראת העונש או מחמת השכר, וזו אינה עבודה שלימה, ב) אם יזכור האדם את שעבר עליו בגלגול הקודם, תתרבה שנאה ואיבה בעולם, כי פעמים זה הרג את זה, כמו קין שהרג את הבל, ועשו שלום ביניהם, והנה יתרו גלגול קין, וכמו שבעבר עונו של קין הי' שלקח את תאומתו של הבל והרגו, עתה על עסקי התאומה דהיינו צפורה עשו יתרו ומשה רבינו, שהם גלגול קין והבל - שלום ביניהם, ונכנס יתרו תחת כנפי השכינה, והודה יתרו לדברי משה רבינו, ואמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים". ואם יתרו הי' זוכר את השנאה אשר ביניהם לא הי' חוזר. וכיוצא בזה יש בדרכי ה' כמה סתרים שהקדוש ברוך הוא הסתיר סוד הגלגול מבני אדם, שיש בני אדם שנושאים את בת זוגם של חבריהם, ואם היו יודעים, איש את רעהו חיים בלעו. יש ואדם מתגלגל כדי להביא את אביו לעולם, ואם הי' יודע שהוא אביו והוא בנו, היאך הי' מקיים מצות כיבוד אב, וכדומה. עד כאן תוכן דבריו, עיין שם. (ועיין "שבט מוסר" פרקים א-ל).

ובספר 'עמק המלך' (דף ה' עמוד ג') כתוב: דע כי קין נתגלגל עיקר נשמתו ביתרו, ורוחו בקרח, ונפשו במצרי, וזה שכתוב "כי שבעתים יקם קין" ראשי תיבות "יקם" יתרו קרח מצרי. המצרי הרגו משה. קרח לעולם היה מתקנא, עד שנבלע. יתרו התקין עצמו ונתן לו צפורה תאומתו שבעבור זה הרג קין להבל.

וראה באריכות בספר "קב הישר" וראשית חכמה שמביאים דברי הרמ"ק וזה לשונו: משפטי ה' והנהגתו סתומה, והדלת ננעלת מבני אדם. וכבר נמצא בזמנינו ועינינו ראו ולא זר, נואף אחד שמת ונתלבש בכלב, והמית את הנואפת, ובן הנואפת הרג הכלב ואחר כך מת בן הנואפת, במשפטיו של הקדוש ברוך הוא להמית הממזרים בסתר, ובני אדם תמהו על המעשה, ולא נתגלה המציאות כולו אלא לשרידים, ובלי ספק ה' מעשה תמהון לבב לאותם שראו אותו כי נורא הוא, וזה ראינו בעינינו. עכ"ל.

וראה בזוהר פרשת תזריע (דף ע"ד עמוד ב'), שהשוכב עם אשת איש אפילו עשה תשובה גמורה לא ינצל מדינה של גיהנום, כי לא ינקה כל הנוגע בה, וכן איתא במשנה חגיגה (דף ט') רבי שמעון בן מנסיא אומר איזה מעוות לא יוכל לתקן זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר וכו' ופירש רש"י שם, אין עונותיו נמחקין על ידי תשובה עיין שם.

ובספר 'חסד לאברהם' חלק נשמה כתוב: העובר על גילוי עריות יתגלגל בגמל, על עבודה זרה יתגלגל בשפן, על שפיכות דמים יתגלגל בחזיר, ואם הוא מלך או נשיא יתגלגל בכלב. (ועיין עוד בספר הקדוש "שבט מוסר" פרקים א-ח. ועיין שכר ועונש שמות חלק א, ובסדר ויקרא כמה מעשיות נוראים).

היוצא לנו מכל הנ"ל שכל אדם יתן אל לבו לשוב באמת על כל החטאים, כי אית דין ואית דיין, ויעמיק עצמו וישריש בילדיו עניני אמונה של שכר ועונש וגלגולים שגילה לנו רבינו האריז"ל ותלמידיו הקדושים, בשער הגלגולים וספרי רבינו חיים וויטאל שהי' תלמיד האריז"ל וכל ביאת האריז"ל בעולם הי' בשביל תלמידו ר' חיים וויטאל ז"ל, ועיין עוד בגלגולי נשמות לרבינו מנחם עזרי' מפאנו ז"ל תלמיד מהר"י סרוק ז"ל. וכבר כתב עליו החיד"א (שם הגדולים ערך הרמ"ע) שהי' לו מגיד וממנו למד רוב תורתו. ועל ידי כל הנ"ל יאמין באמונה פשוטה כי לכל דבר קטן בעולם יצטרך ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ועל ידי אמונת הגלגול לא יתרעם על מדותיו של הקדוש ברוך הוא, ויהי' לו מדת השתוות כמו שגילה לנו הבעל שם טוב הקדוש (עיין ספר "דרך אמת" בסוף הספר שקיבל מהבעל שם טוב שצריך לומר כל פעם "אזוי אזוי", והביאור בזה כמו שהשם עושה זה טוב, בין לטוב בין לרע

ומפני מה היו רבי עקיבא ורבן יוחנן בן זכאי^ב עמי הארץ בתחילת בחרותם ארבעים שנה? ובפרט רבי עקיבא

יקבל עליו בשמחה כמו שאמרו ז"ל במסכת ברכות "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", ופירש"י שם: ולקבלינהו בשמחה. ויאמין שכל המקרים וכל הנסיעות וכל הזיווגים והתקשרות בין אדם לחבירו הכל הוא מפלאות תמים דעות בסוד גלגולים הקודמים, כמו שכתוב ב"פלא יועץ" (ערך גלגול), וזה לשונו: גם מתוך אמונת הגלגול ידע אדם כי משפטי ה' אמת, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפטיו, ולא יתרעם על מידותיו יתברך כמנהג כמה בוערים בעם, שכאשר באים עליהם יסורים קשים פוערים פיהם כלפי מעלה ואומרים רבונו של עולם, מה פשעי ומה חטאתי, האם חטאי ופשעי גברו על כל העולם, למה תעשה כה לעבדיך. ולו חכמו ישכילו כי הצור תמים פעלו וכל דרכיו משפט אל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא, נותן לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו ולו נתכנו עלילות וכו'. וגם על ידי הגלגולים מתגלגלים עניני הזווגים ומיתות, וכל המקרים הכל הוא מפלאות תמים דעות במדה ובמשקל ובמשורה, כאשר הרואה בספרי המקובלים המספרים עניני הגלגולים בעיניו יראה ולבבו יבין ויאמר מה רבו מעשיך ה' ומה נפלאות אהבתו לנו, אשר חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, יהי שם ה' מבורך ומרומם על כל ברכה ותהלה. עד כאן לשונו.

(ב) ראה ב"שער הגלגולים" הקדמה לו (דף מ' סוף עמוד א') ובהקדמה לח (דף ע"ט עמוד ב'), וראה במסכת סוכה (דף כח עמוד א) רבן יוחנן זכאי ידע כל התורה כולה (כמו רבי עקיבא) מפני שהיתה לו כח נשמתו משורש משה רבינו (עיין לעיל), וכמו שכתב ב"חסד לאברהם" (אזולאי) (שער מה נהר נב) שרבי יוחנן בן זכאי ורבי עקיבא היו מבחינת שני זרועות ימין ושמאל של משה רבינו מעורבין בקין, ולכן שנותיהם שוות, וחיות מאה ועשרים שנה, כמו משה רבינו, עיין שם עוד. ועיין בספר "שער הגלגולים" (הקדמה לב, לג, לד) דקין נתגלגל לגלגלים רבים בכמה בחינות, ובא גם בגלגול חזקיהו מלך יהודה (ראה ברכות דף כח עמוד ב. מסכת בבא קמא דף טו עמוד ב), ונתקן על ידו בג' בחינות כהונה מלכות וחלק הבכורה, לזה

שכר פרשת פנחס - פרק מ' ועונש שמא

שהיה שונא תלמידי חכמים ואומר: מי יתן לי תלמיד חכם ואשכנו כנחש, מפני שנפשם היתה בחינת טיפת זרע מאותם עשר טיפות שהוציא יוסף²⁷ הצדיק מבין עשר אצבעותיו

נתכוונו חז"ל (סנהדרין דף צד עמוד א) באמרם: ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות את חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג [שהיה אז פתח לגאולה ונסתם], אלא שנתבטל הדבר, (ועיין שכר ועונש פרשת בהר סיפור נאה על זה מהאר"ל) כיון שלא אמר שיריה לפני ה'. [וכדאיתא בירושלמי לא ברא הקדוש ברוך הוא עולמו אלא בשביל שיריה חמרה]. (ועיין במפרשי הש"ס למה חזקיהו לא אמר שיריה). אחר כך נתגלגל שוב במתיתו בן חשמונאי, ואחר כך נתגלגל בעקיבא בן מהללאל, ואחר כך נתגלגל ברבן יוחנן בן זכאי. נולד ג' אלפים תשי"ג וחי ק"כ שנה. ובספר "שלשלת הקבלה" (דף כז) כתב: טיטוס עשה לרבי יוחנן בן זכאי לנשיא ומלך ג' שנים אחר החורבן כנראה בפרק הניזקין ובאבות דרבי נתן. ובמשנה סוכה (דף מ"א עמוד א') שתיקן ט' תקנות אחר החורבן, עיין שם.

(יג) עיין ב"שער הגלגולים" (הקדמה לו): הנפש של רבן יוחנן בן זכאי ורבי עקיבא, היו מבחינת טיפת זרע אחד מאותן עשר טיפות שיצאו מיוסף הצדיק מעשר אצבעותיו. לכן היו מ' שנה הראשונים עמי הארץ, ולכן רבי עקיבא נקרא 'בן יוסף', כיון שהוא משורש יוסף הצדיק עיין שם עוד. (ועיין שם הקדמה כי דף כו. ובהקדמה לג, לד).

ונשמת יוסף הצדיק בא אחר כך ברבי יוחנן, ראה ברכות (דף ה עמוד ב) וזה לשונו: אמר רבי יוחנן דין גרמא עשיראה ביר. פירש רש"י: זה עצם של בן עשירי שמת לו. ורבי נסים גאון האריך בפירושו כיצד מת בנו העשירי (ועיין עוד בערוך). ובספר "סדר הדורות" (ערך ר' יוחנן) כתב שם דבר נפלא וזה לשונו: ויוסף על ידי שדיבר לשון הרע על אחיו גרם שמכרו אותו, והוציא י' טיפות על כן מתו עשרת בני ר' יוחנן, וזה סוד מזרעי' דיוסף, עיין שם, (ועיין עוד "שער הגלגולים" הקדמה לב, לג). מדבריו נמצא נחת רוח מרובה להבין אל נכון מה שקרה לר' יוחנן, היות ורבי יוחנן ניצוץ מנשמתו הגדולה של יוסף הצדיק, ובא בגלגול זה לתקן חטאו. והמתבונן באורח חייו של ר' יוחנן, ימצא מספר דמיונות בינו ובין יוסף הצדיק, כשם שיוסף נתייתם מאמו בגיל צעיר, כך קרה לר'

יוחנן (עיין קידושין דף לא עמוד ב), וכמו שיוסף מלך שמונים שנה במצרים, כך ר' יוחנן מלך כראש ישיבה שמונים שנה. כמבואר באריכות בספר "סדר הדורות" (שם וב"שער הגלגולים" בהקדמה סו-לג). וכשם שיוסף הי' יפה תואר כך הי' ר' יוחנן יפה תואר מאוד כמבואר בגמרא (בבא מציעא דף פד עמוד א). וכן איתא במסכת ברכות דף כ עמוד א): ר' יוחנן הוה רגיל דהוה קאזיל ויתבי בשערי טבילה, אמר כי סלקן ואתיין בנות ישראל מן נהרא יסתכלי בי דלהוי להו זרעא דשפירי כוותי נוייהו להן ילדים יפים כמותי]. אמרו לי רבנן לא קא מיסתפי מר מעינא בישא [אמרו לו חכמים: אין אדוני מתירא מעין הרע?], אמר להו אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא בי עינא בישא [אני מזרעו של יוסף אני בא שאין שולטות בו עין הרע] דכתיב בי' (בראשית מט, כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין (עיין שמות רבא ח, א. אגדת בראשית כב). [ודרש על כך ר' אבהו: על תקרא "עלי עין" אלא "עולי עין" - כלומר: מעולים ונעלמים מן העין, שאין העין הרעה שולטת בו]. וראה מה שכתב רבינו האריז"ל בספר "שער הגלגולים" (הקדמה כו שמבאר בעניני הנשמות): על הנאמר ביוסף ויפוזו זרועי ידיו (בראשית מט, כד), דאף על פי שיוסף הצליח לעמוד בנסיון נגד אשת פוטיפר ולא חטא עמה בפועל, אך במחשבתו חטא ובאו לו הרהורים רעים, ויצאו ממנו עשר טיפות דרך אצבעות ידיו, וזה נחשב לו כהוצאת זרע לבטלה. עד כאן תוכן דבריו. (ועיין עוד ב"שער הגלגולים" (שער ח הקדמה לב-לו), ובעץ חיים שער דרוש הנקודות פרק ג, ובוהר הקדוש בראשית דף קנט. עיין שם).

עוד כתב שם בספר "סדר הדורות", כי מה שלא הי' לר' יוחנן זקן כדאיתא בבא מציעא (דף פ' עמוד א) [דהדרת פנים לא הויא ליה], כיון שהי' ניצוץ של יוסף הצדיק, והוא הי' נוהג לסלסל בשערו ויצא בלא חתימת זקן, לכן גם ר' יוחנן לא הי' לו חתימת זקן. ואיתא במסכת מנחות (דף מד עמוד א): מעשה באדם אחד שהי' זהיר במצות ציצית, שמע שיש זונה בכרכי הים שנוטלת ד' מאות זהובים בשכרה, שיגר לה ארבע מאות זהובים וקבע לה זמן וכו', אמר לה [ר' חייא] לכי זכי במקחך, אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר, זה מתן שכרו בעולם הזה, ולעולם הבא איני יודעת. עד כאן. ודבר נפלא כתוב מורנו רבי חיים וויטאל בשם האריז"ל בספר הליקוטים (פרשת וישלח סימן לח), כי אותו אדם

הי' ניצוץ של יוסף הצדיק, ואותה זונה היתה ניצוץ של אשת פוטיפר, עיין שם.

וראה עוד במסכת עבודה (דף יא עמוד ב): אמר רב יהודה אמר שמואל, עוד אחרת יש להם ברומי, אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם ומרכיבין וכו', ומניחין לו בראשו קרקפילו של רבי ישמעאל וכו'. עד כאן. ופירש רש"י: קרקפילו של ר' ישמעאל, כהן גדול ומהרוגי מלכות הי', ומתוך יופיו נכנס בלב בת קיסר והפשיט עור פניו וחנטה באפרסמון. עיין שם. ובספר "חסד לאברהם" (אזולאי) כתב: דע, מה שנגרם לצדיק הגדול ר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול עונש נורא כל כך, היות והוא גלגול נשמת יוסף ואדם הראשון, ולכן הי' יפה עד מאד דוגמת יוסף, והי' ראוי לעונש ההוא כדי לתקן הפגם של עשר ניצוצות זרע יוסף הצדיק, ולכן הפשיט את עור פניו כנגד ויפשיט את כתונת יוסף. וכמו שיוסף נשבה בין המצרים כן נשבה ר' ישמעאל בין הגוים, כשמצאו ר' יהושע בן חנניא אמר, "מי נתן למשיסה יעקב" וגו', שאותו תינוק הי' ר' ישמעאל כהן גדול. עד כאן תוכן דבריו. וכן כתוב בספר "שער מאמרי רז"ל" להאריז"ל (עמוד יב דיבור המתחיל יהואיל אתא) וזה לשון קדשו: ולכן כמו שהוא חטא להביט באשת אדוניו וכיוצא, לתקן בגופו וכו', לכן הפשיט עור פניו גם הוא, וכן אשת פוטיפר נתגלגלה גם היא בבתו של קיסר, וחמדה עור פניו. עד כאן לשונו.

ובהגהת מורנו הרב שמואל ויטל זצ"ל הוסיף על זה, וזה לשון קדשו: להיות כי מעיקרא היא היתה כוונתה לשם שמים, אפשר שבאה עתה לתקן בגלגול הזה, בהיותה בבת קיסר. עד כאן לשונו. ובמסכת נדרים (דף מט עמוד ב) איתא: אמרה ההיא מטרוניתא [גבירה גוייה אחת] לרבי יהודה: מוֹרְהָ וְרַנִּי? כיצד יתכן שיהא אדם מורה הוראות לישראל ורוי [וגם שיכור?] שהיו פניו אדומים ויפים. אמר לה: הימנותא בידא דההיא איתתא [נאמנות, באמונה, בידי אשה זו] אין טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא [אין אני טועם יין אלא של קידוש והבדלה וארבע כוסות של פסח, וגם אחרי ארבע כוסות אלה] חוגרני [קושר אני] את צדעי [רקותי] מן פסח עד העצרת, מפני שהיין קשה לי וגורם לי לכאב הראש. אלא מדוע פניו

אדומים טובים - כאמור: "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח, א). עד כאן. ועיין רש"י בבא קמא (דף כא עמוד ב) מירושלמי שם.

ובספר הדורות מביא מספר "ילקוט ראובני" (פרשת וישב): רבי יהודה בן רבי אלעאי גלגול נשמתו של יוסף הצדיק, ואותה מטרוניתא גלגול נשמת אשת פוטיפר שביקשה להחטיא את יוסף. עיין שם. (ועיין "עמק המלך", ועיין ספר "גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנא אות י').

עוד אפשר לראות דבר נפלא, דהנה בחידושי מהר"ץ חיות על מסכתא בבא קמא (דף כ' עמוד ב') וזה לשונו: והנה מצינו בירושלמי דרבי יוחנן היה עלול לנזילות ולא הניח תפילין של ראש בחורף (ירושלמי פרק ב' דברכות), וכעת אנו רואים ששניהם רבי יוחנן ורבי יהודה בן אלעאי סבלו שניהם על כאבי ראש, כי שניהם משורש אחד. ובספר "בן יהודע" מפרש הגמרא הנ"ל, על פי דברי האריז"ל בשער הגלגולים (דף לח) שכתב, כל מי שנשמתו מהבחינה הב' של קין, מעלתו גדולה שיוכל לזכות על ידי מעשיו ליקח נפש דאצילות, אך לא רוח ונשמה דאצילות, וכל הצדיקים שבאים מזו הבחינה הם נקראים בשם מלאך, ורבי יהודה בן רבי אלעאי הי' מהבחינה הב' של קין, וזה שרמזו בגמרא (מסכת שבת דף כה עמוד ב) בכל ערב שבת הי' רוחץ פניו ידיו ורגליו ומקבל שבת והי' דומה למלאך ה' צבאות. עד כאן תוכן דבריו ז"ל.

ובכתובות (דף יז עמוד א): היה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה, והוא סתם ספרא שהוא תורת כהנים פר"א דמילה דף קלו עמוד א. ר' יהודה בר אלעאי הוא סתם ר' יהודה (רש"י ביצה (דף כו עמוד א)). (וראה עוד ב"שער הגלגולים" שער ח' הקדמה כו-כו). ואיתא במסכת גיטין (דף נח עמוד א): מעשה ברבי יהושע בן חנני' שהלך לדרך גדול שברומי, אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתים, הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים, ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו וגו' ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל, ומנו, ר' ישמעאל בן אלישע. ובספר "שער הגלגולים" (הקדמה לה) כתב, כי רבי ישמעאל בן אלישע הי' גלגול יוסף הצדיק (ועיין שם למה לא היה בו כח זה כמוהו וכו', ומבאר כי כל אותן הרוגי מלכות הם עשר טפות זרע שיצאו מן יוסף וכו'), וכן כתב בספר

כמאמר חז"ל, לפיכך נאחזו בהם החיצונים באותם הימים והוצרכו להתגלגל בכל הגלגולים הנזכרים.

באחד מגלגולי הקודמים, אמר לי מורי זלה"ה, לא האמנתי די בחכמת ספר הזוהר, ולכן חייב אני לעסוק תמיד בחכמת הזוהר שזהו אחד הדברים הגדולים ביותר שעלי לעשות בגלגולי זה, ולכן אסור לי להקשות קושיות רבות בזוהר, עד שאתעמק בו זמן ידוע, ורק אחר כך תהיה לי הרשות להקשות ולשאול כל מה שארצה לחקור ולדעת. מורי זלה"ה גם אמר לי שבגלגולי זה יש לי קצת עוון של ליצנות.

באחד הימים גילה לי מורי זלה"ה את הסבה שגרמה לגלגולם של הנשמות שקדמו לי.

ט) גלגול עבור טעות בדין אשת איש

סיבת גלגולו של בעל ה"מגיד משנה" מסופר שפעם אחת בא לידו דין אשת איש והוא התיר לה להנשא וטעה בדין. וגם לי היתה טעות דומה לזה העוון. בהיותי בחור בא לפני מורי מהר"ם אלשיך נר"ו, דין אחד של אשת איש ושנינו

"חסד לאברהם" (מ"ה נר כ"ה). עיין שם שמדקדקים בלשון הגמרא שתיארו את הילד "יפה עינים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים", כי הוא דומה ליוסף בגלגול הקודם שהי' יפה תואר מאד. ו"יפה עינים" בא לרמוז שלא פגם יוסף בעיניו, אותו ילד הושם בבית האסורים על לא עוול בכפו, אלא כדי לעשות בו איסור עריות, כדוגמת יוסף הצדיק שגם הוא הושם בבית האסורים. עיין שם. ובספר הגלגולים ש"ח (הקדמה ל"ד לח) כתב וזה לשון קדשו: וכשמצא אותו ר' יהושע בן חנניא (עיין גיטין דף נ"ח עמוד א') ואמר לו מי נתן למשיסה יעקב וכו', פירוש הדבר כי לעולם סוד המשיסה הוא בין הרגלים, ואמנם על שרשי טיפה הזרע של יוסף בן יעקב ירדו בעמקי הקליפות בין רגלים, ואל אותם ניצוצות שאל ר' יהושע מי נתן למשיסה יעקב, והשיב הלא ה' זו חטאנו לו. עד כאן תוכן דבריו. (ועיין עוד ש"ח שה"ג הקדמה לד באריכות).

העמקנו לעיין בדין ואני אמרתי לו שדעתי נוטה להתיירה והוא הסכים עמי ומכיוון שלא עיינתי היטב בדין טעייתי בשקולי ובפסק דין שהוצאנו יחדיו. ואם לא הייתי טועה הייתי מתקן מה שעבר. ועתה עלי לתקן עוון זה על ידי כך שיבא לפני חכם אחד ושאל דעתי בענין הזה ואני אשיב לו כהלכה ובכך יתוקן העוון שהי' רק בדבור ולא במעשה^ט ועלי גם לתקן בדבור בלבד.

(י) גלגול עיבור שפעם אחת חלב בידיעה ובמזיד

סיבת גלגול של ר' יהושע סוריאנו הוא בגלל שפעם אחת לא נזהר ואכל חלב^{טו} בידיעה ובמזיד. מטעם זה אני

(יד) עיין ליקוטי אמרים באגרת הקודש פרקים יט, כט.

(טו) ראה דבר נפלא ונורא מה שכתב בספר הקדוש מדרש תלפיות (ענף גיד הנשה, בשם ספר מנחה בלולה פרשת בשלח) וז"ל: "במדרש הנעלם את לרבות תשעה באב, רצונו כי בזה הפסוק **"על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה"** נרמזו ארבע הצומות, ג' - ג' בתשרי, י' - עשרה בטבת, גי"ד במספר י"ז - הוא י"ז בתמוז, א"ת לרבות תשעה באב, ואותיות הנש"ה - השנ"ה כי באלו ימים בשנה לא יאכלו בני ישראל, גם א"ת גי"ד הנשה בגימטריא ט' באב".

ומוסיף על זה במדרש תלפיות וז"ל: "אמר הכותב שס"ה גידים שבאדם כנגד ימות השנה, כל אבר כנגד יום אחד, וגיד הנשה כנגד יום ט' באב, וכיון דסמא"ל שולט ביום ט' באב לכן יוכל סמא"ל שהוא השר שבא להלחם בו כדו"ל לשלוט באבר זה שהוא חלקו, ולכן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה על שנגע בו סמא"ל הטמא" עכ"ל"ק.

ונראה להסביר קצת הדבר מדוע התאמץ הס"מ דוקא על מצות גיד הנשה, להלחם ביעקב בגיד הנשה דוקא, ויתבאר על פי

מה שכתוב בספר הקדוש עץ חיים להאריז"ל, דמלחמת יעקב אבינו עם הס"מ היה על ענין חֶלֶב שישראל יוכשלו לפני ביאת המשיח בסוד עקביים שמרומו לעקבתא דמשיחא, דהס"מ שרו של עשו רצה שיוכשלו בזה ועל ידי זה יהיה לו בניקל לעכב ביאת משיח צדקינו ולא יהיו תמכין דאורייתא בישראל, אלא שתלמידי חכמים יצטרכו לדאוג בעצמם לצרכי פרנסתם ועל ידי זה יתבטלו מלימודם חס ושלום, ולא יוכלו ללחום נגד הערב רב מפחד פרנסתם, וכמו שכתוב בזוהר חי פרשת בראשית (דף ק"ג) וזה לשונו, **ועתה רוב הדור עם הראשים שלהם הם מערב רב**, ע"כ. ובספר דברי חיים בהשמטות לפרשת ויקהל כתב וז"ל, דלפני ביאת המשיח יהיו **רוב הרבנים מהערב רב** כו', וז"ל הדברי חיים שם: כי ישראל בעצמן קדושים אך הערב רב כל חסידים דעבדי לגרמייהו עבדו כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון ולכן אין להתחבר רק אם עובדים באמת שמוסרים נפשם לדי' לא לקבל שום תועלת לעצמם, עד כאן, עיין שם עוד. וראה מה שכתב בספר הקדוש היכל הברכה (פרשת ואתחנן על פסוק הטיבו וגו'), ועיין ברעיא מהימנא (פרשת נשא), ובבני יששכר (מאמרי חודש אדר), ובזוהר הקדוש על הפסוק **מלחמה לה' בעמלק מדר דר** (זוהר שמות דף ס"ז), בדיבור המתחיל "אמר ר' יהודה בכל דרא ודרא", עיי"ש, ועיין עוד בזוה"ק (שמות דף קכ:): ובספר הקדוש אור החמה (פ' נשא בשם הרמ"ק) ובזוהר הקדוש פרשת משפטים (דף ק"כ ע"ב), עיין שם.

ידוע מה שכתב בספר דרך הנשר שהצדיק הקדוש רבי נתן אדלער (ומה שאמר הבעל שם טוב זי"ע, ראה בספר דגל מחנה אפרים (פרשת עקב), ועוד בשאר ספרי תלמידי הבעל שם טוב שכתבו), שעיקר עיכוב ביאת המשיח שאינו בא הוא בגלל השחיטה שמאכילים את עם ישראל בנבילות וטריפות ואם יתקנו זאת יבא תיכף ומיד ממש, ועיין בספר דרך הנשר "למה משיח לא בא בשנת הכתר" שהיה כידוע

שנת הגאולה, שהצדיקים הקדושים אמרו אז שמשיח בוודאי יבא. ואעתיק מזה שכתב שם ממקצת מספר "האביב" נר"ת אחינו בני ישראל בגולה] מהנוגע לדעת בדורנו וז"ל: ר' נתן אדלער ותלמידו ר' משה סופר מפרעשבורג מקובלים בנסתר, ר' נתן אדלער רצה לפסול השוחטים דפראנקפורט דמיין, ולהכניע חותם הסטרא אחרא ששורה על שוחטים פסולים בסוד על חרבך תחי' וגו' ואלמלא השיג כל רצונו בא משיח, אך הסמ"ך מ"ם העמיד עליו רודפים קצבים והוצרך לברוח, עכ"ל. ובס' ברכת אברהם כתב כי זה היה סוד ירידת הבעל שם טוב הקדוש לעלמא הדין לתקן דברים אלו, ורמזו על זה ב"זע"ם" תצעד אר"ץ, ראשי תיבות: זביחה עירובין מקוואות.

וכן כתב בספר "ברית מטה משה" על הגדה של פסח בדף האחרון וז"ל: ועכשיו שאיתרע חזקתם ראינו למפרע שדבר זה החריב את ביתינו אשר עדיין לא נבנה בימינו, והשכינה בגלות עדיין בעונינו, וכאשר נמצא כמה קלקולים אשר אין להעלות על הספר כי קצר היריעה מלהשתרע, וכו'. ובפרט בשחיטת הכבשים מחמת צמרו קרוב הדבר לפשוע ולקלקל ומחמת שיש להם לשחוט הרבה אינו מדקדקים כ"כ וממהרים לשחוט וקרוב לוודאי שמאכילין נבילות וטריפות כאשר נתברר...ומי שיהי' מותמ' בדבר ולומר מה גבר בגוברין ומה יום מיומים ויקל בדבר הזה בוודאי מנהג אבותיהם בידם ששוחטים את דבריהם לאמר מי יתן לנו לאכול בשר וא"ת וישטחו אלא וישחטו שהיה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה על שבקשו לאכול בשר תאוה היינו בשר נחירה ואבותינו חטאו ואינם ואנחנו אם נעשה כמעשיהם לא טובים להיות נלכדים בעונם ח"ו ואוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה: ואין לנו פה לדבר ומי יוכל להגיד ולספר מה שעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות ולא ידעו ששחטו לעצמם בסכין פגומה כמו כן יהיה מיתתם בכלל נבילה וטרפה לכל הוא הקליפה רח"ל תשליך אותם, ומוכרח להיות מגולגל בכלב וכו' עיי"ש באריכות גדול.

שכר פרשת פנחס - פרק מ' ועונש שמט

מקפיד מאד בענין זה ועל ידי כך מתקנו שאני נוהג לשבת שעתיים בניקור הבשר ואני משלים כמעט כפליים מן הבשר עם החלב, כמו כן נזהר אני כל ימי שלא יכנס בפי שום בשר שלא נוקר על ידי מומחה וחסיד.

יא) גלגול על שהיה מוהל ולא היה בקי ומת הולד מחמת מילה

לפני שנתגלגלה הנפש ברי' יהושע סוריאנו, היתה מגולגלת באיש אחד ששמו ר' שאול טרישטי והוא חטא בשוגג, מוהל הי' ובראשית דרכו לא הי' בקי די צרכו ומת הולד מחמת המילה. וזה הי' שוגג קרוב למזיד. כל זה החל מהרב המגיד שעוון אשת איש שלו גרם עוון שפיכות דמים של ר' שאול טרישטי, ושני עוונות אלו גרמו עוון אכילת חלב במזיד של ר' יהושע סוריאנו נמצא שהרב המגיד הי' שוגג, אחריו הי' ר' שאול שוגג קרוב למזיד ואחריו הי' ר' יהושע סוריאנו מזיד

הצדיק הקדוש בעל דברי חיים זי"ע מגלה לנו סודות נוראים

וידוע שעל ידי השוחטים הקלים שהאכילו בשר פיגול, יצאו מן הדת לערך ג' וחצי מיליאן יהודים רח"ל, כמבואר בשאלות ותשובות "דברי חיים" (יורה דעה חלק א' סימן ז') שאין עבירה כמאכלות אסורות שמטמטם הלב הישראלי, ובעונותינו הרבים ראינו דעל ידי זה יצאו מן הדת כמה קהילות בארץ לועז' שאכלו ונתפטמו בנבילות וטריפות על ידי השובי"ם הקלים, וגברו עליהם דעות זרות עד שנאבדו מן הקהל (עיי"ש דבריו החוצבים להבות אש), וכן מובא בדגל מחנה אפרים" (פרשת עקב מכתב מהרמב"ם זצ"ל) **ששבעים אלף איש כפרו בתחיית המתים בגלל שאכלו ונתפטמו במאכלות אסורות עד שיצאו מהדת ובא עליהם מלך והרג את כולם רח"ל.** וידוע שמערמת הס"ם שלא לפתות כל יחיד ויחיד, רק מעמיד שוחטים ורבנים בכל מקום מסיטרא דיליה ועל ידי זה הכל ברשתו.

גמור. שכן עבירה גוררת עבירה. ולכן בגלגולי זה אני נזהר ומתרחק מלהיות מוהל או שוחט. ולא די בזאת אלא שאני גם לא יכול לראות מוהלים ושוחטים בשעת עבודתם ואפילו דם של בעלי חיים איני יכול לראות ולכן אני נזהר שלא להרוג אפילו פרעושים.

יב) גלגול על אכילת חלב

אחרי רבי יהושע נתגלגל בבחור אחד אברהם שמו שמת בהיות בן י"ג שנים בכרת על אכילת חלב.

יג) גלגוליו מבחינת הנפש

ובשער הגלגולים (דף נ' עמוד ב') וזה לשונו: אחר כך הגיד לי בארוכה הרבה אנשים שהם משרש נשמתי וכלם מבחינת הנפש שלי ועוד יש אנשים אחרים גם מבחי' נפשי ואלו הם הנזכרים בפסוקים - קין, קינן, יובל, מהללאל, יששכר, שלה בן יהודה, נדב ואביהוא, יבל, למך אביו, נחשון בן עמינדב^{טז}, נתנאל בן צוער, קרח, דתן ואבירם, יתרו, פנחס^{יז}, עתניאל בן קנז^{יח}, כרמי, אבן עכו, שמגר בן ענת, שמשון, אלקנה, שמואל הנביא, אביה בן שמואל, חבר הקני יעל אשת חבר הקני, רחב הזונה, עלי הכהן, אפלל, ססמי, חבר אבי שוכה, ישבח אבי אשתמוע, ישובי לחם, ישי אבי דוד, אבישי בן צרויה, שמעא אחי דוד, דואג ואחיתופל אביה בן רחבעם, אליהו הנביא, אלישע הנביא, יונה בן אמיתי, חיאל בן האלי, נבות היזרעאלי, מיכה המורשתי, נחום האלקשי, חזקיהו המלך^{יט}, מנשה בן חזקיהו, אוריה הכהן, זכריהו בן יברכיהו,

טז) ראה לקמן בהערת המעתיק מבעל הטורים פרשת נשא.

יז) ראה לקמן בהערת המעתיק מבעל הטורים פרשת נשא.

יח) ראה בפרק ב' מדה שכתבנו בזה. בע"ה.

יט) ראה בבא קמא דף יד עמוד ב'.

שכר פרשת פנחס - פרק מ' ועונש שנא

יחזקאל, אליהו בן ברכיאל הבוזי, חנניא חבר דניאל, נדביה בן יכניה המלך ענני בן אליועני.

[הערת המעתיק: על מה שכתב לעיל שהיה נשמת נחשון בן עמינדב, פנחס, ישי אבי דוד, דוד, חנניא, ועוד, כדאי לציין מה שכתב בבעל הטורים פרשת נשא.]

יד) על ידי מסירת נפש של נחשון זכה לששה בנים נביאי ומנהיגי ישראל ובעלי מסירת נפש

בבעל הטורים (פירוש על התורה מרבינו יעקב בעל הטורים בן רבינו הרא"ש ז"ל, עם הגהות עיטור בכורים, דפוס פיורא, נדפס בשנת תקי"ב לפ"ק, מסודר שם לפי אותיות) בפרשת הנשיאים על הפסוק (במדבר ז, י"ב - י"ג), "ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו **נחשון בן עמינדב למטה יהודה**, וקרבתו וגו', וז"ל: וקרבתו (תשכא) וי"ו יתירה על שם ששה בנים שיצאו ממנו וכולם נתברכו בו² ברכות. **ששה בנים יצאו מנחשון בעלי שש ברכות**, ואלו הן **דוד משה משיח דניאל חנניה מישאל ועזריה. דוד דכתיב ביה יודע נגן וגבור חיל איש מלחמה ונבון דבר, ואיש תואר, וה' עמו.** יודע נגן, שיודע לשאול, וגבור חיל שיודע להשיב, איש מלחמה, יודע לישא וליתן במלחמתה של תורה, ונבון דבר, מבין דבר מתוך דבר, ואיש תואר, שמראה פנים בהלכה, וה' עמו, שהלכה כמותו בכל מקום. **משיח**, דכתיב ביה: ונחה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'. **דניאל חנניה מישאל ועזריה** דכתיב בהו: ילדים אשר אין בהם כל מום, וטובי מראה,

כ) ובעיטור בכורים שם, הכל מבואר ברבות פרשה זו שהיא פרשה י"ג עיי"ש. [ועיין זוה"ק פרשת בלק (דף קצ"ו ע"ב), ובזהר חדש פרשת אחרי (בתחילת מדרש הנעלם), ועיין עוד שכר ועונש פרשיות וירא, חיי שרה, תולדות, ויתרו, ובספר שבט מוסר פרק נ"ב].

ומשכילים בכל חכמה, ויודעי דעת, ומביני מדע, ואשר כוח בהם לעמוד בהיכל המלך. דבר אחר למה וקרבתנו עם וי"ו יתירה (תשכב) כא כנגד ששה דברים שנתחדשו באותו היום בעולם.

ראשון לשכינה שרתה בישראל. ראשון לנשיאים, ראשון לברכת כהנים, ראשון למחיצת מחנה שכינה, ראשון לאיסור במה, ראשון לירידת האש. **יבא נחשון בשש מדות** (תשכג) **ויבנה יחוד** [יסוד] **בית המקדש**²². ולמה נקרא שמו נחשון, על שירד תחילה לנחשול שבים. בכולן נאמר נשיא חוץ מיהודה, שלמד הוא אותו שבט להקטין²³ את עצמו. ישב נא עבדך תחת הנער. וכן בדוד הוא אומר, הוא הקטן. בכל אחד יש ששה פסוקים, כנגד ששת ימי המעשה. בכל אחד הוכפל שמו, הרי כ"ד, כנגד כ"ד שעות שביום ובלילה. **שלשים ומאה משקלה**, כנגד שנות אדם עד שנולד שת, (תשכד) **שבעים שקל** כנגד שבעים אומות, שבעים שקל בגימטרי' שבעים נפש, בשביל שבעים שירדו למצרים. **כף אחת**, כנגד התורה שניתנה מכף ידו של הקב"ה. **עשרה זהב**, כנגד עשרת הדברות. **מלאה קטורת**, תחליף הקו"ף בד' בא"ת ב"ש יעלה תרי"ג. **פר אחד**, כנגד אברהם, ואל הבקר רץ אברהם. **איל** כנגד יצחק. **כבש**, כנגד יעקב, והכבשים הפריד יעקב, (תשכה) **פר**, איל, כבש, בגימטרי' אברהם יצחק ויעקב. **ולזבח השלמים בקר שנים**, כנגד משה ואהרן שעשו שלום בין ישראל ובין אביהם שבשמים. **אילים, כבשים, עתודים**, שלשה מינים כנגד כהנים לויים וישראלים, כנגד תורה נביאים וכתובים. (תשכו) **וכן עתודים** מלא וי"ו, שדוד שעמד ממנו, נתברך בשש

(א) עיין שם באריכות מה שכתב בשם סדר עולם וכן הוא במדרש.

(ב) עיין שם בעיטור ביכורים, וצ"ל יסוד בית המקדש, כי כן הוא במדרש הנזכר.

(ג) עיין פירוש הטור הארוך מה שכתב בזה.

ברכות, ואין עתודים אלא לשון עמידה, כמא דאת אמר, "אשר התעתדו לגלים" ואומר "ועתדה בשדה לך", פירוש יבא בן נחשון בשש מידות (תשכז) ויבנה יסוד [יחוד] בית המקדש. [ד כאן הערת המעתיק].

טו) גלגוליו מן התנאים

ואלו הם מן כת התנאים: מתתיה בן חשמונאי כהן גדול, יוסי בן יוחנן איש ירושלים, נתאי הארבלי, עקביא בן מהללאל, רבן יוחנן בן זכאי, רבי עקיבא בן יוסף, רבי יוסי הגלילי, רבי נהוראי סבאי, רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, רבי חוצפית התורגמן, רבי יוסי בן משולם קהלא קדישא, רבי יהודה בר אלעאי, רבי אחא בר יאשיה, רבן גמליאל, וא"ל מורי ז"ל כי אחד מחבירי רבן שמעון בר יוחאי שנמצאו באדרא רבא שהוא השרש של נפשי ולא רצה לגלותו אז וגם לא רצה לפרש הטעם.

ויש גם כן קצת מן תנאים אחרים שיש לי קצת אחיזה בהם ואינו יודע ביאורם ואלו הם: רב שמעיא חסידא רבו של הינוקא דפרשת בלק, ר' צדוק הכהן, ר' קיסמא אביו של ר' יוסי בן קסמא ור' כרוספדאי תמיד לבא דזוהר שלח לך.

יז) גלגוליו מן האמוראים

ואלו הם האמוראים: רב הונא שהיה ריש גלותא בבבל בזמן רבינו הקדוש שהעלו ארונו בימי ר' חייא, יהודה וחזקיה בני ר' חייא, לוי בר סיוסי, ר' שמעון בן יהוצדק, רב ייבא סבא אמורא תלמיד רב, והוא אביו של רב חנא, וגם הוא חמיו של אשיאן בן נדבך פינחס אחי שמואל, ר' מיאשא בזמן ר' יוחנן, ר' שילא דמסכת ברכות שנעשה לו הנס, ר' ייסא אמורא והוא רב אשי הכהן, ר' צדוק תלמיד רבינו הקדוש, ר' ירמיה בר אבא בימי רב, ר' חלקיה בר אבא, רב שמן בר אבא, מר עוקבא, ר' זריקא, ר' סחורה, ר' עקיבא אמורא, עולא בר

קושב בימי ריב"ל, אביי הנקרא נחמני, רמי בר חמא, רב ביבי בר אביי, רב דימי מנהרדעא, ר' נחומי, ר' משרשיא, רמי בר יחזקאל, ר' יימר, ר' שמואל בר שילת, ר' אבין נגרא, נתן דצוציתא ריש גלותא, ר' תנחום דמן נוי, רב ייבא אבי רב סמא, ר' ספרא בימי רבינא, רמי בר תמרי רפרס בר פפא, ר' זעירא בר הלל, ר' זעירי מדהבת, רבין ורב דימי דסלקו מבבל לארץ ישראל, ר' חנא בגדתאה, שבחת בריה דרבינא, ר' חמא בר בוזי, ר' שישא בריה דר' איבי, ר' חייא מדפתי, יהושע בר זרנוקי ונקרא בגמרא חייא בר זרצוקי והוא שבוש, איו, אבדימי, באלי, ר' יהודה הנודאה, ר' טביומי, ר' מלכיו.

יח) גלגוליו מן רבנן סבוראי, גאונים ופוסקים

ואלו הם רבנן סבוראי: ר' אחאי, רבה מפומבדיתא.

ואלו הם גאונים: ר' אחא משבחה, ר' דוסתאי גאון, ר' צמח גאון הראשון בריה דרב פלטוי גאון, ר' נהילאי גאון הראשון.

ואלו הם הפוסקים: הרשב"א ז"ל, רבינו אהרן נכדו של הר"ז הלוי דון וידאל די טולושא בעל מגיד משנה, הר"י קארו בעל ספר "בית יוסף" על הטורים⁷², אחי כבוד הרב משה ויטאל יצ"ו ואני הצעיר חיים. ודעי כי כל אלו הם משרש בחינת הנפש בלבד אבל הרבה מהם יש שהיה רוחם משרש אחר ואפילו רבי עקיבא היתה רוחו משרש אחר זולתי אביי לבדו שהיו נפש רוח נשמה שלו כולם מזה השורש שלי, ונמצא כי כל אלו הגלגולים הנזכרים לעיל שזכרתי מן קין ועד אני חיים הכל הם מן בחינת נפש לבד ושבתי אוצר פירי הוא אחד מהקליפות של שרש נפשי.

(כד) בפרק ב' נאריך בזה אי"ה, ואכמ"ל.

בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו

יום א' אמר לי כי כל זה שאני עתיד להשיג עתה הוא מחמת חשקי בו ושנשמתו היא מסייעתני מאד וכמעט שהוא מתעבר בי ואמר לי כי יש לי קורבה עמו ובפרט כי בפעם אחרת בגלגול אחר הייתי תלמידו גם כן כמו עתה ושאדבק עמו תמיד במחשבתי ויועיל לי מאד.

גם בלילי שבת קודש קודם חצות אייחד היחוד של עשרה הווי"ת שבדעת. גם צווני שאקרא בכל ליל שבת אחר הסעודה וברכת המזון קודם חצות מסכת עירובין בסוד **העירוב בסוד ע"ב רי"ו**^{כה} ודע כי עיקר כל אלו היחודים הם או על קברי הצדיקים או בכל חצות לילה אחר עבור חצות

כה) ועיין תיקוני זוהר (תיקון כ"ד) עירוב איהו עמודא דאמצעיתא וביה מטלטלין מבית לבית, דאינן שכינתא עילאה ותתאה, ועליהו איתמר "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" דא מקדש יו"ר, עכ"ל. (ועיין עוד תיקוני זוהר בהקדמה, ועיין באר לחי רואי שם), ועיין רעיא מהימנא ריש פרשת כי תצא וזה לשונו: כתיב ביה **במשיח** (זכריה ט' ט') "עני ורוכב על החמור", איהו תמן בסימן עירובין ג'דה י'במות, ושאר מתניתין בכלל ולא איתקרי תמן מלך עד דרכיב בסוסיא דיליה כנסת ישראל. [ועיין עוד שער הכוונות - ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בדיבור המתחיל ענין העירוב, וראה שער המצות פרשת בשלח דרוש ג', ועיין שו"ע א"ח סימן שס"ו סעיף י"ג, ובסימן שצ"ה סעיף א', ובשאלות ותשובות להרא"ש ז"ל (כלל כ"א אות ח' וט'), ובשו"ע הרב (סימן שס"ו סעיף י"ח)], ובספר קרבן שבת (פרק י"א) - סוד עירובין ותחומין בא"ד וז"ל: והנה עולה לנו מזה ששני תועליות יוצא על ידי תיקון עירוב ונטילת ידיים חדא לשכינתא שאין צריכים אורה לירד למטה, וגם לשם מ"ב שהוא נטהר ונגבה יותר על ידי הגבהות ידיים, ודע מה שכתב בתיקונים ישנים (דף מ"א) שכל הגאולות שהיו ושיהיו הכל על ידי שם מ"ב, וגם הנקמה לעתיד יהיה על ידה, וזה סוד "כי יום נקם בלבי" הוא שם מ"ב דאיקרי **לב"י** דשכינה ועולה מנין **לב"י** עיין שם..

שנו שכר פרשת פנחס - פרק מ' ועונש

לילה אפילו שלא על קברי הצדיקים יועיל ואחר חצות לילה היא עת רצון ואז היא שעה הנבחרת מכל השעות האחדות.

גם אמר לי **שראה כתוב במצחי פסוק לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף¹² וגו' לרמוז אל עון בטול זמן שבטלתי בחכמת אל כימי"א.**

כאן נביא כמה סיפורים נוראים ונפלאים מרבינו הקדוש האר"י ז"ל (מובא בסי' תולדות יצחק) **וזה לשונו:**

פעם אירע מעשה שמסר האריז"ל להרב ר' חיים וויטאל נרו יאיר ייחוד אחד לילך לכפר עכבריא, ששם קבורים אביי ורבא, וישתטח על קברם, והיה מייחד הכוונות שמסר לו

(כו) כי הצדיק הקדוש מורינו רבי חיים וויטאל היה לו נשמה גדולה ובמקום לחשוב מחשבות בזהב ובכסף היה צריך לחשוב על מסירת נפשו להצלת הכלל ישראל כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בספר המורה (חלק ג' פ' כ"ט) בדבר מה שהיה לאברהם אבינו עליו השלום עם בני דורו, וזה לשונו שם באמצע הדברים: אין ספק אצלי שהוא עליו השלום כאשר חלק על דעת בני אדם כולם, שהיו מקללים ומגנים ומכזים אותו התועים ההם, וכאשר סבל הכל בעבור השם, וכך הדין לעשות לכבודו, עכ"ל"ק.

הרי שדייק הרמב"ם בלשונו הקדוש "וכן הדין לעשות לכבודו" כדי להורות לכל שאין זה מכח חומרא או מצד מדת חסידות רק מצד הדין יש לעשות כן ואפילו לסבול ולהתבזות בעבור כבוד שמו יתברך.

ראה עוד באריכות בזה בשכר ועונש שמות חלק א' בהקדמה ותבין.

האריז"ל, והם דברו עמו ומסרו לו סתרי תורה, וכיון שחזר מהם ובא לפני רבו ז"ל עמד רבו לפניו ואמר לו "ברוך הבא" והושיבו על יד ימינו, ושמח עמו שמחה גדולה, והרב ר' חיים וויטאל היה חקרן גדול. כיון שראה שעשה לו כל הכבוד הזה מה שלא היה רגיל לעשות לו כך פעם אחרת, אזי שאל הרב ר' חיים נרו יאיר להאריז"ל: אדוני מורי מה היום מיומייס שנעשה לי כל הכבוד הזה, לא בחינם? אמר לו האריז"ל חייך לא מפניך קמתי ולא לך אמרתי "ברוך הבא" אלא לבניהו בן יהודע, שראיתיו נכנס עמך. ויהי לפלא בעיני ר' חיים, ושניהם לא ידעו מאיזה סיבה נתחברו עמו הפעם נשמתו של בניהו בן יהודע, עד שלאחר זמן של ג' חדשים שכבר היה נשכח אצלם זה המעשה, הלכו שניהם יחדיו לכפר עכבריא ללמוד, ובאמצע הדרך עמד האריז"ל ואמר אני רואה שבכאן קבור בניהו בן יהודע, ולא היה ניכר שם לא ציון, ולא קבר, ולא שום היכר של קבר. וענה הרב ר' חיים נרו יאיר חייך באותו הפעם שהלכתי להשתטח על ציון אביי ורבא, קודם לכן ישבתי בכאן בזה המקום ממש, והייתי חוזר על הייחוד שמסרת לי לייחד כדי שיהיה הייחוד רגיל בפי ובלבי לומר ולייחד אותו בלי טעות. ואמר על זה האריז"ל אכן נודע הדבר שמכח הייחוד שדברת על קברו של בניהו בכאן עוררת והורדת נשמתו לתוך גופו והיא נתדבקה בך להועילך בחכמה הנעלמה הזו והיה מלוה אותך עד ביתי. וזהו "סוד כל המקדש עצמו למטה מקדשים אותו מלמעלה", עכ"ל.

וידוע דהאריז"ל היה נשמת משיח בן יוסף (כמובא בכתבי רבי חיים וויטאל ז"ל) ונסיים בסיפור נורא איך שהאריז"ל היה רוצה להביא הגאולה שלימה:

האריז"ל עם תלמידיו הקדושים, הי' בכוחם להביא הגאולה שלימה.

וכן כתב (שם) מעשה נורא, שפעם אחת בערב שבת סמוך להכנסת כלה, יצא האריז"ל עם תלמידיו חוץ לעיר צפת לבוש ד' בגדי לבן, כדי לקבל השבת קודש. במזמור לדוד הבו לד' בני אלים וכו' ופזמון מיוסד לקבל שבת בניגון נאה, ובתוך שהיו משוררים אמר הרב האריז"ל לתלמידיו, חברים רצונכם שנלך לירושלים קודם השבת ונעשה שבת קודש שם בירושלים - ועיר הקודש ירושלים רחוקה מצפת כ"ה פרסאות. והשיבו קצת מן התלמידים הן אנו שומעים ומסכימים לזה. אבל קצתם מהם השיבו ואמרו: נלך מקודם להודיע לביתנו, ויחרד האריז"ל חרדה גדולה, והכה כף על כף ואמר אוי לנו שלא היה בנו זכות להגאל, שאלמלי הייתם כולכם משיבים בפה אחד שאתם רוצים לילך תיכף בשמחה גדולה היינו זוכים תיכף להגאולה שלימה, שעתה היתה שעת רצון לזה להגאל, ומתוך שמיאנתם בדבר חזר הגלות לאיתנו בעוונותינו הרבים, הי' יתברך ירחם. עכ"ל.

רוב סודות התורה גילה האריז"ל בעל פה בשדות ובמדבריות

(עוד שם) רוב סודות התורה גילה אותם בשדות ובמדבריות בעל פה ולא היה צריך לשום ספר. ואילו באתי לכתוב לכם כל נפלאותיו וכל תוקף גבורתו אשר עשה האריז"ל לעיני כל ישראל בארץ הצבי פה צפת תובב"א אשר ספר לנו הרב מוה"ר חיים וויטאל ז"ל והרב מוה"ר מסעוד מערבי ז"ל ושאר תלמידיו הקדושים גאוני ארץ אשר יצקו מים על ידו ועיניהם ראו דברים מבהילים נורא נוראות לא נראו בכל הארץ מימי התנאים כרבי שמעון בן יוחאי ע"ה שהיה מכיר בכל מעשה בני אדם וגם במחשבתם, והיה מכיר בחכמת הפרצוף [הערת

המעתיק: ראה באריכות בשער רוח הקודש דרוש ב' סוד חכמת הכרת הפרצוף ובנשמת בני אדם ובגלגוליהם, והיה יודע לומר בגלגול של רשעים שנתגלגלו בעצים ובאבנים או בבהמות או בעופות, והיה יודע לומר מה שעבר עליהם מן המצות והעבירות מזמן קטנותם, והיה יודע המקום שפגם למעלה. ועל פי הפגם נתן תיקונים. והיה יודע אימתי נתקן הפגם, והיה יודע בצפצוף העופות, והשיג בזה דברים נפלאים, וזה סוד "כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר". ואילו באתי לכתוב כל נפלאותיו ועוצם השגותיו וידיעותיו לא יספיקו כל עורות אלי נביות כמפורסם לכל יושבי עיר הקודש צפת תובב"א.

**מעשה נורא ברבי יצחק הכהן [תלמיד האריז"ל] -
שהאריז"ל שלחו לתת צדקה לעני אחד לבטל
גזירה שנגזרה על עיר הקודש צפת.**

והנה אספר מקצת מן המקצת. פעם אחת ישב האריז"ל אצל קבר הושע בן בארי ע"ה סמוך לצפת עם העשרה תלמידים המובחרים והיה דורש ומגלה להם סתרי תורה, ובאמצע הדרוש פתח ואמר להם חברים קול של כרוז אני שומע שעומד ומכריז ברקיע למעלה, וקולו הולך בכל הרקיעים ואומר בזה הלשון: בגזירת עירין פתגמין ובמאמר קדישין שאילתא, שיבא ארבה אין מספר בגבול צפת, ויאכל כל עשב וכל פרי האדמה, לא תשאר מחיה לכל יושביה, בעבור עני אחד ושמו ר' יעקב אלטרין שיושב ומתרעם על הקב"ה כביכול, והקב"ה אינו יכול להתאפק עוד על כל שכיניו הרעים יושבי צפת שאינם משגיחין עליו, עד כאן לשון הכרוז.

ואמר האריז"ל, בניי למען השם מהרו ונקבוץ בינינו איזה מתנה טובה, ונשלח אותה לו, אולי ינחם ה' על הרעה את כל אשר זכר לעשות לעמו, מיד קבצו ביניהם כמו שלשה טולר, והאריז"ל שלח את המעות על ידי אחד מהתלמידים ושמו היה מוה"ר יצחק הכהן ז"ל.

השליח מיהר ללכת, ונכנס בבית העני ומצאו עדיין יושב ובוכה. אמר לו למה אתה בוכה, והשיב לו אני בוכה ומבכה על רוע מזלי שנשברה לי החבית של חרס שנהגתי למלאות בו מים לכל השבוע ומזה יש לי פרנסה מצומצמת להחיות בני ביתי, ישבתי ובכיתי לפני הקדוש בריך הוא למה אחיה בזה הדוחק הגדול, וכי אני יותר מרשע מכל העולם כולו.

הרב ר' יצחק הכהן מגלה לתלמידי האריז"ל גודל השגת רבם ואיך שצדקו דברי האריז"ל ונתבטלה הגזירה

כשמוע הרב ר' יצחק הכהן הנ"ל אותן הדברים של העני היה מתמיה איך צדקו דברי האריז"ל. והיה נותן לו המעות, ואמר לו אדוני החכם למען השם השמר והזהר מכאן ולהבא מלהתרעם על מידותיו של הקב"ה שכך וכך היה המעשה. והודה לו אותו עני שהיה באמת מתרעם על מדותיו כביכול וקבל עליו שלא לעשות עוד כדבר הזה. והיה החכם העני הזה מתפלל ומבקש מהקדוש ברוך הוא שימחול לו ושינחם על הרעה אשר נגזר, והרב ר' יצחק הכהן ז"ל חזר לשיבת האריז"ל, וסיפר להם המאורע, ותמהו כל החברים על גודל השגת רבם האריז"ל ואמר להם האריז"ל, כבר נתבטלה הגזירה תודה להשם יתברך. וחזרו ללמוד. והיה כאשר ישבו כשתי שעות נשאו עיניהם וראו, והנה ארבה בא חיל גדול וכבד מאוד ויחרדו כל התלמידים, אמר להם האריז"ל אל תיראו כי כבר בטלנו הגזירה, ופייסנו את העני ומעתה אין דבר רע בעזרת ה' יתברך. וכך היה, כולם נשא הרוח ומטיל אותם לתוך הים הגדול, ושם נטבעו, ואין אחד מהם הגיע לארץ. ומאותו היום והלאה השגיתו יושבי צפת על העני הזה, ובאמת היה בקי בכל התורה וכעת הוא אבי"ד בסיני היא טריפאלי **דסוריא** (שם, עמק המלך, ועיין עוד בפרי עץ חיים שער רוח הקודש דף י"ע"ב, קניט ע"א, קסי"ג ע"א, ר"ל, רל"ג, ודף רל"ד, עיין שם).

שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש שסא

בעזרת השם יתברך

פרשת מטות - פרק מ"א

שַׁעַר הַגְּלָגָלִים

גיחזי משרת אלישע מתגלגל בכלב

יהודי חשוך בנים נפקד בן, - שכנו שונאו מבקש להתנכל לו

יהודי עשיר חשוך בנים גר בצפת בתקופתו של האר"י הקדוש. לימים, לאחר שהעשיר ואשתו הרבו בתפילה ובתחנונים לבורא העולם, כי יזכה אותם בזרע של קימא, זכו ונולד להם בן זכר. בשמחה גדולה בא העשיר אל האר"י הקדוש, הזמינו לברית מילה וכבדו בסנדקאות, קבל האר"י את ההזמנה ואף נעתר לבקשתו של בעל השמחה, להשתתף בסעודת המצוה אשר תערך לאחר הברית.

בעוד בני הבית של הגביר עסוקים בהכנות לקראת היום הגדול, ביום ברית המילה לתינוק שנולד, ישב שכנו של העשיר בביתו וחבל תחבולות כיצד להפר שמחה זו. השכן, עשיר גדול, היה שונא לבעל הברית, וכאשר ראה כי שונאו שרוי בשמחה, נתקנא בו ושנאתו אליו התעצמה. **"עלי להפוך שמחה זו לאבל"** - אמר בליבו. **לאחר מחשבות, החליט להרעיל את המשתתפים בסעודת המצוה. בחשאי התגנב אל בית שכנו, והכניס סם מות בקערה הגדולה אשר בה נתבשלו הדגים.** איש לא ראהו במעשה הנפשע והוא שב לביתו שמח וטוב לב.

**האר"י הקדוש מאחר לברית ומספר
שפגש כלב גלגולו של גחזי**

ביום הברית נתאספו נכבדי העיר בבית העשיר, גם עניים רבים הוזמנו להשתתף, כולם הגיעו בשעה היעודה כדי להיות מן הזריזים המקדימים לדבר מצוה. רק האר"י הקדוש התמהמה משום מה ולא הגיע. שעה ארוכה המתינו הקרואים, עד שפקעה סבלנותם, כיצד זה יתכן שהאר"י הקדוש, הגדול מכולם אינו מזדרז לקיים מצוה גדולה זו? תמהו והוסיפו להמתין לו, שכן אבי הילד לא רצה לוותר על נוכחותו של האר"י בברית המילה של בנו אשר אליו יחל שנים רבות.

לפנות ערב הגיע האר"י הקדוש ותירץ את סבת אחרו:

"כשיצאתי מביתי בדרכי לכאן. פתח האר"י ואמר - "בא לקראתי כלב והחל לנבוח. שאלתי אותו: "מי אתה ומה רצונך?" והוא השיב לי: "גלגול אני ותקון אני מבקש". "איזה גלגול אתה?" שאלתי והוא ענה: "גלגולו של גחזי משרת אלישע". "ומדוע נתגלגלת בכלב?" הוספתי לשאול. והוא ענה לי: "וכי אינך יודע? הלא דבר ידוע ומפורסם הוא. בשעה ששלח אותי אלישע להחיות את בן השונמית מסר לי את משענתו ואמר לי להניחה על פני הנער. לקחתי את המשענת, אך בליבי לא האמנתי כי תועלת בה. הייתי כמצחק בעיני וכשראיתי בדרכי כלב מת אמרתי בליבי כי עתה אנסה את כוחה של המשענת, אם יש בכוחה להחיות מתים. הנחתי אותה על הכלב המת, והנה נס לפני, הכלב הקיץ, פקח עיניו, קם ממקומו, נער את שערו נשא רגליו וברח. נבהלתי מאוד, לקחתי את המשענת ורצתי אל הנער ההוא. בחיל ורעדה שמתי את המשענת על פניו אך הוא לא הקיץ. בפחד גדול חזרתי אל אלישע וספרתי לו את מה שעשיתי. תם הייתי ולא ידעתי כי בגללי נפסלה המשענת כאשר הנחתי על הכלב, ומשנתחללה לא היתה כשרה אף להעיר נרדמים, ועל אחת

שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש שסג

כמה וכמה שלא היתה ראויה להחיות מתים. **באותה שעה נגזר עלי מן השמים להתגלגל בכלב. ומאז ועד היום אין לי תיקון.**

האר"י הקדוש אומר לו שתקונו מסירות נפש בעד הכלל והכלב עושה זאת

רחמתי עליו - הוסיף האר"י הקדוש לספר ואמרתי לו: **"איני יודע תיקון אחר עבורך, רק שתקבל על עצמך למסור נפשך בעד הכלל". "בעד איזה כלל?" שאל אותי. "אין הבדל, העיקר הוא מסירות נפש" אמרתי לו. "מוכך ומזומן אני רק אמור לי מה לעשות ואעשה מיד", אמר לי. באותו רגע התפרצה המשרתת של העשיר אל החדר שבו עמד האר"י וספר את ספורו המופלא ואמרה בהתרגשות: **"ברגע שהורדנו את קערת הדגים מעל האש, קפץ לתוכה כלב אחד ומיד מת".** בקש האר"י לראות את נבלת הכלב. משראהו פנה אל הנוכחים ואמר: **"זה היה הכלב אשר פגשתי בדרכי לכאן ועכשיו שפסל את הדגים קבל את תקונו".** בדקו את התבשיל ומצאו שרעל בו. כך הציל הכלב חיי אנשים רבים מישראל.**

לאחר חקירה ודרישה נמצא האיש אשר עשה זאת. הזמינוהו לדין והטילו עליו עונש ממון כבד מאוד. מכיון שהתחרט על מעשיו, סדרו לו תקון של תעניות לכל ימי חייו כדת וכדין והוא קבל על עצמו לקיים את הכל, והוא רחום יכפר עוון.

(שיח שרפי קודש ח"ב)

נשמת אדם גדול אשר לא היה זהיר בסעודת "מלוה מלכה" מגולגלת בציפור

פעם, במוצאי שבת חזון, שאלו את הרב הקדוש בעל "אוהב ישראל מאפטא" מה רצונו לאכול בסעודה זו. **"ברצוני לאכול בשר"**, השיב הרב והוסיף כי מימיו לא אכל מאכלי חלב

שסד שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש

בסעודה זו. מיד מלאו את מבוקשו, שחטו עוף, בשלוהו והגשוהו לפניו. סעודת מלוה מלכה של אותה שבת נמשכה עד עלות השחר. כשהאיר היום, החל הרב הקדוש לאכול. באותו רגע נכנסה צפור דרך החלון הפתוח ועמדה על השולחן. וכשחפצו החסידים לגרשה, אמר להם בעל "אוהב ישראל": "הניחו לה! נשמת אדם גדול מגולגלת בצפור זו, אדם אשר לא היה זהיר בסעודת 'מלוה מלכה' מן השמים שלחוהו עכשיו כדי לראות עד כמה גדולה חשיבותה של סעודה זו, עד כי גם במוצאי שבת 'חזון' ואפילו אחרי עלות השחר, אוכלים בשר.

(ספורי חסידים ח"ב)

מעשה נורא איך שהמגיד הקדוש ממעזריטש

תיקן נשמה שנתגלגלה בעוף

תלמידיו הגאונים של המגיד ממעזריטש, ישבו בבית מדרשו כל היום ולמדו תורה. מאחר שכולם היו בעלי הוראה, היו התלמידים גם פוסקים הלכה במקרה הצורך. כשהיתה שאלה ליהודי בענין כלשהו, היה בא לבית מדרשו של המגיד, מציג את השאלה לפני התלמיד הראשון שפגש ושומע מפיו את פסק הדין.

פעם נכנס המגיד לבית מדרשו ובקש מתלמידיו לא להורות הלכה באותו יום גם אם ישאלו אותם אלא לשלוח את השואל אל מורה ההוראה שבעירה.

בשעות הצהריים נכנס נער אחד לבית המדרש ובידו עוף שהכנף נשמטה ממנו. הנער הניח את העוף ליד אחד התלמידים והמתין לשמוע מה יפסוק על העוף, האם כשר הוא או טרף. התלמיד זכר את דברי רבו ואמר לנער שילך עם העוף אל רב העיר, לפני שהלך, לקח התלמיד את העוף ובדקו, גם התלמידים האחרים מהרו לגשת ולראות מה השאלה בעוף זה. הם רק בקשוהו לחזור ולהגיד מה פסק הרב. לאחר שנתנו

שכר פרשת מטות - פרק מ"א **ועונש** שסה

לו כמה פרוטות בשכר טרחתו לשוב, הלך הנער לדרכו והתלמידים שבו לתלמודם.

לאחר שעה קלה חזר הנער ואמר שהרב הכשיר את העוף, כיצד יתכן להכשיר את העוף כשכתוב בשולחן ערוך הפוך מזה, תמהו התלמידים, אולם לנער לא אמרו מאומה.

המורה צדק בא בבהלה אל המגיד ליתן לו תשובה על שפסק שלא כהלכה

בעודם תוהים על פסק הדין הופיע הרב בבית המדרש, פניו חוורות ומבוהלות ובקש להכנס מיד אל המגיד. לאחר שהוכנס אליו ספר בהתרגשות על טעות נוראה שזה עכשיו היתה לו. נער אחד בא אליו עם עוף שהכנף נשמטה ממנו, סיפר הרב, ובאותו רגע שכח את הדין שבשולחן ערוך וזכר רק את שיטת ה"פרי חדש" שמכשיר, לכן הורה לנער שהעוף כשר. לפני דקות ספורות נזכר בפסק של השולחן ערוך ונוכח שהורה שלא כדין. "העוף טרף, רבי! ואיני יודע למי להודיע על כך". סיים הרב את דבריו והמתין לעצה גואלת מפי המגיד.

"הרגע ואל תדאגי", אמר הרבי באורך רוח והוסיף:

"משמים עכבו בעדך מלפסוק לפי השולחן ערוך, ואספר לך מדוע. בלילה באה אלי נשמה אחת ובכתה לפני על שהיא מסתובבת בעולם שנים רבות ואינה יכולה להגיע למקום מנוחתה. לאחרונה נתגלגלה בעוף שאותה קנה יהודי אחד. לפני ששחטו את העוף נשמט ממנו הכנף, אמרה לי והתחננה לפני שאשתדל להכשיר את העוף כדי שיהודי יברך עליו, ועל ידי זה יהיה לה תיקון. ובכן, " – הוסיף המגיד ואמר – "ידעתי שקשה לי להשפיע על כל תלמידי כי ישכחו את פסק הדין, לכן דרשתי מהם לא לפסוק ולשלוח אליך כל שאלה שתבוא היום לפניהם, עליך פעלתי שהפסק ישכח ממך ותזכור

רק את שיטת ה"פרי חדש" המכשיר את העוף. מאחר וברוח הקודש נודע לי שהריאה באותו עוף לא נוקבה, ולפיכך כשר העוף, הרי שפעלתי כהלכה, על העוף הזה יברך יהודי, והנשמה תזכה לתיקון".

בדעת תורה מהגאון רבי שלום שבדרון מברזן (יורה דעה סימן נ"ג) כותב: "שמעתי בשם הג' המקובל, רבי יצחק אייזיק מקאמרנא, שקבלה בידו, שהיתה עובדא בבית מדרשו של הגאון הקדש מרן ר"ר בער ממעזריטש זי"ע, שהמורה צדק בעיר סמך עצמו על ה"פרי חדש" הנ"ל, וערערו עליו הגדולים, ורבים הגאון הקדוש הנ"ל החזיק ביד המורה צדק ויצא בהיתר".

שער יראת שמים ויראת חטא

כל הנבראים לא נבראו אך לירא את ה'

ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, שהנבראים לא נבראו אך לירא את ה', כי איך יחטא האדם אם יחשוב לפני מי עתיד ליתן דין וחשבון, ויותר על הפורענות, והנסיון שיהיה לו על חטאיו, כי יתבייש בושת גדול, משל למלך שנכנס אדם לפניו, אם ימצאהו מרמה במעשיו או משקר דבריו הלוא יתבייש בושת גדול, על אחת כמה וכמה לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, גם כי בהתבייש הנפש אחר שנתפרדה מן הגוף הבושת ההיא גדולה מהבושת בעודנה שמה, כי הטבע הגוף משכח, וכי יעשה האיש דבר כעור ויתבייש עליו מבני אדם לשנה או לשנתים ישכח הדבר וילך הבושה מעליו, וגם כי לא ישכח מלבו יהיה הדבר ישן נושן והוסרה קצת הבושה, כי טבע השכחה שבגוף מתערב עם טבע הנפש, וכי אינו יכול להתגבר עליו לשכוח הדבר לגמרי על כל פנים יתגבר עליו להתיישן הדבר שהוא קצת השכחה שמסיר

שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש שסז

רוב הבושה, אך בהיות הנפש לבדה אין שכחה לפנייה כי כולה ברה וזכה ואין שום טבע מהגשמים בתוכה, וכשמתיישת לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, לעולם ולעולמי עד תעמוד בבושה באותה שעה שהיתה עומדת לפניו, וכמו הפעם ההוא תעמוד מבוישת לעולם, וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה, לכן על כל פנים המעלה על לבו דברים אלו לא יבוא לידי עבירה.

(רבנו יונה באבות, פרק שלישי, משנה א')

שַׁעַר הָעֲרֵבּוֹת

עַל שְׂכָר וְעוֹנֵשׁ מַחֲאָה וְתוֹכַחָה

מחאה ותוכחה

בו יבוארו: חומר החיוב המיוחד המוטל על המנהיגים ראשי העם למחות בהם ולהוכיחם ולהודיעם גודל עניני שכר ועונש. - העונשים החמורים שנתפסים על עוונות הציבור שיש בכח השפעתם למחות בהם. - הפירצה באה מהגדולים, אשמות ישראל תלויים בראשם. - החובה עליהם לעמוד נגד פירצת הדור. - חיוב מיוחד מוטל עליהם למחות להתבזות ולמסור נפשם שהדור לא יחטא. - להיות נאה דורש ונאה מקיים. - להרבות כבוד שמים ויראת שמים ולאהב את השייית על הדור.

ליקוט מש"ס בבלי וירושלמי, תו"כ, ספרי ספרא, מדרשים, ליקוט וזוה"ק, ראשונים ואחרונים, רמב"ם, שו"ע ופוסקים, וספרי שו"ת, מפרשי התורה, ספרי יראים ומוסר חסידות ועוד.

מנהיגי הדור האדמור"יים - רבני העיר - דייני קהילות - רבני בתי מדרשות - מורי הצדק - ראשי הקהל -

שסח שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש

פרנסים - נשיאים - אנשים פשוטים שיש להם יראת שמים וכו' שיקראו הספר בשים לב, בוודאי יתעוררו בתוקף משנה ועוז לעורר ביתר שאת את לבות אנשי קהלתם, עירם וכל הסרים למשמעתם, ומסתופפים בצילם ויושבי עירם שאחריותם עליהם, להסיר רוע מעלליהם ולהטיב דרכיהם בסור מרע ועשה טוב ובקיום התורה והמצוה.

בשער

כל אלו הממונים על הציבור ובצילם יושבים כגון יושבי העיירות אשר כנפי רבניהם פרושים וחופפת עליהם, אלו שנתמנו לעמוד על העדה ולשרתם ועיני המון העם נשואות אליהם, בין אלו שנשמעים למוצא פיהם ובין אלו שאינם סרים למשמעתם, על כולם כל עדת ישראל ראשי העם נושאים באחריות עליהם והקולר תלוי בצוואריהם, והם המנהיגים על כל סוגיהם, כל אחד ואחד בשמו הנכבד יקרא והם המה אדמורי"ם, ראשי הגולה, נשיאי העדה, רבני עיירות, רבני בתי מדרשות, שופטים ודייני העם, מורי צדק לעדתם, ראשי ישיבות, מלמדי תינוקות של בית רבן, ראשי קהלה ופרנסיה, כל הגדול בהתמנות אחריותו גדולה על הזולת, וכל מעשי הקהל נמשכים אחריהם, והקולר תלוי בצוואריהם.

לזאת החובה עליהם כפולה ומכופלת לעמוד ולהתריע לקרוא בגרון ולא לחשוך מלהוכיח מלמחות ולהזהיר את העם שייטיבו מעשיהם להורות להם הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון, כמו שכתוב ביסוד ושורש העבודה שהתוכחה דבר שבחובה היא ביותר על רועי ישראל, דייני העיר, כי להם דבר המשפט לעיין במילי דמתא, כמבואר בזהר חדש (דף ס"א ע"ב) וזה לשונו:

"לא יימא דיינא דאיהו אתענש בלחודוי, אלא איהו ובנוי כל בייתה יתפסון בחובא דדינא, דיינא אית ליה למירדף

שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש שסט

ולמנדע בטר עובדוי דבני מתא דאיהו איתפס בחובייהו, דלא יימא דיינא אנא למידן דינא בין גברא לחבריה ולא יתיר, אלא כל עובדי מתא תלויין על קודליה, ואי אטיס עינוי מעובדי מתא איהו איתפס בחובייהו כו', ובשעתא דאתער דינא על עלמא איהו איתדן בקדמיתא, עד כאן לשונו.

מתורגם ללשון הקודש

לא יאמר הדיין, שהשופט בלבדו נענש, אלא הוא ובניו, וכל ביתו נתפסים בעון הדיין. השופט יש לו לדעת ולרדוף אחר מעשה בני העיר, ולהוכיחם כי הוא נתפש בעונותיהם. שלא יאמר השופט, אני צריך לדון דין בין איש לחבירו, ולא יותר. אלא כל מעשי בני העיר תלויים על ערפו. ואם עוצם עינוי ממעשי בני העיר, הוא נתפס בעונותיהם וכו'. ובשעה שנתעורר דין על העולם הוא נידון בתחילה.

אחי ורעי, איך מוטל על היושבים כסאות למשפט והיושבים על מדין, והן הנה לבני ישראל שבעה טובי העיר ודייניהם ועטרת מלכם בראשם אב לחכמים והוא הרב שבכל קהילה וקהילה, לפקח ולעיין במילי דבני מתא בכל עבודת בוראנו יתברך שמו ויתעלה. ודי בזה הערת הזוהר הקדוש בעצמו, עד כאן לשונו.

(יסוד ושורש העבודה)

קיום מצות התוכחה מצווים כל ישראל

על ראשי העם לזעוק על כל סדק פירצה קטנה שנתהוותה בחומת הדת, לעמוד כחומה בצורה על משמר מול מקצצי הנטיעות בכרם ה' בית ישראל, כי הם העמודים אשר יסוד עם ישראל מושתת ונשען עליהם, הליכות כלל ישראל תלוי בהם ומהם מתחילה הפירצה, מדשתקו רבנן שמע מינה ניחא להו, על כתפיהם רובץ עול הדור, והגם **שעל קיום מצוות התוכחה כל ישראל מצווים אך במשנה תוקף ובעיקר נצטוו ראשי העם**

שע שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש

שהם נקראים עיני העדה והכל תלוי בהדרכתם כמו שכתב החפץ חיים בספרו חומת הדת וזה לשונו:

ידוע שמנהיגי העדה נקראים עינים וכדכתיב "ונעלם דבר מעיני העדה", ואם הם מסיחים דעתם מהורותם דרך ד' נחשבו בני העדה כמו ההולך בדרך בעצימת עינים שהוא עלול לבא חס ושלוש לידי סכנה ליפול באחת הפחתים, כן בעינינו אם מנהיגי העדה מעלימים עיניהם מלהורותם ולהדריכם בדרך ד' אזי עלול ההמון לבא חס ושלוש לידי סכנת מות על ידי עבירות של חייבי כריתות וכו' וד' ירחם.

(חומת הדת)

והנה כתיב ביחזקאל (ל"ג) שאמר ליה הקב"ה: "צופה נתתיך לבית ישראל וגו'" "ואתה כי הזהרתה רשע וגו' ולא שב מדרכו, הוא בעונו ימות ואתה נפשך הצלת". ולהיפך כתיב: באמרי לרשע רשע מות תמות ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימות, **ודמו מידך אבקש**.

וכל תלמיד חכם הוא בגדר צופה במקום הנביא, להוכיח לעם את דרך ד', וחס ושלוש אם מתרשל בזה עונו גדול מאד.

ובימינו אלה כל מי שמופלג בתורה ובידו להוכיח נקרא תלמיד חכם לענין זה, ולא בעינין לזה גאון גדול בתורה, ועל כל תלמיד חכם - שלא להתעצל בזה ולדחות הענין כלאחר יד, כי עליו לדעת כי **בנפשו הוא**, ויתבע על זה וכל הרוצה להנצל ממדת הדין הקשה, עליו להוכיח ולזרז להמון ישראל, ואז את נפשו הציל - ויהי לו טוב בזה ובבא. (מכתבי החפץ חיים זצ"ל).

הרוצה לחזור בתשובה - או להחזיר אחרים בתשובה יאמר תפלה זו ארבעים יום רצופים בסוף ברכת השיבנו אבינו:

יהי רצון מלפניך ה' אֱלֹהֵינו וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינו שְׁתַּחֲתוּר חַתִּירָה מִתַּחַת כְּסֵא כְבוֹדְךָ לְהַחְזִיר בְּתִשּׁוּבָה שְׁלִימָה כָּל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וּבְכֻלָּם תַּחֲזִירֵנִי וְאֵת [פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי] בְּתִשּׁוּבָה לְפָנֶיךָ. כִּי יִמְנָךְ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׁבִים, בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַרְצֵה בְּתִשּׁוּבָה.

שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש שעא

**ודע עוד, דמלבד שיש עליו חטא על שלא מיחה
בחבירו כי כל ישראל הם כאיש אחד,
וחטא של חבירו פוגם גם בנשמתו.**

דין החמור לעתיד

**עוד יש עליו דין חמור לעתיד, כשחבירו החוטא נענש ומת
בעונו, גם הוא ידרש על דמו, וכדאיתא בתנא דבי אליהו
כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר את ישראל
למוטב ואינו מחזיר, כל הדמים הנשפכים בישראל אינם אלא
על ידו, שנאמר "ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל
ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממני, באמרי לרשע מות
תמות וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש" עד כאן
לשונו. מכל זה יתבונן האיש הנלבב גודל החיוב בענין זה.**

(חומת הדת)

**מי שזכה להיות אב בית דין ומשגיח להסיר מכשול שכרו
מרובה בעולם הזה ובעולם הבא**

**ועל כן חייבים החכמים והפרנסים להסיר מכשול מדרך
עמנו, כי הפרנס הוא הדור והדור הוא הפרנס, הכל תלוי
בו, כי כאשר היו מלכי ישראל טובים וצדיקים הלכו כל בני
ישראל בדרכיהם, ובודאי מי שמנהיג את ציבורו בנחת ובענוה
ובדרך ישרה לשם שמים יהא שכרו הרבה מאד מאד בעולם
הזה ובעולם הבא, וכל שכן מי שזכה מן השמים להיות ראש
מדינה, וכל שכן וקל וחומר מי שזכה להיות אב בית דין להיות
עומד בפרץ ולגדור פרצות הדור ולהשגיח בהשגחה פרטית על
מעשי בני אדם להסיר מכשול מבני עמנו ולצוות על הטוב ואזי
בודאי יהיה שכרו מרובה עד מאוד בעולם הזה ובעולם הבא,
ע"כ הג"ה.**

(קיצור של"ה)

כל מה שהגדולים עושים הדור עושה

וכל פירצה שאינה מתחלת מהגדולים אינה פירצה. יש לומר הכוונה שאם הגדולים רואים פירצה ואין סותמים אותה אין עומדים כנגדה להוכיח אז הפירצה הולכת וגדלה ומתרחבת אצל המון העם ואשמם בראשיהם כמו שכתב הגה"ק רבי חיים סופר בספרו שערי חיים (שער ג') וזה לשון קדשו:

"אשר נשיא יחטא" אמרו תז"ל אשרי הדור אם הנשיא מתוודה על חטאיו כי אנשים שזכו להיות גדולים ליהודים שקולם נשמע בכל המדינה או בכל המדינות, המה עומדים לנס לרבנים אשר אין גובה להם ומכירים ערכם שהם רק שופטים ומורים לעירם, ואם הגיע העת שיראו הריסות הדת וחרבן התורה או שנסוגו גבולי אמונה ונעקרו מסורות המנהיגים אשר בהם העמדו דלתים ובריחים בעד בית ישראל ישימו יד לפה ולא ידברו מאומה כי כל איש ואיש יאמר בלבו מי אני ומה אנכי לפתוח בשער פי אם ארזי לבנון ואדירי התורה ישבו להם ולא יניעו שפתם ולא ידרכו קשתם בקול ד' בכח, אין זה אלא אחת משתים, שגדולי חקרי לב יבינו שאין זה הריסת הדת וחורבן התורה, או בחכמתם כי רב ידעו כי ארץ נתנה ביד רשעים ואין מידם מציל כי לא ישמעו לקול הקורא עם ד', גם אם הוא איש אשר כגובה ארזים גבהו ועל כן תפוג התורה, כי יש גבוה מעל גבוה וגבוה עליהם, ואם הנשיאים יחטאו, אז ירדו שאר (מנהיגים) [מנהיגים] עשר מעלות אחורנית זה אחר זה, כמחז"ל רבה ואתחנן (סי' רפ"ט) וזה לשונו:

כרובם כן חטאו לי כבודם בקלון אמרי (הושע ד'): **אמר ר"ש**, בר נחמני שכל מה שהגדולים עושים הדור עושה, כיצד: הנשיא מתיר ואב בית דין אומר הנשיא מתיר ואני אוסר? והדיינים אומרים אב ב"ד מתיר ואנו אוסרים?

שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש שעג

והשאר הדור אומרים הדיינים מתירין ואנו אוסרים? מי גרם לכל הדור לחטוא? הנשיא שחטא תחלה, עד כאן לשונו

ולכן אשרי לדור שהנשיא מביא קרבן על חטאתו, ואם גברו הצרות ועתקו עונות שהנשיאים דעתם נוחה בזה שאין טוב אלא שתיקה, ולא לצאת חלוץ למלחמה להשיב לכל שואל מיד בזריזות ובשמחה על כל מנהג אשר רוצים הפושעים לשנות אז יורדים יתר הרבנים אחורנית עד שאבן מקיר תזעק על בית ישראל ועל עם ד' כי נפלו ברשת הפושעים והכופרים אשר אומרים ערו עד היסוד בה מגלי טפח אפיקורסות ומכסים טפחיים המינות, ועל כן לא נתקררה דעת ישעי' בח"י קללות נמרצות עד שאמר ירהבו נער בזקן ונקלה בנכבד שזה יהי' ישועת ישראל שאם הזקן ישתוק לא ישתוק הנער מלהגיד לעמו פשעו ואם הנכבד יכף עליו פיהו יפתח הנקלה פיו בשער אז יש לעמק עכור תקוה.

ועל כן בטחו בית ישראל בד' ותתפללו שהגדולים יצאו למלחמה חלוץ לפני ד' ואם חלילה לא יעשה כן נחזק בעצמינו נער כזקן נקלה כנכבד ועלה כל איש מעירו כי עת לעשות לד' שלא יאבד תורה מישראל ואמונה מבית יעקב ומי שעשה נסים לאבותינו הוא יהי' בעזרתינו מהיום ועד עולם אמן.

ואם ראית דור שצרות רבות באו עליו צא ובדוק בדייני ישראל

ואם ראית דור שצרות רבות באו עליו צא ובדוק בדייני ישראל כדאיתא בגמרא: תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדייני ישראל שכל פורעניות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר (מיכה ג') "שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו בונה ציון

שעד שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש

בדמים וירושלים בעולה ראשיה בשוחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו" וכו' רשעים הן אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה ג' פרעניות וכו' ואין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים שבישראל.

(שבת קל"ט)

ואחר כל אלה עוד לא נסתיים בזה, כי הקב"ה דורש צאנו מהרועים המנהיגים

החפץ חיים כתב בספרו חומת הדת: ויהי דבר ה' אלי לאמר, בן אדם הנבא על רועי ישראל הנבא ואמרת עליהם לרועים כה אמר ה' א' הוי רעי ישראל אשר היו רעים אותם [את עצמם היו מענגים מממון חבריהם רש"י] הלא הצאן ירעו הרעים [הלא משפט הרעים לרעות את הצאן ולא לרעות את עצמם] את החלב תאכלו ואת הצמר תלבשו הבריאה תזבחו הצאן לא תרעו, את הנחלות [את הכחושים] לא חזקתם ואת החולה לא רפאתם, ולנשברת לא חבשתם, ואת הנדחת לא השבותם, ואת האובדת לא בקשתם, ובחזקה רדיתם אותם ובפרך. ותפוצנה מבלי רעה ותהיינה לאכלה לכל חית השדה ותפוצינה. ישגו צאני בכל ההרים ועל כל גבעה רמה ועל כל פני הארץ נפוצו צאני ואין דורש ואין מבקש וגו'. לכן הרועים שמעו דבר ד' כה אמר ד' א' הנני אל הרעים ודרשתי את צאני מידם והשבתים מרעות צאן ולא ירעו עוד הרעים אותם [את עצמם] והצלתי צאני מפייהם ולא תהיין להם לאכלה וגו', והוצאתים מן העמים וקבצתים מן הארצות והביאותים אל אדמתם ורעיתים אל הרי ישראל באפיקים ובכל מושבי הארץ [יחזקאל ל"ד].

ודע שבעת שנתרבו מפירי הדת בעולם מתרבה החרון אף בעולם אבל כשימצאון אנשים שמתחזקים עבור כבוד ד' להקים הדת הוא הגנה על כלל ישראל כמו שמצינו בתורה

שכר פרשת מטות - פרק מ"א ועונש שעה

בשבת לוי אחר שהקימו דבר ד' כאשר אמר להם משה, כתוב אחר כך ועתה אעלה אל ד' אולי אכפרה בעד חטאתכם, וכתוב בתורה אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים וכו' ואלה יעמדו על הקללה וכו' ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן ואמרו ז"ל כל הארורים פתחו מתחילה בברכה ואם כן אמרו מתחילה **ברוך המקים את דברי התורה וכל איש ישראל ענו על זה אמן נמצא שכל המשתדל להקים דת התורה מתברך מפי הכהנים והלויים וששים רבוא ישראל בהסכמת אדון העולם וכי יש לך ברכה טובה כזו, ולהיפך להיפך, מתקלל מפי כל חס ושלום ועבור זה חסר ההשפעה על כלל ישראל, ובזכות שמשתדל בהחזקת הדת יחול עלינו הברכה, שנאמרה מפי הכהנים והלויים וששים רבוא ישראל בהסכמת בוראנו יתברך.**

שער יראת שמים ויראת חטא

ישמח האדם במצוה שבאה לידי על מצוות הרבה שעתידין לבוא לידי

כל העושה עבירה בשוגג נפתח לו פתח שיחטא אפילו במזיד, וישמח האדם במצוה שבאה לידי על מצוות הרבה שעתידין לבוא לידי, לפיכך אם חטא בשוגג אין סימן יפה לו, החוטא במזיד על אחת כמה וכמה.

(מדרש תנחומא פרשת ויקרא)

כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדימתו ומוליכתו לפניו לעולם הבא

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר יונתן כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדימתו ומוליכתו לפניו לעולם הבא,

שנאמר "והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך". וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפנתו ומוליכתו ליום הדין, שנאמר ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו.

(סוטה ג, ב)

שער צפית לישועה

השאלה בבית דין של מעלה הוא צפית לישועה

ידועים דברי החפץ חיים בספריו הקדושים, דהנה אמרו חז"ל שבת (דף לא), ששואלים לו לאדם בשעת הדין צפית לישועה (והיינו כמו שאנו מתפללים בכל יום וקרנו תרום בישועתך), והקב"ה מתרעם על האדם כשאינו מחכה למלכותו כדאיתא בפסיקתא (במאמר גיל), שאמר הקב"ה לצדיקים לא יפה עשיתם שחיבתם לתורתך ולא חכיתם למלכותי, הרי אפילו צדיקים המחבבים התורה דורשים מהם על ציפוי לישועה, ודבר זה מקרב את הגאולה כדאיתא בילקוט איכה, "שבשעת חורבן הבית אמר יצחק אבינו לפני הקב"ה "רבש"ע שמא אין חזרה לבנים?", והשיב הקב"ה אל תאמר כך! יש דור שהוא מצפה למלכותי מיד הם נגאלים, שנאמר "ויש תקוה לאחריתך נאום ה' ושבנו בנים לגבולם".

מכל זה אנו רואים שרצון השי"ת שנחכה למלכותו בכל עת ורגע. וכמובא בזוהר חלק ג' (קנג, ב) ומשיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא, וכדאיתא בחז"ל (יומא פ"ו עמוד ב') אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמביאה את הגאולה, שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב, במהרה בימינו אמן.

פרשת מסעי - פרק מ"ב

שער הגלגולים

בספר "נשמת חיים" פרק העשירי כתב: הוכחה אחת מיני רבות על השארות הנפש, היא ענין הרוחות הנכנסות לגופם של בני אדם, גם בספרי הנוצרים להבדיל, ישנם עדויות על רוחות של מתים שנכנסו לתוך גופם של אנשים חיים ודברו מתוכם.

הרב ר' אלעזר אשכנזי הביא בספרו (מעשי בראשית פרק ב') מעשה באשה אחת יהודיה מהעיר פירארה שנכנס בה רוח של נכרי אחד, האשה היתה נופלת לארץ ונראית כישנה. שפתיה לא נעו וקול נשמע מתוכה. כל אנשי העיר, גברים נשים וטף באו לראותה וכששאלו את הרוח: "מי אתה?" נקב בשמו של גוי אחד מאנשי המקום שכולם הכירוהו. הוא גם ספר כיצד נכנס לתוכה וישנן ראיות רבות לאמיתות המעשה הזה.

הרב גדליה בן יחיה גם העיד על אשה זו. בספרו שלשלת הקבלה (דף פ"ו) הוא מתאר את המעשה באשה הזו וכך הוא כותב: כל זאת הודיע לך אלוקים באמצעות יגיע כפי אשר אספתים ואגדתים יחד, יגדל נא כח ידי לכתוב אליך ולהציג לפניך תשובה לשאלתך על הרוחות הזרות הנכנסות לגופם של אנשים. בכח השבעות מגלים הרוחות את שמן ומספרים כי מתו במיתות משונות, ואכן קשה בכח שכלנו להבין כיצד נכנסת רוח של מת לתוך גוף חי אחר ופועל בתוכו כאילו הוא עצמו חי וקיים, אלא שזו עובדא. בחודש טבת שנת של"ה בהיותי בפירארה, התבקשתי ללכת לביתה של בחורה אחת בת כ"ה שנים ומצאתיה מוטלת על מיטתה ללא נוע כגוף בלי

נשמה. עיניה היו עצומות פיה פתוח ולשונה עבה בצורה בלתי רגילה ומשתרבת מתוך שפתיה. האנשים שהיו לידה אמרו לי שרוח נכנס בה והיא נמצאת בלשונה. עמדתי שם והתחננתי לפני הרוח ששייב לשאלותי והוא דבר עמי בלשון טליאנו, המילים שיצאו מפי האשה נשמעו היטיב והקול אמר כי שמו בטישטה דמודינה ומותו בא לו בתליה כעונש על גניבותיו. הבנתי כי הוא שרוי בצער ובסבל וניחמתיו בדברים. אחר כך שאלתיו על טיב הנשמה, רציתי לדעת מהותה ואופן יציאתה מן הגוף לאחר המיתה וכיצד ולאן הלכה. שאלתיו גם מהו הגיהנם, על גן עדן לא שאלתיו כי ידעתי שבודאי לא היה שם. הוא גם ספר על חייו. הגיד לי כי היה איש שדה ורועה בהמות ואני ראיתיו מקולו ומדבריו נמשל לבהמה. על מהות גופו לא ידע להשיב לי. אחר כך שאלתיו מה גודלו בגוף האשה והוא השיב לי שגודלו כביצת תרנגול ומקומו בצד ימין בין הצלעות והמתניים של האשה הזו. על שאלתי מי השימו שם, השיב כי אינו יודע וכשבקשתי לצאת מתוכה ענה שאינו יכול. לשאלתי מדוע נכנס לגופה של אשה יהודיה, ענה שלא ידע כי יהודיה היא ואם היה יודע לא היה נכנס. הוא גם אמר לי כי נכנס לתוכה דרך ערותה. לאחר מכן, כשהשתחררה ממנו אמרה האשה את דבריו אלו.

רק לאחר בקשות ותחנונים רבים נאות לצאת. אז ראיתי את צוארה של האשה מתעבה מאוד. גופה נתחלחל ונראה היה כי יסוריה גדולים וקשים. רגעים אחדים התפתלה האשה על מקום משכבה כחולת קדחת ולפתע נפקחו עיניה והיא הבריאה לחלוטין.

לאחר שהתאוששה מעט ספרה כי ירדה אל חצר ביתה כשנר דלוק בידה לשאוב מים מהבאר כדי להכין אוכל לבעלה. כשלקחה את הדלי נכבה הנר. היא לקחה את הדלי להורידו לתוך הבאר לא ידעה מה ארע לה צעקה פרצה מפיה

שכר פרשת מסעי - פרק מ"ב ועונש שעט

והיא התעלפה. בני ביתה חשו לקול זעקותיה ונשאוה לביתה.
עד כאן המעשה באשה הזו.

שמעתי על מקרים רבים כגון אלו מפי אנשים נאמנים שהיו עדים לדבר. שמעתי על מקרה דומה מפי אחד מחכמי העיר צפת וגם מפי אחד מחכמי איטליה על אנשים שמתו בצורה משונה ונכנסו בגופם של אנשים אחרים חיים ועל ידי השבעות ועשן גפרית בנחירי האיש החי דברו הרוחות, הגידו את שמותם וספרו על חייהם ועל מותם. הם גם פרטו את עוונותיהם בהיותם בחיים ותארו את הסבל הרב שהם סובלים. פעמים רבות שכילו יודעי דבר לגרש את הרוחות ובכל פעם שהיתה הרוח יוצאת מהגוף היה האבר שמתוכו יצאה נעשה גדול ועבה וגוף האיש או האשה היה מתחלחל ומתענה עד שזכה להשתחרר.

במדרש תלפיות (אות ג' ענף הגלגולים אות ח') נאמר: רוחו של רשע הולכת נע ונד תוך כף הקלע. הרוח בורח מן השטן ומכניס עצמו בצומח או בדומם כפי שנגזר עליו, וכשהרוח נכנס בגופו של אדם אין השטן יכול לשלוט בו ולהזיקו.

מחבר הספר מעיד כי ראה במו עיניו רוחות נכנסות בגוף אדם, ודבר עמהן וספרו לו מתלאותיהם בהיותם פורחים באויר ומה ראו עיניהם בשעת פריחתם בתוך חלל העולם. היו רוחות שספרו לו כיצד הלכו עד פתח של גיהנם ושמעו את צעקת הרשעים מתוכו.

מעשה ברוח אחת שנכנסה בגופו של אדם והוכרחה לצאת בעקבות חרמות והשבעות, כשיצאה מן הגוף נכנס בשערות ראשו של האיש וקמו השערות מאמצע הראש ויצאו ממחיצת שאר השערות אשר סביב הראש ונעשו קשים כמחטים של ברזל עד שהיה צריך לספרם בתער חד וכשהיה

שפ שכר פרשת מסעי - פרק מ"ב ועונש

התער נוגע בשערות היו הן נוטות לצד התער ודוחות אותו עד שהיה צורך בכח רב כדי לגלחן וכשעשו זאת עלה מהן הבל דק מאוד אשר לא נראה כמוהו מעולם ואשר מעשה כזה לא נשמע כמוהו מעולם.

(נשמת חיים - מאמר ד' פרק כ')

מעשה גדול ונורא שאירע בעיר הקודש צפת בימיו של האר"י הקדוש וכך היה. רוח אחד נכנס בגופה של אשה אלמנה וציערה מאוד. אנשים דיברו אל הרוח והוא השיב לכל אחד לשאלותיו בין הבאים לשמוע מה ידבר הרוח היה החכם מהר"ר יוסף ארזין תלמידו של האר"י, כשנכנס אל ביתה של האשה קידם אותה הרוח בברכת "ברוך הבא אדוני מורי ורבי!" להפתעתו שאלו הרוח: "האינו זוכר אדוני שהייתי תלמידו במצרים? זמן רב למדתי אצלו." וכאן הוסיף ואמר הרוח את שמו ואת שם אביו.

משגברו יסוריה של האשה הלכו קרוביה אל האר"י הקדוש ובקשו ממנו שירחם עליה ויוציא את הרוח ממנה.

שלח האר"י את תלמידו מהר"ר חיים ויטאל לפעול ממקומו. מסר לו כוונה בשמות וציוה עליו לגזור על הרוח נדויים וחרמים עד שיצאה בעל כרחה.

כאשר נכנס מהר"ר חיים אל החדר שבו היתה האשה, הסבה היא מיד פניה אל הקיר. "שאל ר' חיים: "רשע למה הסבת פניך ממני?" השיב לו הרוח: "איני יכול להסתכל בפניך כיון שהרשעים אינם יכולים להסתכל בפני השכינה". גזר עליו תלמידו של האר"י הקדוש שיהפוך פניו אליו, ומשעשה כן אמר לו: "סִפֵּר לי מה עשית, מה היה החטא שבעטיו הענישוך בעונש חמור כל כך? "פתח הרוח וסיפר: "חטאתי באשת איש והעמדתי ממזרים וזה לי עשרים וחמש שנים שאני נע ונד בארץ ואין לי מנוחה. שלושה מלאכי חבלה

שכר פרשת מסעי - פרק מ"ב ועונש שפא

הולכים עמי לכל מקום, מכים אותי ללא רחם ומכריזים: ככה יעשה לאיש אשר הרבה ממזרים בישראל. (אלו הם שלושת מלאכי החבלה הנרמזים בפסוק: "הפקד עליו רשע ושטן יעמוד על ימינו, (תהילים ק"ט ו') האינך רואה? הוסיף הרוח ושאל - הנה אחד עומד מימיני אחד עומד משמאלי והשלישי מכה אותי מכת מוות".

שאלו מהר"ר חיים: "והלא אמרו רבותינו ז"ל: "משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חודש? "השיב לו "מה שאמרו חז"ל אותם י"ב חדשים הם רק לאחר שסבלו הרשעים וריצו את עונשם מחוץ לגיהנם. רק אז נכנסים הם לגיהנם ושם מכבסים ומלבינים אותם ומוציאים מהם את כל כתמי הנשמה, כדי שיהיו מוכנים ומזומנים להכנס לגן עדן.

(משל לרופא מומחה המרפא פצע עמוק בבשר. בתחילה מניח הוא על הפצע משחות וסממנים חריפים האוכלים את הבשר החי ורק לאחר מכן מניח על הפצע משחות מרגיעות המרפאות את הבשר וחובש את המקום. כך הוא ענין צער הגיהנם שהוא רק חלק אחד משישים מסבלות הנפש החוטאת).

שאלו מהר"ר חיים: "איך היתה מיתתך?" השיב לו: "מיתתי היתה בחנק שאף על פי שארבע מיתות בית דין בטלו, דין ארבע מיתות לא בטלו וכך יצאה נשמת: יצאתי מאלכסנדריה שבמצרים על גבי ספינה שהפליגה לעיר ראשיט. בהיותנו בלב ים מיד לאחר שיצאנו מנהר הנילוס טבעה הספינה ואני הייתי אחד מאלו שמתו בה".

"ולמה לא אמרת ויודוי ולא התוודית על חטאתיך בשעת יציאת נשמתך? "לא הספקתי השיב הרוח. "ברגע בו שקעה הספינה חנקו אותי המים ודעתי נטרפה עלי". "ומה נעשה בך לאחר מכן?" שאל מהר"ר. השיב לו הרוח: "בשעה

שפב שכר פרשת מסעי - פרק מ"ב ועונש

שנודע ליהודי העיר ראשיט כי היו יהודים בספינה שטבעה, יצאו למקום שבו קרה האסון, הוציאו את כל היהודים שטבעו בה וקברו אותם. הנה ברגע שבו עזבו המלויים את בית הקברות, בא מלאך אחד ושבת אש בידו, הוא הכה על קברי מכה גדולה וחזקה עד שנבקע הקבר ואז הוא הרעים עלי בקולו 'רשע! קום בדין. הוא לקחני, שמני בכף הקלע וזרק אותי בבת אחת עד לפתחו של הגיהנם שבמדבר. ברגע שנפלתי שם יצאו לקראתי אלפי הנשמות שבגיהנם, צעקו עלי וקללו אותי, צא!!! צא! איש דמים! צא מכאן רשע עוכר ישראל! אינך רשאי להכנס אפילו לכאן! צעקו עלי וגרשוני בכעס. ברחתי משם בבהלה רצתי מהר להר ומהר לגבעה ומגבעה לגבעה אך לא הצלחתי להמלט משלושה מלאכי חבלה שדבקו בי ולא הניחו לי אלו הם שלושה מלאכי החבלה שעד היום עוד הולכים עמי, מכים אותי באכזריות ומכריזים לפני את עוונתי כאילו לא די בהם, פגשתי בדרכי מלאכי חבלה אחרים ורוחות רעות אשר בשמעם את דברי שלושת המלאכים הראשונים החלו להכותיני ולמשכני בחזקה, זה לצד זה וזה לצד שני, עד שהתפקקו כל חוליות נשמת. כך הייתי נע ונד במשך זמן רב עד שהגעתי לעיר גדולה הקרובה להודו והורמוז שמה. רציתי להכנס בגופו של יהודי כדי להנצל מצרותי אך כשראיתי שהם רשעים וחטאים להי מאוד לא יכולתי להכנס אפילו באחד מהם, מחמת רוחות הטומאה השוכנים בקרבם ואני לא רציתי להוסיף טומאה על טומאתי. ובכן הלכתי משם ושוב נדדתי ממקום למקום במשך שבע שנים בלא רגע של מנוחה ממכות ועינויים עד שהגעתי למדבר יהודה ומרוב צער נכנסתי לתוך גופה של אילה מעוברת. אלא שגם בתוכה היה לי צער גדול מכיון שנפש האדם ונפש הבהמה אינם שווים זה לזה, שזו הולכת זקופה וזו הולכת על ארבע, ולא עוד שנפש הבהמה מאוסה ומזוהמת וריחה רע, שכן אין מאכלה מאכל אדם, וגם היה לי צער גדול מהעובר שבמיעיה. לא רק אני סבלתי גם

האילה לא יכלה לשאת שלושה נפשות ובטנה צבתה עד מאוד. מרוב יסוריה רצה האילה בין הרים וסלעים עד שנבקע כרסה ומתה.

יצאתי מתוכה ובאתי לעיר שכם שבארץ ישראל. נכנסתי בגופו של כהן יהודי, והוא מרוב צער בקש את עזרת הכומרים הגויים והם לחשו עלי לחשים של כוחות טומאה ותלו קמיעות בצוארו, ואני בראותי כל זאת יצאתי ממנו. כאן הפסיק מהר"ר חיים את סיפורו של הרוח ושאלו מדוע יצא מאותו גוף, וכי יש ממשות בכח הטומאה להרע או להיטיב, השיב הרוח: אין בכוחות אלו ממשות אולם אני חששתי שאם אוסיף לעמוד שם ידבקו בי כל אותן כוחות הטומאה, לכן ברחתי ובאתי אל עיר הקודש צפת, ועתה משעברו עלי עשרים וחמש שנים של צער נכנסתי בגוף אשה זו.

"עד מתי עליך לסבול כל כך? וכי אין לך תקומה כלל!" שאלו מהר"ר חיים. "עד שימותו הממזרים אשר הולדתי, כל עוד הם חיים אין לי תקומה". ענה הרוח.

באותה שעה היו אנשים רבים ליד האשה וכששמעו את הדברים היוצאים מפיה שלא בטובתה נפלה עליהם אימת הדין והם בכו בכי גדול. אז שאל מהר"ר חיים את הרוח מי נתן לו רשות להכנס בגופה של האשה הזאת. "ובכן כך היה המעשה" - אמר הרוח - "לנתי בביתה לילה אחד. באשמורת הבוקר קמה האשה ורצתה להוציא אש מן האבן והברזל, אלא שניצוצות האש לא יצאו על אף שהשתדלה מאוד, נתכעסה האשה והשליכה את הברזל והאבן מידה ואמרה בכעס "תהא לשטן" ובכח תיבה זו של שטן נתנו לי מלאכי החבלה רשות להכנס לתוכה". "כיצד זה יתכן שבגלל עוון זה נענשה האשה בעונש גדול כל כך? שאל מהר"ר חיים והרוח ענה: "האשה הזו אין תוכה כברה. חסרת אמונה ואינה מאמינה כלל ביציאת מצרים, בליל הסדר כשכל ישראל שמחים ואומרים הלל

שפד שכר פרשת מסעי - פרק מ"ב ועונש

ומספרים ביציאת מצרים, יושבת היא וצוחקת בליבה ואינה מאמינה כי אכן היה הנס הגדול הזה.

לשמע הדברים פנה מהר"ר חיים אל האשה ושאל אותה: "המאמינה את באמונה שלימה שהקדוש ברוך הוא ברא שמים וארץ וביכולתו לעשות כל אשר חפץ ואין מי שיאמר לו מה יעשה? "כן" ענתה האשה בקול גדול. "וכעת מאמינה את באמונה שלימה שהקדוש ברוך הוא הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים? הוסיף ושאל מהר"ר חיים. "כן" ענתה האשה והוסיפה "מאמינה אני בלב שלם ביציאת מצרים ומתחרטת אני על מה שלא האמנתי עד היום". בסיימה את דבריה פרצה בבכי.

אז גזר תלמידו של האר"י על הרוח שיצא ויעשה זאת רק דרך האצבע הקטנה שברגל שמאל של האשה, שכן האבר שדרכו יוצאת הרוח מתבטלת לגמרי, וכאשר כיון מהר"ח בשמות שמסר לו רבו התנפחה אצבעה של האשה ויצא ממנו הרוח ופרח דרך החלון.

בלילה ההוא ובכמה לילות שאחר כך דפק הרוח על חלונה של האשה והפחידה עד מוות. הלכו קרוביה אל האר"י הקדוש וספרו לו על כך. מיד שלח שוב את תלמידו מהר"ר חיים לבדוק את המזוזה שבפתח ביתה של האשה הלך ומצא את הפתח ללא מזוזה. לאחר שמיהר לקבוע מזוזה בפתח לא חזר שוב הרוח ולא הטריד את האשה אף פעם.

פעם אחת הובאה אשה לבית מדרשו של האר"י הקדוש. קרוביה ספרו שהיא חולה מזה זמן מה ואין יודעים מה היה לה. האשה טענה כי היא בריאה וחזקה ורק שלפעמים נדמה לה כי יש בה רוח או שד. ראה האר"י את הדופק שלה ואמר כי נכנס בה רוחו של מת. האר"י שלחה לביתה ובערב ציוה את תלמידו הרב מהר"ר חיים ויטאל ללכת אליה

שכר פרשת מסעי - פרק מ"ב ועונש שפה

ולהוציא את הרוח ממנה. "הרוח ההוא" - אמר האר"י לתלמידו - "שקרן וכזבן גדול הוא לכן עליך להתחכם עמו, גם כששואלין לשמו משקר הוא גי' פעמים", הוסיף האר"י וגם מסר לתלמידו כוונות ושמות שידע איך להתנהג עם הרוח.

בערב, בין השמשות הלך מהר"ר חיים לביתה של האשה. לפני בואו התכנסו בביתה קרוביה ועוד אנשים שחפצו להיות נוכחים במעמד הגדול בו יוציא הרב את הרוח ממנה. והנה, לפני שנכנס אמר הרוח לאנשים: "ראו תיכף ומיד יכנס לכאן הרב ר' חיים וויטאל וירצה להוציאני אך אני איני ירא מפניו!" הוסיף בקול חצוף אלא שלא כך היה הדבר. ברגע בו ראה הרוח את פני הרב החל לרעוד ומרוב פחד נפל לפניו ואמר בהכנעה: "איני כדאי להביט בפניך הקדושים". "מי אתה?" שאלו הרב. "פלוגי בן פלוגי" השיב הרוח והיה זה שקר. גם בפעם השניה שקר בקשר לשמו ולשם אביו וכן היה בפעם השלישית, כששאלו הרב לשמו בפעם הרביעית אמר את שמו האמיתי וכאשר הזכיר הרב את השמות הקדושים שנמסרו לו על ידי רבו החל הרוח לדבר בחוצפה. "הנני יוצא מיד", הכריז ורצה לעשות זאת דרך הושט והצואר, שכן רצה לכבות בצאתו את כל נרות שבחדר ולהזיק לאנשים שהיו שם. הרב הבין וידע את כוונתו ומחשבתו הרעה והזהירו כי יצא רק דרך האצבע הקטנה של רגל שמאל של האשה. "כן אעשה" אמר הרוח, אלא שהרב ידע כי גם הפעם משקר הרוח ובכוונתו להמית את האשה. לפיכך עמד וגזר עליו חרם ונדוי ואסר עליו לצאת, שכן חשש שאם יצא בגלל החרמות וההשבעות, יזיק לאשה ואולי גם יהרגנה.

לאחר שהרוח הבטיח שלא לצאת, יצא הרב מהר"ר חיים מביתה של האשה והלך להתפלל תפילת ערבית בבית מדרשו של האר"י הקדוש. אחרי התפילה ספר לאר"י את כל קורותיו בבית האשה. אמר לו האר"י: כל זאת ארע לך כיון

שהלכת בלילה ולא מבעוד יום כפי שציוויתך, דע לך, כי בלילה שולטים כוחות החיצונים ודינים ואז מתגברים הרוחות ואי אפשר לפעול כנגדם". לבסוף אמר לו האר"י: "לך לשלום" וליוה אותו עד הדלת דבר שלא היה עושה כן לשאר תלמידיו.

למחרת, אחרי תפילת שחרית, הלך מהר"ר חיים שוב אל הרוח והשביעו שיצא דרך האצבע הקטנה שברגל האשה. לפתע ראו הנוכחים בחדר כמו חוט של אש יוצא מאצבעה של האשה, היה זה הרוח שיצא וביציאתו היה בוכה וצועק מרה על מעשיו הרעים. לפני שנעלם שאלו מהר"ר חיים במה חטא כי נענש בעונש זה. השיב הרוח כי היה בחייו **מלשין מפורסם והיה מוסר את ממונם של ישראל בידי הגויים.** "ומפני מה נתנו לך רשות להכנס בגופה של אשה זו?" שאל מהר"ר חיים. סיפר לו הרוח כי היה שוכב על הכיריים בביתה של האשה הזו וכשזו באה להכין את העצים ולהדליקם כדי לבשל מאכלי שבת, שמע אותה **משוררת שירים של ניבול פה ואז הרשו לו להכנס לגופה** וזה לו שלוש שנים שהוא נמצא בה ורק מפעם לפעם היתה חשה בו.

מכאן אנו לומדים עד כמה הקדוש ברוך הוא מדקדק עם בריותיו מה **מלשין זה לא חטא אלא בפיו, נעשה רוח, מכל שכן העושה עבירה בפועל ממש, עבירות שהן חייבי כריתות או ארבע מיתות בית דין על אחת כמה וכמה;** ומה אשה זו העוסקת בהכנת מזון לכבוד שבת ומזמרת זמר של ניבול פה, נענשה שתכנס בה הרוח, על אחת כמה וכמה מי שחוטא בפועל ממש, אזי בודאי תהיה רשות למזיקים ולרוחות להזיק לו. (ספר קב הישר פרק ע"ז)

שַׁעַר הַגְּאוּלָּה

צדיקים אמיתיים ישנם בכל דור, אך כשהדור אינו ראוי - הם יכולים להיות אף חוטבי עצים ושואבי מים

הנה בכל דור ודור יש צדיקים גדולים אשר יכולים לפעול פעולות נוראות, אבל כשהדור אינו ראוי לכך, כל מדרגת הצדיקים הם באיתכסיא, ואינם נודעים בשם, ובאפשר הם לפעמים חוטבי עצים ושואבי מים וכיוצא בשאר ענינים... והראשים הללו של הצדיקים, שהוא דבר חדש אצלכם. החדוש הוא רק לעם, אבל אני ידעתי מאז ומקדם גודל צדקתם וקדושתם...

(בני יששכר, וכמו כן עוד באגרא דכלה פרשת בא)

הגאולה נדחית, מפני שכל אחד אומר "אני אמלוך"

זמן קצר אחרי זה בכה [הרבי מלובלין] מאוד ואמר, כי רואה ברוח קודשו, שיצא כרוז מן השמים שיחזרו מהליכתם ועריכתם למלחמה בעדינו, מפני שהגאולה נדחית לזמן בעוון המנהיגים בדורינו שכל אחד אומר "אני אמלוך".

(דברי תורה מהרבי הקדוש ממונקאטש מהדו"ת א' ט"ו)

נסיון האמונה יהיה קשה כל כך עד שיצטרכו להתבודד כדי לעשות חשבון נפש אמיתי

בסוף ספר "תפארת ישראל" הביא שם מבעל "אור המאיר" מזיטאמיר: כעשר רגעים לפני פטירתו ביום ערב שבועות הגיע אליו תלמידו הגדול רבי שניאור מסאסטוב, זכרונו לברכה. האדמו"ר זכרונו לברכה, שכב ופניו אל הקיר. הסב אז את פניו ואמר: "זה אתה הוא שניאור, עוד יהיה זמן לפני ביאת המשיח, שאפילו אנשים כמוני וכמוך, יהיה להם צורך להתבודד בפניה ולעשות חשבון אם אמונתם שלימה,

שפח שכר פרשת מסעי - פרק מ"ב ועונש

שיש בורא בעולם, והעצה לזה, שתפרסם שאני אמרתי את זה מראש".

יעמידו דיינים ופרנסים שאינם מהוגנים ובגללם תגבר החוצפה

כי הכליה דמגלה זו מרמזת על גמר הכליה שבעקבות משיחא... מפני מה נתחייבו... שבאותו הדור... והענין - כי בעקבות משיחא חוצפא יסגי (סוף סוטה), ונערים ילבינו פני זקנים, וזקנים יעמדו מפני נערים... והענין של החוצפה ההיא, כי מעמידין דין ופרנס שאינו הגון, ואמרו (סנהדרין דף ז'): "כל המעמיד דין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה... ולכך הנערים פני זקנים ילבינו, אבל זקנים יעמדו מפני נערים. מי הכריחן לכך? אלא שגברה החוצפה והוא אף בזקנים ובכולם גם בגדולי הדור, ואמרו (סוטה דף מ"א): בשעה שהחניפו לאגריפס המלך נתחייבו ישראל שבאותו הדור דווקא... הם לא עשו אלא לפנים מחמת יראה שהם בעלי אגרופין.

(הגאון רבינו אליהו מוילנא בפירושו על מגלת אסתר)

בימים ההם, שלא תהיה אפשרות לדבר דברי אמת בפני הקהל, יתחזקו יראי ה' איש אל רעהו.

הנביא מלאכי כבר ניבא על **גודל הסתרת פנים ובלבול המוחות והדעות**, שיהיו בימים ההם, בעקבתא דמשיחא, כי הרשעים ומעשה שטן יצליחו, והסמיות עינים והנסיונות יהיו גדולים ועצומים, ולא תהיה שום אפשרות לדבר דברים אמיתיים ודברי התחזקות באמונה בפני ההמון. כאשר הוא בדורינו לגודל האלמות וחוצפת המינים והאפיקורסים, והשפעתם גדלה מקצה העולם ועד קצהו. **על כן אמר הנביא: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו" - שיתחזקו יראי ה' בכל תוקף ועוז שלא יתעו אחרי התועים ואחר השפעת רוב העולם ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, והשם יתברך, שהוא בוחן כליות ולב, יבחין דבריהם. (משכיל אל דל).**

בין המצרים - פרק מ"ג

שער התזכחה

בית המקדש וירושלים עיר הקודש נחרבו על שלא קיימו מצוות התזכחה^א, ואם היו מקיימים ומדקדקים על מצוות הכנסת אורחים^ב לא היה נחרב בית מקדשינו.

א) ראה מדרש רבה איכה על הכתוב "ויצא מבת ציון" היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר להם הקדוש ברוך הוא תבא שעה ואני עושה לכם כן.

ב) במדרש תנחומא על פסוק יוקח נא מעט מים איתא בזה הלשון: אמר לו הקב"ה, אתה אמרת "יקח", בו בלשון אני גואל את בניך, ולקחתי אתכם לי לעם (שמות ז'), הרי בעולם הזה, בעולם הבא מניין? דכתיב (ירמיה ג') ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון, עכ"ל. וכן איתא בילקוט שמעוני.

ועיין בספורנו על פסוק (דברים לב, כו) אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם, שכתב "אמרתי אפאיהם - אשאיר איזה פאה מהם, והמותר אכלה, כמו שאעשה באחרית הימים, אחרי שלא השגתי שלימותם לא במתן תורה, לא בארץ ישראל ולא בגלות, כאמרו: "כי בהר ציון ובירושלים תהיה פליטה כאשר אמר ה', ובשרידים אשר ה' קורא". (ועיין סנהדרין קי"א, יומא פ"ו ובמהרש"א שם עה"פ הנ"ל, ועיין אברבנאל ואלשיך הק' זכרי' יג-יד באריכות גדול). היוצא לנו מכל זה שישארו מספר קטן כזה של אנשים אחר ביאת המשיח, ומכל מקום מצינו בגודל מעלת המכניסי אורחים לביתו שהוא מאותן אנשים אשר עליהן אמר הקב"ה אשאיר איזה פאה מהם, שישארו אחד בעיר ושנים במשפחה.

ואיתא במדרש (שמות רבה פרשה כ"ח א') על הפסוק "ומשה עלה אל האלוקים", וזה לשונו: באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה הקדוש ברוך הוא קלסטירין של פניו של משה

בספר דברי יצחק הביא בשם הגה"ק בעל שם שלמה ממונקאטש זצ"ל בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לפרש הגמרא גיטין (דף נ"ו עמוד ב') אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, בדרך צחות כדרכו בקודש, **כי העיר ירושלים נחרבה על ידי העשיר והעני**, כי העושר נקרא קמצא, כמאמרם ז"ל וסימנך עשירים מקמצין, ועני נקרא בר קמצא, והוא היפוך העושר (וכמאמר העולם שעני יש לו לב טוב) דהאי גברא דרחמי קמצא ובעל דבבי בר קמצא, הסדר שאוהבים את

דומה לאברהם, אמר להם הקדוש ברוך הוא, אי אתם מתביישים הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, אמר הקדוש ברוך הוא למשה, לא ניתנה לך תורה, אלא בזכות אברהם, עב"ל. ומסופר אודות אביהם של האחים הקדושים הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ואחיו הרבי ר' זוסיא מאניפולי זי"ע, שהיה דר בכפר בבית מזיגה, והיה מכניס-אורחים גדול. פעם אחת באה לשם חבורה שלימה של קבצנים. בעל הבית ואשתו קיבלו אותם בסבר פנים יפות, ונתנו להם לאכול ולשתות ומקום ללון. והקבצנים ביקשו מאתם שיסיקו להם המרחץ, שירחצו בו, והם מילאו בקשתם. והיה ביניהם עני אחד, שהיה חולה ומוכה שחין מכף רגלו ועד קדקדו, ואיש מן העניים לא רצה לרחוץ אותו. חמלה עליו אשת בעל הבית, ורחצה אותו. אמר לה המצורע:

- בשכר זה אברכך שתלדי בנים כמותי.

נצטערה האשה מאוד מאוד על דבריו: בנים כהמצורע... ויהי ככלותו לדבר, נעלמו מעיניה העגלה עם הקבצנים ועם המצורע. אז הבינו כי היה להם נסיון מד', למען זכותם בבנים קדושים. וצדיקים אמרו שהעני ההוא הי' אלי' הנביא ז"ל.

רואים אנו מזה דכשמקיימים מצות הכנסת אורחים בשלימות זוכים לגילוי אלי' הנביא ז"ל, ובשני מקרים הנ"ל אף נתברכו בבנים קדושים שהאירו את עיני ישראל באור התורה והחסידות, הבעש"ט הק' זי"ע, הרבי ר' אלימלך ואחיו הרבי ר' זושא זי"ע.

שכר בין המצרים - פרק מ"ג ועונש שצא

העשיר ושונאים את העני [ומקרא מלא הוא גם לרעהו ישנא רש ואוהבי עשיר רבים] עביד סעודתא אמר לוי לשמעיי זיל אייתי לי קמצא [פיי לך ותקרא לי רק העשירים על הסעודה] אייתי לי בר קמצא, אזל אשכחי דהוה יתיב [פיי דהוה מצא את העני ג"כ] אמר לוי מכדי האי גברא בעל דבביי דהאי גברא מאי בעית הכא פיי הבעל הסעודה אומר להעני הלא ידעת שאין אתה מחותן גדול אצלי וחשוב כל כך בעיני ומדוע ישבת פה בראש הקרואים. השיב לו העני ואמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי סעודתי מה דאכילנא ושתינא, רצה לומר, תאמין לי שלא ארויח בזה כל כך כי כמה שפיכות דמים שיש לי בזה, אמר ליה לא, לסוף אמר ליה יהיבנא לך כל דמי הסעודה שאין כל הסעודה שוה כל כך כמו הבזיון ושפיכות דמים שלי, נקטיה בידיה ואפקיה, **היינו שמבייש את העני בפני רבים בחציפות ועזות ואין לו שום בושת פנים כלל בפניהם כי הכל חונפין לעשיר ואין עומדים לימין האביון**. כידוע.

אמר הואיל ויתבו רבנן ולא מחו שמע מינה וכו' איזיל איכול בהו קורצא לבי מלכא, פירוש שאמסור דין לשמים, אמר מרדו בך יהודאי וכו', אמר ליה שדר להו קורבנא רצה לומר עני, כמבואר בזוהר הקדוש, שדר בידו בהדי דקאתו שדא ביה מומא **בניב שפתים וא"ל בדוקין שבעין**, רצונו לומר שהעשיר נותן מום בעני ואומר עליו חסרונות שאוכל ושותה הרבה יותר מדאי ומביט בעינים מוזרות אל הקערות ואל צואר בעל הבית בעינא בישא וכדומה דלדידן הוה מומא ולדידהו לא הוה מומא היינו לנו עניים זה מום גדול ולהם להעשירים הזוללים וסובאים הרבה ועושים כל מה שלבם חפץ ואין זה שום מום אצלם, עכלה"ק.

ואגב יש לפרש עוד מה שכתוב בגמרא **שדא בי' מומא בדוקין שבעין**, על פי דרכו של הר"מ מפרימישלאן אך באופן

שצב שרר בין המצרים - פרק מ"ג ועונש

אחר קצת, דמובא בספר סיפורי צדיקים (כ"ד א') בשם הבעל שם טוב ז"ל, שאמר כלל גדול, אז פון זיך זאל מען נישט ארויסקוקן און אין יענעם זאל מען נישט אריינקוקן, [בחוץ ממך אל תסתכל, ובתוך אחר אל תסתכל] עד כאן.

וזהו שאמר הגמרא **שדא ביה מומא בדוקין שבעין**, פירוש שהסתכל על חברו מה שהוא אוכל ולא רצה שיאכל אצלו, על כן הלך ושדא ביה בהקרבו מומא בדוקין שבעין, שנענש לעשות ממש כמעשהו שעשה הוא מקודם.

ועל פי זה יש לומר עוד בדרך רמז, דמובא בחז"ל שבית המקדש הוא כמו אישון עין של העולם, ונקרא אבן שתיה שממנו הושתת העולם.

והנה הקב"ה מתנהג עם האדם במדה כנגד מדה, וכדבריהם ז"ל (נדרים דף ל"ב ע"א) משום מדה כנגד מדה, וכן הוא במשנה (סוטה דף ח' ע"ב) מנין "שבמדה שאדם מודד מודדין לו" שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה וכו', ועיין במכילתא פרשת יתרו על פסוק "כי בדבר אשר זדו עליהם".

ועל כן, מדה כנגד מדה, על מה שהוא שדא מומא **בדוקין שבעין**, נענשו שנחרב בית המקדש שהוא בחינת **דוקין שבעין** של כל העולם. ואפשר לפרש על פי דבריו הקדושים של הרבי ר' מאיריל מפרימישלאן בפירוש הגמרא דקמצא ובר קמצא הנ"ל, דמשם רואים דעל ידי שלא רצה להכניס את האורח על ידי זה נחרב בית המקדש בעוה"ר, ואם כן רואים אנו מזה, דאם מקיים הכנסת אורחים בשלימות [בכשרות ובצניעות וכו'] מקרב את הגאולה בזה.

בעזרת השם יתברך

מפתח

• תוכן הענינים •

לפי סדר הפרקים
של ספר במדבר

במפתח הזה מובא בעזרת השם
יתברך:

ראשי פרקים
מהענינים המבוארים
בכל פרק ופרק

הספר נדפס לזכות הרבים
ומתחלק בחנם לכל דורש ומבקש

בעזרת השם יתברך

תוכן הענינים

הקדמה

- א. שער לבעלי תשובה..... י'
 ב. לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו. י'
 ג. התועלת היוצא מספרי שכר ועונש הם רבים: י'

במדבר - פרק לג

- א. כל דבר שיפגם האדם אפילו שוגג, מחשיך הנפש..... יג
 ב. כל אדם שאינו ירא חטא אין לו רשות להכנס לפתח המלכות..... יג
 ג. אבני ביתו וקורות ביתו יעידו בו..... יג
 ד. אדם כשהוא חוטא חושב שהוא בורה מהקדוש ברוך הוא..... יד
 ה. כל מי שחוטא, פוגם לכל העולמות..... יד
 ו. לאחר שחוטא האדם, אינו נמחה כי אם בתשובה גדולה..... יד
 ז. שער העונשים..... טז
 ח. פנינים יקרים מספר חסידים..... טז
 ט. הקדוש ברוך הוא משלם מדה כנגד מדה..... טז
 י. ירא אלקים יצא את כולם..... טז
 יא. הצער שהאדם מקבל הוא עונש מהקדוש ברוך הוא כנגד עוונותיו - אין מחליפין עון בזכות..... מז
 יב. איך יכולים למעט צער הגיהנום..... מז
 יג. העונש לאותן שמונעין אחרים מלזכות - נפרעים ממנו י"ב דורות..... ז'
 יד. הדרך הנכון איך לעבוד את השם..... יח
 טו. העובד האלוקים מאהבה על מנת שלא לקבל פרס אפי' מדת הדין שהוא השמן מליץ טוב עליו..... יט
 טז. הרי תלמיד חכם היודע ועובר, הרי עתיד ליתן את הדין עליו, שגרם מיתה לבניו..... כ

- יז.** איך החלפתי בעולם חולף, עולם עומד לעד לעולם, איך נמשלתי כבהמות נדמיות, והלכתי אחרי יצרי כסוס כפרד אין הבין ותעיתי מדרך השכל. **כא**
- יח.** עבירות חמורות שיש להן פרי, מגיע פריין בעולם הזה, --- והעיקר שמור ומזומן להם לעולם הבא. **כא**
- יט.** למה נותן הקדוש ברוך הוא להרשע טובות - ולהצדיק יסורים. **כב**
- כ.** מי שמת כשהוא רשע, אין דרך להתפלל עליו כדי שיזכה עם הצדיקים, כי אותה תפלה אינה מועלת כלום, לפי ששכר שראוי לצדיקים אינו אלא הטורח והעסק שעסקו וסבלו בעשיית המצות, והתאפקו מעבירות. **כג**
- כא.** **שעַר מַזְכֵּי הַרְבִּים** **כה**
- כב.** המזכה את הרבים בתורה ומצות מקבל השכר כפי מה שנהנה ממנו. **כה**
- כג.** המקבל עליו עינויים בעולם הזה לא יקבל עונש ונקמה לא בזה ולא בבא, לפי שקיבל עליו העינויים שהיו ראויים לו מן השמים. **כו**
- כד.** **שִׁכְרַ עוֹלָם הַבָּא** **כז**
- כה.** השכר המיוחד לעולם הבא אין דרך לכל בריה ליכנס בו, ולא לשטן ולא זולתו כדי שיחסיר ממנו כלום משיעור מה שהוא ראוי לקבל. **כז**
- כו.** אם בייש חבירו ולא שמע אדם ולא יצא הדבר לחוץ, דומה למי שגזל מחבירו ממון והשיב לו מיד. **כט**
- כז.** **שִׁעַר הַגְּלָגָלִים** **ל**
- כח.** ר' משה לייב מסאסוב מחזיר ליהודי אחוזה שנגזלה מידי אבות אבותיו. **ל**
- כט.** יהודי ירא שמים מתפרנס באמונה מפרתו היחידה. **ל**
- ל.** היהודי מכבד את ר' משה יהודה לייב מסאסוב בשני כוסות תה והרבי מברכו. **ל**
- לא.** היהודי מחליט למכור את פרתו היחידה בעצת הרבי. **לב**
- לב.** היהודי מוכר את פרתו היחידה. **לג**
- לג.** היהודי קונה אחוזה בדרך פלא. **לד**

- לד.** כומר אחד רוצה להיות שותף שלו באחווה ומשלם עבורו חצי מהכסף שהאחווה שוה ואת החצי השני מלווה לו..... לו
- לה.** היהודי חוזר לביתו שמח וטוב לב..... לו
- לו.** הכומר מת והאחווה נשארת רק של היהודי..... לח
- לז.** הרבי מגלה ליהודי שהאחווה היתה שייכת כבר לאבות אבותיו וממשפחת הכומר גזלו את האחווה ועתה היא חוזרת לבעליה הראשונים..... לח
- לח.** ברכת הרבי מתקיימת לו ולבניו אחריו..... למ
- לט.** רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: וכו' וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד..... מ
- מ.** שיעשו עבודתם לשם שמים ולא לשם שררה וכבוד..... מ
- מא.** שיהיו עוסקים לש"ש ולא (להתפאר) [ולא להתייחר]..... מ
- מב.** שלא ימנע האדם עצמו מלהיות עוסק בצרכי ציבור..... מא
- מג.** ויש מפרשים דברי המשנה כך: וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה במלה..... מג
- מד.** עונש של פרנס - עושר שבידו לתקן רצון הקדוש ברוך הוא, ומעבב בגלל גאותו..... מד
- מה.** השכר הגדול למזכרי הרבים..... מד
- מו.** ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם..... מד
- מז.** ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם:..... מה
- מח.** מי שיש בידו למחות ולא מיחה..... נא
- מט.** איך העניש הגאון מברעזאן איש אחד שבנה ביתו בשבת..... נא
- נ.** שכר שזמרי שבת..... נב
- נא.** סיפור נורא מגודל שכר "השומר שבת כהלכתו" - הגביר רבי איסר"ל שסגר החנות בכל עש"ק בחצי היום וכבדוהו משמים בבן קדוש רבינו הרמ"א ז"ע..... נב
- נב.** העונש הגדול לאחד שלא לבש כתונת לבנה לכבוד שבת עד הבוקר..... נב

ה שכר תוכן הענינים ועונש ה

- נג. בספר פלא יועץ מובא שהחתן ביום חופתו טובל במקוה טהרה, לשם תשובה ולקבל השפעה קדושה וטהרה, וקודם לכתו לטובו, כה יאמר: נג
- נד. בחופת חתנים מובא תפלה לנוסח עננו להתפלל החתן ביום הזה [ואם אינו משלים ידלג תיבות צום תענית] לשפוך שיחה ולדרוש סליחה ביום מחילת עונותיו. מיוסד ומתוקן על עצומו של יום. בין תבין את אשר לפניך יהי רצון לפני הא-ל כן יהי רצון אמן נד
- נה. מה שסיפר הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן בשם אביו, שהיתה לו "עליית נשמה", וראה כי הביאו לעולם העליון איש זקן וקראו לו - קמן וילד ושאל: הלא פה הוא עולם האמת, ולמה תתלוצצו? נו
- נו. הרחק מן החטא הקט שמא יביאך לחטא חמור סד
- נז. הנפש מגדת כל דבר שאדם עושה סד
- נח. לפני בוא המשיח יהיו ישראל במצב של "אזלת יד" סד
- נט. עם ישראל יהיו עוזבים ורק בזכות מסירות נפשם ואמונתם - יגאלו סה
- ס. ישראל יהיו מצויים בהסתרת פנים הסתר בתוך הסתר סו
- סא. מתוך הסתרת פנים זו - יגאלו סו
- סב. ישראל יעשו תשובה באחרית הימים סו
- סג. מיד כשישראל עושים תשובה - נגאלים סז
- סד. הברור האחרון יהיה, שמי שלא יתפס לאפיקורסות לא יצטרך להתגלגל שוב לעולם סז
- סה. בגלות האחרון יוכלו לברר אף את שער הנ' שבטומאה סח

נשא - פרק לד

- א. שיער הגלגלים סט
- ב. מנשה מלך ישראל בא בגלגול לתקן את זה, שהעמיד צלם בהיכל. סט
- ג. ר' משה מקפיד לאכול בסעודת מלוה מלכה אוכל מבושל ולשם כך משחית צלב. סט

ו שכר תוכן הענינים ועונש

- ד. הגוים מחפשים את הצלב שלהם ומוצאים שאריות בבית ר' משה..... ע
- ה. מוציאים את ר' משה להורג..... ע
- ו. ר' משה מתגלה בחלום ואומר שהוא היה מנשה שהעמיד צלם
בהיכל..... עא
- ז. מלך ישראל בא לעזור לר' שמעלקע בדין תורה..... עב
- ח. ר' שמעלקע מתקבל כרב בעיר ניקעלשבורג..... עב
- ט. ר' שמעלקע זוכה לגלוי אליהו..... עב
- י. מנשה מלך ישראל מתגלה לרבי ועוזר לו לדון דין תורה..... עג
- יא. נשמת החסיד שהרגוהו היתה נשמת מנשה מלך ישראל..... עד
- יב. השמש מעיד שהרב דן את דיני התורה שלו באמונה ובכך מציל
את הרב מפטורין..... עה
- יג. אין מקטרג בכלום כמו הגול - כל השערים ננעלו, חוץ משערי
אונאה..... עז
- יד. עד היכן הגיע עונש השנאה..... עח
- טו. חומר הענין של השופט שלא כדת של תורה..... עח
- טז. עונש הנודר ואינו משלם..... עט
- יז. גודל העונש המיוחד לו פנויה לזנות..... פ
- יח. בהתאסף ראשי עם וקהלות הקדיש לעבוד את השם יתברך,
ומסכימים הסכמות להעמיד להם מצוות, הנה הם מקדישים את
השם יתגדל ויתקדש..... פ
- יט. העונש על דיבור שקר - המחליף בדבריו כאילו עובד עבודה זרה..... פא
- כ. כת החנפים נחלק לתשעה חלקים..... פב
- כא. אם האיש הוא ירא אלקים - נתחייבת לדון אותו לכף זכות על
דרך אמת, גם כי יהיה הדבר קרוב ונוטה יותר אצל הדעת לכף
חובה..... פב
- כב. ועל ידי התשובה נסלח רוב עונו וסר עיקר העונש, ונמלט מן מות..... פג
- כג. מצוה שאין לה דורש תדרשנה..... פד
- כד. בצאתך לדרך צא כבי טוב, והזהר בתפלת הדרך..... פה
- כה. שעיר קדושת השבת..... פה

- כו.** איך שהעניש הרב הקדוש מהרי"א זידיטשוב זצ"ל את אנשי בוריסלאב על שחיללו את השבת. פה
- כז.** סדר הקמת מצבה פז
- כח.** אימתי זמן הקמת מצבה פז
- כט.** עניני עשיית והקמת מצבה על ידי יהודים שומרי תורה ומצות דוקא צב
- ל.** מראה מקומות לכמה עניני שכר ועונש צג
- לא.** שעד שכר ועונש ערבות תוכחה ומחאה צד
- לב.** ויכוח בין תלמידי הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו, איזהו הדבר העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו צד
- לג.** ראשי הגולה שהשפעתם מגיעים לכל העולם נתפסים על כל העולם מפני גודל כח השפעתם במחאה צה
- לד.** מי שבידו לשפוט ואינו שופט נענש צה
- לה.** מסירות נפש למנוע להחטיא את ישראל גורם שיעשו ניסים על ידו צה
- לו.** רב ומורה החביב על עדתו אינו סימן יפה צו
- לז.** צדיק גמור שאינו מוחה הוי צדיק שאינו גמור ונענש בעון זה צו
- לח.** אסור לו לדיין רב מורה ומנהיג לירא מפני איש באמירת תוכחה צו
- לט.** הקדוש ברוך הוא העמיד את שם ועבר שיהיו מוחין ומתרין בדורם צז
- מ.** מי שהיה בידו למחות ולא מוחה הגם שלמד ולימד ושמר ועשה הרי זה בכלל ארור ונקרא רשע צז
- מא.** חובה על רבני הדור לעמוד נגד פרצת הדור צח
- מב.** הפירצה באה מהגדולים צח
- מג.** אברהם אבינו אינו מניח להקדוש ברוך הוא וממשיך להוכיח בני דורו צח
- מד.** הקדוש ברוך הוא מעמיד נביאים בגלות שיוכיחו את העם ויחזירו למוטב צמ
- מה.** הצדיק צריך למחות ולהתבנות ולסבול הכאות מישראל על

כבודו יתברך שמו.....	צט
מו. אין להחניף לשום איש בתוכחה.....	צט
מז. עוונות ישראל וחטאתם תלויים בראשי דייניהם.....	ק
מח. כשאין הגדולים עושים מה שמוטל עליהם אשמת ישראל תלויה בראשם.....	קא
מט. צדיקים ומנהיגים שבדור צריכין למחות ולהתבזות ולסכול הכאות מישראל.....	קא
נ. הצדיקים צריכים למסור נפשם על קדושת השם שלא יחטא הדור.....	קא
נא. רב המחניף ואינו מוכיח ראוי שכל הקללות שבתורה יבואו עליו.....	קב
נב. אסור לרב לעצור ולהמנע מלומר דבריו.....	קב
נג. נח היה מוחה בדור המבול לכך נקרא איש צדיק.....	קב
נד. כשמנהיגי הדור וראשיו רואין דבר עבירה והופכין פניהם ממנו, גם הקדוש ברוך הוא עושה להם כן.....	קג
נה. המנהיגים צריכים להוכיח גם כשמבזים אותם ומלעיגים עליהם.....	קג
נו. מי שאינו מוחה עובר על ג' לאוין.....	קג
נז. ענשים ופגעים קשים ומרים למו שאינו מוכיח.....	קד
נח. הצדיק שנתפס בעון הדור הנגעים באים על פניו.....	קד
נט. שכר המקנא לכבוד השי"ת.....	קד
ס. צדיק אינו נותן שינה לעיניו.....	קד
סא. אברהם מודיע שיש מנהיג בעולם שיצרו ומנהיגו בוויכוחים הוכחה אוסף אסיפות ודורש לפניהם מחבר ספרים מעמיד ישיבות וראשי ישיבות עד שמחזיר האנשים לדרך האמת.....	קד
סב. הרב צריך לסבול ולהוכיח.....	קה
סג. הדיינים חייבים לריב את ריב ה'.....	קה
סד. המנהיגים חייבים לסבול מאנשי דורם.....	קו
סה. כהן משוח מלחמה מוכיח את אנשי המלחמה.....	קו
סו. בית דין חייבים להעמיד שומרים שלא יבואו לידי עבירה.....	קו
סז. דבר הלכה ומסור גם ביד הפריצים יש למחות הגם שמזהירים שימירו דתם.....	קז

- סח.** הפריש הרב מאיסור תורה לדעה אחת אפילו בשוק..... קט
- סט.** חייבין להכנס בספק עונש מהשררה ולהחזיק הנידוי על שעבר
בינו לבין קונו כדי להחזיק הדת והתורה..... קט
- ע.** באין אפשרות למחות בוודאי שאסור להחניף..... קי
- עא.** יחוס רק על כבוד ה'..... קיא
- עב.** משה הוכיח ויסר בפרהסיא במקום חילול ה'..... קיא
- עג.** עונשו החמור של הדיין שמסלק עצמו מלהעניש את החייב בדין..... קיא
- עד.** אזהרות להמנהיגים שלא יעשה פשרות על חשבון התורה..... קיא
- עה.** במה דורשים..... קיג
- עו.** תוכן דרשת הרב יהיה דברי מוסר..... קיג
- עז.** אמירת תוכחה דוחה סעודה שלישית..... קיג
- עח.** פרנס העוסק בצרכי ציבור אסור לו לסגף עצמו כי על ידי
חלישותו יפסיד האחרים..... קיד
- עט.** על כל אחד מישראל לשמור שהמצוה לא תבטל כללות החיוב
היא על המצוות שלא יתבטלו בעולם מאיש ישראל צריכין לרדות
במקל למנוע עושק ורשע וגם להוכיח בנועם דברי אהבה להטות
בני אדם ליישר עקמומית הלב. ויזהר להיות נאה דורש ונאה
מקיים ואז יכונים אהבת ד' בלב השומע. (דברים יא, כב)..... קיד
- פ.** מוכיח שמשבח העולם הבא וממעיט העולם הזה צריך שיכיר
הכרה חושיית בטוב העליון, וישיג גם כן השגת טוב העולם הזה,
דבלאו הכי יאמרו הבריות אם היה טועם הנאת עולם הזה
ותענגויו לא היה ממאסו. וגם בענייני עולם הבא לא יאמנו דבריו
לשכל הטבעי אם הוא עצמו אין דבריו אלא מפי האמונה..... קמז
- פא.** הצדיק צריך לעשות למען העם שיחזרו בתשובה..... קיז
- פב.** אלה דברי תוכחה דברים קשים דיבר משה רק לאלה הדיינים..... קיח
- פג.** רב צריך להוכיח בני עירו ולא יחשדם שינאווהו על כך אלא
יחזיקם בכשרות..... קיח
- פד.** לפקח על כל דרכי בני אדם שלא יפרצו גררי התורה..... קיח
- פה.** הדרוש של רב הקהילה יהיה דברי תוכחה..... קיט
- פו.** יורה לבני אדם עבודת אלקים ויוכיחם..... קיט

- פז.** לפעמים רק החכם המוכיח שומע הבת קול שמעורר לתשובה ועל ידי שאתה המוכח, שומע בקולו כשומע בכרוז מלכו של עולם..... קב
- פח.** כשהמנהיג מוכיח לא ידבר רע על ישראל ומשה רבינו עליו השלום נענש על זה..... קב
- פט.** צדיק דווקא יכול להוכיח וגו', ולא אדם שאינו צדיק..... קכא
- צ.** הרב אינו יכול להסתפק בזה שיש ספרי דינים ומוסר..... קכא
- צא.** לוקים מאה מכות..... קכא
- צב.** מצות התוכחה היא חובה מכופלת על הראשים והמנהיגים החתם סופר ממשיך משל על זה:..... קכב
- צג.** מוסר השכל לרבנים מנהיגי הדור לעמוד על המשמר ולפעול לתיקון הדור..... קכג
- צד.** כשאין הרבנים מוכיחים על השכר והעונש תיכף מיד כשרואים עבירה בסתר מגיעים לזה שהפושעים נהפכו למנהיגי העם..... קכד
- צה.** למה העשירים והנכבדים יורדים מטה מטה..... קכה
- צו.** דברי התעוררות לענין מצות מחאה שאי אפשר לשום אדם לומר יצאתי ידי חובתי במחאה..... קכו
- צז.** מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לאמור מלאתי ידי לדי' לקיים מצות מחאה..... קכז
- צח.** אזהרה על המנהיגים שיהיו עיניהם פקוחות על יחידי עירם שלא יצאו מן הדרך בשום מכשול ועון ובפרט על ידי ריצוי כסף..... קכז
- צט.** אזהרה על ראשי העם שיהיו מתפללים תמיד שלא יכשלו אנשי דורם בשום חטא, ובפרט בשלש עבירות עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דם נקי..... קכט
- ק.** כל רב ודיין צריך להיות עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם..... קל
- קא.** להוכיח הפרנסים והעשירים..... קלא
- קב.** הקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית..... קלא
- קג.** הגאולה תלויה בדרשות תוכחה..... קלא
- קד.** שערי יראת שמים ויראת חטא..... קלא
- קה.** היראה נתכפלה בתורה נ"ב פעמים..... קלג

- קו. ככל עת ורגע יגביה עיניו לשמים ויביט בנפלאותיו יתברך
בבריאת שמים וארץ..... קלג
- קי. להאמין בכלל השארות נפש וכי יש גמול ועונש וחשבון בשאול,
להוציא מלב אפיקורסים הכופרים בעולם הגמול ועונש..... קלד

בהעלותך - פרק לה

- א. מעשה נורא ברוח שנכנס בנער למשך שש שנים..... קלה
- ב. הרוח מצער את הנער ביסורים נוראים..... קלה
- ג. הרוח צועק צעקה גדולה ומרה!!! אמור מיד תהילים וקדיש
עבורי..... קמ
- ד. הרוח מודה שהרג שני רבנים על שהוכיחו אותו על מעשיו
הרעים..... קמב
- ה. בכל בתי הכנסת שבעיר התירו את כל החרמות והנדרים
והשמחות מעליך ומעל הממונים עליך..... קמד
- ו. שעד שכר העונש ערבבת תוכחה ומהאה..... קמח
- ז. פסק להעשירים בבית דין של מעלה..... קמח
- ח. העשירים והרבנים נתפסים בעון הדור..... קמט
- ט. החוב על כל אחד מישראל להציל את חברו מהעונש בבית דין
של מעלה יתבעו את כל אחד מישראל על שבע מיליאן יהודים
בארצות הברית ובשאר העולם כולו..... קנ
- י. ספר במקום תוכחה..... קנ
- יא. "משעפטער 11" - סעפטעמבער 11..... קנא
- יב. התעוררות וקריאה לרבנים ועסקנים ומזכי הרבים בענינים שונים..... קנא
- יג. עד מתי לא תאמר לעם לשוב (שמואל ב' - כ"ו)..... קנא
- יד. מעלת ושכר המוכיח..... קנג
- טו. העון והעונש הנורא להאינו מוכיח..... קנד
- טז. מי שיש "בידו" למחות, בא להורות לנו כי הגם אם לא היה
יכולים בפיהם להוכיח מאיזה סיבה, מכל מקום "ביד" מחוייבים
למחות על ידי מעשה וכתב. והרי זה יכתוב "ידו" לה' לשם
שמים להזהיר את העם..... קנה

יב שֵׁכַר תּוֹכַן הַעֲנִינִים וְעוֹשֵׁי

- יז.** חיוב תוכחה ומחאה מש"ס, זוהר הקדוש ומדרשים..... קנו
- יח.** הרבה כשרים היו בדור כמו נח ונמחו עם הדור..... קס
- יט.** צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על גדה, ירא אלקים זה עבר על נבילה ומריפה ושעמנו, קדוש זה עבר על אשת איש..... קסג
- כ.** קריאה חזקה נוראה..... קסג
- כא.** אם הרב אינו מעורר את העשיר, או הרב אינו מתעניין בכלל לתקן את הכלל ישראל, אז כל עוונות הכלל ישראל מוטל על ראש הרב..... קסד
- כב.** חוב על כל אחד מישראל..... קסד
- כג.** בבית דין של מעלה יתבעו את כל אחד מישראל על שבע מיליאן יהודים..... קסד
- כד.** כל מי שיש בידו להחזיר ישראל למוטב ואינו מחזיר כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידו..... קסד
- כה.** מי שיש בידו למחות נתפס לפי גודל יכלתו למחות..... קסו
- כו.** מדוע ראשי העם נענשים תחילה..... קסז
- כז.** ההבדל בין מי שמיצר ודואג על אחרים שעוברים על רצונו יתברך לבין מי שאינו מיצר על כך..... קסז
- כח.** כשאדם אוהב את מלכו משתוקק גם לאהבהו על כל בני מדינתו... קסה
- כט.** הטעם מדוע ישראל יכול להוציא את חבירו במצוה גם כשכבר הוא בעצמו קיים המצוה ומדוע חייב להפרישו מאיסור..... קסט
- ל.** להפריש מאיסור גם תלמיד חכם צריך להעיד, מדוע?..... קסט
- לא.** אל יתפתה לומר כי אינו יחיד בעירו..... קע
- לב.** אל יאמר שמאחר ואינו יכול להציל את כולם לא יציל גם מעט..... קעא
- לג.** האדם האוהב באמת את הקדוש ברוך הוא צועק מרה כשרואה בני אדם מורדים בתקב"ה..... קעא
- לד.** הטעם מדוע מתייחס הריגת הע"ב אלף לסנהדרין..... קעב
- לה.** אם האדם יחיה אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה לעצמו אינו יוצא ידי חובתו בעבודת השם יתברך..... קעג
- לו.** החובה לדרוש לאחרים דברי כבושין עד שיחדיר אתבתו יתברך

- על בריותיו..... קעג
- לז.** אין הבדל בזה בין גדול לקטן, והקטן יאמר בזה גדול אני..... קעג
- לח.** מי שמתקן רק את נפשו זכותו מעוטה, ומי שמתקן גם נפשות רבות תכפל זכותו כפי מה שמתקן..... קעד
- לט.** פוק חזי מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה בענין גדול העונש של המונע עצמו מלזכות את הרבים..... קעד
- מ.** כל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה כאילו עשה העון בעצמו..... קעה
- מא.** ולאידך גיסא זיל קרי בי רב גודל השכר של המזכה את הרבים, אלקנה זכה לבן כשמואל מפני שזיכה את הרבים..... קעה
- מב.** כל הזכויות שמזכים את הרבים נזקפין וגלויים למזכה הרבים..... קעז
- מג.** כל מי שמרחם על המסכן מחשיב לו הקדוש ברוך הוא כאילו ברא אותו..... קעז
- מד.** סיפור נורא ומבהיל מהחפץ חיים זצ"ל..... קפא
- מה.** נפש בא בחלום להצדיק הקדוש בעל ראשית חכמה וסיפר לו כל עניני חיבוט הקבר..... קפב
- מו.** הלואי שנעבוד מחמת יראת העונש..... קפג
- מז.** יראת העונש תרעיד המשכיל..... קפד
- מח.** דין הוא על עבירה שעשה, וחשבון הוא מה שהיה יכול לעשות מצוה - הרהורי עבירה קשין מעבירה, היינו לענין עונש החשבון..... קפד
- מט.** ימי הגאולה - והסתרת פנים..... קפה
- נ.** האמוראים הקדושים..... קפה
- נא.** כמו ביציאת מצרים כן בביאת המשיח, רק זה שיראת ה' בליבו יזכה להיות בין הזוכים..... קפו
- נב.** משה רבינו בא בגלגול אחת לחמישים שנה, כדי שלא יטעו הערב רב את ישראל..... קפו
- נג.** הצדיקים במלחמתם הגדולה להציל את עם ישראל מכלי' חס ושלום..... קפח
- נד.** א"י הבעל שם טוב הקדוש ראה הגזירה הנוראה של אוישוויץ וניסה לכמלו..... קפח

- נה. (ב) הצדיק הקדוש רבי נתן אדלער זי"ע במלחמתו הגדולה להביא משיח..... קפח
- נו. (ג) הצדיק הקדוש בעל דברי חיים זי"ע מגלה לנו סודות נוראים..... קפט
- נז. (ד) אכילת חלב מביא את האדם לכפור באלוקי ישראל כמו שראינו אצל שכתו צבי ימש"ו..... קפט

שלח - פרק לו

- א. העבד מחמת הכרת גדול מוראו, הוא שמח בשעת עבודתו, כי עבודתו כלולה מיראת ה' ומשמחתו..... קצא
- ב. כל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער..... קצב
- ג. יש שני מיני יראה, העובד מחמת יראת עונש גופו, או מיראת עונש נפשו, או כדי שיחיו בניו..... קצג
- ד. מצוה יראה, היא עיקר ויסוד גדול בקיום התורה והמצוות כמצות האהבה..... קצד
- ה. בכלל מצוה זו שלא לירא משום מלאך ולא משום גלגל ולא משום כוח בעולם זולת מה' יתברך לברו..... קצה
- ו. הצלת נפשות ישראל מכליזון דוחני..... קצה
- ז. שאלה בענין הצלת נפשות בעניני שכר ועונש תוכחה ומחאה וערבות..... קצה
- ח. תשובה:..... קצו
- ט. מי שמעלים עיניו מפדיון שבוי האם ידוע לך על מה הוא עובר..... רו
- י. האם לבטל מלימוד התורה ולהקדיש הזמן בכדי להציל נפשות בית ישראל שסרו מדרך השם..... רי
- יא. קטע ממכתב שכתב הגאון רבי חיים סופר לרבי יוסף שאול ואלו דבריו:..... רי
- יב. אין לאדם לירא משום דבר רק מפני ה' בורא כל העולמים, וממילא כשהאדם ירא מה' אינו מתירא משום דבר המפחיד..... ריג

- יג.** ב' אופני יראת ה' הם, אחת היא יראת העונש, הב' היא יראת הרוממות. ריד
- יד.** דע לפני מי אתה עומד. ריד
- טו.** יהא אדם ערום ביראה לחדש המצאות, לעשות נחת רוח ליוצרו. רטו
- טז.** חשובה לה' העבודה המועטת שלנו כאילי נביות, שהיו בזמן בית המקדש. רטו
- יז.** בבחינת הרגליים המעמידים הגוף נחשבים הנשמות של הדור האחרון ועיקר העבודה להתחזק באמונה. רטז
- יח.** שמחה עצומה יגרום כל דבר מועט שעושים למען ה' יתברך שמו. רטז
- יט.** הצדיק האמיתי הוא זה שמתרחק מן השקר עד הקצה האחרון. רח
- כ.** מנהיגים מהערב רב ישלטו חמישה במונים [סימנם נג"ע ר"ע] ויבנו בתי כנסיות, רק כדי להתגבר בכך על העם. ריח
- כא.** באותה עת, שהערב רב ישלטו על ישראל, יהיה כאילו עבדין שולטים בהקדוש ברוך הוא, חס וחלילה. ריט
- כב.** הערב רב שאור שבעסה שמעכבים הגאולה יותר מן אומות העולם. ריט
- כג.** הערב רב אוהבי בצע ועזי פנים ככלבים ועושים הכל לטובת עצמם. רכ
- כד.** "היו צריה לראש" - אלו הערב רב. רכ
- כה.** חמישה מיני ערב רב הם. רכ
- כו.** הערב רב קופצים להורות למרות שלא הוסמכו לכך. רכב
- כז.** כל הצרות והגלות על ידי הערב רב. רכב
- כח.** חמישה מיני ערב רב הם - הסבר נוסף. רכב
- כט.** גמר הברור - להפריד הטוב מן הרע. רכג
- ל.** נוכל להנצל מממשלת הערב רב רק על ידי עזות נגד עזותם. רכג
- לא.** עתה רוב הדור מהערב רב. רכג
- לב.** על אף הדברים הטובים שבערב רב חייבים למאוס בהם. רכד
- לג.** הרבנים יהיו כ"יאק מאק" - שומשומין, ועל ידם תהא האמת נאכדת והצרות באות. רכד

- לד. בשביל הבחירה החופשית - יש מנגד לכל צדיק אדם המחטיא את הרכים..... רכה
- לה. שנה שמלך המשיח נגלה בו, כל מלכי האומות העולם מתגרות זה בזה..... רכו

קרח - פרק לז

- א. ר' אלעזר בן עזריה ואשתו מגולגלים מנשמת קרח ואשתו..... רכו
- ב. איתא בשבת (דף גז עמוד ב') פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים..... רכו
- ג. אותו האיש ואשתו הפתי' - מגולגלים מנשמת קרח ואשתו..... רכט
- ד. ר' יודל מתקן נשמת מלשין - ר' יודל נאלץ לשבות בשבת בכפר אחד..... רלא
- ה. ר' יודל רוצה לעבור נהר ומצטער על כלב שמבע בנהר..... רלב
- ו. בזמן אכילת הדגים ר' יודל נרדם, ובחלומו נגלה לו שפּוֹלָב היה מגולגל נשמת מלשין, ובדג - נשמת אביו והוא תקנם..... רלב
- ז. עיקר יראה היא יראת חטא ועל זה נאמר "אשרי אדם מפחד תמיד"..... רלג
- ח. לעולם יהא פחד יוצרך עליך ואימתו על לבך ובראשך ונגד עיניך ואל תסירם מעיניך אפילו רגע אחד..... רלד
- ט. כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה..... רלד
- י. אם יש לך יראת חטא הכל שלך..... רלד
- יא. מהי יראת חטא..... רלה
- יב. כל העובר עבירה בסתר, כאילו דוחק רגלי שכינה..... רלו
- יג. הסימנים לדור עקבתא דמשיחא..... רלז
- יד. אין מוכיח - כולם אנשים חטאים..... רלז
- טו. פני הדור כפני הכלב וכן מנהיגיהם..... רלז
- טז. היוקר יאמיר על ידי המעוותים שבעם..... רלה
- יז. על ידי "עז כנמר" לעבודת ה' יצליחו יראי ה' לעמוד נגד הדור..... רלה
- יח. החוצפן יכובד..... רלה
- יט. באחרית הימים המינות תתגבר עד שלא יאמין האדם שביכולתו..... רלח

- לתקן משהו..... רלמ
- כ.** סימנים נוספים לדור האחרון על פי חכמינו זכרונם לברכה..... רלמ
- כא.** "בדור שבן דוד בא פני הדור כפני הכלב"..... רלמ
- כב.** ג. המנהיגים ירוצו לפני העם ככלב לפני האדון..... רמ
- כג.** ד. כמו כלב המתנפל על האבן ולא על הזורקו, כן יסרבו להכיר, כי הקדוש ברוך הוא המכה וילחמו עם המקל..... רמא
- כד.** יהיו יראים מלומר את האמת..... רמב
- כה.** סימן לביאת המשיח ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד..... רמב
- כו.** קטגוריא בתלמידי חכמים..... רמב
- כז.** אף בין תלמידי החכמים תמצא מחלוקת..... רמג
- כח.** הקדוש ברוך הוא "מקים מעפר דל"..... רמג
- כט.** באותו זמן; החלשים באמונה - יפלו לגמרי, והחזקים - יתחזקו למרות הכל..... רמד
- ל.** דור ללא כהן מורה וללא תורה..... רמה
- לא.** המעשים הטובים של דור אחרית הימים יחשבו כמעשים הטובים של צדיקי דור הקדמונים..... רמו
- לב.** לפני בוא המשיח יצליחו הרשעים במעשי ידיהם והרבה מישראל יטעו לחשוב שדרכם נכונה היא ויהללו אותם בליבם..... רמו
- לג.** רק היראים את ה' באמת יתחזקו ויאמרו ביניהם שלא כן הדבר..... רמו
- לד.** כמה שמאשרים זדים ומספרים מהם ניסים, כאילו אומרים בפירוש - "שוא עבוד אלוקים"..... רמו
- לה.** הרבי מרוזין ראה זאת ברוח קודשו..... רמוח
- לו.** מי שבכל זאת ירצה להחזיק באמונה יקבל סיוע מן השמים..... רמט
- לז.** "וצדיק באמונתו יחיה" - מי לה' אלי..... רמט
- לח.** העצה להשאיר איתן באמונה לספר ספורי צדיקים..... רנא
- לט.** קודם ביאת המשיח תעמוד הדת על חוט השערה..... רנב
- מ.** להשאיר יהודי אמיתי יהיה בבחינת טמפס על קיר חלק..... רנב
- מא.** שלושת השעות האחרונות לפני הגאולה תהיינה השעות הכי קשות להחזיק באמונה..... רנב

יח שכר תוכן הענינים ועונש

- מב.** "צדיק ורע לו רשע וטוב לו"..... רנג
- מג.** רק מי שיכין עצמו מראש יוכל לעמוד נגד הנסיונות הקשים..... רנג
- מד.** הקושי במלחמת גוג ומגוג..... רנג
- מה.** נסיון חנוך הבנים יהא קשה כעקידת יצחק..... רנד
- מו.** מתוך החשיכה יבקע אורו של משיח..... רנד
- מז.** מלך המשיח יבוא בדור חסר דעת..... רנד
- מח.** איש כשר ופשוט יהיה חרוש גדול כמו הבעל שם טוב..... רנה
- מט.** האיש שיקבל על עצמו עול מלכות שמים מתוך מסירות נפש יקרא "קדוש"..... רנה
- נ.** יתגלגלו שוב לעולם נשמות הבריונים מתקופת חורבן בית שני..... רנו
- נא.** כל מעשה טוב, ואפילו קטן, בדור זה - שקול ככמה מצוות, שקיימו בדורות ראשונים..... רנו

חוקת - פרק לח

- א.** שיער הגלגלים..... רנט
- ב.** בו יבואר מפסוקי התורה המעידים על אמונת הגלגול, גם יבאר ב' הבחינות גלגול ועיבור, ועל כמה עונשים במה הם מתגלגלים..... רנט
- ג.** הסימנים רק מתגלגל מגוף לגוף..... רס
- ד.** ב' בחינות שאדם בא בחזרה לעולם הזה..... רסא
- ה.** בו יבואר על עשרים ושבע עבירות במה הם מתגלגלים..... רסא
- ו.** מעשה נורא בבחור שנכנס בו רוח..... רסג
- ז.** מעשה נורא בעל תשובה שחנק את עצמו, ונתגלגל ברוח..... רסד
- ח.** מעשה נורא בשני רוחות - הרוחות מגלים סודות נוראים ונפלאים..... רסז
- ט.** (מספר הקדוש מנחת אליהו בעל המחבר 'שבט מוסר' ו'מדרש תלפיות' ועוד ל"ו ספרים)..... רסז
- י.** צדיקים מעלים נשמות מהגיהנום בעברם שם..... רסז
- יא.** היסורים שסובל על שאבד עצמו לדעת..... רסח
- יב.** העונש על שהיה שיכור ולא התפלל ולא עסק בתורה ומצוות ואפילו כליל הסדר לא אמר את ההגדה..... רסט
- יג.** כיצד מכים את הרוחות?..... רע

שכר תוכן העניינים **ועונש** **יט**

יז.	כיצד מכירים העבירות של האנשים?	רעא
יט.	הרוח מגלה מפני מה בא הרעב בעיר	ערב
יז.	הרוח יוצא מגופו של הנער	רעד
יז.	אימתי יבוא הגואל?	רעט
יח.	הפחות יתן עיניו בגדול ממנו	רעט
יט.	מעמדם של הגדולים בדור	רעט
כ.	הערב רב שולטים על ישראל	רפ
כא.	הערב רב רמאים כנחשים ועקרבים	רפא
כב.	אין דור האחרון מתקיים אלא בהבל פיהם של תנוקות של בית רבן	רפא
כג.	וי לדור, שלא ידעו להיכן לפנות?	רפב
כד.	דור שלא יהיה להם מגן	רפב
כה.	וי למי שימצא בעת בוא הגאולה, ואשרי מי שימצא באותה שעה כשר ביהדותו	רפב
כו.	בעקבתא דמשיחא מלחמות יתעוררו בעולם וצרות תבאנה בצרורות	רפב
כז.	הפריצות בדור האחרון	רפג
כח.	האפיקורסות תתגבר בעולם	רפד
כט.	לא יהיה אפילו אחד שיצעק על אמונה ויועיל	רפה
ל.	העצה לעקבתא דמשיחא - אמירת תהילים	רפו
לא.	ישמעאל - פרא אדם. ידו בכל ויד כל בו	רפז
לב.	ישמעאל - תחילה ינצח ואחר כך ינוצח	רפז
לג.	בן דוד יצמח, כשיפול ישמעאל	רפח
לד.	אחרית ישמעאל - לאבדון	רפח
לה.	ביד מלך המשיח - כולם יפלו	רפח
לו.	שלוש מלחמות יערכו בני ישמעאל	רפט
לז.	המלחמה לפני שערי ירושלים תהיה המלחמה הכי נוראה שהיתה	
	אי פעם ורק הקדושים כמלאכים יוותרו	רצ
לח.	מה יקרה בבוא המשיח?	רצ

- לט. אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו, צפה לרגלו של משיח..... רצא
 מ. הקדוש ברוך הוא מוציא את ישראל בקומה זקופה..... רצא
 מא. הרוצה לחזור בתשובה - או להחזיר אחרים בתשובה יאמר תפלה
 זו ארבעים יום רצופים בסוף ברכת השיבנו אבינו:..... רצב

בלק - פרק לט

- א. בלעם בן בעור גלגול לבן הארמי..... רצג
 ב. כל מי שאין בידו יראת חטא אין בידו כלום..... רצד
 ג. אם יעבור עבירה בעין להסתכל בדבר איסור יסתם עין הנשמה..... רצד
 ד. יתרחק בתכלית מן הגאווה, והכעס, והקפידה, וליצנות, ולשון
 הרע..... רצה
 ה. מעשה נורא מהגר"א שנגע בשבת בשוגג בקליפה, ומיד כשראה
 שנגע במוקצה התעלף ונפל..... רצה
 ו. אדרכא התלמידי חכמים העוסקים בהלכות, זמנין שגבה לבם,
 שסוברים שהם חכמים ויבואו לכלל גאווה, והיצר הרע רודף
 אותם..... רצו
 ז. מה היה חסר לרבי יוחנן אחר שלמד כל התורה..... רצז
 ח. יראת הרוממות היא, שהאדם ירחק מן החטאים ולא יעשה רק
 מפני כבודו יתברך שמו..... רצז
 ט. מי שמגיע להיות ירא ביראה תהיה השכינה שורה עליו תמיד..... רצז
 י. יראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט..... רצז
 יא. אדם שהשיג יראה העקרית יראת הרוממות, רחוק הוא מלחטוא..... רחצ
 יב. יראת ה' מביא לידי מוסר וחכמה..... רחצ
 יג. אך צריך לקיים מצוות..... רצט
 יד. סיפור נורא שאירע בתקופת חייו של הגאון רבי עקיבא אייגער
 זי"ע ופסקו שהוא חשוב וחיוני בכל הענינים הנוגעים לכשרות,
 והדברים חשובים ואמורים מקמן ועד גדול לבחון זאת ולספר
 זאת לילדים הקטנים..... רצט
 טו. הבקשה של עטל הגבאית..... שב
 טז. הוי גולה למקום תורה - תלך לגלות למקום תורה..... שיא

- יז. בין לאמוזשע וירושלים..... שיד
 יח. אבן יקרה בעיר הקודש..... שז

פינחס - פרק מ

- א. סדר הגלגולים פרק א'..... שיט
 ב. הקדמה..... שב
 ג. פרק א..... שב
 ד. בו יבואר מה שחכמי הקבלה אמרו על רבינו הקדוש רבי חיים ויטאל ז"ל..... שב
 ה. פרק ב..... שבג
 ו. גודל נשמתו של רבינו רבי חיים ויטאל..... שבג
 ז. פרק ג..... שכד
 ח. חכמי הקבלה בדורו אמרו על הרח"ו שאין כמוהו במעלה ובחכמה..... שכד
 ט. פרק ד..... שכז
 י. פרק ה..... שכח
 יא. סדר הגלגולים פרק א'..... שכט
 יב. (א) ביאת הארז"ל לעולם הזה היה אך ורק להשלים נשמת רבינו הקדוש רבי חיים ויטאל ז"ע..... שכט
 יג. (ב) רבי חיים ויטאל בא כבר לעולם בפעם הרביעי (בחינת הנפש לברד)..... שכט
 יד. (ג) רבי חיים ויטאל בגלגולו הקודם שהי' המגיד משנה לא האמין די בחכמת הזוהר..... של
 טו. (ד) רבי חיים ויטאל - נפש ורוח של רבי אלעזר בן עקר, רבי אלעזר בן שמוע ורבי עקיבא..... של
 טז. (ה) רבי חיים ויטאל - מקבל נפש ר' ינאי..... שלא
 יז. (ו) ר' חיים ויטאל - מקבל נפש: משה רבינו ע"ה, רבי יוחנן בן זכאי, רבי עקיבא, אב"י ורב אחאי..... שלא
 יח. (ז) ר' חיים ויטאל נתגלגל מנפש של: רבי דוסתאי גאון, ר"י הלוי, מגיד משנה, ר' יהושע סוריאנו, אברהם והרמב"ם..... שלד

- יט.** ח) סימנים לדעת גלגוליו הקודמים, ולפי זה יבין מה שצריך לתקן בגלגולו הזה..... שלד
- כ.** ט) גלגול עבור מעות בדין אשת איש..... שמה
- כא.** י) גלגול עיבור שפעם אחת אכל חלב בדיעה ובמוד..... שמו
- כב.** יא) גלגול על שהיה מוהל ולא היה בקי ומת הולד מחמת מילה..... שמט
- כג.** יב) גלגול על אכילת חלב..... שנ
- כד.** יג) גלגוליו מבחינת הנפש..... שנ
- כה.** יד) על ידי מסירת נפש של נחשון זכה לששה בנים נביאי ומנהיגי ישראל ובעלי מסירת נפש..... שנא
- כו.** טו) גלגוליו מן התנאים..... שנג
- כז.** ז) גלגוליו מן האמוראים..... שנג
- כח.** יח) גלגוליו מן רבנן סבוראי, גאונים ופוסקים..... שנד
- כט.** כדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו..... שנה
- ל.** כמה סיפורים נוראים ונפלאים מרבינו הקדוש האר"י זכרוננו לברכה..... שנו
- לא.** האר"ז"ל היה בכוחו עם תלמידיו הקדושים להביא הגאולה שלימה..... שנח
- לב.** רוב סודות התורה גילה האר"ז"ל בעל פה בשדות וכמדבריות..... שנח
- לג.** מעשה נורא ברבי יצחק הכהן [תלמיד האר"ז"ל] - שהאר"ז"ל שלחו לתת צדקה לעני אחד לבטל גזירה שנגזרה על עיר הקודש צפת..... שנמ
- לד.** הרב ר' יצחק הכהן מגלה לתלמידיו האר"ז"ל גודל השגת רבם ואיך שצדקו דברי האר"ז"ל ונתבטלה הגזירה..... שס

מטות - פרק מא

- א.** גיחוי משרת אלישע מתגלגל בכלב..... שסא
- ב.** יהודי חשוך בנים נפקד בבן, - שכנו שונאו מבקש להתנכל לו..... שסא
- ג.** האר"י הקדוש מאחר לברית ומספר שפגש פ' לב גלגולו של ג' ח' ז'..... שסב
- ד.** האר"י הקדוש אומר לו שתקונו מסירות נפש בעד הכלל והכלל עושה זאת..... שסג

- ה. נשמת אדם גדול אשר לא היה זהיר בסעודת "מלוה מלכה" מגולגלת בציפור..... שסג
- ו. מעשה נורא אך שהמגיד הקדוש ממעוררשש תיקן נשמה שנתגלגלה בעוף..... שסד
- ז. המורה צדק בא בבהלה אל המגיד ליתן לו תשובה על שפסק שלא כהלכה..... שסה
- ח. כל הנבראים לא נבראו אך לירא את ה'..... שסו
- ט. **שער הערבות על שכר ועונש מהאה** ותוכחה..... שסז
- י. מחאה ותוכחה..... שסז
- יא. בשער..... שסח
- יב. קיום מצות התוכחה מצווים כל ישראל..... שסט
- יג. ודע עוד, דמלכד שיש עליו חטא על שלא מיחה בחבירו כי כל ישראל הם כאיש אחד, וחטא של חבירו פוגם גם בנשמתו..... שעא
- יד. דין החמור לעתיד..... שעא
- טו. מי שזכה להיות אב בית דין ומשגיח להסיר מכשול שכרו מרובה בעולם הזה ובעולם הבא..... שעא
- טז. כל מה שהגדולים עושים הדור עושה..... שעב
- יז. ואם ראית דור שצרות רבות באו עליו צא וכדוק בדיני ישראל..... שעג
- יח. ואחר כל אלה עוד לא נסתיים בזה, כי הקב"ה דורש צאנו מהרעים המנהיגים..... שעד
- יט. ישמח האדם במצוה שבאה לידו על מצוות הרבה שעתידין לבוא לידו..... שעה
- כ. כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדימתו ומוליכתו לפניו לעולם הבא..... שעה
- כא. השאלה בבית דין של מעלה הוא צפית לישועה..... שעו

מסעי - פרק מב

- א. צדיקים אמיתיים ישנם בכל דור, אך כשהדור אינו ראוי - הם יכולים להיות אף חוטבי עצים ושואבי מים..... שפז

- ב. הגאולה נדחית, מפני שכל אחד אומר "אני אמלוך"..... שפז
- ג. נסיון האמונה יהיה קשה כל כך עד שיצטרכו להתבודד כדי לעשות חשבון נפש אמיתי..... שפז
- ד. יעמידו דיינים ופרנסים שאינם מהוגנים ובגללם תגבר החוצפה..... שפח
- ה. בימים ההם, שלא תהיה אפשרות לדבר דברי אמת בפני הקהל, יתחזקו יראי ה' איש אל רעהו..... שפח

פרק מג - בין המצרים

- א. בית המקדש וירושלים עיר הקודש נחרבה על שלא קיימו מצוות התוכחה, ואם היו מקיימים ומדקדקים על מצוות הכנסת אורחים לא היה נחרב בית מקדשינו. ובזכות שנקיים מצוה הקדושה הלזו בשלימות, בכשרות ובצניעות נזכה בקרוב ממש לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן..... שפמט

א. הצדיק אינו נותן שינה לעיניו ביום ובלילה עד שמוכיח הרשעים ומביאם שישבו בתשובה.

(זוהר הקדוש, חלק א, כ:)

ב. אילו היו יודעים בני העולם גודל השכר להחזיר חבירו למוטב היו רודפים אחריו תמיד כמו שרודף אחרי כסף וזהב.

(זוהר הקדוש פרשת תרומה קכח, ב - קכט, א)

ג. כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה תדרשנה לפי שהיא כמת מצוה, ומצוה שאין לה רודפים רדוף אחרי לעשותה, שהמצוה מקטרגת ואומרת כמה גרועה אנכי שנתעלמתי מכל וכו'.

(ספר חסידים אות ק"ה)

ד. מצוה שאתה רואה שבני אדם נוהגים בה קלות ראש ומעט המה שמקיימין אותה, הנה מצוה זו בודאי ממתנת ומצפה עד כי יבחר בה איש כשר וישר להזהר בה, ולעורר רבים על מצוה זו לקיימה באהבה לכבוד הקדוש ברוך הוא וכו'.

(זוהר הקדוש פרשת תרומה, קב הישר פרק ס"ד)